

SKRIFTER FRA
DET RETSVIDENSKABELIGE INSTITUT
VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

4

BERNHARD GOMARD
SKIFTERET

JURISTFORBUNDETS FORLAG
NOVEMBER 1969

BERNHARD GOMARD

SKIFTERET

2. udgave

JURISTFORBUNDETS FORLAG
KØBENHAVN

SKIFTERET
er sat med Times Linotype og trykt i
Andelsbogtrykkeriet i Odense
Bogblinderarbejdet er udført af
Carl Nilsens Bogbinderi, Odense

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
1. AFD.
FICLSTRÆDE 1
KØBENHAVN K.

EX - 53-2

FORORD

I 1963–66 udsendte jeg i tre hæfter en fremstilling af dele af skifteretten. Fremstillingen omfattede almindelig skifteret, konkursret og et indledende afsnit om dødsboskifteret. I denne bog er emnekredsen den samme. Døds- og fællesboskiftet er heller ikke i 2. udgave kommet med. Dette skyldes dels, at kildeskattereformen utvivlsomt i høj grad vil præge dødsboskiftet, dels at jeg har været stærkt optaget af andet arbejde.

I 2. udgave er foretaget en del rettelser og ændringer, der skyldes senere lovgivning og retspraksis. Også herudover er teksten i betydeligt omfang bearbejdet og ændret. På grund af 1. udgavens foreløbige karakter har jeg ikke i 2. udgave markeret, hvor den kritiske gennemgang har ført til ændrede standpunkter.

Ved tilrettelæggelsen af manuskriptet har byretsdommer Mogens Munch ydet mig værdifuld hjælp. Stud. jur. John Korsø Jensen har bistået med korrekturlæsningen og ved udarbejdelsen af registre.

INDHOLDSFORTEGNELSE

AFSNIT I: ALMINDELIG SKIFTERET	3– 39
<i>Kapitel 1: Skifteret og skifteretter</i>	3– 39
I Almindelig orientering	3
II Skifteretten er en domstol	3– 9
III Skifteafgifter og arveafgift	9– 12
IV Skifteret som juridisk disciplin	12– 13
V Oversigt over skifterettens virksomhed	13– 27
A: Dødsboer	13– 16
B: Fællesboer	16
C: Andre boer	17– 20
D: Konkursboer	20– 22
E: Tvangsakkord	22– 24
F: Opgaver uden for skifteforvaltningen	24– 27
1: Skifteforretninger og andre arbejdsopgaver	24
2: Skifterettens tilsyn med værgemål	24– 26
3: Retshjælp	26– 27
4: Umyndiggørelse og lavværgemål	27
VI Juridiske konstruktioner	27– 34
A: Pragmatisk eller konstruktiv afgrænsning af skifterettens område	27– 28
B: Begrebet et bo	29– 30
C: Boet som juridisk person	30– 31
D: Begrebet universalsuccession	31– 34
VII Rækkevidden af skifterettens afgørelser	34– 39
 AFSNIT II: KONKURS	 41–311
<i>Kapitel 2: Anvendelsen af konkurs og andre gældsordninger</i>	43– 70
I Konkurs og anden universalforfølgning	43– 63
A: Konkurs	43– 45
B: Frivillige ordninger	46– 55
1. Indgåelse af aftalen	46– 48
2. Forholdet til tredjemand	48– 51
3. Skyldnerens bundethed	51– 53
4. Kreditorernes bundethed	53– 55
5. Senere konkurs	55
C: Tvangsakkord	55– 59
D: Fordele og ulemper ved frivillige og tvungne gældsordninger	59– 63
II Foreningers og selskabers konkurs	63– 67
III Særlige regler om aktieselskaber	67– 70

	<i>Kapitel 3: Konkursens indtræden</i>	71–101
I	Almindelig orientering	71– 72
II	Konkurs efter skyldnerens begæring	72– 74
III	Pligt til at søge konkurs	74– 77
IV	Konkurs efter kreditors begæring	77– 93
	A: Fremgangsmåden	77– 82
	B: Rekvirentens ansvar	82– 84
	1. Omkostningerne ved bobehandlingen	82– 83
	2. Erstatning for ulovlig konkursbegæring og konkurs	83– 84
	C: Konkursbetingelserne	84– 93
	1. Insolvens, Konkurslovens § 42	84– 91
	2. Betalingsstandsning, Konkurslovens § 43	91– 92
	3. Beskikkelse, Konkurslovens § 44	93
V	Konkurs uden egentlig begæring	94– 95
	A: Konkurslovens § 41	94
	B: Konkurslovens § 145	94– 95
VI	Skifteretternes kompetence og konkursens internationale virkning	95–101
	A: Nationale kompetenceregler	95– 97
	B: International kompetence og konkursens internationale virkning	97–101

	<i>Kapitel 4: Boets aktiver (konkursmassen)</i>	102–144
I	Almindelig orientering	102–104
II	Tredjemands prioritetsbeskyttede rettigheder	104–114
	A: Kontantkøb og kreditkøb	105–106
	B: Ejendomsforbehold	106–111
	C: Overgivelse efter konkursens begyndelse	111
	D: Købers prioritetsbeskyttede ret mod sælgers konkursbo	112–114
III	Aktiver undtaget fra kreditorforfølgning	114–123
	A: Identitet mellem genstanden for udlæg og for konkurs	114–121
	1. Hovedreglen i Konkurslovens § 1	114
	2. Ophavsrettigheder	114–116
	3. Andre enerettigheder	116–117
	4. Arv og gave	117–121
	B: Forskelle mellem genstanden for udlæg og for konkurs	121–123
	1. Udtrykkelige lovbestemmelser	121–122
	2. Uden særlig lovhjemmel	122–123
IV	Skyldnerens erhvervelser under konkursen	123–125
V	Gensidigt bebyrdende kontrakter og vedvarende kontrakter	125–144
	A: Hvilke kontrakter kan boet indtræde i	125–130
	B: Boets forhold til medkontrahenten	130–134
	C: Opsigelses- og afbestillingsret	134–135

D: Særlig om vedvarende kontrakter	135–144
1. Arbejdskontrakter	136–139
2. Lejekontrakter	139–142
3. Andre kontrakter	142–144
<i>Kapitel 5: Konkurskrav, massekrav og prioritetsbeskyttede krav</i>	145–192
I Almindelig orientering	145–147
II Konkurskreditorer	147–175
A: Fordringens stiftelsestid	147–151
B: For- og efterstillede krav	151–169
1. Ligelig fyldestgørelse og konkursordenen	151–153
2. Almindelige regler om privilegium	153–155
3. De privilegerede fordringer	155–160
a. Løn	155–160
b. Leverandørers krav mod detaillister for betalte afgifter	160
c. Almindeligt lovbestemt underpant i løsøre	160
4. Simpel gæld	160–165
a. Begrænsninger i anmeldelsesretten	160–162
b. Udvidelser i anmeldelsesretten (Konkurslovens § 18)	162–165
5. Efterstillede fordringer	165–169
a. Efterstillet i følge loven	165–167
b. Efterstillet i følge aftale	167–168
c. Efterstillede krav i akkord	168–169
C: Konkursens betydning for ydelsesgenstand og ydelsestid ...	169–172
1. Genstanden	169–171
2. Tiden	171–172
D: Modregning	172–175
III Massekreditorer	175–180
A: Massekrav fra konkursbehandlingen	175–179
1. Hvilke krav er massekrav	175–178
2. Massegældens betaling	178–179
B: Massegæld fra akkordforhandling	180
IV Tinglige krav. Separatister	180–192
A: Tinglige rettigheder, som er uden virkning overfor konkursboet	180–182
1. Arrest	181
2. Udlæg	182
B: Tinglige rettigheder, som ikke fortrænges af konkursen	183–192
1. Fyldestgørelse af tinglige krav gennem bobehandlingen..	184–188
2. Fyldestgørelse af tinglige krav uafhængigt af bobehandlingen	188–192
a. Viljesbestemt pant i fast ejendom	188–191
b. Andre rettigheder	191–192

<i>Kapitel 6: Konkursens begyndelse og fallentens retsstilling</i>	193–209
I Konkursens begyndelse	193–195
II Skyldnerens dispositionsbeføjelse under konkursen	195–202
A: Personlige anliggender og formueretlige dispositioner, der ikke angår konkursmassen	195–196
B: Dispositioner over konkursmassen	196–202
1. Skyldnerens urådighed. Legitimation og eksstinktion ...	196–199
2. Særlig handlebeføjelse indtil kendelse om konkurs	200–202
III Skyldnerens retsstilling iøvrigt	202–209
A: Skyldnerens underhold	202–203
B: Skyldnerens pligter i forbindelse med bobehandlingen	203–204
C: Skyldnerens indflydelse på bobehandlingen	205
D: Skyldnerens proceshabilitet	205–208
E: Skyldnerens rettighedsfortabelse på grund af konkursen	208–209

<i>Kapitel 7: Afkræftelse</i>	210–259
I Almindelig orientering	210–213
II Anvendelsesområdet for Konkurslovens afkræftelsesregler	213–214
III Afkræftelighed og ugyldighed uden for Konkurslovens regler..	214–218
IV Afkræftelse af retsforfølgning	218–222
V Gaver og andre dispositioner, som har forringet kreditorernes mulighed for at opnå fyldestgørelse	222–230
A: Gaver, Konkurslovens § 26	222–224
B: Dispositioner til fordel for skyldnerens nærmeste, Konkurs- lovens § 28 og Ægteskabslov II § 33	224–227
C: Livsforsikring	227
D: Andre forringende dispositioner	228–230
VI Begunstigelser af enkelte kreditorer	230–245
A: Objektive afkræftelsesregler	230
B: Afkræftelsesregler med omvendt bevisbyrde for insolvens og ond tro, Konkurslovens §§ 20–22	231–237
C: Afkræftelse uden særlig bevislættelse, Konkurslovens § 24..	237–243
1. Konkurs nær forestående	237–238
2. Retsstridig begunstivelse af en enkelt kreditor	238–242
3. Kreditor i ond tro	242–243
D: Er begunstigelser af enkelte kreditorer gyldige?	243–245
1. Aftaler, der angår Konkurslovens lighedsprincip ..	243–244
2. Kreditorbegunstigelser, der strider mod Konkurslovens lighedsprincip	244–245
VII Afkræftelsens gennemførelse og virkninger	245–259
A: Gennemførelse af afkræftelse	245–250
B: Afkræftelsens virkninger	250–259

	<i>Kapitel 8: Konkursboets administration</i>	260–284
I	Almindelig orientering	260–261
II	Etablering af bostyret	261
	A: Kurator og kreditorudvalg	261–264
	B: Inkassator	264–265
III	Foranstaltninger, der træffes, inden styret er etableret	265–271
	A: Indkaldelsen af første skiftesamling	265
	B: Bekendtgørelsen af konkursen	265–267
	C: Sikring af aktiverne. Registrering og vurdering	267–270
	D: Midlertidig bestyrer	270–271
IV	Beslutningsmyndigheden i boets anliggender	271–281
	A: Kreditorernes selvstyre	271–273
	B: Skiftesamlingen	273–278
	C: Kurator og kreditorudvalg	278–280
	D: Inkassatorboer	280–281
V	Realisation af boets aktiver	281–284

	<i>Kapitel 9: Anmeldelsen og prøvelsen af fordringerne</i>	284–298
I	Fordringernes anmeldelse	285–290
	A: Kravene til anmeldelsen	285–286
	B: Anmeldelsesfristen	286
	C: Konkursproklama er ikke præklusivt	287–288
	D: Anmeldelsen træder i stedet for sagsanlæg	288–290
II	Fordringernes prøvelse	290–294
III	Massekreditorernes krav	294–296
IV	Separatistkrav og panterrettigheder, der ikke er separatistkrav ..	296–298

	<i>Kapitel 10: Opgørelse, udlodning og slutning</i>	299–311
I	Slutning ved udlodning	299–307
	A: Optagelsen til slutning	299
	B: Stadfæstelse af udkastet til udlodning	300–301
	C: Foreløbige udlodninger	301
	D: Uforfaldne krav	301–302
	E: Særligt sikrede krav	302–305
	1. Pant stillet af skyldneren	302–303
	2. Pant stillet af tredjemand	303–305
	F: Genoptagelse af bobehandlingen	305–307
	1. Reassumption	305
	2. Fortsættelse af bobehandlingen efter omgørelse af be- stemmelse om slutning	306–307
	G: Bekendtgørelse af slutningen. Udbetalingen af dividenden. .	307
II	Slutning ved overgivelse af boet til skyldneren til fri rådighed ..	307–309
III	Slutning ved tvangsakkord	309–310

IV Slutning af boet som utilstrækkeligt til dækning af omkostningerne	310-311

AFSNIT III: DØDSBOER 313-327

Kapitel 11: Dødsfaldets anmeldelse og skifteretternes kompetence 315-327

I Anmeldelse af dødsfaldet til skifteretten	315-317
II Beviset for dødsfaldet	317-319
III Skifterettens kompetence	319-327
A: Nationale kompetenceregler	319-321
1. Hovedskiftet	319-320
2. Subsidiært skifte	320-321
B: International kompetence	321-327
1. Danske skifterettens internationale kompetence	321-322
2. Genstanden for skifter med tilknytning til udlandet....	322
3. Arveafgift	323
4. Skifte i Danmark efter henvisning	323-324
5. Subsidiært skifte i Danmark, når hovedskiftet finder sted i udlandet	324-327
a. Uden for Norden.....	324-327
b. Norden	327
Forkortelser	328
Litteraturfortegnelse	329-331
Sagregister	332-337
Domsregister	338-344

Afsnit I. Almindelig skifteret

KAPITEL 1

Skifteret og skifteretter

I. ALMINDELIG ORIENTERING

Ved en persons død eller konkurs, ved separation eller ægteskabs ophør såvel som ved et selskabs eller en forenings ophør skal i almindelighed ske opgørelse af, hvad vedkommende person eller selskab ejer – eller eventuelt har ejet – og skylder væk, og overgivelse af aktiverne til de berettigede, være sig kreditorer, arvinger, ægtefælle, aktionærer eller andre. Denne opgørelse og afvikling af en formuemasse kaldes et *skifte*, og selve formuemassen kaldes et *bo*. Udførelsen af og tilsynet med skifter er skifteretternes arbejdsfelt.

II. SKIFTERETTEN ER EN DOMSTOL

A. De almindelige underretter, by- og herredsretterne, er tillige skifteretter, jfr. Retsplejelovens § 14. I København og omegnen behandles dog handlendes, fabrikanters og skibsrederes konkursboer af Sø- og Handelsretten, jfr. § 9, stk. 3, nr. 5, som affattet ved Lov nr. 151 af 10. maj 1967, og nedenfor s. 97.

By- og herredsretterne består af én dommer, jfr. Retsplejelovens § 17, stk. 1, bortset fra Københavns Byret, Århus By- og Herredsret, jfr. §§ 15–16a, og de i § 17, stk. 2, nævnte retskredse med to eller tre dommere uden for København. Almindelige regler om forretningernes fordeling mellem dommerne i de underretter uden for København og Århus, der består af flere dommere, fastsættes af Justitsministeren. Reglerne er fastsat i bekendtgørelser for hver retskreds for sig, se f. eks. Bekendtgørelse nr. 407 af 12. december 1968 om Helsingør og Roskilde Herredsret.¹ Heri er bestemt, at der ved hver af de to retter ansættes to dommere, og at

1. Før lov nr. 224 af 31. maj 1968 om ændring af Retsplejeloven gaves disse regler ved kgl. anordning. De tidligere udstedte anordninger er gældende, indtil de måtte blive erstattet af justitsministerielle bekendtgørelser, jfr. eksempelvis Anordning nr. 19 af 6. februar 1961 om Lyngby retskreds.

forretningerne vedrørende strafferetsplejen og skifteforvaltningen henlægges til den ene dommer og de øvrige forretninger til den anden dommer. For Københavns Byret og Århus By- og Herredsret bestemmes forretningernes fordeling mellem afdelingerne af rettens præsident med Justitsministerens billigelse.

Behandlingen i Sø- og Handelsrettens skifteafdeling ledes af rettens præsident eller – hvad i praksis er det normale – vicepræsident. Ved afgørelsen af tvistigheder om anerkendelsen af anmeldte fordringer, jfr. Retsplejelovens § 672, skal to fagkyndige dommere medvirke, hvis sag til afgørelse af tvisten ville have været en sø- eller handelssag. Også ved behandlingen af konkursboer kan retten iøvrigt tilkalde en eller flere sagkyndige, hvor dette skønnes påkrævet, jfr. Retsplejelovens § 9a, stk. 6, indsat ved lov nr. 151 af 10. maj 1967.

Dommerfuldmægtige og fuldmægtige ved Københavns Byret og Sø- og Handelsretten kan efter § 17a, jfr. lov nr. 224 af 31. maj 1968, udføre skifteforretninger i det omfang, hvori dommeren eller rettens præsident overdrager dem at udføre disse forretninger. Ved underretterne (men altså ikke ved Sø- og Handelsretten) kan også andre personer, der ikke er jurister, få bemyndigelse til at udføre skifteforretninger, hvori der ikke skal træffes afgørelse af tvistigheder.²

B. Skifterettens arbejde omfatter *såvel* boets almindelige administration, såsom registrering og realisering af aktiverne, betaling af gæld, udarbejdelse af regnskab og repartition, *som* afgørelse af tvister vedrørende boet, være sig om boets behandling eller om berettigelsen af fordringer og krav mod boet, jfr. Retsplejelovens §§ 660 og 672 og Skiftelovens § 39. Også spørgsmål om, hvorvidt betingelserne for at tage et bo under behandling er opfyldt, afgøres af skifteretten.³ Skifteretten er kompetent, hvad enten kravet efter reglerne i Retsplejelovens kapitel 21 ville høre under landsret eller underret. Arbejde af administrativ karakter optager en væsentlig

2. Bemyndigelsen meddeles i dette tilfælde af præsidenten for retten eller, hvis det er en retskreds uden for København og Århus, af landsrettens præsident.

3. Jfr. dog VLT 1956.52, hvor en frasepareret hustru hævdede, at et afkald på boslod kun omfattede indbo, og derfor begærede skifte af resten af fællesboet; hun henvistes til de almindelige domstole. Om interessentskabsboer, se nedenfor s. 17 f.

del af skifterettens tid. Dette er vel en af grundene til, at de gamle udtryk *skifteforvaltningen* og *skifteforvalter* som betegnelser for rettens virksomhed med boerne og for den dommer eller dommerfuldmægtig, der beklæder skifteretten, nu og da stadig bruges. Rettens arbejde med skifterne, både den almindelige forvaltning af boet og afgørelsen af tvister, henregnes efter Retsplejelovens § 14 til den egentlige retspleje.⁴ I overensstemmelse hermed bestemmes i Retsplejelovens kapitler 58 og 59, at såvel skifterettens afgørelser, være sig beslutninger, kendelser eller domme, som den af skifteretten med eller uden protest fra de interesserede tilendebragte skiftebehandling kan indbringes for landsretten ved anke eller kære.⁵ Fra Sø- og Handelsrettens skifteafdeling sker appel dog til Højesteret, jfr. Retsplejelovens § 678, stk. 2. Skifterettens afgørelser vedrørende tvangsakkord uden for konkurs indbringes for Akkordretten, jfr. Tvangsakkordlovens § 35.

C. Appelretternes prøvelsesmyndighed omfatter i princippet både afgørelser af retsspørgsmål og spørgsmål, som må løses ud fra rene hensigtsmæssighedshensyn og for så vidt fremtræder som administrative beslutninger, f. eks. om, hvorvidt boets ejendom skal istandsættes, inden den udbydes til salg, eller om en aktiepost skal sælges samlet eller delt.⁶ Anke eller kære kan ske, selv om skifterettens

4. Jfr. *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 15. En dommerfuldmægtigs i medfør af Retsplejelovens § 17a, stk. 1, truffne afgørelse kan ikke ændres af dommeren i videre omfang, end dommeren kunne ændre sine egne afgørelser, jfr. udtalelsen i UfR 1968.75H om et konkursdekret.

Tilsynet med og revisionen af eksekutorboer, der uden for København udføres af skifteretterne, er derimod ikke en judiciel virksomhed, jfr. Retsplejelovens § 14 f. Skifteretterne er i denne egenskab underlagt Justitsministeriet. Tvister om revisionen afgøres af de almindelige domstole, jfr. Retsplejelovens § 660, stk. 3. En af en legatar mod skifteretten anlagt sag med påstand om, at skifterettens kvittance i et eksekutorbo tilsidesattes som ugyldig og boet optoges til fornyet revision, blev ikke afvist, men påkendt i realiteten ved UfR 1966.445H.

5. En arving kan ikke ved et anerkendelsessøgsmål angribe skifterettens afgørelse, jfr. UfR 1966.798Ø, der afviste sag anlagt mod skifteretten med påstand om, at et salg var ugyldigt og nogle aktiver, der var indtaget under bobehandlingen, tilhørte sagsøgeren.

6. Cfr. *Schlegel: Skifteretten* s. 44 om skiftehandlinger, der fremtræder som »rent administrative handlinger . . . foretagne efter et vilkårligt skøn om, hvad der i det foreliggende tilfælde efter samtlige omstændigheder måtte anses hensigtsmæssigt«.

bestemmelse ikke er truffet på grundlag af en procedure mellem modstående parter, fordi indsigelsen først er rejst, efter afgørelsen er truffet. Dette er tilfældet, hvor den, til hvis skade afgørelsen er, først senere bliver bekendt med sagen, jfr. de nedenfor s. 8 note 12 refererede domme i UfR 1961.656Ø og 1964.109H om skifterettens erstatningsansvar.

Adskillige af de bestemmelser, skifteretten træffer under skiftebehandlingen, f. eks. om udnævnelse af kurator, hvor ingen har fået fornøden majoritet på skiftesamlingen, jfr. Konkurslovens § 66,⁷ eller om salg underhånden, jfr. Skiftelovens § 27 og Konkurslovens § 75, er imidlertid ved særlige bestemmelser herom i Retsplejelovens § 663 og i Konkurslovens § 137⁸ undtaget fra appel. For konkursboers vedkommende er undtagelserne så omfattende, at *den praktiske hovedregel* utvivlsomt er, at skifterettens bestemmelser – bortset fra afgørelsen om konkursens åbning – ikke kan påkæres. Rent administrative afgørelser, der ikke vedrører bobehandlingen, f. eks. begrænsning af tilhørerantallet ud fra pladshensyn, kan hverken i skifteretten eller i retsplejen iøvrigt appelleres, jfr. *Hurwitz og Gomard*: Tvistemål s. 326. Noget sikkert kriterium for en sondring mellem afgørelser af retsspørgsmål og administrative beslutninger kan iøvrigt næppe opstilles.

D. En følge af, at skifteforvaltningen efter Retsplejelovens § 14 anses som en del af den egentlige retspleje, er ikke blot, at skifterettens afgørelser kan indbringes for højere ret ved appel, men også at klager over skifterettens bobehandling *ikke* kan behandles af administrative myndigheder. Efter Skiftelovens § 89, stk. 1, kunne Justitsministeren, dersom »skifteretten ikke efter foregående erindring tilbørlig fremmer et bo«, beskikke en anden til at overtage bobehandlingen. Denne bestemmelse må anses som bortfaldet ved Retsplejelovens ikrafttræden. Ganske vist er Skifteloven efter § 654 stadig gældende, men kun med de forandringer som følger af Retsplejelovens regler, herunder også § 14.⁹ Skiftelovens § 90 opret-

7. Efter afgørelsen i UfR 1965.367, der nægter adgang til kære af skifterettens antagelse af en inkassator, må appel af skifterettens bestemmelser i inkassatorboer formentlig anses for udelukket i samme omfang som i kuratorboer, uagtet Konkurslovens § 80 ikke er nævnt i § 137.

8. Se også Eksekutortilsynslovens § 12, stk. 1, nr. 1.

9. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 14 note 2 og s. 297 antager, at Skiftelovens § 89, stk. 1, stadig gælder. *Harbou* i J 1957.349 mener, at

holder de hidtil gældende bestemmelser om tilsyn og kontrol med skifteretten, bl. a. § 9 i Forordningen af 12. februar 1790 om skifteforvaltningens bedre indretning i Danmark, hvorefter amtmanden påser skifternes lovlige behandling. Også denne bestemmelse må være bortfaldet som uforenelig med Retsplejelovens § 14.¹⁰

E. Den, der beklæder skifteretten eller udfører en skiftehåndling, dommeren, dommerfuldmægtigen eller en kontorist, jfr. Retsplejelovens § 17a, er erstatningsansvarlig for fejl efter den almindelige erstatningsregel. Ikke enhver adfærd, der kan betegnes som ukorrekt, er culpøs. En urigtig, men ikke uforsvarlig fortolkning af en lovbestemmelse eller af et testamente, som senere underkendes af en højere instans, vil i reglen ikke medføre erstatningsansvar for skifteretten; men hvis skiftedommeren f. eks. udlægger arv til forkerte personer, fordi han ikke har fået noteret alle de opgivne slægtninges navne rigtigt op, eller fordi han overser, at en lovbestemmelse er blevet ophævet eller endnu ikke er trådt i kraft, vil der kunne blive tale om ansvar.¹¹

Der er ikke grundlag for nedsættelse eller bortfald af ansvaret, hvor den, der med urette er forbigået, intet har kendt til skifterettens afgørelse og således ikke har kunnet afværge skaden ved rettidig appel, jfr. *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 75f. Erstat-

bestemmelsen er bortfaldet ved forbudet i Grundloven af 1953 § 61 mod nedsættelse af særdomstole med dømmende myndighed. Dette er næppe rigtigt, jfr. også *Ross: Statsforfatningsret* II, s. 536 ff. Grundloven af 1953 udelukker ikke, at sættdommere beskikkes af Justitsministeren. Motiverne til Retsplejelovens § 46, stk. 1, i dens nuværende affattelse, der henlægger beskikkelsen af sættdommere til domstolene i alle tilfælde, FT 1958/59, tillæg A, sp. 1718–19, henviser da heller ikke til Grundloven.

10. Amtmændenes tilsyn med skifteretterne var efter Retsplejeloven kun en kasserevision. Denne revision er ophævet ved § 58 i Justitsministeriets Cirkulære nr. 199 af 17. december 1957 om underretternes kasse- og regnskabsvæsen, der hviler på bestemmelserne i Lovbekendtgørelse nr. 178 af 2. maj 1937 om Statens regnskabsvæsen m.m. At ophævelsen af den resterende del af tilsynet er sket ved Regnskabscirkulæret viser, at den almindelige legalitetskontrol har været anset for bortfaldet, anderledes *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 298.
11. Jfr. også det i Fuldmægtigen 1962.39–40 nævnte tilfælde, hvor skifteretten havde anvendt reglerne om den legale arvefølge urigtigt, idet der var udlagt arv til den afdøde faders søstersøn i konkurrence med afdødes halvsøskende.

ningsansvar opstår derfor hyppigere i skiftesager, hvor skifterettens afgørelse kan skade personer, der ikke er til stede og ikke ved, skiftet foregår, end i sager ved de almindelige domstole. I UfR 1961.656Ø og 1964.109H pålagdes således ansvar, fordi skifteretten havde undladt at søge indhentet oplysninger om mulige arvinger eller ægtefælles opholdssted. Erstatningsansvaret gøres gældende ved sag i første instans.¹² Er fejlen begået under en tvistighed for skifteretten, kan erstatningskrav mod dommeren eller dommerfuldmægtigen dog også fremsættes under en appel af afgørelsen

12. *UfR 1961.636Ø* angår kurators og skifterettens ansvar i anledning af, at en anerkendt fordring ved en fejltagelse ikke var medtaget i udlodningen i et konkursbo. Kreditors advokat var først blevet opmærksom på fejlen efter ankefristens udløb. Erstatningspåstanden toges til følge.

I *UfR 1961.656Ø* var det blevet oplyst for skifteretten, at afdødes ægtefælles opholdssted var ukendt, og at han muligvis afsonede straf. Skifteretten tog derefter boet under offentlig behandling. Efter at ægtefællen, der faktisk afsonede straf, havde fået meddelelse om dødsfaldet, fik han senere boet udleveret til hensiddende i uskiftet bo med afdødes arvinger i anden arveklasse efter de dagældende regler. Han påstod nu principalt boopgørelsen ændret, således at boet ikke blev belastet med de skifteomkostninger, der var løbet på inden udleveringen, subsidiært skiftedommeren dømt til at betale ham erstatning for disse udgifter. Da omkostningerne var en nødvendig følge af boets behandlingsmåde, måtte de betales af boet; men landsretten antog under dissens, at skiftedommeren var ansvarlig for det tab, der var tilføjet ægtefællen ved, at han ikke havde fået lejlighed til at begære boet udleveret uden offentlig skiftebehandling. Skifteretten havde begået en fejl ved at undlade at søge oplyst ægtefællens adresse, f.eks. ved henvendelse til folkeregister eller politi. Dommen er formentlig rigtig, men kritiseres af *Harbou* i UfR 1962B. 62 ff.

I *UfR 1964.109H*, jfr. UfR 1964B.250, havde en afdød kvindes ægtebørn oplyst, at der var en datter af nærmere angivet navn, født i 1904, som havde opsøgt ægtebørnene ca. 15 år forinden dødsfaldet, men hvis adresse ikke kendtes. Ved det sidste møde skulle hun have haft bopæl i København. Skifteretten udlagde boet til ægtebørnene til privat skifte med pligt til at udstede arveproklama til særbarnet. Proklama udstedtes; men særbarnet meldte sig ikke. 13 år efter dødsfaldet erfarede særbarnet om dette, og efter skifteretten havde nægtet genoptagelse af dødsboet, anlagdes erstatningssøgsmål mod skifteretten på statens vegne. Under dissens fik særbarnet tillagt erstatning. Skifteretten burde have afhørt arvingerne og spurgt folkeregistret, forinden boet blev udlagt. – Der blev ikke i nogen af sagerne protesteret mod, at sagen anlagdes mod skifteretten på statens vegne eller mod skiftedommeren og ikke mod den dommerfuldmægtig, som havde behandlet boet.

eller af boets behandling, jfr. Retsplejelovens § 322 smh. med § 660. Er den ansvarspådragende afgørelse truffet af en dommerfuldmægtig, hæfter dommeren personlig kun for erstatningen, hvis (også) han har udvist forsømmelighed, jfr. lov nr. 138 af 7. maj 1937. Statskassen er ansvarlig for erstatningens udredelse; men efter den urimelige og utidssvarende bestemmelse i Retsplejelovens § 1020 er dette ansvar kun subsidiært. I praksis gør staten i almindelighed ikke gældende, at den kun er subsidiært ansvarlig, jfr. f. eks. UfR 1964.109H. Dommerne har iøvrigt som oftest tegnet ansvarsforsikring.

III. SKIFTEAFGIFTER OG ARVEAFGIFT

Af al arv svares *arveafgift* efter Lov om afgift af arv og gave, lovbekendtgørelse nr. 63 af 9. marts 1964. Beregningen af afgift efter denne lov foretages af skifteretten som administrativ myndighed¹³ eller af eksekutor. Eksekutors afgiftsberegning kontrolleres i København af eksekutorborevisionen og uden for København af skifteretten som administrativ myndighed, jfr. herved s. 5 note 4. Beregningen kan påklages til Finansministeriet (Skattedepartementet), der også af egen drift kan ændre beregningen, jfr. lovens § 32. Den judicielle prøvelse af Finansministeriets afgørelse sker ved de almindelige domstole.¹⁴

Af boer, der behandles af skifteretten eller af eksekutor, svares nu *skifteafgift* efter reglerne i Lov om retsafgifter nr. 206 af 21. maj 1969 §§ 27 ff. Loven bygger i hovedtrækkene på Betænkning nr. 377/1965, men indeholder dog forskellige ændringer i betænkningsudkastets §§ 31–46.¹⁵

Efter den nye lov skal afgiftsberegningen som hidtil foretages af skifteretten, i eksekutorboer af eksekutorerne (§ 60). Afgiften skal nu altid beregnes af aktivmassen og ikke af boets nettobeholdning. Aktiverne ansættes efter samme regler som ved arveafgiftsberegningen. Tager en afbetalingssælger tingen tilbage, eller realiseres et håndpant (af panthaveren eller af boet efter aftale med ham), eller tager han pantet til ejendom efter vurdering, svares afgiften kun af det beløb, som tilfalder boet.

Loven indeholder den vigtige ændring, at hvis en panthaver i fast ejendom afgiver § 680-erklæring,¹⁶ fradrages ikke blot hans fordring i afgiftsværdien, men samtlige andre pantefordringer, uanset om der for disses vedkommende er afgivet § 680-erklæring, jfr. betænkningen s. 57. Boets

13. Jfr. *Poul Andersen: Forvaltningsret*, 5. udgave s. 641 f.

14. Jfr. UfR 1952.1036H, der udtaler, at en klage over beregningen af arveafgift burde være sket efter reglerne i Arveafgiftslovens § 32 og ikke som en anke af boopgørelsen.

15. Se om skifteafgift efter den nu ophævede lov nr. 156 af 30. november 1874 *Harbou: Skifteafgifter m. m.*, 1936.

16. Jfr. herom nedenfor s. 189 ff.

nettoindtægter medregnes, hvorimod underskud ved drift af en fast ejendom eller en erhvervsvirksomhed ikke kan fradrages. Realisationsomkostninger fradrages, og der gives nærmere regler om beregningen af overskud af fast ejendom (§ 31). De fornødne oplysninger kan fremtvinges ved daglige eller ugentlige bøder (§ 33). Skifteafgiften skal udgøre 2 % i skifteretsboer og 1 % i eksekutorboer og tvangsakkordboer. Af andre boer end døds- og fællesboer skal afgiften mindst være 100 kr. Hvis et pant ikke helt udgår af afgiftsberegningen efter de foran nævnte regler, nedsættes dog afgiften af den til pantgælden svarende del af værdien til det halve, og tilsvarende gælder om afbetalingskøb (§ 28).

I en række tilfælde (§ 29) betales kun 100 kr.: dødsboer, der på første skiftesamling udleveres til privat skifte eller hensiddens i uskiftet bo, skifte efter hensiddens i uskiftet bo i længstlevendes levende live, når boet optages til slutning på første skiftesamling,¹⁷ separations-, skilsmisse- og bosondringsboer, der forliges på første skiftesamling, konkursboer, der standses efter Konkurslovens § 50 på skyldnerens begæring. Helt fri for afgift er dødsboer og fællesboer, hvis formuemasse ikke overstiger 15.000 kr., og dødsboer, der udleveres den overlevende ægtefælle efter Skiftelovens § 57, altså navnlig på grund af »20.000 kroners reglen« (§ 30). I konkurs- og tvangsakkordboer indtræder afgiftspligten med skifterettens kendelse om konkurs eller åbning af akkordforhandling. I dødsboer er det afgørende, om den første forretning er påbegyndt, men i skilsmisse- og separationsboer og andre boer, som skifteretten ikke af egen drift tager under behandling, indtræder afgiftspligten ifølge en ændring under folketingets behandling først, når begæringen tages til følge. Skifteretten kan således medvirke til forligsforhandlinger, uden at dette medfører, at der skal svares afgift, jfr. FT 1968/69, tillæg B sp. 1257. Behandling af en konkursbegæring skal altid betales med 100 kr., selvom konkurs indtræder (§ 37 og betænkningen s. 62 f). Der skal ikke betales afgift for behandling af en tvist for skifteretten i et offentligt skiftet bo, jfr. betænkningen s. 64.

Eksekutors beregning af skifteafgifter kontrolleres af eksekutorborevisionen eller skifteretten på samme måde som arveafgiften. Efter Retsafgiftslovens § 65 skal klager ske efter reglerne i Arveafgiftsloven. Derimod er skifterettens beregning af skifteafgift i de af skifteretten behandlede boer – i modsætning til beregningen af arveafgift – en judiciel afgørelse, der kun kan ændres ved appel til landsretten (eller for Sø- og Handelsrettens vedkommende til Højesteret), jfr. UfR 1911.52H.¹⁸

17. I eksekutorboer er afgiften i de to sidstnævnte tilfælde dog $\frac{1}{4}$ % af formuen, jfr. § 24, stk. 2. Det er altså forudsat i loven, at eksekutor, når betingelserne herfor i øvrigt er til stede, kan udlevere et bo til hensiddens i uskiftet bo, jfr. betænkningen s. 56.
18. Lovforslaget indeholdt en af hensyn til ensartet behandling af arveafgift og skifteafgift motiveret begrænsning heri men denne udgik af den endelige tekst, jfr. FT 1968/69, tillæg B sp. 1259 f og H. Kardel i J 1968.382 ff; imod Kardel *Harbou* i J 1968.581 ff.

Loven giver endvidere for alle beregninger af retsafgift den myndighed, der har beregnet afgiften, en adgang til af egen drift at ændre beregningen til fordel for den afgiftspligtige (§ 66, stk. 1).¹⁹

Om betalingen af skifteafgiften bestemmer § 35, at den forfalder til betaling i et skifteretsbo, når udlodning kan ske, i andre dødsboer normalt sammen med arveafgiften, og ellers, når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsberegningen. Den, der har boets midler i sin varetægt, hæfter for betalingen (§ 36). I et eksekutorbo hæfter eksekutorerne,²⁰ i et bo, der udleveres til privat skifte, lodtagerne solidarisk. Ved ægtefælleskifte hæfter en ægtefælle som regel for afgiften af sin bodel.

De tidligere regler i Stempelovens § 58 om repartitionsstempel og udlæg i dødsboer er nu ophævet ved Lov om stempelafgift nr. 174 af 30. april 1969 § 77.²¹

Skifteretten fører regnskab over indtægter og udgifter vedrørende de boer, den behandler, og over de af boernes aktiver, den har i sin varetægt, jfr. herved Skiftelovens § 12, Konkurslovens § 51 og Justitsministeriets cirkulære nr. 199 af 17. december 1957, navnlig §§ 8 og 20. Skifteretten er også regnskabspligtig for skifte- og arveafgifter, som det påhviler den at oppebære og afregne til Finansministeriet,²² jfr. Arveafgiftslovens §§ 23-43, og den nu ophævede Skifteafgiftslov af 1874 §§ 4 og 5. Efter Retsafgiftslovens § 67 kan finansministeren fastsætte regler om, hvilke myndigheder der skal oppebære afgifterne, hvorledes berigtigelsen af afgifterne skal ske, og hvorledes kontrollen med afgifternes indgang skal foregå. Skifterettens regnskabsvæsen og dens virksomhed som oppebørselsmyndighed er undergivet tilsyn og kontrol af vedkommende administrative myndigheder, Finansministeriet og Justitsministeriet, jfr. navnlig Lov om statens regnskabsvæsen og revision, lovbekendtgørelse nr. 178 af 21. maj 1937 §§ 27 ff og Cirkulære nr. 199 af 17. december 1957 om underretternes kasse- og regnskabsvæsen.

En række bestemmelser i lovgivningen pålægger skifteretten pligter ved dødsfald og konkurs, som ikke tjener til opgørelse og fordeling af boet.²³

19. Finansministeriets adgang til at kræve efterbetaling i et skifteretsbo er efter lovens § 66, stk. 2 og 3, jfr. § 64, stk. 1, begrænset til en så kort tidsfrist, at den er uden praktisk betydning, jfr. FT 1968/69, tillæg B sp. 1260, medmindre den afgiftspligtige har givet vildledende oplysninger.
20. Derimod er den særlige regel om skifteforvalterens personlige hæftelse ophævet, jfr. FT 1967/68, 2. samling, tillæg A, sp. 2849.
21. I privatskiftede boer må udlægsskemaer udstedes inden udløbet af fristen for indgivelse af arveanmeldelse, da de ellers bliver stempelpligtige som overdragelseskort. Der er dog en dispensationsmulighed.
22. Skifte- og arveafgifter i eksekutorboer indbetales til amtstuen, jfr. bekendtgørelse nr. 188 af 1. april 1943.
23. Skifterettens virksomhed i disse henseender er formentlig administrativ, og skifteretten er derfor undergivet overordnet forvaltningsmyndighed. Indberetning om dødsfald efter Statsskattelovens regler kan frem-

Dødsfald skal således indberettes til folkeregistret, jfr. cirkulære nr. 174 af 15. oktober 1956, der indtil videre er opretholdt ved § 13, stk. 2 i Lov om folkeregistrering nr. 239 af 10. juni 1968.²⁴ Boede afdøde til leje, og efterlader han sig ikke ægtefælle, skal meddelelse tillige gives boliganvisningsudvalget, hvor sådant udvalg findes, jfr. Lejelovens §§ 42 og 44, stk. 4. Om konkurs skal meddelelse gives skattevæsenet, jfr. Konkurslovens § 52, stk. 3, og cirkulære nr. 174 af 15. oktober 1956.²⁵ Særlig meddelelse til skattevæsenet om dødsfald kræves kun, dersom boets formue overstiger 10.000 kr., jfr. Statsskattelovens § 43, stk. 2 og 3.²⁶

IV. SKIFTERET SOM JURIDISK DISCIPLIN

Regler om boers behandling falder naturligt i tre grupper, de formelle eller *processuelle* regler om fremgangsmåden ved boets opgørelse og deling, de *materielle* regler om fordringers og andre krav opståen, indhold og retsbeskyttelse og de *skatteretlige* regler om udredning af afgifter og skatter af boet.²⁷ Skifteretten som juridisk disciplin har traditionelt omfattet kun de processuelle regler om bo-behandlingen. Skillelinien mellem formelle og materielle regler om

- tvinges ikke blot fra en eksekutor, men også fra skifteretten ved en af Finansministeriet pålagt tvangsbøde, jfr. Statsskattelovens § 43, stk. 2.
24. Lovens § 4 giver »vedkommende minister« adgang til at fastsætte regler om pligt for offentlige myndigheder til at meddele oplysninger til folkeregistrene og det centrale personregister. Antages det, at skifterettens indberetninger til folkeregistret er en virksomhed af administrativ karakter, jfr. note 23, må der vistnok også med hjemmel i denne bestemmelse kunne gives skifteretten instrukser; men dens pligter kan ikke udvides til at omfatte indberetninger om andre forhold, hvor den ikke hidtil har haft nogen sådan pligt. Regler om de nærmestes pligt til at anmelde dødsfaldet til ministerialbogen er nu givet ved lov nr. 225 af 31. maj 1968.
 25. Også en række afgiftslove pålægger skifteretten pligt til at give afgiftsmyndigheden meddelelse om død og konkurs, jfr. Konkurslovskomentaren s. 184 og Skiftelovskomentaren s. 41 ff samt nedenfor s. 267 note 18.
 26. Jfr. *Hartvig Jacobsen*: Skatteret s. 367 f og *Harbou*: Behandling af dødsbo og fællesbo s. 96 f.
 27. Efter *Hartvig Jacobsen*: Skatteret s. 35, Betænkning nr. 377 af 1965 s. 55, kan skifteafgiften ikke anses for en »skat« i sædvanlig forstand, for så vidt den er en betaling for skifterettens arbejde. Fra dette synspunkt kan dog næppe drages slutninger af værdi for retlige problemstillinger.

boer er imidlertid ikke skarp. Afgrænsningen over for den øvrige juridiske litteratur og ønsket om at opnå en instruktiv fremstilling må i det enkelte tilfælde afgøre, om en regel rubriceres som skifteretlig, jfr. nedenfor under VI.

Undertiden udskilles mellem de processuelle og de materielle regler et tredje regelsæt, den *materielle skifteret* eller *materiel konkursret*, der fremstiller, hvorledes dødsfaldet, skiftebehandlingen eller konkursen indvirker på de materielle regler, f. eks. bestemmelserne i Konkurslovens § 15 om den udvidede adgang til modregning i tilfælde af konkurs og § 18 om den fulde anmeldelsesret. Praktiske grunde taler for i et vist omfang at medtage den materielle ret, der alene eller i overvejende grad har tilknytning til bobehandling, i skifteretten.

V. OVERSIGT OVER SKIFTERETTENS VIRKSOMHED

A. Dødsboer

Dødsfald skal anmeldes til skifteretten, jfr. Skiftelovens § 1. Ejede afdøde intet eller dog ikke væsentligt mere, end begravelsen koster, sluttes boet straks som *intet ejende* eller *udlægges for begravelsesudgifterne* til den, som har bekostet eller vil bekoste begravelsen, jfr. Skiftelovens § 10.²⁸ I praksis sker det undertiden, at et dødsbo, hvis aktivernes værdi overstiger begravelsesudgifterne, men dog kun andrager nogle få tusinde kroner, udlægges til en arving til dækning af privilegeret gæld. Nogen egentlig hjemmel hertil haves ikke. Vedgår en efterlevende ægtefælle gælden efter førstafdøde, og skønner skifteretten, at der som følge af ægtefællens særlige skiftefordele, navnlig 20.000 kroners reglen i Skiftelovens § 62b, stk. 2, som ændret ved lov nr. 207 af 21. maj 1969, intet vil blive til de (øvrige) arvinger, kan fællesboet og afdødes særeje *uden skiftebehandling udlægges ægtefællen*, jfr. § 57, stk. 1.²⁹

Ønsker afdødes ægtefælle at sidde i *uskiftet bo*, eller vil afdødes arvinger *skifte privat*, giver skifteretten, dersom betingelserne herfor

28. Også anpart i fast ejendom kan udlægges, jfr. UfR 1964.766.

29. Er der en ikke ganske ringe udsigt til, at værdien af boet kan være langt større end 20.000 kr., f. eks. hvis boet består af en fast ejendom til en anslået værdi af 100.000 kr. og af gæld på 85.000 kr., bør udlæg i almindelighed ikke ske uden arvingernes samtykke, jfr. *Ernst Andersen: Arveret* s. 31, men cfr. vistnok *H. Kardel* i J 1968.381. Sml. UfR 1964.766 anført i note 28.

er opfyldt, ægtefællen den nødvendige tilladelse, jfr. Arvelovens § 12, eller udleverer boet til arvingerne, jfr. Skiftelovens § 71. I et vist omfang må skifteretten selv iværksætte undersøgelser – eller pålægge arvingerne at gøre det – til klarlæggelse af, om betingelserne for udlevering er til stede, jfr. UfR 1964.109H, kommenteret i UfR 1964B.250, anført ovenfor s. 8, note 12.

Twister, der opstår under privat skifte, kan bevirke, at en af arvingerne benytter sig af sin ret til at kræve boet overtaget af skifteretten til offentligt skifte som vedgåelsesbo, jfr. Skiftelovens § 8. Ellers må tvisten afgøres af de almindelige domstole. Efter Skiftelovens § 76 kan parterne, hvis de er enige derom, overlade afgørelsen til skifteretten.

Parterne kunne imidlertid også uden § 76 vedtage, at en sag, som efter sin værdi hørte under landsretten, blev behandlet ved underretten, jfr. Retsplejelovens § 234, og vedtage f. eks. afdødes hjemting som værneting, jfr. § 247. Da de almindelige regler om underretssagers behandling også følges ved skifteretten, jfr. § 660, ville arvingerne i det væsentlige opnå samme resultater ved at bruge Retsplejelovens regler om valg af forum som ved anvendelse af Skiftelovens § 76.³⁰ Nogle forskelle bliver dog tilbage.³¹ Overlades afgørelsen i medfør af § 76 til Skifteretten, kan sagen, uden særlig konstitution er nødvendig, behandles af den dommerfuldmægtig, som dommeren efter Retsplejelovens § 17, stk. 3, har bemyndiget til at behandle skiftesager. Er forretningerne i vedkommende retskreds fordelt mellem flere dommere, således at skiftesager og civile domssager er henlagt til forskellige dommere, medfører reglen i § 76, at skiftedommeren ikke kan modsætte sig, at sagen indbringes for hans ret eller retsafdeling.³² En formelig stævning kræves ikke, og i praksis vil behandlingen ved skifteretten ofte være mere uformel end i almindelige retssager, således at advokatbistand ikke altid er nødvendig.

Efter Skiftelovens § 83, stk. 2, kan en eller flere *eksekutorer* beskikkes ved kgl. bevilling til at behandle boet i stedet for skifteretten. Eksekutorerne skal være myndige, pålidelige og vederhæftige, d. v. s. have ordnede økonomiske forhold.³³ Det kræves ikke, at de har juridisk uddannelse, idet de ikke har – og ej heller kan gives – nogen dømmende myndighed, jfr. Skiftelovens § 83, stk.

30. Der skal efter Loven om retsafgifter af 10. maj 1969 § 39 svares samme afgift som ved behandling for de almindelige domstole, jfr. FT 1967/68, 2. samling, tillæg A, sp. 2794 og 2853–54.

31. Jfr. *Harbou* i UfR 1965B.88 og i Adv. bl. 1968.174 f.

32. Sml. nedenfor s. 17.

33. Jfr. om dommere *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 68.

2, og Grundlovens § 61.³⁴ Bevillingen meddeles enten af Justitsministeriet eller af amtmanden (i København Overpræsidenten).³⁵ Grundlaget for beskikkelsen kan enten være en bestemmelse i arveladerens testamente (som fremhævet ved betegnelsen *executor testamenti*) eller en ansøgning fra boets arvinger.³⁶ Levede afdøde i formuefællesskab, omfatter bobehandlingen også den efterlevende ægtefælles andel af boet, og ægtefællen må derfor samtykke i bevillingens udstedelse. Selv om betingelserne for udstedelse af bevilling er til stede, kan administrationen dog efter et frit skøn nægte at meddele bevilling. Når bevillingen er givet, udleverer skifteretten boet til eksekutor. Eksekutors bobehandling er underkastet Skiftelovens almindelige regler om offentlig bobehandling, jfr. § 83, stk. 2.³⁷ Tvister, der opstår under skiftet, afgøres af de almindelige domstole, jfr. Retsplejelovens § 660, stk. 3.³⁸

Boer, der ikke sluttet straks efter Skiftelovens § 10 eller § 57, og ej heller behandles privat eller af eksekutor, *skiftes af skifteretten*, eventuelt med bistand af en *medhjælper*, jfr. § 33. Skifteretten afgør i disse boer selv både mulige tvister om boets behandling og om krav mod boet, jfr. Retsplejelovens § 660, stk. 1.

Hverken skifteretten eller eksekutor kan i almindelighed på egen hånd træffe bestemmelse om boets forhold. Skiftelovens hovedregel er tværtimod, at beslutning om boets forhold træffes på *skiftesamlinger* ved beslutning af de stemmeberettigede, d. v. s. arvingerne eller – i fragålsesboer, så længe kreditorerne ikke er fyldestgjort eller sikret – kreditorerne, jfr. Skiftelovens § 24 smh. med §§ 19 og 51. Kun hvis enighed mellem de fremmødte ikke opnås, træffes

34. Det er i tidligere retspraksis antaget, at en testator i et vist begrænset omfang kan bestemme, at eksekutor skal have den endelige afgørelse af tvivlsspørgsmål angående testamentets fortolkning, jfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 272 note 6 med henvisninger. En sådan autentisk fortolkning foretaget af eksekutor uden adgang til efterfølgende domstolsprøvelse kan ikke betegnes som en retsafgørelse, som efter Grundloven ikke kan henlægges til en særlig beskikket mand.

35. Jfr. cirkulære nr. 64 af 25. marts 1964.

36. Er boet insolvent, må efter praksis et kvalificeret flertal af kreditorer samtykke, jfr. *Gomard*: Skifteloven s. 307.

37. Se i øvrigt om eksekutorskifte *Albeck*: Behandling af eksekutorboer, 4. udgave, 1966.

38. *Harbou* i Adv. bl. 1967.188 og 1968.175 antager, at parterne kan vedtage skifteretsbehandling. Hjemlen hertil synes dog for spinkel.

afgørelsen af skifteretten ved beslutning eller – hvis tvist opstår om spørgsmålet – ved kendelse, jfr. Skiftelovens § 24, stk. 2, og Retsplejelovens § 660, stk. 1. Tvister angående anmeldte fordringer eller fremsatte krav kan dog ikke afgøres ved flertalsbeslutning på skiftesamlingen, men kun ved skifterettens dom.³⁹ I eksekutorboer må sagen, hvis parterne ikke vil bøje sig for eksekutors afgørelse, som nævnt indbringes for de almindelige domstole, jfr. Retsplejelovens § 660, stk. 3.

B. Fællesboer

Det almindelige formuefællesskab mellem ægtefæller ophører ved ægteskabets ophør såvel som i tilfælde af bosondring og separation, jfr. Ægteskabslov II (Retsvirkningsloven) § 16, stk. 2.⁴⁰ Ægteskab kan ophøre ved død, skilsmisse og omstødelse. Ved formuefællesskabets ophør deles som hovedregel det beholdne fællesbo lige. Dog udtager ved omstødelse hver ægtefælle forlods, hvad svarer til det, han har indbragt i boet, jfr. Skiftelovens § 69, og ved separation, skilsmisse og bosondring kan delingen i de i § 69a omtalte tilfælde, navnlig ved kortvarige ægteskaber, ske efter samme regler som ved omstødelse.

Reglerne om skiftet er forskellige ved formuefællesskabets ophør ved død og ved fællesskabets ophør i begge ægtefællers levende live. Ved død skiftes afdødes bodel og særeje efter de almindelige regler om dødsboer, mens længstlevendes bodel skiftes efter de særlige regler i Skiftelovens kapitel 5. Skiftet af fællesboet sker under ét, ved skifteretten, privat eller af samme eksekutor. I levende live skiftes begge bodele efter Skiftelovens kapitel 6. Skiftet sker privat eller, hvis en af parterne begærer det, ved skifteret, jfr. Skiftelovens § 64. Skifteretten skal ikke som ved dødsfald af egen drift iværksætte skifte.

39. Jfr. herom nedenfor s. 291 samt *Kommenteret Retsplejelov* § 660, note 1 og 5.

40. En aftale om ophævelse af formuefællesskabet kan derimod kun gennemføres ved ægtepagt, jfr. Ægteskabslov II §§ 28, 35 og 36 samt *Ernst Andersen: Familieret*, s. 90 f, og ikke ved skifte efter Skiftelovens kapitel 6. Om sidestilling af en sådan ophævelse af formuefællesskab ved ægtepagt med et skifte, se for norsk ret *Nordisk Domssamling* 1962.333 med henvisninger.

C. Andre boer

1. *Skiftelovens* § 82 bestemmer, at også andre boer end døds- og fællesboer, såsom interessentskabsboer, for så vidt de ikke erklæres konkurs, kan skiftes ved skifteret efter lovens regler om offentlig skiftebehandling af dødsboer med de lempelser, som følger af forholdets natur.

2. Efter *Skiftelovens* § 82 kan formuer tilhørende *juridiske personer*, såsom aktieselskaber, interessentskaber og foreninger, ved disses ophør fordeles af skifteretten. Sådant skifte forudsætter en begæring til skifteretten, jfr. herved *Aktieselskabslovens* § 62.⁴¹ Har selskabet efter *Konkurslovens* § 46 pligt til at indgive begæring om konkurs, må skifteretten nægte at tage en begæring om skifte efter *Skiftelovens* § 82 til følge.

De almindelige domstole er ikke kompetente til at pådømme sager om interessentskabers og andre sammenslutningers ophør, dersom de derved i realiteten kommer til at gennemføre et fuldstændigt skifte.⁴² Dette hører alene under skifteretten. De almindelige domstole kan derimod pådømme enkelte krav vedrørende formuens deling, hvor skiftet i øvrigt sker privat. Interessenterne kan vælge at indbringe sådanne sager om enkelte krav for skifteretten, jfr. *Skiftelovens* § 76 og ovenfor s. 14. Spørgsmålet, om selskabet eller foreningen overhovedet kan kræves opløst, kan afgøres *enten* under en særlig sag ved de almindelige domstole, jfr. UfR 1937.872 og 1963.440, *eller* af skifteretten i anledning af en indsigelse imod begæringen om skifte, jfr. UfR 1942.187 og 1944.1045.⁴³ Skifteret-

41. Skifteretten skal på Overregistrators begæring foretage opløsningen af aktieselskaber, der har besluttet at træde i likvidation, eller som skal opløses, men ikke vælger likvidatorer, *Aktieselskabslovens* § 62.

42. Cfr. *Thygesen* i UfR 1958B. 242 ff, *Thorup* i J 1963.467 og til dels v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 158 f, men i det væsentlige som teksten *Harbou* i UfR 1965B.90 og 1966B.228.

43. Jfr. *Harbou* i UfR 1965B.90, men cfr. *Thorup* i J 1963.466 f. Praxis før *Retsplejeloven* er i overensstemmelse med teksten, jfr. de i noten til UfR 1922.725 anførte domme. At begæringen i UfR 1922.725 blev afvist fra skifteretten, fordi medinteressenten protesterede mod interessentskabets ophævelse, skyldtes, at skifteretterne fra *Retsplejelovens* ikrafttræden og indtil ændringsloven nr. 300 af 30. juni 1922 ikke kunne afgøre materielle tvistigheder. Se iøvrigt *Sindballe*: Selskabsretten I og III, 1949, s. 92–94, *Sindballe*: Selskabsretten II s. 167 f og *Poul Meyer*: Dansk Foreningsret s. 200 f. – Om værneting ved skifte af interessentskab, se UfR 1958.604.

tens afgørelse om overtagelse af boet til skifte eller afvisning af begæringen herom bør træffes ved dom, når skifteretten ved denne afgørelse tager stilling til, om den, der har fremsat begæringen, har krav på opløsning af fællesskabet, jfr. Retsplejelovens § 660 og nedenfor s. 36.

Opløsning af sameje om enkelte bestemte ting kan ikke ske ved skifteretten. Tvist om sådan opløsning afgøres af de almindelige domstole, og selve opløsningen må om muligt ske ved fysisk deling og ellers ved deling af provenuet af salg på frivillig auktion, jfr. herved Auktionslederlovens § 1 og UfR 1951.331.⁴⁴

Skal skifte ske mellem deltagere, der som i interessentskaber hæfter personligt på lige fod med selskabet, anvendes reglerne i *Skiftelovens kapitel 4*. Interessenterne kan, hvis de er enige, inden for lovens grænser træffe bestemmelse om boets behandling, jfr. § 51, og kreditorerne skal kun indkaldes, hvis en af interessenterne forlanger det, jfr. § 52, stk. 1. Indkaldelsen, der kun kan rettes til fælleskreditorerne, er næppe præklusiv, cfr. § 22, stk. 3. Der er ikke samme trang til at beskytte interessenterne mod senere opdukkende kreditorer som arvingerne i et dødsbo, der kan være uvidende om afdødes gældsstiftelse. Ikke mindst udenlandske kreditorer ville blive udsat for at lide tab, dersom interessenterne ved en likvidation med udstedelse af proklama kunne frigøre sig for gæld, der ikke blev rettidigt anmeldt. Herved må erindres, at præklusionen efter dansk – modsat svensk – ret også rammer kendte kreditorer. Det må derfor nok høre til »de lempelser, som følger af forholdets natur«, jfr. § 82, at der ikke uden særlig proklamabevilling kan udstedes præklusivt proklama i interessentskaber. Selv om kreditorerne ikke som i dødsboer får nye debitorer, må derimod også i interessentskabsboer gælde, at boet ikke må udloddes til parthaverne, før de fælleskreditorer, der har anmeldt deres krav, er fyldestgjorte, jfr. § 52, stk. 2.

Ved skifte efter § 82 af sammenslutninger, for hvis gæld deltagere enten alene hæfter med deres indskud som i aktieselskaber eller kun hæfter subsidiært personligt, som ofte i andelsforeninger, finder reglerne i *Skiftelovens kapitel 3* anvendelse. Bestemmelses-

44. Jfr. *Illum*: Tingsret s. 97 f. v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 159 mener, at der bør foretages en konkret prøvelse af, om opløsningen skal ske ved auktion eller ved udløsning.

retten i boets anliggender tilkommer herefter kreditorerne, så længe de ikke er fyldestgjorte eller sikret fyldestgørelse, jfr. § 19, og fælleskreditorerne *skal* indkaldes ved proklama, jfr. §§ 20–22. Proklamaet er næppe heller her præklusivt. Udlodning af boets midler til medlemmerne kan først ske, når kreditorernes krav er dækket, jfr. § 45. Er boet insolvent, sker bortsalg af dets pantsatte ejendele ved tvangsauktion, medmindre en anden realisationsmåde vedtages, jfr. UfR 1904B.324H.⁴⁵

Tvist, der opstår under privat skifte (likvidation) af en forenings eller et selskabs formue, må afgøres enten af de almindelige domstole, jfr. VLT 1945.120,⁴⁶ eller af skifteretten, dersom gennemførelsen af skiftet overgår til denne, jfr. Skiftelovens § 8. I modsætning til, hvad der gælder om dødsboer, forudsætter privat skifte af en forenings (eller anden organisations) formue ikke, at foreningens medlemmer påtager sig et personligt ansvar for foreningens gæld, som de ikke har i forvejen.

3. Har ægtefæller haft fuldstændigt særeje, findes ved separation eller ved ægteskabets ophør intet fællesbo at skifte. Et fællesbo i Retsvirkningslovens forstand opstår ej heller selv ved langvarigt samliv mellem ugifte. I tidens løb vil imidlertid ofte være opstået sameje mellem ægtefællerne eller samleverne om et stort antal genstande, indbo, en forretning, en fast ejendom. Opløsning af sådant sameje ved salg af genstandene på auktion og deling af provenuet, uden mulighed for parterne til som ved et skifte at udtage ting af særlig værdi for dem, ville være lidet rimelig. En egentlig registrering og vurdering som efter Skiftelovens §§ 15, 16 og 48 vil også kunne være en hjælp for sorteringen mellem parterne. I nyere praksis anerkendes derfor med støtte i Skiftelovens § 82 om skifte af »andre boer«, at opløsning af sameje om en flerhed af genstande, der har tilhørt ægtefæller med særeje eller samlevere, kan ske ved offentligt skifte, jfr. UfR 1953.182 og 1961.283.⁴⁷ Adskillelse af sammenblandede formuer kan formentlig også ske ved skifteretten

45. Se iøvrigt *Sindballe*: Selskabsret I s. 147–149 og II s. 167 ff.

46. Parterne kan naturligvis vedtage at indbringe sagen for den underret, de ønsker, jfr. Retsplejelovens §§ 234, stk. 1, og 247.

47. Jfr. iøvrigt *Harbou* i J 1951.35 ff, *Ernst Andersen* i Familieret s. 88 og i Ægteskabsret II s. 53 f, v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 160 og Betænkning I fra Ægteskabsudvalget, nr. 305 af 1962, s. 30 samt UfR 1934.1138 og 1959.793; anderledes en ældre afgørelse UfR 1931.1087.

i andre tilfælde, hvor samejet omfatter en væsentlig del af parternes ejendele, og de samme grunde derfor med styrke taler for at opløse samejet ved skifte. Området for skifteretternes kompetence falder sammen med anvendelsesområdet for Skiftelovens regler, navnlig Skiftelovens § 47 om ret til udtagelse, der fraviger den almindelige regel om gennemførelse af samejes opløsning ved auktionssalg.

Offentligt skifte efter Skiftelovens § 82 forudsætter en begæring fra en af parterne.⁴⁸ Parterne kan ikke ved aftale udstrække skifterettens kompetence.⁴⁹

Om forholdet mellem de almindelige domstole og skifteretternes kompetence gælder samme regler som fremstillet under 2 om selskabs- og foreningsboer. Dommen i UfR 1953.182 afviser sag anlagt af dødsbo mod afdødes samlever med påstand om udlevering af visse ting, fordi delingen af parternes formue måtte ske ved skifteretten, mens dommen i UfR 1961.283 i en sag mellem separerede ægtefæller med særeje fastslog, at visse effekter var den enes særeje alene, mens andre effekter var i sameje og – i mangel af enighed – måtte deles mellem dem af skifteretten.⁵⁰ Afgørelsen af det økonomiske opgør mellem parterne kan træffes af de almindelige domstole, dersom sagsøgeren ikke forlanger gennemført en egentlig opløsning af fællesejet, men vil lade sagsøgte beholde de fælles ejendele og alene påstår sig tilkendt et bestemt beløb i penge, jfr. UfR 1944.402 og 1961.269.

D. Konkursboer

Afgørelse om at tage en – fysisk eller juridisk – persons bo under konkursbehandling træffes af skifteretten ved kendelse efter skyldnerens egen eller en af hans kreditorers begæring, jfr. Konkurs-

48. Se dog Aktieselskabslov § 62 om skifte efter begæring af Overregistrator.

49. Forhåndsaf tale om privat skifte er næppe bindende, jfr. herved Skiftelovens § 8. Derimod kan parterne ved aftale begrænse adgangen til at kræve fællesskabet opløst, jfr. om interessentskaber UfR 1945.388 og Motiverne til Skifteloven s. 57.

50. Skifteloven tvinger ikke til at dele den sammenblandede formue lige, hvor omstændighederne giver grund til at foretrække en anden delingsnorm. Skiftelovens almindelige regler finder i det hele som nævnt kun anvendelse på disse skifter »med de lempelser, som følger af forholdets natur«, jfr. Skiftelovens § 82.

lovens § 49 og nedenfor side 71 ff.⁵¹ Behandlingen af konkursboet foretages af skifteretten, oftest med bistand af inkassator eller kurator og kreditorudvalg, jfr. Konkurslovens §§ 66, 68 og 80. Tvist om, hvorvidt skyldneren kan erklæres konkurs, såvel som tvistigheder, der opstår under boets behandling, afgøres af skifteretten, jfr. Retsplejelovens §§ 672 og 660. Domme afsagt af skifteretten om fremsatte krav eller anmeldte fordringer eller deres fortrinsret såvel som selve den sluttede konkursbehandling kan ankes til landsretten, jfr. § 673, stk. 2. Skifterettens øvrige afgørelser, der træffes ved kendelse eller beslutning, kan, for så vidt de ikke særligt ved bestemmelsen i Konkurslovens § 137 er gjort inappellable, indbringes for landsretten ved kære, jfr. Retsplejelovens § 673, stk. 1. Dette gælder også kendelsen, der erklærer eller nægter at erklære skyldneren konkurs. Boets behandling fortsættes trods kæremål, men skifteretten skal drage omsorg for, at den kærendes ret ikke foregribes, jfr. Retsplejelovens § 675, stk. 2, og Konkurslovens § 49, stk. 2.⁵²

Afgørelser om gennemførelsen af bobehandlingen træffes i konkursboer som i dødsboer principielt på skiftesamlinger af de stemmeberettigede, i konkursboer altid kreditorerne. Konkursloven kræver ikke som Skifteloven énstemmighed. Beslutning truffet på skiftesamling er bindende, dersom over halvdelen af de kendte eller – efter at proklama er udløbet – af de anmeldte kreditorer både efter tal og vægt stemmer derfor. Opnås ikke sådan majoritet, afgøres spørgsmålet af kurator og kreditorudvalg. Kan disse ikke blive enige, træffes afgørelsen af skifteretten, jfr. Konkurslovens §§ 64 og 74.

Den bestemmelsesret, som Konkursloven tillægger skiftesamlingen, kolliderer ikke med den judicielle myndighed, der ifølge den

51. Den, der er undvejet for gæld, kan erklæres konkurs blot efter *opfordring* fra en kreditor, jfr. Konkurslovens § 41. Den opfordrende kreditor har ikke en rekvirents retsstilling, jfr. nedenfor side 94.

52. Ved kære af bosondringsdekret har kæremålet den noget snævrere virkning, at en ægtefælle ikke kan forlange udlæg i den andens bodel, Ægteskabslov II § 40, stk. 3. I almindelighed vil der dog heller ikke her ske noget, der foregriber den kærendes ret, idet hver ægtefælle som hovedregel beholder rådigheden over sin bodel, jfr. Skiftelovens § 66. Har skifteretten i medfør af denne bestemmelse overtaget rådigheden over en ægtefælles bodel, bør grundsætningen i Retsplejelovens § 675, stk. 2, finde anvendelse.

ovenstående bestemmelse i Retsplejelovens § 672 tilkommer skifteretten. Skiftesamlingen kan ikke uden videre afvise fordringer og krav eller give dem en mere beskeden prioritet. Fastholdes anmeldte fordringer eller fremsatte krav mod boet uanset indsigelser fremsat af kreditorer, skyldneren eller kurator, bestemmer skifteretten ved dom, om fordringen eller kravet kan gennemføres over for boet, jfr. Konkurslovens §§ 89–93 og 6. Skiftesamlingen kan heller ikke gyldigt bestemme, at boet skal behandles på en måde, der er i strid med »konkursbehandlings retlige øjemed«, jfr. Konkurslovens § 64, stk. 3, eller strider mod enkelte bestemmelser i Konkursloven eller i lovgivningen i øvrigt. Lignende begrænsninger for skiftesamlingens myndighed gælder i dødsboer, jfr. Skiftelovens § 24.

Skifterettens afgørelser angående klager over, at skiftesamlingen har overskredet sine beføjelser, bør i almindelighed træffes ved dom eller kendelse. I sagen i UfR 1941.1135 er afgørelsen vel betegnet som en beslutning; men »beslutningen« synes at have indeholdt en begrundelse for resultatet.

E. Tvangsakkord

1. Konkursbehandlingen af en skyldners bo kan afsluttes bl. a. ved akkord efter reglerne i Konkurslovens kapitel 13, jfr. lovens § 99. Akkorden er kun gyldig, dersom den er vedtaget af kreditorerne med den i § 108 angivne majoritet og stadfæstet af skifteretten, jfr. § 116. Akkorden har virkning som et retsforlig, jfr. § 119. Når akkorden er stadfæstet og skifteomkostningerne betalt, overgives boet skyldneren til fri rådighed, medmindre andet er bestemt i akkorden, jfr. § 121.

Skifteretten påser, om betingelserne i §§ 101 og 118, stk. 1, for åbning af forhandling om akkord og for akkordens stadfæstelse er opfyldt, men prøver ikke akkordforslagets hensigtsmæssighed, jfr. § 118, stk. 2.

Skifterettens bestemmelse om, at forhandling om akkord kan finde sted, og skifterettens stadfæstelse eller forkastelse af den vedtagne akkord er genstand for kære til landsretten, jfr. Retsplejelovens § 673 og Konkurslovens §§ 138 og 139.

Tvangsakkord i konkurs forekommer kun yderst sjældent. Mulighederne for en forligsmæssig ordning af skyldnerens gæld vil i almindelighed være udtømt, når det kommer til konkurs.

2. Uden for konkurs kan en tvangsakkord komme i stand ved, at skyldneren indgiver andragende til skifteretten om åbning af akkordforhandling, jfr. § 1 i Lov af 14. april 1905 om tvangsakkord uden for konkurs.⁵³

Akkordforslaget må vedtages af kreditorerne med den i lovens § 14 nævnte kvalificerede majoritet. Kravene til majoritetens størrelse er gradueret efter akkordprocenten. Akkorden kræver desuden skifterettens *stadfæstelse*, jfr. § 23. Den vedtagne og stadfæstede akkord, der har virkning som et retsforlig, jfr. § 28, befrier skyldneren for den del af hans før akkordforhandlingens begyndelse stiftede gæld, som han ikke har overtaget ved akkorden, jfr. § 29.

Skifteretten skal og kan kun tage skyldnerens andragende om åbning af akkordforhandling til følge og stadfæste en vedtagen akkord, dersom de i Akkordlovens §§ 4 og 25 angivne betingelser er opfyldt. Akkordens indhold beror – inden for lovens grænser – på, hvad skyldneren har tilbudt og kreditorerne vedtaget. Er der uoverensstemmelse mellem tilbudet og vedtagelsen, er ingen akkord kommet i stand.

Kendelse afsagt af skifteretten, der *afslår* skyldnerens andragende om åbning af akkordforhandling eller nægter at stadfæste en vedtaget akkord, kan skyldneren anke til *Akkordretten*, en særlig domstol bestående af en dommer som formand og fire forretningskynlige medlemmer, jfr. §§ 35 og 37, stk. 1. Skifterettens kendelse, der *stadfæster* en akkord, kan ankes til Akkordretten af enhver kreditor, der berøres af akkorden, jfr. § 37, stk. 2. Iøvrigt kan sådanne kendelser hverken indbringes for Akkordretten eller for landsretten, jfr. § 37, stk. 4.⁵⁴

Spørgsmålet, om en stadfæstet akkord er ugyldig efter reglen i Akkordlovens § 31, og om akkordens rette fortolkning⁵⁵ hører –

53. Loven, der opretholdes ved Retsplejelovens § 666, er indrykket i Lovtidende som nr. 225 for 1906.

54. UfR 1935.406: Kreditorer kan ikke påkære skifteretskendelse om åbning af akkordforhandling til landsretten.

UfR 1938.1091: Det tilkommer akkordretten at afgøre, om en fastholdt konkursbegæring, der opfylder betingelserne i Akkordlovens § 5, stk. 3, er til hinder for stadfæstelse af en vedtaget akkord. – Spørgsmålet må iøvrigt besvares bekræftende, jfr. UfR 1941.237 og C. Bang i UfR 1938.337 ff.

55. Eksempler findes i UfR 1940.380 og 1958.27H.

ligesom de tilsvarende afgørelser om retsforlig i øvrigt, jfr. Retsplejelovens § 270, stk. 2 – under de almindelige domstole, herunder fogedretten.

F. Opgaver uden for skifteforvaltningen

1. Skifteforretninger og andre arbejdsopgaver

Skifteforvaltningen er, som nævnt ovenfor under II, efter Retsplejelovens § 14 en del af den egentlige retspleje og omfattes af underretternes kompetence.

Visse opgaver ud over dem, der er omtalt ovenfor under A–E, er ved særlige lovbestemmelser henlagt til skifteretternes arbejdsområde. Betydningen af, at reglerne henlægger disse opgaver ikke til underretten, men specielt til skifteretten, er at spørgsmålet om arbejdsdelingen mellem dommerne ved de underretter, hvor flere dommere er ansat dermed for så vidt er løst, jfr. herved ovenfor s. 3 f.⁵⁶ Disse yderligere opgaver er imidlertid ikke omfattet af udtrykkene skifteforvaltning og skifteforretninger i Retsplejelovens §§ 14 og 17a, og en dommerfuldmægtigs fuldmagt til at udføre skifteforretninger efter § 17a omfatter ikke tillige disse opgaver, jfr. UfR 1961.632 anført nedenfor s. 27.

2. Skifterettens tilsyn med værgemål

Uden for København beskikkes efter Myndighedslovens § 17, jfr. §§ 56 og 61, værger af skifteretten, og efter samme lovs § 51 og Værgebekendtgørelsen nr. 329 af 16. september 1966 §§ 2 og 25 føres tilsynet med umyndiges værger af skifteretten (og amtet), jfr. Retsplejelovens § 14, litra c. I København beskikkes værger af Magistraten, og værgemålstilsynet føres af Overpræsidiets og Overformynderiets.⁵⁷ Underretten virker i disse henseender som ad-

56. Disse forskrifter er derimod ikke egentlige kompetenceregler. De afgrænser dommernes arbejdsområde, men ikke deres kompetence, og hvor særlige grunde taler derfor, kan de fraviges, jfr. UfR 1963.833 om fordelingen af politisager og statsadvokatsager mellem to afdelinger af Århus Byret.

57. Jfr. *Borum*: Personret s. 89, 95 og 120. *Harbou* fremhæver i UfR 1965B. 89 de praktiske ulemper ved, at værgebeskikkelse i København ikke kan foretages af skifteretten. Dør den umyndige, aflægges det sidste værgemålsregnskab over for dødsboet, Værgebekendtgørelsens § 26.

ministrativ myndighed. Afgørelser truffet af retten i denne egen-
skab kan påklages til Justitsministeriet, jfr. Vægebekendtgørelsens
§ 2. Afgørelserne kan derimod ikke appelleres til landsretten, jfr.
Retsplejelovens § 5, 2. pkt., om kære til landsretten, der *ikke*
henviser til Retsplejelovens § 14, litra c. Den judicielle kontrol
med skifteretten som vægebeskikkende og tilsynsførende myndig-
hed udøves ved søgsmål i 1. instans, jfr. Grundlovens § 63.

Skiftelovens §§ 14 og 59, der er opretholdt ved Myndigheds-
lovens § 62⁵⁸ bestemmer, at skifteretten i boer, den behandler,
skal drage omsorg for, at værger beskikkes for umyndige arvinger,
der ikke har en værge, og for visse fraværende arvinger, for hvem
fuldmægtig ikke møder. Vægebeskikkelsen er også i disse tilfælde
en administrativ akt og foretages af de almindelige vægebeskik-
kende myndigheder.⁵⁹

En værgers erklæring om vedgåelse af afdødes gæld for en umyn-
dig eller fraværende arving, jfr. Skiftelovens § 16, stk. 2, og vær-
gens begæring om udlæg efter vurdering i medfør af § 47⁶⁰ kan
skifteretten efterkomme eller forkaste efter sit skøn over den umyn-
diges tarv, ligesom den af værger på skiftesamling afgivne stemme
ikke er bindende for skifteretten, dersom værgers stemmegivning
efter rettens skøn strider mod den umyndiges tarv, jfr. Skiftelovens
§§ 24 og 61.⁶¹ Skifterettens afgørelse om godkendelse eller for-
kastelse af værgers erklæring kan efter Retsplejelovens § 663 ikke
appelleres til landsretten. Var afgørelsen administrativ, ville det
være overflødigt udtrykkeligt at afskære appel, og Retsplejelovens

58. Og, for så vidt angår § 59, gentaget ved Lov nr. 58 af 18. marts 1925
om en ændret affattelse af Skiftelovens kapitler 5 og 6.

59. Prøvelse af, om den beskikkede har været berettiget til at afslå beskik-
kelsen eller begære sig fritaget for vægemålet efter Myndighedslovens
§ 15, kan ske ved rekurs til Justitsministeriet og ved søgsmål i 1. instans.

60. § 47 nævner kun umyndige, men må formentlig anvendes analogt på
fraværende. Herfor taler bl. a., at Skiftelovens § 78 om boer udleveret
efter Skiftelovens § 75 foreskriver, at umyndige *og fraværende* ikke
uden skifterettens samtykke kan gives udlæg for deres arvelod på anden
måde end i rede penge.

61. Også denne regel må formentlig anvendes analogt på værger for fra-
værende, bl. a. fordi værger for umyndige og for fraværende i øvrigt er
underkastet samme regler, jfr. Myndighedslovens § 61 og Skiftelovens §
14 in fine samt Justitsministeriets skrivelser nr. 141 af 27. september
1930 og nr. 106 af 6. juni 1931.

regel viser således, at disse afgørelser betragtes som judicielle.⁶² De kan derfor ej heller påklages til Justitsministeriet.⁶³

Værgens erklæring på den umyndiges eller fraværendes vegne kræver overøvrighedens godkendelse, dersom den påtænkte disposition enten berører den umyndiges formue uden for skiftet eller går ud over, hvad der naturligt indgår som led i boets afvikling. Overøvrighedens godkendelse kræves dog ikke af vedgåelse af gælden for den umyndige arving, jfr. Værbekendtgørelsens § 27. Skifteretten er efter Skiftelovens regler ikke nødsaget til at godtage værgens erklæring, fordi denne er tiltrådt af overøvrigheden.⁶⁴ Skifteretten er alene afskåret fra at godtage en ikke tiltrådt erklæring i tilfælde, hvor overøvrighedens tiltrædelse efter Værbekendtgørelsen er nødvendig.

Et udenretligt forlig, der berører den umyndiges formue, kræver i almindelighed overøvrighedens godkendelse. Under en tvist for skifteretten kan værgen derimod som ved andre retter efter de nærmere regler i cirkulære nr. 113 af 26. april 1961 uden overøvrighedens godkendelse indgå på et forlig, som skifteretten finder stemmende med den umyndiges tarv, jfr. *Hurwitz og Gomard: Tvistemål*, s. 102.

Afkald på arv fordrer overøvrighedens, men ikke skifterettens godkendelse, jfr. Værbekendtgørelsens § 17.

3. Retshjælp

Skifteretten skal efter Retsplejelovens § 14, stk. 2, som denne er ændret ved lov nr. 146 af 22. maj 1969, som retshjælp bistå en overlevende ægtefælle og arvinger med at udfærdige anmeldelse om hensiddet i uskiftet bo, om overtagelse af bo til privat skifte samt andre anmeldelser og opgørelser, der skal indgives til skifteretten i henhold til Skifteloven, Arveloven eller Arveafgiftsloven, medmindre udfærdigelsen på grund af boets størrelse eller indviklede beskaffenhed vil være særlig tidkrævende eller kræve særlige under-

62. Jfr. også efter den ældre ret UfR 1880.446.

63. Det er derfor inkonsekvent, men sikkert praktisk, at Værbekendtgørelsens § 27, stk. 2, bestemmer, at godkendelse af værgens erklæring (bortset fra spørgsmålet om gældsvedgåelse) i eksekutorboer gives af eksekutor.

64. Jfr. *A. Grathe* i Fuldmægtigen 1961.87, *Harbou* i UfR 1965B.89.

søgelsler. Ydelsen af retshjælp forudsætter ikke, at vedkommende arving eller ægtefælle er ubemidlet. Retshjælpen betales med de i cirkulære nr. 180 af 1. juli 1959 angivne takster.⁶⁵

4. Umyndiggørelse og lavværgemål

Efter Retsplejelovens §§ 459 og 464 træffes afgørelsen om umyndiggørelse og lavværgemål af den underretsdommer, til hvem forretninger vedrørende skifteforvaltningen er henlagt. Sager om umyndiggørelse indsendes dog til landsretten, dersom indsigelse gøres mod umyndiggørelsen, jfr. nærmere § 459.⁶⁶ En dommerfuldmægtig, der af dommeren er bemyndiget til at udføre skifteforretninger, kan ikke uden særlig bemyndigelse fra Justitsministeriet træffe afgørelse i umyndiggørelsessager, jfr. Retsplejelovens § 17a, Justitsministeriets skrivelse nr. 152 af 9. september 1925 og UfR 1961.632.

VI. JURIDISKE KONSTRUKTIONER

A. Pragmatisk eller konstruktiv afgrænsning af skifterettens område

Skifteretten som juridisk disciplin består af reglerne om opgørelse og afvikling af boer, jfr. ovenfor under IV.⁶⁷ Denne afgrænsning, der ikke er eksakt, er uddybet ved beskrivelsen af skifterettens arbejdsområde under V. Hvor meget af dette retsstof der skal behandles i skifteretten, må i det enkelte tilfælde bestemmes ud fra hensigtsmæssighedssynspunkter. De under V, F, nævnte »andre opgaver« vil f. eks. ikke blive yderligere omtalt, fordi en nærmere fremstilling af reglerne derom ikke vil bidrage til belysningen af centrale skifteretlige spørgsmål. Spørgsmålet om reglerne i Konkurslovens kapitel 4 om afkræftelse i kraft af analogi gælder også over for skyldnere, der ikke er erklæret konkurs, vil derimod blive drøftet, fordi vurderingen af konkursens betydning påvirkes af

65. Iøvrigt ydes retshjælp nu efter Retsplejelovens § 135 af beneficerede og eventuelt andre advokater samt af retshjælpskontorer. Denne retshjælp forudsætter, at vedkommende er ubemidlet.

66. Jfr. Hurwitz og Gomard: Tvistemål s. 409.

67. Jfr. Peter Lødrup: Materiell skifterett s. 15 ff, der iøvrigt ikke mener, at norsk rets regler om konkursboer og om andre boer med fordel kan behandles sammen.

spørgsmålets besvarelse. Beslutninger af denne art om disciplinens afgrænsning hviler ikke på retlige overvejelser, men på ønsker om at give et så rigtigt billede som muligt af de fænomener, der danner kernen i fremstillingen og om at opnå en rimelig afgrænsning over for stof, der allerede er dyrket i andre lære- og håndbøger.

Ældre forfattere, der bestræbte sig for at samle retsstoffet om nogle få, bærende juridiske konstruktioner, fastlagde det retsområde, som behandles i skifteretten, ved at opstille og definere et »skifterettens begreb«.⁶⁸ Hos *Deuntzer* betegner ordet skifte »deling af en fælles formuegenstand være sig en enkelt rørlig eller urørlig ting eller et helt bo mellem flere samejere, således at hver enkelt mod at opgive sin andelsret i den fælles genstand får en bestemt del af denne eller af dens værdi til eje«. Denne beskrivelse omfatter ikke konkurs- og gældsfragåelsesboer, da kreditorerne ikke kan siges at eje boets aktiver; men reglerne om disse boer hører dog under skifteretten, idet denne også bør omfatte behandling og deling af et bo med det formål at skaffe alle boets kreditorer en samlet og ligelig fyldestgørelse af boets midler, jfr. således også *Deuntzer: Skifteret* s. 2.

Undertiden betegnes et bo som en *juridisk person* og der siges at ske en *universalsuccession* ved dødsfaldet eller ved konkursens indtræden.⁶⁹

Ingen af disse konstruktioner har i nutiden nogen betydning for indholdet af skifterettens regler. Begreberne spiller ingen rolle hverken for fortolkningen af bestemmelserne i Skifteloven, Konkursloven og Retsplejeloven eller for udledningen af regler af praksis og forholdets natur. Konstruktionerne har imidlertid spillet en betydelig rolle i retsudviklingen, og endnu anvendes jævnligt de samme udtryk, som under konstruktionernes herredømme tillagdes en væsentlig selvstændig betydning. En omtale af, hvordan disse udtryk benyttes i moderne retssprog, og en summarisk påvisning af gældende rets uafhængighed af konstruktionerne er derfor påkaldet.

68. Jfr. *Deuntzer: Skifteret* s. 1 ff, *Schlegel: Skifteretten* s. 1 ff, og *Bang og Larsen: Systematisk Fremstilling af den danske Procesmåde IV* s. 1 ff.

69. Sml. *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 49, *Borum: Arvefaldet* s. 23, *Welamson: Konkursrätt* s. 192–195, *Malmström: Successionsrättsliga studier* s. 124 ff og *Gomard: Aktieselskabsret* s. 1 ff.

B. Begrebet et bo

Forslaget til Skifteloven hviler, siger Motiverne s. 58, på den opfattelse, at et bo er den nødvendige forudsætning for en skiftebehandling. Efter konstruktiv opfattelse beror derfor spørgsmålet, om deling af en vis formuemasse i medfør af Skiftelovens § 82 kan ske ved skifte, på om formuemassen udgør et bo. Af fremstillingen ovenfor s. 17 ff fremgår, at bestemmelsen i Skiftelovens § 82 i gældende ret fortolkes under hensyntagen både til tradition og til hensigtsmæssighed. Et særejeægtepars sammenblandede formuer er ikke et bo i sædvanlig forstand; men dog antages i nugældende ret i modsætning til ældre opfattelse, at skifte efter omstændighederne kan ske.

Begrebet et bo lader sig iøvrigt vanskeligt definere på anden måde end som genstanden for skiftebehandling. Findes kun én arving, kan behandlingen af afdødes efterladenskaber ikke, som angivet i *Deuntzers* definition af skifte, betegnes som opløsning af sameje. Findes ingen aktiver efter afdøde eller hos en fallent, kan dog en vis skiftebehandling være nødvendig for at *konstatere* manglen på aktiver, f. eks. at en afkræftelsessag ikke kan gennemføres. I begge situationer tales naturligst om, at skifte af et bo foregår. Forlades den konstruktive skoles tanke om, at begrebernes indhold umiddelbart bestemmer retsreglernes rækkevidde, er skarpe definitioner af begreberne skifte og bo ikke længere påkrævede.

I begreberne skifte og bo kan ejheller indlægges, at skiftebehandlingen efter gældende ret kun angår egentlige formuerettigheder. I et konkursbo indgår kun skyldnerens formue, jfr. Konkurslovens § 1; men døds- og fællesbobehandlingen omfatter også genstande uden økonomisk værdi, f. eks. breve, fotografier o. lign. Skifteretten er også kompetent til at afgøre, hvem af boets interessenter der, hvor mulighed herfor består, mod at udrede vederlaget kan fortsætte en indgået aftale, f. eks. om abonnement på telefon eller teater, lotteriseddel etc.⁷⁰ Spørgsmålet om, hvem af ægtefællerne

70. Cfr. *Tamm* i UfR 1946B.265 og 1961B.37 f. – Har skifteretten ikke truffet sådan afgørelse inden boets slutning, må krav om at få retten tillagt dog fremsættes ved almindeligt søgsmål og ikke ved reassumption af boet, idet afgørelsen ikke vil påvirke det skete skifte.

der har ret til at fortsætte lejemål efter separation eller skilsmisse, afgøres dog efter Lejelovens § 62 ved bevillingen eller dommen.⁷¹

C. Boet som juridisk person

Ved at benævne boer juridiske personer sigtes til, at boet som sådant og ikke de enkelte interessenter i boet er det berettigede og forpligtede subjekt for de rettigheder og forpligtelser, som indgår i boet.

Både døds- og konkursboer kan optræde som procesparter. En enkelt arving kan dog anlægge sag med krav om betaling af sin andel af et aktiv, dersom boet beslutter ikke at søge aktivet inddraget i boet, jfr. UfR 1933.1031, og såvel en konkurskreditor som en arving eller kreditor i et dødsbo kan anke afgørelsen i en sag, hvori boet er part, hvis boet ikke selv vil anke, jfr. Konkurslovens §§ 95 og 96 samt Skiftelovens §§ 41 og 42.

Krav mod boet må anmeldes i dette, jfr. Skiftelovens § 34 og Konkurslovens § 7. Har arvingerne i et dødsbo vedgået gælden, eller skifter de privat, kan kreditorerne opnå dom over hver enkelt arving for hans anpart af gælden eller, for så vidt arvingerne efter bestemmelserne i Skiftelovens § 53 hæfter solidarisk, for hele gælden. Dette gælder, uanset om kravet har været anmeldt i boet eller ej, når det dog ikke er prækluderet. Fællesboskifte påvirker ikke kreditorernes retsmidler mod ægtefællerne, jfr. Skiftelovens § 67.

Den enkelte arving eller kreditor kan ikke råde over bestemte aktiver i boet, men kun over sin anpart i dette eller sin fordring på udlodning, og hans kreditorer er begrænset til at søge sig fyldestgjort i denne anpart eller fordring. Dispositioner over boets aktiver kræver en beslutning af boets myndigheder. Dette er, for så vidt angår falden arv, forudsat i Retsplejelovens § 511, stk. 2, og fastslået i UfR 1932.67H og 1942.381, for så vidt angår kreditorforfølgning mod privatskiftende arvinger.

I hvilket omfang den enkelte arving eller kreditor hæfter for for-

71. Se om en andelslejlighed UfR 1966.506Ø og *Ernst Andersen: Familieret* s. 193. – Spørgsmålet, om efterlevende ægtefælle eller andre, der hørte til afdødes husstand, har ret til at fortsætte lejemål, hører under boligret, jfr. Lejelovens §§ 61 og 69. Skifteretten er dog efter § 61, stk. 2, kompetent til at bestemme, hvem af flere livsarvinger der efter denne bestemmelse kan overtage et erhvervslejemål.

pligtelser eller indtræder i rettigheder, som hører til boet, beror på fortolkning navnlig af Skiftelovens og Konkurslovens ret detaillerede regler. For denne fortolkning spiller deduktioner fra begrebet en juridisk person ingen rolle.

Betegnelsen juridisk person må i øvrigt selv som en kortfattet, upræcis beskrivelse helt forkastes for så vidt angår fællesboer, idet hver ægtefælle bevarer rådigheden over sin bodel, der kan angribes af hans kreditorer på samme måde som før skiftet, jfr. Skiftelovens §§ 66 og 67. Heller ikke boer, der overtages til privat skifte af en enkelt arving kan med nogen fornuftig mening kaldes juridiske personer. Arvingens formue og dødsboet smelter jo sammen.

D. Begrebet universalsuccession

1. Ved død og konkurs overgår hele afdødes og fallentens formue til andre. Denne overgang betegnes undertiden som en *universal-succession*. I tilslutning til konstruktionen af boet som en juridisk person antager nogle, at successionen sker til boet, mens andre mener, at successionen sker direkte til arvinger og kreditorer, idet de bl. a. henviser til, at midlerne tilfalder dem, der allerede ved dødsfaldet var arvinger, jfr. Arvelovens § 5, og dem, der ved konkursens begyndelse havde krav på fallenten, jfr. Konkurslovens § 1 in fine. Da arvefaldet sker ved arveladerens død og senere stiftede krav ikke kan gøres gældende mod konkursboet, er det hverken nødvendigt eller rigtigt at indskyde boet som et mellemled i successionskæden.

Ved at betegne den ændring i en persons rettigheder og forpligtelser, der indtræder ved hans død eller konkurs, som en succession ønskes udtrykt, at ændringen alene består i, at arvinger og kreditorer eller boet indtræder som det berettigede eller forpligtede subjekt i stedet for afdøde eller fallenten, mens selve retten eller pligten forbliver bestående med samme indhold som hidtil.⁷² Der sker således ingen eksstinktion til fordel for arvinger eller kreditorer, og

72. Det – delvis blot terminologiske – spørgsmål, om ny ret stiftes ved succession, eller om der alene sker personskifte i en allerede eksisterende ret, drøftes af *Aagesen*: Om Singulærsuccession s. 1–8, *Goos*: Almindelig Retslære I s. 187 f, *Lassen*: Almindelig del s. 538 f og *Ussing*: Almindelig del s. 209 f.

gældens forfaldstid rykkes ikke frem, jfr. *Borum*: Arvefaldet s. 36 ff, navnlig s. 52–54.⁷³ Nogle retsregler stemmer således overens med forestillingen om arv og konkurs som en succession; men adskillige andre regler er ikke i overensstemmelse med konstruktionen af retsforandringerne ved død og konkurs som en universalsuccession i den angivne forstand.⁷⁴ Som et billede af gældende ret må konstruktionen derfor opgives. Overgangen af forpligtelser og rettigheder ved død og konkurs frembyder så broget et billede, at ingen enkel konstruktion kan give en blot nogenlunde korrekt sammenfatning i en enkelt grundregel eller et enkelt princip. Dette skal her kort påvises.

2. *Forpligtelser*, som påhvilede afdøde, ophører i almindelighed ikke, dersom den skyldige ydelse kan erlægges af andre, og arvingerne vedgår gælden eller skifter privat. Dødsfaldet medfører i disse tilfælde ej heller, at frigørelses- eller forfaldstid indtræder tidligere, end den ellers ville have gjort. I konkursboer og i dødsboer, hvor arvingerne ikke har vedgået gælden, gælder derimod bestemmelserne i Konkurslovens §§ 13, 14 og 131, jfr. Skiftelovens § 44. Herefter indtræder frigørelsestid straks, og boet kan vælge at opfylde alle krav, der ikke er separatistkrav, jfr. Konkurslovens § 6, med penge. Udlodning gives både til forfaldne og uforfaldne krav. Fordelen for den lavt forrentede uforfaldne gæld udlignes ved fradrag af mellemrente, jfr. Konkurslovens § 131.⁷⁵ Konkursen og arvingernes beslutning om ikke at vedgå gælden er i almindelighed en bristende forudsætning for fordringshaveres tilsagn om kredit, således at forfaldstid indtræder straks, jfr. f. eks. post 8, litra b i Pantebrevsformular I.

3. *Rettigheder* kan i almindelighed gøres gældende af boet med samme indhold som tidligere af afdøde eller fallenten. Undtagelser forekommer dog. Visse krav er uoverførlige, således at de alene tilkommer den berettigede personlig, f. eks. krav på invalide- og folkepension, jfr. lov nr. 218 af 4. juni 1965 § 35 og lov nr. 219

73. Jfr. herved JD 1953.90 og UfR 1906.609.

74. Jfr. *Ernst Andersen*: Arveret s. 302 f.

75. Tab for kreditor ved at få betaling før frigørelsestid af højt forrentet gæld kan kræves erstattet af boet, jfr. §§ 13 og 16, stk. 2, samt Gældslovens § 62, stk. 3.

af samme dato § 37.⁷⁰ Andre krav bliver først aktuelle ved dødsfald, f. eks. boets krav på livsforsikringssum efter Forsikringsaftalelovens § 104, stk. 1. Undertiden rækker boets (successors) rettigheder videre end succedentens. Kreditorerne i konkursboer, i insolvente aktieselskabslikvidationsboer og i ikke-vedgåelsesdødsboer fortrænger efter Tinglysningslovens § 1 utinglyste rettigheder over fast ejendom på samme måde som anden retsforfølgning. Arrest, som er foretaget i genstande hørende til disse boer før konkursen eller dødsfaldet, bortfalder, jfr. Konkurslovens § 10 og Skiftelovens §§ 35 og 54, og konkursboer og insolvente aktieselskabslikvidationsboer kan afkræfte visse dispositioner, som er til skade for boet.

Arvinger kan for så vidt betegnes som afdødes universalsuccessorer, som alle boets aktiver, der ikke medgår til dækning af skifteomkostninger eller til betaling af gæld, tilfalder dem, jfr. Skiftelovens § 45, og de har adgang til at få deres arv udlagt in natura, jfr. § 47. Har arvingerne vedgået gælden, er de i almindelighed ikke forpligtet til at indkalde afdødes kreditorer, jfr. § 52. Arvinger, der vedgår gælden, har også i øvrigt en betydelig indflydelse på boets behandling, jfr. Skiftelovens § 51, og privatskiftende arvinger er, medmindre nogen af dem er umyndig eller fraværende, jfr. § 77, ikke undergivet nogen offentlig kontrol. I fragåelsesboer er arvingerne derimod først stemmeberettigede på skiftesamlinger, når kreditorernes krav er dækket eller sikret, jfr. § 19.

Kreditorernes stilling i konkurs- og fragåelsesboer er anderledes. De har vel indflydelse på bobehandlingen, jfr. Skiftelovens § 19 og Konkurslovens § 64; men er de ikke separatister, kan de, uanset hvilken ydelse de oprindeligt havde krav på, kun forlange sig et pengebeløb udbetalt, jfr. Konkurslovens §§ 6 og 13 samt Skiftelovens § 44, stk. 2. Overstiger bobeholdningen kreditorernes samlede krav, tilfalder det overskydende fallenten eller arvingerne, jfr. Skiftelovens § 45. Kreditorerne i konkurs- og fragåelsesboer går forud for fallentens senere under konkursen tilkomne kreditorer og for arvingernes kreditorer.

Kreditorerne i et vedgåelsesbo eller i et bo under privat skifte har i øvrigt en lignende fortrinsstilling, indtil aktiverne er fordelt

76. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 225 ff og *Gomard*: Fogedret s. 72 ff.

mellem arvingerne. I disse boer kan kreditorerne hindre, at boet deles uden at de bliver dækket, ved at anmelde deres krav til skifteretten eller ved privat skifte til arvingerne inden boets deling, jfr. Skiftelovens §§ 52, stk. 2, og 81.⁷⁷

Disse regler berettiger til at betegne arvingerne og fallenten som ejere, mens kreditorernes ret i konkurs- og (insolvente) fragåelsesboer snarere må betegnes som en retspanteret.⁷⁸

VII. RÆKKEVIDDEN AF SKIFTERETTENS AFGØRELSE

1. Skifterettens afgørelser i administrative anliggender, f. eks. om fremgangsmåden ved salg af boets ejendele, har ingen bindende kraft og kan frit omgøres.⁷⁹ Også andre *beslutninger under bobehandlingen og rent procesledende kendelser* kan frit ændres, jfr. om retssager *Hurwitz og Gomard: Tvistemål s. 357*.

Kendelser om boets behandlingsmåde er i almindelighed endelige

77. Deler privatskiftende arvinger boet i strid med reglen i § 52, stk. 2, mister kreditorerne fortrinsretten og får i stedet et solidarisk krav mod arvingerne, jfr. § 53, hvis de ikke allerede havde et sådant krav. Er der kun én arving, som har fået boet udleveret til privat skifte, haves ingen fortrinsret.
78. At der ikke blot er tale om en indskrænkning i skyldnerens rådighed, jfr. *Ussing: Aftaler s. 273 note 32*, men om en inkompetence, der kan opfattes som et udslag af en ret for kreditorerne, en retspanteret, ses af følgende: Begrænsningen af skyldnerens dispositionsbeføjelse er begrundet i konkurskreditorernes rettigheder og skal ophæves, dersom disse samtykker deri eller de får fyldestgørelse, jfr. Konkurslovens § 98. Konkursboets behandling er indrettet med det formål at skaffe kreditorerne størst mulig dækning gennem realisation m. v. Konkurskreditorerne opnår beskyttelse over for trediemand ved konkursens bekendtgørelse, jfr. § 2, og ved formuegoder, hvor der er fastsat særlige sikringsakter for beskyttelsen af udlæg, f. eks. tinglysning ved fast ejendom, må konkursboet gennemføre samme sikringsakt. Disponerer skyldneren i strid med konkursboets således sikrede ret, er dispositionen ikke ugyldig, men uvirksom: Skyldneren kan søges til opfyldelse eller erstatning uden for konkursen. De virkninger af konkursen, der ikke kan anses for udslag af kreditorernes ret, f. eks. begrænsningerne i adgangen til visse særlige erhverv, jfr. nedenfor side 208 f, falder uden for den privatretlige rådighedsret. Om begreberne kontraktspant og retspant, se iøvrigt v. *Eyben: Panterrettigheder s. 14*.
79. Har skifteretten på boets vegne indgået en kontrakt med trediemand, kan et brud på kontrakten naturligvis efter kontraktrettens almindelige regler medføre erstatningsansvar for boet eller for skifteretten (det offentlige). Sml. iøvrigt NRt 1966.292 (Nord. Domss. 1966.121).

og kan kun gøres om, hvis de forhold, der har betinget afgørelsen, ændrer sig. Kendelser iøvrigt i tvistigheder mellem modstående parter har i almindelighed samme bindende virkning som tilsvarende afgørelser i almindelige domssager: men da skifteretskendelser i almindelighed angår boets behandling, opstår der normalt ikke spørgsmål om bindende virkning for kendelsen uden for behandlingen af boet.

2. Angående *anmeldte fordringer og fremsatte krav* træffer skifteretten afgørelse ved *dom*, jfr. Retsplejelovens §§ 660, stk. 1 og 672. Dette gælder bl. a. gældsfordringer, separatistkrav, arvekrav, vederlagskrav, krav på forlodsret,⁸⁰ krav på fortrinsret til udlæg i bestemte genstande. En sådan dom har samme retskraft som en dom i en almindelig retssag.⁸¹ Den har bindende virkning ikke blot for bobehandlingen, men også under en sag for de almindelige domstole.⁸² Ligesom andre domme er skifteretsdomme kun bindende for dem, der har været parter i sagen. Bestrider kurator på boets vegne en anmeldt fordring, er den dom, som derefter afsiges af skifteretten, ikke bindende (*res judicata*) under en eventuel senere retssag ved de almindelige domstole mellem kreditor og fallenten, jfr. *Hurwitz* og *Gomard*: *Tvistemål* s. 358 f. Fallenten identificeres i almindelighed ikke med konkursboet. Er det derimod fallenten selv, der har rejst indsigelse mod fordringen på skiftesamlingen, må fallenten normalt betragtes som part og skifterettens resultat derfor uprøvet lægges til grund i senere søgsmål mellem kreditor og fallenten.

Træffer skifteretten i forbindelse med spørgsmål om udlevering af et bo f. eks. til privat skifte afgørelse i en tvist om et arvekrav, idet f. eks. to personer hævder hver for sig at være arving, må

80. Jfr. UfR 1968.693.

81. Jfr. Motiverne i RT 1934/35, tillæg A, sp. 3295: »samme retskraft efter deres indhold... som andre domme«. – Efter Arvelovens § 24 træffes skifterettens afgørelser i henhold til Arvelovens kapitel om uskiftet bo ved kendelse. Bestemmelsen, der fraviger reglen i Retsplejelovens § 660 og af Arvelovskommissionen begrundes med hensynet til hurtig sagsbehandling, jfr. betænkning, nr. 291 af 1961, s. 74 f, omfatter formentlig ikke blot betingelserne for hensiddet i uskiftet bo, men også vederlagskrav. Kendelser efter § 24 må antages at have samme retskraft som afgørelser efter Retsplejelovens § 660.

82. Om skifteafgørelses bindende virkning for tinglysningsdommeren, se *Illum*: *Tinglysning* s. 207, note 65.

denne afgørelse antages at være en endelig stillingtagen ikke blot til om boet kan udleveres, men også til stridens egentlige genstand, det præjudicielle spørgsmål om anerkendelse af det materielle arvekrav. En sag om dette arvekrav kan derfor ikke senere prøves af de almindelige domstole under en ny sag i første instans. Skifteretten bør derfor i sådanne tilfælde træffe sin afgørelse ved dom og ikke ved kendelse.⁸³ Retspraksis på dette område har imidlertid været svingende, og retstilstanden er endnu ikke endelig fastslået ved en autoritativ dom.⁸⁴ Fremhæves må iøvrigt, at de afgørelser, der tager stilling til alternativet kendelse eller dom, i første række har haft spørgsmålet om retsmidlet anke eller kære, og ikke retskraftens udstrækning for øje. I sager, hvor der ikke har været tvist og procedure mellem modstående parter, er der ikke grundlag for at afsige en retskraftig dom. Dette markeres, som i UfR 1961.965Ø, ved at forme afgørelsen som en kendelse. Den, som ved appel af en sådan kendelse eller beslutning gør et materielt krav gældende, må benytte anke og ikke kære, jfr. note 84.

Afgørelse om, hvorvidt et fællesbo kan kræves udleveret til hensiden i uskiftet bo, må dog ifølge den positive regel i Arvelovens § 24 træffes ved kendelse.⁸⁵ Sammenhængen mellem afgørelsens form (dom eller kendelse) og dens retskraft er således for disse afgørelses vedkommende ophævet.

Må skifteretten i anledning af begæring om *skifte af et interessenskab* tage stilling til, om der haves krav på opløsning af interessensskabet, jfr. ovenfor s. 17 f, bør afgørelsen om boets overtagelse ske ved dom, og denne er bindende i senere sager også for de almindelige domstole.

Indgiver en kreditor *begæring om konkurs*, foretages vel undertiden en vis prøvelse af rekvirentens fordring, men denne prøvelse er altid kun foreløbig. Endelig afgørelse træffes først på skiftesamlingen til fordringernes prøvelse.

Skifterettens afgørelser har som nævnt kun bindende virkning for dem, der har gjort sig til parter i en tvist for skifteretten. *Nægter*

83. Jfr. E. Munch-Petersen: Skifteretten s. 242 note 26, s. 280 og s. 295 f, men derimod *Harbou* i UfR 1949B.285 ff.

84. Se oversigten over retspraksis i Kommenteret Retsplejelov § 660 note 5.

85. Afgørelser i medfør af Arvelovens § 59 om tilsidesættelse af bestemmelse om båndlæggelse af tvangsarv skal også træffes ved kendelse, jfr. lovens § 60, stk. 3.

skifteretten af egen drift at tage en begæring om udlevering af et bo til privat skifte eller uskiftet bo til følge, er afgørelsen ikke blot ikke bindende for arvinger og andre interesserede, der ikke har optrådt som parter under sagen; men afgørelsen kan formentlig også omgøres af skifteretten selv. Også en beslutning om *udlevering* af boet, som skifteretten har truffet, uden at nogen har gjort indsigelse, kan efter omstændighederne omgøres, hvis begæringen skyldes en fejltagelse, og denne kan redresseres, inden der under den private behandling eller den efterlevende ægtefælles hensiddende med fællesboet er foretaget skridt eller indtruffet begivenheder, som har indvirket på trediemands retsstilling, jfr. UfR 1945.1094H.⁸⁶

En arving, som uden at have været til stede og have fremkaldt en afgørelse om sin arveberettigelse er blevet forbigået, fordi han var bortebleven, jfr. lov nr. 397 af 12. juli 1946, fordi skifteretten ikke kendte hans eksistens, eller fordi man har fortolket et testamente forkert, kan – i alt fald inden for visse frister – rejse krav mod dem, der har fået arven udlagt, jfr. Lov om borteblevne af 12. juli 1946 § 25 og *Borum: Arvefaldet* s. 131 ff. Kan arvingens krav mest hensigtsmæssigt gennemføres ved en genoptagelse af et bo, der er blevet udleveret til *privat skifte*, kan beslutningen om udlevering af boet omgøres, jfr. UfR 1935.843Ø. Skiftelovens § 72 giver kun en arving ret til at fordrø boet taget under offentligt skifte, inden det private skifte er sluttet. Er boet behandlet *offentligt*, og er ankefristen udløbet, må den forurettede, til hvis krav skifteretten aldrig har taget stilling, anlægge sag ved de almindelige domstole mod de begunstigede arvinger.⁸⁷

En skyldner, der er erklæret konkurs, kan efter Konkurslovens § 50 få det på hans egen begæring afsagte konkursdekret ophævet, dersom han godtgør sin solvens og under visse yderligere betingelser, jfr. s. 74. Iøvrigt kan en kendelse om konkurs i almindelighed ikke omgøres, jfr. UfR 1968.75H. En omgørelse må i hvert fald forudsætte, at dekretet er afsagt ved en fejltagelse, og at bekendtgørelse om konkursen endnu ikke har fundet sted, jfr. s. 81.

3. Bestemmelsen i *Retsplejelovens* § 660 om, at skifteretten afgør tvister om anmeldte fordringer eller fremsatte krav ved en dom,

86. Jfr. UfR 1963.432Ø og *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 295 f.

87. Den ekstraordinære appelmulighed i *Retsplejelovens* § 423, stk. 2, kan næppe anvendes på skiftebehandlinger.

der kan fuldbyrdes efter almindelige regler, og at behandlingen af tvistighederne sker efter de almindelige regler om underretssager, er her opfattet således, at skifteretten skal træffe afgørelser både om krav, der fremsættes mod et bo, der er taget under behandling, og om materielretlige spørgsmål, der er afgørende for, om og hvordan et bo skal behandles, og at disse afgørelser træffes ved dom, der har samme retskraft som andre domme, d. v. s. er bindende for dem, der har været parter i tvisten. Skifteretten fungerer således som en *specialdomstol* med kompetence i skiftesager, ligesom f. eks. sø- og handelsretterne har kompetence i sø- og handelssager og de almindelige domstole har kompetence i sager, der ikke særlig er henlagt til specialdomstole. Denne opfattelse stemmer ikke blot overens med lovens ord; den har også *gode praktiske grunde for sig*. Spørgsmål, der har været procederet mellem de reelt interesserede parter og er afgjort af skifteretten, bør betragtes som endelig afgjort på samme måde som sager afgjort af andre domstole. Folk, der henvender sig til domstolene, bør ikke unødvendigt sendes fra den ene til den anden dommer eller behøve føre sag for flere forskellige domstole. Er en person, der i skifteretten har krævet sig anerkendt som arving, i forbindelse med spørgsmålet om boets behandling ved skifterettens dom blevet anerkendt eller nægtet anerkendelse som arving, bør yderligere judiciel prøvelse ske ved anke af denne dom og ikke ved ny sag i første instans, og har en interessent begæret selskabets bo taget under skiftebehandling, bør skifteretten selv træffe afgørelse, om protester fra de andre interessenter udelukker skiftet, hvadenten disse protester fremsættes straks eller senere, efter skiftebehandlingen er begyndt. Ganske vist kan skifteretten og skifteretsproceduren siges i særlig grad at være indrettet på stillingtagen til spørgsmål af administrativ eller af enkel juridisk karakter. Uden for København og enkelte andre retskredse beklædes skifteretten således i almindelighed ikke af dommeren, men af en dommerfuldmægtig eller retsassessor, og Retsplejeloven stiller ikke krav om, at henvendelser eller anmeldelser til skifteretten om anerkendelse af krav eller om optagelse af et bo til skifte gives stævningens form. Den enkle fremgangsmåde bevirker formentlig ikke sjældent, at folk undlader at søge advokatbistand. Fastholdes må dog, at skifteretten frembyder ikke ringere garantier for grundig behandling og rigtig afgørelse af omtvistede spørgsmål end andre domstole. Arbejdsdelingen mellem dommer og dommerfuldmægtig må ved

alle retter afpasses ikke efter, hvad måske traditionelt er opfattet som »fuldmægtigarbejde«, men efter opgavernes karakter, og skifteretsproceduren giver ligeså god mulighed som proceduren ved andre retter både for oplysning af sagen og for præsentation af parternes synspunkter. En ønskelig og nødvendig præcision af parternes standpunkter kan udmærket gennemføres, uanset den, der fremsætter et krav, ikke behøver angive kravet i en stævning. Ved de almindelige domstole accepteres stævninger, der ikke udmærker sig ved nogen høj grad af præcision. Den adgang, retten har efter Retsplejelovens § 259, stk. 2, som affattet ved lov nr. 146 af 22. maj 1969, til at pålægge en part at lade sin sag udføre af en advokat, dersom retten ikke ellers finder det muligt at behandle sagen på forsvarlig måde, gælder også for skifteretten. Mod anerkendelsen af dommernes og dommerfuldmægtigenes adgang til i skifteretten at træffe afgørelser af visse spørgsmål kan ejheller med synderlig vægt anføres den naturlige *arbejdsdeling mellem retterne* eller hensynet til at opretholde den formelle regel i Retsplejelovens § 224 om *landsretternes almindelige kompetence* og dermed fri anke til Højesteret. Hovedreglen i § 224 er på mange andre punkter undergivet væsentlige begrænsninger, og der er intet principstridigt i at opfatte også Retsplejelovens § 660 som en undtagelsesbestemmelse, der indebærer, at en skifteret, der efter proceduren mellem de interesserede parter træffer en afgørelse, giver denne afgørelse domsform, og at denne dom har virkning som enhver anden dom for enhver, der har været part i striden og ikke blot for selve bobehandlingen. Som et særkende ved skifteretsprocessen står alene tilbage, at partsbegrebet ikke som i den almindelige domstolsproces kan bestemmes ved hjælp af den formelle stilling som sagsøger og sagsøgt.

Afsnit II. Konkurs

KAPITEL 2

Anvendelsen af konkurs og andre gældsordninger

I. KONKURS OG ANDEN UNIVERSALFORFØLGNING

A. Konkurs

En kreditor, hvis krav ikke behørigt opfyldes, kan indlede individualforfølgning mod skyldneren efter reglerne i Retsplejelovens 3.-5. afsnit i 3. bog (§§ 478-653), hvis hans krav er eksigibelt, eller efter han har skaffet sig fornødent fuldbyrdelsesgrundlag, i almindelighed dom eller forlig. Gennemføres individualforfølgningen ved *udlæg* eller *udpantning*, får kreditor ret til fyldestgørelse af de udlagte eller udpantede tings værdi forud for indehavere af krav, der ikke er forud prioritetsbeskyttede, (ikke omsætningsbeskyttede, obligatoriske krav), og forud for senere stiftede omsætningsbeskyttede (tinglige) rettigheder over de udlagte eller udpantede ting. Kreditors krav har således ved udlægget eller udpantningen opnået prioritetsbeskyttelse (tinglig beskyttelse, omsætningsbeskyttelse) over for skyldnerens andre kreditorer og i et vist omfang over for af-talecrhververe. Krav, der i forvejen var tingligt beskyttet, berøres ikke af individualforfølgning, så langt den tinglige ret dækker. Er debtors formue ikke tilstrækkelig til dækning af al hans gæld, kan fyldestgørelse af kreditorerne ved individualforfølgning føre til, at de kreditorer, der kommer først, får fuld fyldestgørelse, medens andres krav forbliver helt eller delvis udækket.

Når en skyldner erklæres *konkurs*, påhviler det skifteretten at sikre, at de aktiver, som skyldneren ejede på dette tidspunkt eller erhverver under konkursen, anvendes til ligelig fyldestgørelse efter konkursordenen af de kreditorer, som ved konkursens begyndelse havde fordringer på ham. I boet indgår dog hverken, hvad skyldneren under konkursen erhverver ved sin egen virksomhed, jfr. Konkurslovens § 5, eller aktiver, som særlig er undtaget fra at tjene til kreditorernes fyldestgørelse, jfr. Konkurslovens §§ 1 og 3. Tinglige kravs prioritetsstilling påvirkes ikke af konkursen, medmindre kravet afkræftes efter reglerne i Konkurslovens kapitel 4. Også en fuldbyrdet overdragelse kan afkræftes efter disse regler.

Retten til at råde over den del af fallentens formue, som indgår i boet, overgår ved konkursen fra fallenten til boets myndigheder, jfr. Konkurslovens §§ 2 og 72, og skifteretten tager disse aktiver i sin varetægt, jfr. § 51. Også kompetencen til at være part i retssager vedrørende den formue, som omfattes af konkursen, går over på boet, jfr. Konkurslovens §§ 7 og 8. Al adgang både for konkurskreditorer og for andre kreditorer til at opnå fyldestgørelse ved individualforfølgning i bomassen ophører ved konkursen, jfr. Konkurslovens § 10.¹ Konkursen hindrer således et kapløb mellem kreditorerne om at få dækning hos den insolvente skyldner og bevirker, at den formue, som er i behold ved konkursen, med tillæg af, hvad måtte kunne tilbageføres til boet ved afkræftelse, deles lige mellem de personlige kreditorer med de undtagelser, der følger af reglerne i Konkurslovens kapitel 5 om for- og efterstillede krav (konkursordenen). Kreditorerne bevarer deres krav mod skyldneren i det omfang, dette ikke dækkes af udlodningerne fra boet, jfr. Konkurslovens § 135.²

Konkursen berører ikke *skyldnerens rådighed* over eller kreditorernes adgang til at søge fyldestgørelse ved individualforfølgning eller ved ny konkurs i de midler, der ikke indgår i boet.

Boets aktiver sælges ved offentlig auktion, medmindre anden realisationsmåde besluttet, jfr. Konkurslovens § 75, nr. 4. Boet har således mulighed for at afhænde den virksomhed, skyldneren har drevet, underhånden og under ét i stedet for at lade hvert aktiv for sig sælge på auktion. Konkursloven åbner også mulighed for boet til at vælge mellem enten straks at standse skyldnerens forretning eller at føre denne videre under konkursen, eventuelt i begrænset omfang, jfr. Konkurslovens § 56.³ Selvom konkurs i praksis i første række benyttes og også er egnet til universalforfølgning mod skyldnere, der har måttet opgive at drive en forretning, som ikke (længere) kan svare sig og derfor bør afvikles, er konkurs derfor ikke uanvendelig som universalforfølgningsform over for virksom-

1. Jfr. dog om underpanthavere i fast ejendom Retsplejelovens § 680.

2. Efter engelsk-amerikansk ret vil skyldneren derimod ofte i forbindelse med konkursen blive fritaget for at betale den udækkede del af gælden, jfr. *Gomard* i UfR 1968B.367 med henvisning til *Mac Lachlan: Law of Bankruptcy*, s. 87 ff og *Williams: On Bankruptcy*, s. 125 ff.

3. Denne adgang til midlertidigt at videreføre forretningen anvendes i vidt omfang i praksis, se *Harbou* i Fuldmægtigen 1942 s. 79 f.

heder, som ville have været levedygtige, om blot den fornødne kapital havde været til stede, og som derfor kan og bør fortsætte på andre hænder. I praksis vil man – skyldneren, banken, andre kreditorer og interesserede – dog så vidt muligt undgå konkurs, hvor virksomheden lader sig føre videre, og søge forretningen rekonstrueret eller afhændet i forbindelse med en frivillig ordning med kreditorerne. Konkursen skaber let en uheldsvanger nederlagsstemning og bringer en stilstand i virksomheden, som kan være vanskelig at overvinde. Forretningens kontakter og good-will vil ofte under en konkursbehandling gå helt eller delvis tabt. Konkursen vil i almindelighed gøre det vanskeligere at opnå en acceptabel pris for virksomheden.

Konkursens karakter af katastrofe er dog måske i højere grad betinget af en indgroet opfattelse og Konkurslovens gammeldags administrative bestemmelser, end af selve de reelle forhold. Konkurs behøver ikke være dyrere eller dårligere end andre afviklingsformer. Moderniseres Konkursloven, er der næppe tilstrækkelig grund til at opretholde andre legale insolvensbehandlinger i samme omfang som i dag. Aktieselskabslovens regler om insolvent likvidation er således næppe nødvendige ved siden af en moderne Konkurslov.

Bestemmelsesret i et konkursbo har boets myndigheder eller administration: kurator, kreditorudvalg, skiftesamlingen og skifteretten. Disse organers handlebeføjelser er begrænset af Konkurslovens regler, og organerne er undergivet kontrol af hinanden. Skyldneren er pligtig som vidne at give boet alle oplysninger om sin økonomiske stilling, jfr. §§ 54, 72 og 78. Boets aktiver tages i forvaring af skifteretten, jfr. § 51, registreres og vurderes, jfr. § 54, og sælges som nævnt ved offentlig auktion, medmindre kreditorudvalget eller skifteretten tillader anden realisationsmåde, jfr. § 75, nr. 4. I det hele giver Konkurslovens regler en betydelig sikkerhed for, at ingen aktiver med urette unddrages boet, og for, at bo-massen deles ligeligt mellem kreditorerne i overensstemmelse med lovens regler.⁴ Til gengæld vanskeliggør Konkurslovens tunge apparat og fremgangsmåder som nævnt i nogen grad bestræbelserne for at opnå bedre vilkår for boet ved realisationen af skyldnerens aktiver, end det er muligt ved stykkevis salg på auktion.

4. Se om et tilfælde, hvor en svensk konkursforvalter misbrugte sin adgang til at optage bankkredit i konkursboets navn NJA 1966.171 (Nord. Domss. 1966.190).

B. Frivillige ordninger

1. Indgåelse af aftalen

Kun de færreste insolvente debitorer går konkurs. Nogle kommer på fode igen. Over for andre skaffer kreditorerne sig fyldestgørelse ved udlæg og udpantning, så langt skyldnerens aktiver rækker, og over for atter andre afskriver kreditorerne uden videre deres fordringer som uerholdelige, fordi de anser iværksættelse af retsforfølgning mod skyldneren for ganske udsigtsløs.⁵ I atter andre tilfælde gennemføres en samlet ordning af skyldnerens gældsforhold ved indgåelse af en aftale mellem skyldneren og hans kreditorer om kollektiv henstand (*moratorium*), om ligelig reduktion af de enkelte fordringer (*akkord*) eller om afvikling af skyldnerens virksomhed og deling af provenuet mellem kreditorerne (*likvidation*). Særlige regler gælder om opløsning af aktieselskaber ved likvidation på grundlag af en vedtagelse af generalforsamlingen, jfr. Aktieselskabslovens §§ 59, stk. 3, og 60 og nærmere nedenfor under III.

En skyldner, der vil søge at opnå en ordning med sine kreditorer, vil sædvanligvis søge bistand hos en advokat eller henvende sig til en kreditorforening (akkordforening) i branchen.⁶ Skønnes det, at skyldneren ikke har midler til at betale (hele) sin gæld, og kan vanskelighederne ikke overvindes ved tilførsel af ny kapital eller ved den fremtidige indtjening, bør skyldneren i almindelighed standse sine betalinger. *Betalingsstandsningen* meddeles kreditorerne ved udsendelse af et cirkulære eller på anden måde. Samtidig opgøres skyldnerens status med angivelse af alle aktiver og passiver, og på

5. Om afskrivning af udestående fordringer i kreditors skattepligtige formue og indkomst, se *Margot Satz* og *Hay Schmidt* i UfR 1949B.73 ff, *Glistrup: Skatteret*, s. 249 og 391 og *Helkett: Opgørelse af den skattepligtige indkomst*, 9. udgave s. 117 f. Kreditors regnskabs- og skattemæssige afskrivninger medfører naturligvis ikke opgivelse af kravet mod skyldneren.
6. En kreditorforening er, hedder det i en redegørelse udsendt 1927 (nyt optryk 1959) af »Kreditorforeningernes Fællesudvalg af 1909«, »en virksomhed, der arbejder for en formålstjenlig ordning af grossisterne og fabrikanterne og pågældende debitors interesser, hvor en debitor bliver nødlidende og søger at opnå en ordning gennem akkord, likvidation eller moratorium«. – Om forholdet mellem kreditorforeninger og advokater, se Monopoltilsynets årsberetning, 1961, s. 19–21, og 94–95, Advbl. 1963.3–7 og *Axel H. Pedersen: Indledning til Advokaterningen II* s. 96–102.

grundlag af denne status udarbejdes forslag om frivillig akkord, likvidation eller moratorium. Forslaget sendes til kreditorerne, normalt bilagt statusoversigten og eventuelt andre oplysninger. I reglen holdes møder mellem skyldneren og den, der bistår ham, og kreditorerne eller disses repræsentanter først med henblik på at vedtage retningslinier for et forslag om akkord eller anden gældsordning og senere for at vedtage eller forkaste forslaget. Kreditorerne giver undertiden den advokat eller kreditorforening, som søger at bringe akkorden i stand, fuldmagt til på deres vegne at tiltræde forslaget. En advokat for en kreditor har ikke blot på grund af sin stilling som advokat fuldmagt til at tiltræde en frivillig likvidation, jfr. UfR 1969.94H, og da så meget desto mindre en akkord. En kreditors passivitet overfor et af skyldneren udsendt forslag om akkord eller likvidation kan ikke anses som en bindende tiltrædelse af forslaget.⁷

Lovgivningen indeholder ingen regler om, hvilke oplysninger der skal gives kreditorerne, inden der tages stilling til et forslag om akkord eller anden gældsordning. Kreditorerne har kun det værn, at har skyldneren holdt aktiver uden for akkorden, eller viser andre væsentlige forudsætninger for deres tiltrædelse af forslaget sig senere at have været urigtige, er de efter omstændighederne ikke bundet ved tiltrædelsen.⁸ Tvister om en fordrings eksistens eller størrelse må afgøres ved almindelig retssag.

Retsvirkningen af en frivillig akkord, likvidation eller et moratorium beror på indholdet af de trufne aftaler.⁹ Så længe debitor overholder aftalen, er kreditorerne både afskåret fra at gøre udlæg og erklære debitor konkurs på grundlag af de fordringer, der omfattes af aftalen, medmindre afgørende forudsætninger for kreditors tiltrædelse af ordningen svigter. I aftaler om likvidation indsættes undertiden en bestemmelse om, at likvidationen skal ske efter Konkurslovens regler. Selv uden en sådan udtrykkelig vedtagelse må Konkurslovens materielle regler, f. eks. reglerne om konkursorde-

7. Jfr. *Poul Spørensen* i J 1969.215. Jfr. også UfR 1965.334 om forældelse.

8. Straffelovens § 300, stk. 1, nr. 3, om urigtige oplysninger i tvangsakkord kan ikke anvendes analogt på en frivillig akkord, jfr. lovens § 1.

9. Beløb, der eftergives en skyldner som led i en efter sædvanlige principper opgjort akkord, er ikke indkomstskattepligtige hos skyldneren, jfr. LSR 1961/65 nr. 30895 (Advbl. 1965.228) og *Helkett*: Opgørelse af den skattepligtige indkomst s. 127.

nen, i et vist omfang finde anvendelse.¹⁰ En kreditors tiltrædelse af en aftale om, at likvidationen skal ske efter Konkurslovens regler, giver kun mulighed for afkræftelse efter denne lovs regler over for vedkommende kreditor, dersom aftalen udtrykkelig har omfattet også afkræftelsesreglerne, jfr. UfR 1928.37H,¹¹ eller kreditoren dog har måttet kunne forstå, at dette var meningen. Er kreditoren ikke således advaret, må han kunne regne med, at retsstiftelsen til fordel for ham respekteres. Har de øvrige kreditorer ikke kunnet indse, at der forelå afkræftelsesmulighed, vil dette efter omstændighederne være en afgørende svigtende forudsætning for deres tiltrædelse af ordningen. Hensyn må her tages både til beløbenes størrelse og det mere eller mindre dadelværdige i skyldnerens og den begunstigedes adfærd.

2. Forholdet til trediemand

Aftalen om en gældsordning ved moratorium, akkord eller likvidation har ingen virkning på fordringer, der indehaves af personer, som ikke har tiltrådt aftalen. *Udenforstående kreditorer* kan kræve deres fordringer opfyldt fuldt ud til den oprindelig fastsatte forfaldstid og kan søge sig fyldestgjort ved individualforfølgning i skyldnerens formue og under samme betingelser som ellers kræve skyldnerens bo taget under konkursbehandling.

Har skyldneren i forbindelse med akkorden overladt en del af sine aktiver til den medvirkende advokat eller kreditorforening, går aftalen ofte blot ud på at bemyndige advokaten eller foreningen til at anvende skyldnerens aktiver til gennemførelse af akkorden. En sådan bemyndigelse kan skyldneren frit tilbagekalde, og er skyldneren således ikke bundet, nyder akkordkreditorernes forventning om at blive fyldestgjort af akkordmassen ingen beskyttelse mod trediemand.

Udelukket er det imidlertid ikke at skabe en omsætningsbeskyttet (tinglig) ret for de deltagende kreditorer i en frivillig akkord. En endelig og bindende aftale mellem en skyldner og hans kreditorer om, at en advokat eller kreditorforening skal realisere skyldnerens aktiver og fordele provenuet mellem kreditorerne efter de i akkorden

10. Jfr. *Stampe* i J 1954.249 ff.

11. Jfr. *Stampe* i J 1954.265 f.

fastsatte regler, er virksom mod tredjemand efter almindelige regler om overdragelser, jfr. om forholdet til konkurs nedenfor s. 122 f. Prioritetsbeskyttelse (omsætningsbeskyttelse) for erhververen (her akkordkreditorene) er efter disse regler betinget af, at de overførte aktiver er individualiseret og særlige sikringsakter foretaget, hvor sådanne akter også ved overdragelse til eje er nødvendige, jfr. f. eks. Gældsbrevslovens § 31 om denuntiation. Skyldneren er i almindelighed kun bundet, hvor overdragelseserklæringen er kommet til kreditorernes kundskab og ikke blot afgivet til den advokat (kreditorforening), som skyldneren har søgt bistand hos, medmindre advokaten (foreningen) af kreditorerne er blevet bemyndiget til at modtage skyldnerens erklæring. En sådan bemyndigelse for advokaten forudsætter normalt som i UfR 1955.833V en aftale med akkordkreditorene. Praksis stiller strenge krav til beviset for at skyldneren har tilsigtet at foretage en endelig overdragelse og ikke blot at give en genkaldelig bemyndigelse, jfr. UfR 1908.966H og *Ussing*: Almindelig del, 3. udgave, s. 534.

Selvom skyldnerens aktiver (endnu) ikke endeligt er overdraget til kreditorerne og disses fordringer derfor (endnu) ikke er nedskrevet til akkorddividende,¹² kan der være stiftet en prioritetsbeskyttet (omsætningsbeskyttet) ret til fordel for akkordkreditorene over aktivmassen, ikke som en ejendomsret, men som en panteret. En sådan sikkerhedsret opstår, dersom skyldneren i forbindelse med et bindende akkordtilbud – fremsat over for kreditorerne personlig eller over for deres repræsentant – overlader aktiverne til den administrerende advokat eller kreditorforening til sikkerhed for opfyldelsen af akkorden, såfremt denne antages af kreditorerne. Kreditorerne må indrømmes en rimelig tid til at tage stilling til tilbuddet, og inden for acceptfristen er udlæg i de aktiver, der er stillet som sikkerhed, afskåret.¹³ Skyldneren kan også stille pant for opfyl-

12. Er aktivet overladt advokaten (kreditorforeningen) som et afdrag, således at denne straks skal realisere aktivet og fordele provenuet blandt kreditorerne, kan der foreligge en endelig overdragelse til eje, selvom den regnskabsmæssige nedskrivning af fordringerne først kan ske, når aktivets nøjagtige værdi er konstateret ved realisationen.

13. Anderledes *Poul Spørensen* i J 1969.228 ff. I UfR 1937.606 var der gået et halvt år fra første henvendelse til kreditorerne til foretagelsen af udlæg. Der antoges ikke at foreligge en gyldig panteret.

delsen af en indgået (akcepteret) akkord, der er forbundet med moratorium. I overensstemmelse med almindelige regler om prioritetskonflikter kræves til stiftelsen af en virksom panteret *dels* en bindende meddelelse om ordningen til kreditorerne eller til nogen, der repræsenterer dem, *dels* gennemførelse af rådighedsberøvelse eller anden sikkerhedsakt som ved kontraktspant i vedkommende art af aktiver iøvrigt. Gennemførelsen af en rådighedsberøvelse af løsøre og penge i skyldnerens forretning kan volde betydelige praktiske vanskeligheder. Et blot tilsyn med skyldnerens fortsatte bestyrelse af forretningen må i alt fald være meget effektivt for at kunne anerkendes som en betryggende rådighedsberøvelse. En effektiv sikring kan ske ved indsættelse af en af kreditorerne udpeget bestyrer.

I praksis har det ofte voldt vanskelighed at afgøre, om en skyldner, der søger en gældsordning og har overladt f. eks. penge eller værdipapirer til den advokat (kreditorforening), der tænkes at skulle administrere ordningen, har afskåret sig fra at kræve sine aktiver tilbage.¹⁴ Kriteriet for, om skyldneren ved sit løfte til advokaten eller kreditorforeningen er bundet, finder praksis i overensstemmelse med den almindelige fuldmagtslære i, om advokaten har været bemyndiget til at modtage skyldnerens løfte. En sådan bemyndigelse kan i almindelighed kun foreligge, hvor advokaten har været i forbindelse med kreditorerne og opnået deres godkendelse af ordningen. Hvor ingen bemyndigelse fra kreditorerne foreligger, og advokaten således alene besidder midlerne på skyldnerens vegne, kan han i almindelighed ikke modsætte sig et forlangende fra skyldneren om at få sine midler tilbage, og virksom sikkerhedsret er da ikke til stede. Kreditorerne er ikke bundet, når skyldneren står frit.

I teori og retspraksis har man undertiden gjort brug af den konstruktion, at hvor mellemmanden ikke kan opfattes som kreditorernes repræsentant, foreligger kun en bemyndigelse (fuldmagt) fra skyldneren til at fordele aktiverne blandt kreditorerne. Selv om det er aftalt eller forudsat, at en sådan fuldmagt er uigenkaldelig, antages den dog ikke i forhold til tredie-mand at have virkning som en overdragelse; fuldmagten hindrer ikke fuldmagsgiverens kreditorer i at søge fyldestgørelse i de aktiver, som omfattes

14. Lignende problemer kan opstå ved sontringen mellem livsgaver og døds-gaver efter Arvelovens § 70, jfr. *Ernst Andersen: Arveret* s. 218 og ved udøvelse af standsningsret efter Købelovens § 39, jfr. *Ussing: Køb*, 4. udg. s. 103.

af fuldmagten.¹⁵ For så vidt teorien om den uigenkaldelige bemyndigelse går videre end til blot at udskille tilfælde, hvor mellemmanden må antages at ville efterkomme en anmodning fra skyldneren om at få aktiverne tilbage, eller hvor kreditorerne selv ikke har fået meddelelse om ordningen, kan den i hvert fald i henseende til prioritetsbeskyttelsen næppe begrunde, at det navn, hvorunder en ordning betegnes eller efterfølgende rubriceres, skulle medføre andre og svagere virkninger end en overdragelse, der sker med samme formål og under samme betingelser.

Opnåelse af prioritetsbeskyttelse (tinglig beskyttelse) er ikke betinget af, at ordningen omfatter *alle skyldnerens daværende kreditorer*, jfr. UfR 1936.32H. Imidlertid vil det som hovedregel være en afgørende forudsætning såvel for skyldneren som for de tiltrædende fordringshavere, at ordningen tiltrædes i alt fald af hovedparten af kreditorerne og herunder navnlig af de større kreditorer. Aftalen vil derimod sædvanligvis ikke omfatte senere tilkommende kreditorer. Har disses kreditydelse været en forudsætning for videreførelsen af skyldnerens virksomhed, vil det dog ofte have været meningen, at der skulle tillægges dem fortrinsret til skyldnerens midler som en art massekreditorer.¹⁶

3. Skyldnerens bundethed

Aftaler om akkord går i almindelighed ud på en lempeligere afvikling af skyldnerens gæld, end kreditorerne i forvejen havde ret til at fordr. Spørgsmålet, om skyldneren er forpligtet ved akkorden, bliver derfor kun sjældent aktuelt. Spørgsmål kan dog rejses, om akkorden er en sådan anerkendelse af gælden, at rigtigheden af kreditorernes krav ikke senere kan bestrides. Besvarelsen af dette spørgsmål afhænger af akkordens formulering og af karakteren af skyldnerens personlige medvirken. Det samme gælder spørgsmålet, om akkorden er et sådant særligt retsgrundlag, som i henhold til

15. Jfr. herved *Ussing* i *Almindelig del*, 3. udgave, s. 534 og i *Aftaler* s. 310, *Björling* i *Festschrift för Grotenfelt* s. 21, *Curt Olsson* i *TJFF* 1952. 249 ff, *C. M. Roos* i *TfR* 1967.335 f og *H. Schaumburg* i *UfR* 1969B. 117 f.

16. Af nyere domme om emnet kan nævnes *UfR* 1950.256, 1955.833 og 1966.511. I litteraturen er problemet omtalt af *Ussing*: *Almindelig del*, 3. udgave s. 534, v. *Eyben*: *Formuerettigheder* s. 211 ff, *E. Munch-Petersen* i *Overdragelser til Fyldestgørelse*, 1935, og i *Skifteret* s. 234 med note 14, *Stampe* i *J* 1954.254–257, *Foigel* i *UfR* 1964B.30–33 og *Poul Spørensen* i *J* 1969.213–236.

lov nr. 274 af 22. december 1908 § 1, sidste stk., afskærer forældelse efter denne lovs regler,¹⁷ og om akkorden er et eksekutionsfundament, der efter Retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 2, giver kreditor adgang til at foretage udlæg uden forudgående dom.

Det er en nødvendig, men ikke altid tilstrækkelig betingelse for, at en overførelse af aktiver til kreditorerne kan være beskyttet mod trediemand, at skyldneren ikke kan kalde overførelsen tilbage, jfr. ovenfor under 2. Det er her nævnt, at skyldneren formentlig kan være bundet ved en pantsætning, der er foretaget, inden akkordtilbuddet er akcepteret. Skyldneren kan også binde sig til en ordning, der i et vist omfang sikrer, at de *fremtidige* indtægter af hans forretning kommer kreditorerne til gode, jfr. UfR 1933.151. En drikfældig restauratør havde givet sin hustru en uigenkaldelig, men tidsbegrænset fuldmagt til at drive restaurationen. Restauratøren fik ikke medhold i en påstand om, at hustruen skulle fratræde administrationen, idet ordningen var truffet efter samråd med eller på forlangende af forretningens kreditorer til varetægelse af disses interesser.¹⁸ En aftale, hvorved en skyldner uden nogen begrænsning binder sin erhvervsevne til fordel for kreditorerne, er dog ikke gyldig.

Afkræftelsesfrister i konkurs regnes fra tidspunktet for indgivelse af konkursbegæring, jfr. Konkurslovens § 50. Debitor vil derfor ikke sjældent overgive den advokat eller kreditorforening, som leder arbejdet med at opnå en frivillig ordning, en konkursbegæring tilligemed en fuldmagt til at indgive begæringen på debtors vegne. Advokaten (foreningen) har herved fået et effektivt våben i hænde. Vil en kreditor, som har modtaget en afkræftelig begunstigelse, ikke frivilligt give afkald på denne, kan begæringen indgives uden spild af tid, og afkræftelsesmuligheden er herved konserveret for det tilfælde, at forhandlingerne ender uden resultat.

Skyldneren kan normalt tilbagekalde en sådan fuldmagt. Også efter konkursbegæring er indgivet, antages skyldneren, indtil kendelse er afsagt, at kunne tilbagekalde sin begæring, jfr. nedenfor s. 73 f. Fuldmagten til for skyldneren at indgive konkursbegæring kan formentlig under visse omstændigheder gøres uigenkaldelig. Uigenkaldelighed kan gyldigt bestemmes som led i en foreløbig aftale med kreditorerne, f. eks. således at kreditorerne udtrykkeligt eller stiltiende afstår fra at indgive konkursbegæring til gengæld

17. Se herom UfR 1925.948H, 1932.354 og 1947.375.

18. *Borum*: Familieret II s. 248 behandler dommen ud fra familieretlige synspunkter, men herimod *Munch*: Formueforholdet mellem Ægtefæller s. 61–65.

for skyldnerens tilsagn om uigenkaldelighed og i tillid til, at den bemyndigede vil indlevere konkursbegæringen, hvis det bliver nødvendigt. Fuldmagten må angå en allerede opstået, konkret likviditetskrisse, og uigenkaldelighed kan i almindelighed ikke anses tilsikret ved aftale blot med en enkelt kreditor. Har den bemyndigede ikke grundlag for at optræde som kreditorernes repræsentant, må disse have fået meddelelse om bemyndigelsen og om tilsagnet om uigenkaldelighed. En uigenkaldelig fuldmagt afskærer næppe skyldneren fra at indgive konkursbegæring. I så fald er fuldmagten ophørt.¹⁹ Ændrer skyldnerens økonomiske situation sig således, at han bliver klart solvent, eller viser det sig, at skyldneren hele tiden har været solvent, falder fuldmagten ligeledes trods uigenkaldelighed bort, da en afgørende og relevant forudsætning er bristet, og da skifteretten i denne situation overhovedet ikke kunne tage en konkursbegæring til følge.

4. Kreditorernes bundethed

En *kreditors akcept* af akkordforslaget er ikke længere bindende for ham, hvis dette møder en sådan modstand hos de andre kreditorer, at grundlaget for dets gennemførelse forrykkes. Det er derimod ikke altid nødvendigt, at der opnås udtrykkelig tilslutning fra samtlige kreditorer, jfr. UfR 1928.37H. Kreditorerne bindes ikke ved passivitet over for det udsendte forslag.

Hvor *kreditorforfølgning* ikke er udelukket, og sådan forfølgning iværksættes af en udenforstående fordringshaver for dennes fulde tilgodehavende, brister, hvis forfølgningen vil forrykke gennemførelsen af en frivillig akkord eller likvidation, en relevant forudsætning for de kreditorer, der har tiltrådt ordningen.²⁰ Væsentlig misligholdelse af ordningen bevirker, at de tiltrædende kreditorer ikke længere er bundet ved tilsagn om nedsættelse af deres tilgodehavende, om henstand og om undladelse af at iværksætte retsforfølgning.²¹

Ydelse af *særfordele* til nogle kreditorer af skyldnerens formue eller af midler, som af andre er stillet til rådighed for akkorden, vil i almindelighed være en relevant svigtende forudsætning for de ikke-begunstigede kreditorer, som har tiltrådt akkorden. Dette er

19. Jfr. *Curt Olsson* i TJFF 1952.251.

20. Individualforfølgning forrykker ikke altid ordningen, f. eks. i almindelighed ikke ved udlæg for et privilegeret krav.

21. Jfr. *Ussing*: Almindelig del, s. 371 og *E. Munch-Petersen*: Skifteret s. 232 samt UfR 1928.365, 1933.347 og 1966.511. Den afvigende afgørelse i UfR 1959.592 er formentlig begrundet i aftalens særlige indhold. – Ved tvangsakkord gælder den særlige regel i Tvangsakkordlovens § 32.

fastslået i UfR 1953.264H (TfR 1954.331) om et akkordbo. Akkorden skulle kun være bindende, hvis samtlige kreditorer tiltrådte. Det viste sig, at skyldnerens venner havde betalt en bank og et stormagasin en højere dividende, end de øvrige kreditorer fik efter akkorden. Med 6 stemmer mod 3 fik en kreditor ved Højesteret medhold i, at han var frigjort for akkorden, da der ved den med de to kreditorer i strid med tiltrædelseserklæringens udtrykkelige betingelse trufne særordning angående fordringer til samlet beløb ca. 8.000 kr. var bristet en væsentlig forudsætning for ham.

Ikke enhver særydelse til en kreditor eller enkelte kreditorer bringer en gældsordning til fald. Penge, der skydes til af familie eller venner for at betale kreditorer, der ikke vil gå på akkord, vil vel ofte gå fra de øvrige kreditorer, for så vidt som pengene ellers ville være stillet til disposition for alle kreditorerne til forhøjelse af dividenden. Hvor denne mulighed må anses for udelukket eller usandsynlig, f. eks. fordi pengene er betalt for at hjælpe en bestemt kreditor og ikke debitor eller for at afværge strafforfølgning mod debitor, eller tilsagnet er afgivet efter akkorden uden forbindelse med denne, sml. VLT 1928.46, har særydelsen ikke stillet de øvrige kreditorer dårligere, end de ellers ville have været, og der er da næppe grundlag for at anfægte aftalen om akkorden på grund af særfordelen, selvom forholdet ikke er oplyst for de andre kreditorer.²² En akkord berøres vistnok ej heller af, at en kreditor for et vist beløb *træder tilbage* til fordel for en bestemt anden kreditor, og sådan tilbagetræden må også kunne ske under den form, at den tilbagetrædende kreditor afkøber den anden kreditor dennes fordring for et større beløb end akkorddividenden. Det gør næppe nogen forskel, om en fordring købes eller indfries, når det dog er klart, at formålet er at give vedkommende kreditor større dækning end de øvrige. Et løfte afgivet af skyldneren om dækning af en enkelt kreditor, efter at de øvrige er blevet dækket, er ligeledes gyldigt og berører ikke akkorden, jfr. NRt 1961.1514 og TfR 1961.617. *Rene bagateller*, f. eks. fuld betaling af små gældsposter til kvarterets handlende, er normalt uden betydning for akkorden, og efter formuleringen af højesteretsdommen i UfR 1953.264 må vistnok antages, at hvor akkordaftalen *ikke indeholder udtrykkelige betingelser om ligelighed*, falder aftalen kun væk, hvis tilsidesættelsen af

22. Anderledes Poul Sprensen i J 1969.218.

ligelighedsprincippet *enten* er af væsentlig betydning *eller* er af illoyal karakter, f. eks. en maskeret begunstiggelse af skyldneren, hans familie eller kreditorer, der har et vist interessefællesskab med skyldneren. I alt fald må antages, at udsendes meddelelse om, at nogle kreditorer har fået fuld dækning, til alle kreditorer, må indsigelse herimod rejses inden en vis kortere tids forløb. Ellers står akkorden fast.²³ Løfter, hvorved en enkelt kreditor tilsiges særfordele i strid med de øvrige kreditorers beføjede forudsætninger er ugyldige, jfr. UfR 1927.1052 og 1934.964. UfR 1954.378 fandt et sådant løfte stridende mod lov og ærbarhed og *afviste* derfor sagen, uanset at debitor ikke ville påberåbe sig løftets ugyldighed, jfr. *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 196.

5. Senere konkurs

Gæld stiftet under eller efter likvidation eller anden frivillig ordning og udgifter til gennemførelsen af sådanne ordninger har ikke fortrin i skyldnerens bo, dersom konkurs senere indtræder, medmindre fortrinsstilling har særlig hjemmel i lov, jfr. således Aktieselskabslovens § 68, stk. 2, og Tvangsakkordlovens § 34, stk. 5 og 6, eller i vedtagelse på skiftesamling i konkursboet, jfr. UfR 1960.541H og 1966.525.²⁴

C. Tvangsakkord

Modsætter enkelte kreditorer sig en frivillig ordning, kan en akkord dog gennemtvinges af et kvalificeret flertal af kreditorer, jfr. Konkurslovens § 108 og Tvangsakkordlovens § 14. *Tvangsakkorder*

23. Tvangsakkordlovens § 31 kan ikke anvendes analogt på frivillige akkorder. Se iøvrigt om likvidation *Stampe* i J 1954.260. Om *erstatningsansvar* for at medvirke til ydelsen af ulovlige særfordele se UfR 1941.299H og om *afkræftelse* af særfordele VLT 1928.46 og UfR 1945.571.
24. Jfr. *Gersted: Likvidation* s. 56 og *Stampe* i J 1957.258–60. Efter konkursbegæringens indgivelse kan skyldneren ikke stille sikkerhed for omkostningerne ved forsøg på opnåelse af en frivillig ordning, jfr. UfR 1937.272H og TfR 1938.337, cfr. *Poul Jacobsen* i Sgfb. 1937.22 f. Er sikkerhed stillet før dette tidspunkt, kan den i almindelighed ikke afkræftes, hvis kravet på dækning af omkostningerne stiftes samtidig med eller senere end sikkerhedsstillelsen, og omkostningerne ikke afholdes alene i enkelte kreditorers interesse, jfr. Konkurslovens §§ 21 og 24 samt de hos *Harbou-Munch: Konkursloven* s. 107 nævnte ældre domme. Sml. GO § 3, stk. 3, og Motiverne s. 134.

forekommer langt sjældnere end frivillige akkorder. Om de frivillige kreditorordninger gælder både om indgåelsen, gyldigheden og retsvirkningerne aftalerettens almindelige regler. Om tvangsakkord gælder derimod særlige regler i Tvangsakkordloven og i Konkurslovens kapitel 13, som i væsentlig grad fraviger almindelige aftaleregler.²⁵

Forhandling om tvangsakkord forudsætter et andragende fra skyldneren, der opfylder kravene i Tvangsakkordlovens § 1, jfr. UfR 1954.849. Et akkordforslag uden for konkurs skal på forhånd være tiltrådt af en vis procentdel af kreditorerne, jfr. Tvangsakkordlovens § 1. Akkordforhandling kan kun åbnes, dersom skyldneren opfylder visse personlige betingelser. Således må hans forretningsførelse ikke have været letsindig eller uordentlig, jfr. Tvangsakkordlovens § 4 og Konkurslovens § 101.

Forhandling om tvangsakkord uden for konkurs kan åbnes, selv om *begæring om konkurs* er indgivet til skifteretten, blot konkursdekretet endnu ikke er afsagt, jfr. Konkurslovens § 48a. Tvangsakkorden kan dog ikke stadfæstes, dersom konkursbegæringen er fremsat eller tiltrådt af tre kreditorer, hvis fordringer udgør mindst $\frac{1}{6}$ af det samlede beløb af bekendte fordringer på det tidspunkt, da begæringen fremsættes. Under forhandling om tvangsakkord uden for konkurs kan konkursbegæring kun tages til følge, hvis den er fremsat af det nævnte antal kreditorer, repræsenterende mindst $\frac{1}{6}$ af de kendte fordringer, jfr. Tvangsakkordlovens § 5, stk. 3.

Individualforfølgning er afskåret fra den tid, da akkordforhandlingen (eller konkursen) anses for begyndt (åbnet)²⁶ og indtil den ophører, jfr. Tvangsakkordlovens § 5, stk. 2, og Konkurslovens § 10.

Afstemning om vedtagelse eller forkastelse af forslag om tvangsakkord afholdes først, efter kreditorerne er blevet indkaldt gennem bekendtgørelse i Statstidende, jfr. Tvangsakkordlovens § 6. Tvangsakkorden medfører og må for at nå sit formål nødvendigvis medføre, at også kreditorer, der ikke har meldt sig (eller har stemt imod forslaget), får deres fordringer nedskrevet til den i tvangsakkorden fastsatte procent, jfr. Tvangsakkordlovens § 29 og Konkurslovens § 120. Da man ikke kan være sikker på, at skyldneren husker eller redeligt opgiver alle sine fordringshavere, ville det ikke være forsvarligt

25. Er konkurs dekretet, vil tvangsakkord først kunne vedtages efter fordringernes prøvelse under konkursen, jfr. Konkurslovens § 103. På dette tidspunkt vil sædvanligvis de med opnåelse af en akkord forbundne fordele i retning af mulighed for fortsættelse af skyldnerens virksomhed til bedste også for kreditorerne eller for afhændelse på rimelige vilkår være væsentlig forringet. Tvangsakkord i konkurs har derfor kun ringe praktisk betydning.
26. Akkordforhandlingen anses for åbnet fra det øjeblik, da skyldnerens behørigt andragende om akkordforhandling er indleveret til skifteretten, jfr. Tvangsakkordlovens § 5, stk. 1, og UfR 1954.849.

kun at underrette og indkalde de kreditorer, skyldneren har opgivet, jfr. Tvangsakkordlovens § 1, nr. 3.

En tvangsakkord kan kun ramme de simple personlige krav mod skyldneren. *Privilegerede fordringer og omsætningsbeskyttede krav* berøres ikke af akkorden, jfr. Tvangsakkordlovens §§ 17 og 20, jfr. § 25, nr. 3. Tvangsakkorden kan ikke medføre afkræftelse, jfr. UFR 1941.829.²⁷

Tvangsakkorden skal efter at være blevet vedtaget af en kvalificeret majoritet af de berørte kreditorer, jfr. Tvangsakkordlovens § 14 og Konkurslovens § 108, *stadfæstes* af skifteretten. For så vidt angår tvangsakkord uden for konkurs skal skifteretten ex officio nægte stadfæstelse, *hvis* tvangsakkorden er ulovlig, *hvis* nogen fordringshaver er blevet begunstiget for at fremkalde akkorden, eller *hvis* der ikke haves antagelig betryggelse for akkordens opfyldelse, jfr. Tvangsakkordlovens § 25. På begæring af en fordringshaver kan stadfæstelse nægtes, dersom akkorden ikke stemmer med fordringshavernes fælles interesse, f. eks. fordi dividenden står i betydeligt misforhold til skyldnerens midler, jfr. lovens § 26 og NRt 1965.1213 omtalt nedenfor.

En tvangsakkord kan gå ud på et moratorium (betalingsudsættelse) eller en akkord (nedsættelse af fordringerne til en vis procent) eller en kombination heraf. En akkord kan også bestemme, »at skyldneren overlader alt, hvad han ejer, til sine kreditors fyldestgørelse«, således at de kvitterer (opgiver) den del af gælden, de ikke herved får dækket, jfr. Motiverne s. 36. I praksis anvendes en sådan *likvidationsakkord* såre sjældent. Kreditorerne ønsker sig i almindelighed et bestemt forslag forelagt og vil ikke ved at gå med til en likvidationsakkord købe katten i sækken. En overdragelse af skyldnerens formue til kreditorerne *uden* samtidig lempelse af skyldnerens gældsansvar (ren likvidation) kan ikke vedtages af et kreditorflertal efter Tvangsakkordlovens regler. Ganske vist kræver en tvangsakkord altid skyldnerens samtykke og medvirken, jfr. lovens § 1, men dels kan der være behov for at beskytte en skyldner mod sig selv, dels er der ikke behov for at påtvinge en kreditorminoritet en sådan ordning.

Akkordprocenten i en likvidationsakkord kan ikke angives før akkordens stadfæstelse. Efter lovens § 14 må derfor kræves samme majoritet til dens vedtagelse som til vedtagelse af akkordforslag på mindre end 25 %, jfr. Motiverne s. 36.

Medens ikke anmeldte kreditorer ved almindelig tvangsakkord har samme krav på skyldneren som de kreditorer, der har anmeldt deres krav for skifteretten, jfr. § 6, nr. 1, har de ikke anmeldte kreditorer, som ikke bliver fyldestgjort af akkordmassen ved likvidationsakkord, næppe noget krav hverken på skyldneren eller på de øvrige kreditorer, jfr. § 29, medmindre akkorden særlig giver dem f. eks. krav mod skyldneren på et beløb svarende til den dividende af deres fordring, som de anmeldte kreditor opnår ved likvidationen.²⁸ Bestemmelsen i § 26 om, at skifteretten skal nægte at stadfæste en

27. En indgivet konkursbegæring bør derfor fastholdes, indtil tvangsakkordens gennemførelse er sikret, jfr. herved UFR 1929.202.

28. Se herved E. Munch-Petersen: Konkursurrogater s. 62-64 og GO, 1941, § 168.

vedtaget tvangsakkord, der »ikke stemmer med fordringshavernes fælles interesser«, er næppe til hinder for stadfæstelse af en likvidationsakkord, selv om akkorden ikke forbeholder uanmeldte kreditorer noget krav mod skyldneren, jfr. herved UfR 1934.129.

Tvangsakkorden kan såvel som en frivillig akkord *enten* tilsigte at afvikle skyldnerens virksomhed og fordele provenuet af hans ejendele mellem kreditorerne mod – frivillig eller påtvungen – saldokvittering *eller* at videreføre virksomheden med en reduceret gældsbyrde, eventuelt efter tilførsel af ny driftskapital og styrkelse af ledelsen.²⁹ I første tilfælde kan målet nås ved en likvidationsakkord, men som ovenfor nævnt benyttes i praksis i almindelighed en akkord, hvori dividenden er fastsat til en bestemt procent. Den del af gælden, som skyldneren ifølge akkorden skal betale, fastsættes ofte efter forholdet mellem værdien af aktiverne med fradrag af gæld, der er sikret ved tilstrækkeligt pant eller er privilegeret, og den simple gæld. En vurdering er altid behæftet med usikkerhed,³⁰ og akkordprocenten fastsættes derfor undertiden først, efter realisationen af aktiverne har fundet sted. Denne fremgangsmåde sikrer, at akkorden kan opfyldes, og hindrer, at skyldneren tjener på akkorden ved efter akkordens vedtagelse eller stadfæstelse at sælge sin forretning for mere end den overtagne gæld. Metoden kan ikke benyttes, når virksomheden skal videreføres. Også i disse tilfælde fastsættes akkorddividenden ofte på grundlag af den statusmæssige opgørelse af aktiver og passiver. Beregning af dividenden på dette grundlag er imidlertid ikke obligatorisk. En norsk afgørelse, NRt 1965.1213 (Nord. Domss. 1965.525), stadfæster således en tvangsakkord, selv om dividenden ikke fuldt ud svarede til forholdet mellem aktiver og passiver i status, idet det antoges at være berettiget også at tage hensyn til mulighederne for videreførelse af skyldnerens forretning.³¹

Tvangsakkord bortfalder ikke, fordi den misligholdes af skyldneren; men

29. Den franske Konkurslov (Loi sur le règlement judiciaire, la liquidation des biens, la faillite personnelle et les banqueroutes) af 13. juli 1967 søger efter lovforslagets motiver at gennemføre regler, der sigter til at muliggøre videreførelsen af den ramte virksomhed under ny ledelse, dersom foretagendet i sig selv er sundt, men ledelsen uegnet. – Règlement judiciaire sigter på opnåelse af akkord, liquidation des biens (likvidation) anvendes, når akkord ikke kan opnås (art. 7 og 79). Faillite personnelle angiver de indskrænkninger i borgerlige, navnlig økonomiske, rettigheder, som retten kan knytte til konkursforbrydelser og andre misbrug (art. 105 ff), banqueroutes er det strafferetlige delikt (art. 126 ff).

30. Se om vanskelighederne ved opgørelse af status også nedenfor s. 87 ff.

31. Knud Bentzen har bl. a. i et skrift »Dansk Landbrugs finansielle Saneering« og i artikler i UfR 1939B.17 ff og 325 ff hævdet, at man ved akkorder inden for landbruget ikke kan lægge de formentligt kunstigt oppustede handelsværdier til grund, men må foretage et skøn over, hvad en duelig og påpasselig driftsleder kan få ud af bedriften.

går skyldneren konkurs, kan akkordkreditorerne i boet anmelde deres fulde fordringer, jfr. nærmere Tvangsakkordlovens § 32. En tvangsakkord, der er stadfæstet af skifteretten, efter fordringshaverne i overensstemmelse med Tvangsakkordlovens § 24 og Konkurslovens § 117 har haft adgang til at fremkomme med deres mulige indsigelser, kan i almindelighed ikke senere anfægtes.³² Dog bestemmer Tvangsakkordlovens § 31 og Konkurslovens § 123, at »dersom det inden 3 år efter akkordens stadfæstelse opdages, at skyldneren med hensyn til akkorden har gjort sig skyldig i bedrageligt forhold, eller at der, for at fremkalde en tvangsakkord eller fjerne hindringer for en sådan, hemmeligt af skyldneren eller af andre med dennes vidende er indrømmet nogen fordringshaver fordele eller er givet ham løfte om fordele fremfor de øvrige fordringshavere«, mister skyldneren over for de fordringshavere, der ikke har deltaget i misligheden, de fordele, akkorden har indrømmet ham. Tilsagn fra skyldneren eller fra trediemand til en fordringshaver om »større fordele eller bedre betingelser, end der åbenlyst er ham tilstået i akkorden«, er ugyldige, jfr. Tvangsakkordlovens § 30.³³

D. Fordele og ulemper ved frivillige og tvungne gældsordninger

De frivillige kreditorordninger frembyder den fordel frem for konkurs, at den, der skal gennemføre ordningen, debtors advokat, en kreditorforening eller en særlig antaget likvidator, hverken er hæmmet i sin bevægelsesfrihed af reglerne om konkursbehandling eller af det ilde omdømme, der knytter sig til konkurs, og derfor undertiden har bedre mulighed end et konkursbo for at opnå en gunstig afvikling af skyldnerens virksomhed. Ikke uvæsentligt i denne forbindelse er, at konkurs bekendtgøres, jfr. Konkurslovens § 52 og Tinglysningslovens § 1, medens ikke andre end kreditorerne behøver at underrettes om forslag til en frivillig ordning.³⁴ Har skyldneren standset sine betalinger, vil meddelelsen herom dog ofte nå ud til videre kredse.³⁵

Skyldneren selv undgår ved gældsordning uden konkurs både den tort og det rettighedstab, der knytter sig til konkursen,³⁶ og under-

32. Jfr. E. Munch-Petersen: Skifteretten s. 224–230.

33. Ydelser erlagt på grundlag af sådant tilsagn kan næppe kræves tilbage af debitor, jfr. herved landsrettens afgørelse i UfR 1939.265H. Derimod kan formentlig efter omstændighederne de andre kreditorer kræve sig en forholdsmæssig del af ydelsen betalt, sml. UfR 1959.592. Samme gælder om frivillig akkord.

34. Også åbning af forhandling om tvangsakkord skal som ovenfor nævnt bekendtgøres, jfr. Tvangsakkordlovens § 6.

35. Gomard i UfR 1968B.359 f.

36. En fallent kan nu ganske vist få næringsbrev til de fleste næringer, jfr. Næringslov nr. 212 af 8. juni 1966, men kan stadig ikke få næringsbrev

tiden gør en akkord det muligt for skyldneren at fortsætte sin virksomhed.³⁷ Den gæld, som ikke dækkes ved udlodningerne fra konkursboet, påhviler stadig skyldneren, jfr. Konkurslovens § 135. Ved akkord opnår han derimod eftergivelse af en del af gælden, jfr. for så vidt angår tvangsakkord Konkurslovens § 120 og Tvangsakkordlovens § 29.

Selvom der således kan være betydelige fordele ved en frivillig ordning, synes disse dog i teorien undertiden at blive i nogen grad overdrevet. Den væsentligste ulempe ved konkursbehandling er formentlig det noget tunge apparat, og det synes da mest hensigtsmæssigt at søge at reformere dette.

Medens konkursen giver en betydelig sikkerhed for, at ingen af skyldnerens aktiver skjules for boet, og for, at bomassen fordeles ligeligt blandt kreditorerne, afhænger sikkerheden for, at alt går rigtigt til, ved andre gældsordninger i høj grad af, om skyldneren kan og vil give korrekte oplysninger om sine økonomiske forhold, og af, om den, der administrerer ordningen, er hæderlig og duelig. Indgåelsen på en frivillig ordning er en tillidssag.³⁸ Om tvangsakkord uden for konkurs bestemmer Tvangsakkordloven i § 1, at skyldnerens andragende til skifteretten om åbning af akkordforhandling foruden af hans forslag til akkord skal ledsages bl. a. af en statusopgørelse med skyldnerens erklæring afgivet på ære og samvittighed om, at han redeligt har opgivet alt, hvad han ejer og skyl-

som auktionsholder, vekselerer eller ejendomshandler, jfr. lovens § 3, stk. 1, nr. 4, og kan ikke være stifter, bestyrelsesmedlem eller direktør for et aktieselskab, jfr. Aktieselskabslovens §§ 4, stk. 2, og 49, eller opnå beværterbevilling, jfr. lovekendtgørelse nr. 24 af 21. januar 1964 § 2, stk. 1, nr. 4. Han kan heller ikke få beskikkelse som statsautoriseret revisor, jfr. lov nr. 68 af 15. marts 1967 § 1, stk. 2, nr. 4, ejendomsmægler, jfr. lov nr. 218 af 8. juni 1966 § 1, stk. 2, nr. 3, skibsmægler eller varemægler, lov nr. 69 af 15. marts 1967 § 1, stk. 2, nr. 4, dispa-chør, lov nr. 215 af 8. juni 1966 § 1, stk. 2, nr. 4, statsautoriseret vej- og måler, lov nr. 217 af samme dato § 1, stk. 2, nr. 4, translatør eller tolk, lov nr. 213 af samme dato § 1, stk. 2, nr. 4.

37. For lønmodtagere, hvis kreditgrundlag er deres fremtidige lønindtægt og ikke en større eller mindre formuemasse, vil konkurs være et uegnet fyldestgørelsesmiddel for kreditorerne, jfr. Konkurslovens § 5 og *Poul Spørensens* i J 1969.213. Ved en frivillig ordning vil derimod skyldnerens indtægter kunne anvendes til kreditorernes dækning.

38. Sml. herved om likvidation af aktieselskaber, *Gersted: Likvidation* s. 31 ff.

der,³⁹ og af erklæring fra to af skyldneren tilkaldte, offentlig autoriserede tillidsmænd om, at de nøje har gennemgået den opgjorte status. Kan pålidelig oversigt over boets stilling ikke fås, nægtes åbning af akkordforhandling, jfr. lovens § 4, d. Hvor en tilbunds-gående undersøgelse af skyldnerens forhold er påkrævet, hvor kreditorerne eller et flertal af kreditorer ikke kan enes om en akkord, er konkurs en nødvendighed.

Konkursinstituttets eksistens har også væsentlig betydning, selv hvor konkurs ikke indtræder. Konkurslovens blotte eksistens er utvivlsomt en vigtig medvirkende grund til, at frivillige akkorder og likvidationer ofte kan vedtages og gennemføres med godt resultat. Truslen om konkurs og dermed følgende mulighed for afkræftelse vil hyppigt kunne afværge trediemands individualforfølgning eller bevæge ham til at opgive et afkræfteligt udlæg eller anden særrettighed.⁴⁰ Truslen om konkurs har dog ikke altid den ønskede virkning, og der er antagelig et vist behov for at kunne skabe den ro om forhandlinger angående en frivillig ordning, som kan opnås ved et værn mod særaktioner fra enkelte kreditorers side. Kommissionsudkastet til Lov om gældsordning fra 1941 indeholdt vidtløftige regler om et gældsordningsstadium, der skulle indtræde forud for en konkurs. Det kunne imidlertid befrygtes, at den publicitet, der var forbundet med gældsordningsstadiet, ville medføre, at forhandlingerne om en frivillig ordning i praksis ville blive henlagt til tiden forud for de officielle forhandlinger om en gældsordning, således at disse blot blev et overflødigt mellem spil. Derimod kunne måske en vis beskyttelse mod kreditorangreb knyttes til en anmeldelse til skifteretten om betalingsstandsning, uden at denne offentliggøres.⁴¹

Også eksistensen af Tvangsakkordloven er en væsentlig medvirkende grund til, at så mange frivillige ordninger kommer i stand. Enkelte modvillige kreditorer vil som oftest opgive deres modstand, hvis de må se i øjnene, at forslaget vil blive gennemført som

39. Jfr. Straffelovens §§ 161 og 300, stk. 1, nr. 3.

40. Kreditorforeningerne undersøger straks i de boer, de behandler, om afkræftelige dispositioner eller udlæg er foretaget. I så fald indgives konkursbegæring, medmindre vedkommende kreditor giver afkald på at gøre sin afkræftelige ret gældende, jfr. den af Kreditorforeningernes Fællesudvalg af 1909 i 1927 udsendte redegørelse s. 8.

41. Det i 1958 nedsatte Konkurslovsudvalg har denne tanke under overvejelse, jfr. *Gomard* i UfR 1968B.360 f.

tvangsakkord, hvis de ikke går med til det. Udkast til frivillig akkord udarbejdes som oftest i overensstemmelse med Tvangsakkordlovens regler, således at udkastet, hvis det ikke finder almindelig tilslutning, men dog tiltrædes af det efter lovens § 14 fornødne flertal af kreditorer, straks kan indgives til skifteretten til vedtagelse på et kreditormøde og stadfæstelse som tvangsakkord.

Ved frivillig likvidation svares ikke *skifteafgift*. Om afgift af et konkursbo og tvangsakkord uden for konkurs se ovenfor s. 9 ff. Er likvidator advokat, får han i almindelighed samme *honorar*, som han ville have fået som kurator i skyldnerens konkursbo, nemlig 10–15 % af boets aktiver.⁴² For udgifter til advokatbistand spiller det derfor i almindelighed ikke nogen større rolle, om gældsordningen gennemføres som en frivillig eller tvungen akkord eller en konkurs. I det hele er de direkte omkostninger ved konkurs og tvangsakkord næppe væsentlig større eller mindre end omkostningerne ved gennemførelsen af de tilsvarende ordninger på grundlag af en aftale mellem skyldneren og hans kreditorer.⁴³ Mange gældsordninger, være sig akkord, likvidation eller moratorium, bringes imidlertid i stand af de såkaldte akkordforeninger (kreditorforeninger). Vederlaget for foreningernes gennemførelse af en gældsordning andrager i almindelighed 3–5 % af passivmassen, medens en advokats salær som nævnt beregnes af aktivmassen.

Rekonstruktion på grund af økonomiske vanskeligheder kan antage også andre former end blot indrømmelse af henstand eller nedsettelse af skyldnerens gældsbyrde. F. eks. kan gælden eller en del af den blive konverteret til egenkapital, således at kreditorerne fremtidig i forhold til deres fordringers størrelse bliver parthavere i virksomheden, der eventuelt omdannes til aktieselskab, måske med skyldneren som leder eller medarbejder.⁴⁴ At virksomheden er kommet i vanskeligheder, kan, men behøver ikke skyldes svigtende indsats og lederevne hos den hidtidige indehaver. Sådanne ordninger kan selvsagt ikke gennemføres tvangsmæssigt. En rekonstruktion

42. Se nærmere herom *Axel H. Pedersen: Sagførersalærer* s. 179–186 og *Gersted: Likvidation* s. 67–70. En advokat, der er medlem af et kreditorudvalg under en frivillig ordning, har krav på salær, jfr. Sgfb. 1957. 125. Medlemmer af kreditorudvalg i konkurs har derimod ikke krav på vederlag, jfr. Konkurslovens § 68, stk. 3.

43. Sml. *Axel H. Pedersen* smstd. s. 186.

44. Jfr. herved *Gomard: Aktieselskabsret* s. 105 ff.

af skyldnerens virksomhed med fuldstændig eller delvis bevarelse af ejendomsforhold og ledelse vil ikke let kunne gennemføres, hvis virksomheden er erklæret konkurs.⁴⁵

II. FORENINGERS OG SELSKABERS KONKURS

Ikke blot fysiske, men også juridiske personer kan af skifteretten erklæres konkurs, når de i Konkurslovens kapitel 6 fastsatte betingelser er opfyldt. Konkursen vil i almindelighed føre til foreningens, selskabets eller den selvejende institutions ophør.⁴⁶

Visse selskaber, hvis virksomhed er et nødvendigt grundlag for samfundets økonomiske liv, og som derfor er undergivet et særligt offentligt tilsyn, kan kun afvikles på grund af økonomiske vanskeligheder ved en likvidation efter særlige regler i lovene om tilsyn med vedkommende art selskaber. Dette gælder for *banker* i medfør af § 16 i Bankloven, lovebkendtgørelse nr. 169 af 15. juni 1956, og for *sparekasser* efter § 16 i Sparekasseloven, lovebkendtgørelse nr. 8 af 15. januar 1960.⁴⁷ Efter de nævnte lovebestemmelser finder de »materielle« regler i Konkursloven, navnlig kapitlerne 2–5, anvendelse ved likvidation af banker og sparekasser, der har standset deres betalinger. Betalingsstandsning skal ske, hvis banken eller sparekassen har tabt en vis del af sin egenkapital. Både i dette og andre tilfælde af betalingsstandsning skal banken eller sparekassen træde i likvidation. Ved anvendelsen af konkursreglerne træder tidspunktet for betalingsstandsningen i stedet for konkursens begyndelse.⁴⁸

Begrundelsen for at lade en særlig lovordnet likvidation træde i

45. E. Munch-Petersen: Konkursurrogater s. 3–19 indeholder en vurdering af konkursinstituttet, der stærkt og ensidigt er præget af et under økonomiske lavkonjunkturer forståeligt ønske om så vidt muligt at opretholde enhver virksomhed, sml. herved Gomard i UfR 1968B.357 f.

46. Jfr. Sindballe: Selskabsret II s. 164 og III s. 242.

47. Lignende bestemmelser findes om *forsikringsselskaber* i Lov nr. 147 af 13. maj 1959 om forsikringsvirksomhed § 108, visse *spare- og udlånsvirksomheder* i lov nr. 156 af 2. maj 1934 § 6, *pensionskasser* i lovebkendtgørelse nr. 163 af 26. maj 1959 § 21 og om *begravelseskasser* i lov nr. 355 af 1. juli 1940 § 12. For så vidt angår forsikringsselskaber, er muligheden for konkurs dog, som det fremgår af den citerede lovebestemmelse, ikke helt udelukket.

48. Jfr. nærmere om Banklovens regler, Sindballe: Selskabsret IV s. 265 ff og Eken og Hartvig Jacobsen: Bankloven, 1952, s. 280 ff.

stedet for konkurs er i bemærkningerne til forslaget til Banklov angivet således: »Det er hermed i særdeleshed hensigten at hindre, at enkelte kreditorer ved at true med konkurs skaffer sig fordele på de øvrige indskyderes bekostning (i motiverne står formentlig ved en fejl »vegne«), og i det hele taget i indskyderens såvel som i aktionærernes interesse at skabe mulighed for under statens medvirken at opnå en mere fordelagtig og forretningsmæssig afvikling, end en konkursbehandling sædvanlig vil muliggøre«. ⁴⁹

Bortset fra banker, sparekasser og visse andre særlige selskaber kan både *aktieselskaber og andre selskaber og foreninger* erklæres konkurs efter Konkurslovens almindelige regler, for så vidt selskabets ejere, andelshavere eller medlemmer efter almindelige selskabs- eller foreningsretlige regler enten slet ikke eller dog kun subsidiært hæfter personligt for selskabets gæld, jfr. herved UfR 1903.538 og nedenfor s. 71. Også *andelsforeninger og selvejende institutioner* kan således erklæres konkurs, jfr. om en selvejende institution UfR 1954.420H. Et uregistreret aktieselskab er derimod ikke en selvstændig skyldner og kan ikke undergives (selvstændig) konkursbehandling, jfr. UfR 1966.675. *Dødsboer*, hvor arvingerne ikke har vedgået gælden, kan erklæres konkurs, når boet er insolvent, jfr. Konkurslovens § 145.

Hæfter parthaverne umiddelbart solidarisk for gælden, kan fællesskabets eventuelle særlige formue kun tages under særskilt konkursbehandling, dersom fælleskreditorerne har fortrinsret til fyldestgørelse af denne formue, og alle medlemmerne personligt samtidigt erklæres konkurs, jfr. om interessentskaber UfR 1895.228, 1909.385 og 1954.1H. ⁵⁰ *Interessentskaber* og vistnok også *dødsboer*, der

49. Jfr. RT 1924/25, tillæg A, sp. 2663. Disse betragtninger var allerede tidligere samme år fremsat i bemærkningerne i RT 1924/25, tillæg A, sp. 2535 til Lov om A/S Københavns Diskontobank og Revisionsbanks Likvidation, foreløbig lov nr. 207 af 21. juli 1924 og endelig lov nr. 299 af 6. december 1924.

50. Jfr. herved *Sindballe: Selskabsret* I s. 102–104 og II s. 164 ff og 146 ff samt *Ernst Andersen: Personret* s. 88. Resultatet rokkes, for så vidt foreninger med en betydelig og ubestemt skare af umiddelbart hæftende medlemmer måtte forekomme, og navnlig hvis sådanne foreninger ville drive betydelig erhvervsmæssig virksomhed. Sådanne sammenslutninger forekommer imidlertid vistnok kun sjældent eller aldrig. Efter *norsk ret* kan et interessentskab tages under konkursbehandling, selv om interessenterne ikke er gået konkurs. Der kræves en konkursbegæring mod

skiftes privat eller offentligt som vedgælsesboer kan og kan kun tages under konkursbehandling, dersom alle interessenter eller arvinger er under konkurs.⁵¹ Interessentskabsboet kan tages under konkursbehandling, selvom interessentskabet aldrig har været anmeldt til eller er afmeldt fra Handelsregistret, jfr. UfR 1895.228.

Den samtidige konkursbehandling af interessenterne og fællesskabets boer gennemføres således, at interessentskabsboet opgøres først og udloddes til fælleskreditorene, jfr. UfR 1954.1H og TfR 1954.319. Fælleskreditorene får derefter på lige fod med den enkelte interessents særkreditorer dividende af deres eventuelle restfordring i de enkelte interessenteres boer, jfr. herved UfR 1935.767 H.⁵² Særkreditorer, hvis krav er stiftet før interessentskabets oprettelse, har ingen fortrinsret, men fyldestgøres på lige fod med andre kreditorer, jfr. UfR 1952.120H.⁵³ Har en insolvent skyldner foretaget indskud i et interessentskab for at søge midler bragt i sikkerhed, kan transaktionen efter omstændighederne tilsidesættes som ugyldig eller afkræftelig, dersom de andre interessenter er i ond tro, jfr. nedenfor s. 228 ff.⁵⁴

selskabet, og betingelserne for konkurs må være opfyldt i forhold til interessentskabet, jfr. *Per Augdahl* i TfR 1966.561 ff og i *Kompaniskap* s. 173 ff.

51. Afdødes kreditorer, der har meldt sig i boet efter indkaldelse eller dog inden dets deling, har fortrinsret til fyldestgørelse af boet, jfr. Skifte-lovens §§ 52, stk. 2, og 81. Når alle arvinger er under konkurs, bør afdødes kreditorer altid indkaldes. Sikring af, at dette sker, og af fortrinsretten opnås ved behandling af dødsboet som et særligt konkursbo ganske som et interessentskabsbo. Er blot én arving under konkurs allerede ved dødsfaldet, kan dødsboet iøvrigt kun behandles som vedgælsesbo, hvis konkursboet ikke vil befatte sig med arven, jfr. Konkurslovens § 3.
52. Opnår en fælleskreditor delvis fyldestgørelse af pant stillet af interessentskabet eller af en af interessenterne personligt, får han i boerne kun dividende af restkravet, jfr. Konkurslovens § 130 og UfR 1934.107H. Se iøvrigt *Sindballe: Selskabsret* I s. 132 ff, v. *Eyben: Formuerettigheder* s. 112 ff og *Jørgen Hansen: Liberale samvirker* s. 186 ff.
53. Anderledes v. *Eyben: Formuerettigheder* s. 145 f.
54. Jfr. herved NRt 1967.993 (Nord. Domss. 1967.359) angående formanden for et aktieselskabs styre, der efter forlangende inddækkede sit underslæb. Da han ikke i et sådant forhold kunne optræde på selskabets vegne, var *hans eget kendskab* til sin insolvens ikke tilstrækkeligt grundlag for afkræftelse.

Et særligt sameje og et ægteskabeligt fælleseje kan ikke erklæres konkurs. Erklæres nogle eller alle samejere konkurs, indgår hver fallents andel i samejet i hans bo. Erklæres en gift person, der lever i formuefællesskab med sin ægtefælle, konkurs, indgår i konkursboet fallentens bodel og hans eventuelle særeje, jfr. Ægteskabslov II (Retsvirkningsloven) §§ 25 og 16. Skiftes fællesboet, tilfalder fallentens boslod konkursboet, jfr. Ægteskabslov II § 16, stk. 2, og Skiftelovens § 68. En ægtefælles konkurs berettiger den anden ægtefælle til at kræve formuefællesskabet mellem dem opløst ved bosondring, jfr. Ægteskabslov II § 38, nr. 2.⁵⁵

En juridisk person, der kan erklæres konkurs, kan også andrage om åbning af forhandling om tvangsakkord og opnå en akkord, hvor lovgivningens almindelige betingelser er opfyldt, jfr. UfR 1941.240.⁵⁶

Et *interessentskabs* bo tages under konkursbehandling, når alle interessenters boer er under konkurs eller – hvor en eller flere interessenter er aktieselskaber – under likvidation som insolvente efter Aktieselskabslovens § 65, stk. 4, jfr. UfR 1968.75H. Selv om interessentskabsboets aktiver undtagelsesvis måtte overstige interessentskabsgælden, må interessentskabet vistnok behandles som et konkursbo. Afviklingen må ske under offentlig kontrol, og også dispositioner foretaget i interessentskabets navn bør efter omstændighederne kunne afkræftes. Da hele boet skal udloddes til kreditorer – overskuddet af interessentskabsboet tilfalder jo interessenternes særkreditorer – bør det behandles som et konkursbo. En selvstændig prøvelse af, om interessentskabsboet er insolvent, er derfor ikke nødvendig, og en formel konkursbegæring kræves ikke.⁵⁷ *Selskaber og foreninger, hvis bo undergives selvstændig konkursbehandling*, kan derimod kun erklæres konkurs af skifteretten, når

55. Se om bestemmelsen, der er benyttet i UfR 1928.753 og 1944.159, *Ernst Andersen: Ægteskabet II* s. 180 og *Munch: Formueforholdet mellem ægtefæller* s. 43. Angående virkningen af kære se ovenfor s. 21 note 52.

56. Et dødsbo, der behandles efter Skiftelovens kapitel 3, kan dog næppe få en tvangsakkord. Er ikke alle kreditorer enige om en særordning, må boet opgøres og udloddes efter Skiftelovens almindelige regler.

57. Interessentskabets bo behandles af den skifteret, der behandler interessenternes eller de fleste interessenters boer, jfr. UfR 1895.228 og 1954.1H.

behørig begæring indgives af selskabet selv, jfr. herved Aktieselskabslovens § 71, stk. 2, eller en af dets kreditorer, og de almindelige betingelser i Konkurslovens § 40 eller §§ 42–46 er opfyldt.⁵⁸ For så vidt angår *dødsboer, der behandles efter Skiftelovens kapitel 3*, gælder Konkurslovens § 145, hvorefter enhver kreditor kan forlange konkursbehandling, dersom boet er insolvent.⁵⁹

Et *kommanditselskab* tages under konkursbehandling, når de ansvarlige deltagere (komplementarer) er erklæret konkurs. Om kommanditisten, der jo alene hæfter med sit indskud, er under konkurs, er uden betydning. Selv om der kun er én ansvarlig deltager, og kommanditisten har mistet hele sit indskud, behandles kommanditselskabet dog som et særligt konkursbo med fortrinsret for selskabskreditorerne, jfr. UfR 1935.767H.⁶⁰

III. SÆRLIGE REGLER OM AKTIESELSKABER

Solvente aktieselskaber kan i almindelighed kun opløses ved likvidation efter reglerne i Aktieselskabslovens §§ 61 og flg., jfr. denne lovs § 60. Aktieselskabslovens regler om likvidation gælder også for insolvente selskaber. At et aktieselskab er trådt i likvidation, hindrer ikke, at selskabet erklæres konkurs. Dette kan, som nævnt under II ske, hvis Konkurslovens almindelige betingelser er opfyldt. På selskabets vegne kan konkursbegæring kun fremsættes af bestyrelsen, jfr. § 71, stk. 2. Et aktieselskab, der endnu ikke er registreret, eller er afmeldt af Registeret, kan ikke tages under konkursbehandling, jfr. UfR 1966.675. En selvstændig konkursbehandling af de aktiver, der er indskudt i det ikke registrerede selskab, må dog i almindelighed kunne ske efter reglerne om interessentskaber. Disse regler forudsætter, at samtlige de indskydere, der i medfør af Aktieselskabslovens § 17, stk. 2, hæfter for de på selskabets vegne indgåede forpligtelser, også erklæres konkurs.⁶¹

58. Disse selskaber m. v. vil næsten altid være bogføringspligtige, jfr. Bogføringslov nr. 178 af 5. juni 1959 § 1, A, 1, og dermed omfattet også af Konkurslovens §§ 43–46.

59. Imødekommelsen af sådan begæring må dog forudsætte, at vedkommende kreditor ikke, uanset hvordan boet behandles, åbenbart vil få fuld eller ingen dækning, og spørgsmålet således er uden interesse for ham, sml. Konkurslovens § 63 og UfR 1896.295.

60. Se nærmere om dommen *v. Eyben*: Formuerettigheder s. 142 ff.

61. Jfr. om udlæg UfR 1949.1127.

Er et aktieselskab trådt i likvidation, kan generalforsamlingen med simpel majoritet beslutte, at Handelsministeriet skal opfordres til at udnævne likvidatorerne, jfr. Aktieselskabslovens § 61, stk. 2. Træffes sådan beslutning ikke, kan $\frac{1}{4}$ af de mødte aktionærer på den generalforsamling, der har besluttet likvidationen, eller, hvis selskabet viser sig at være insolvent, indehavere af $\frac{1}{3}$ af de kendte fordringer opfordre ministeriet til at udnævne en likvidator til sammen med den eller de af generalforsamlingen valgte at foretage likvidationen, jfr. nærmere lovens § 61, stk. 3 og 4. Har Handelsministeriet udnævnt likvidator, kan konkursbegæring fra en kreditor kun imødekommes, hvis den er tiltrådt af kreditorer, hvis fordringer udgør $\frac{1}{3}$ af de bekendte fordringers samlede beløb, jfr. Aktieselskabslovens § 71, stk. 3.⁶² Hovedindflydelsen på valget af likvidatorerne tilkommer således aktionærerne og ikke kreditorerne, selv om der, når selskabet er solvent, intet vil blive til aktionærerne. Betænkning om revision af aktieselskabslovgivningen, nr. 362 af 1964, foreslår, at det overlades kreditorerne at give indstilling om udnævnelse af likvidatorer i insolvente boer.⁶³

Et aktieselskab, der er erklæret konkurs, opgøres og deles efter Konkurslovens almindelige regler. Understøttelse til aktieselskabets indehavere, aktionærerne, efter § 83 eller bevaring for disse af genstande omfattet af trangsbeneficiet, jfr. Konkurslovens § 1 og Retsplejelovens § 509, kommer dog ikke på tale. De pligter, Konkursloven pålægger skyldneren, f. eks. pligten til på skifterettens forlangende at give møde under registreringen og meddele alle for-

62. Begrænsningen i Aktieselskabslovens § 71, stk. 3, finder ikke anvendelse, hvor konkursbegæring er indgivet, inden Handelsministeriets udnævnelse af likvidator foreligger, jfr. UfR 1953.1026H. Fastholdes en indgivet konkursbegæring, og er de almindelige betingelser for at erklære konkurs opfyldt, er udnævnelse af likvidator derfor hensigtsløs, jfr. *Krenchel*: Aktieselskabsloven s. 326. UfR 1969.263.SH nægter konkurs, fordi betingelsen om tilslutning fra $\frac{1}{3}$ kun var opfyldt, såfremt man medregnede en bestridt lønfordring, hvis berettigelse kun kunne afgøres ved nærmere bevisførelse under retssag.
63. Jfr. udkastet i betænkningen § 104, stk. 4, og bemærkningerne dertil s. 187 samt *H. C. Peitersen* i *Elektroteknikeren* 1967 s. 74 f, der kritiserer, at hvis Handelsministeriet allerede har udpeget likvidator på aktionærernes opfordring, udnævner ministeriet ikke (og kan efter § 61, stk. 4, ikke udnævne) endnu en medlikvidator på opfordring af kreditorer, hvis fordringer overstiger $\frac{1}{3}$ af gælden.

nødne oplysninger, jfr. Konkurslovens § 54, stk. 3, og til at være til stede ved fordringernes prøvelse, jfr. § 88, påhviler bestyrelsesmedlemmerne og direktørerne eller, hvis selskabet var under likvidation, likvidatorerne, jfr. Aktieselskabslovens § 71, stk. 4. Skifteretten skal gøre anmeldelse til Aktieselskabsregistret om konkursens begyndelse og slutning, jfr. Aktieselskabslovens § 71, stk. 1. Sluttes konkursen efter Konkurslovens § 97 eller ved udlodning, er selskabet ophørt. Både i og uden for konkurs kan forhandling om tvangsakkord åbnes for aktieselskaber efter reglerne i henholdsvis Konkurslovens kapitel 13 og Tvangsakkordloven, jfr. UfR 1924.399 og 1934.129.⁶⁴

Opløses et aktieselskab ved likvidation, træffer de af generalforsamlingen valgte og de af Handelsministeriet eventuelt udnævnte likvidatorer bestemmelse om boets forhold, jfr. Aktieselskabslovens § 61, stk. 1.⁶⁵ Både i solvente og i insolvente likvidationsboer skal kreditorerne indkaldes ved bekendtgørelse i Statstidende. Dette proklama er ligesom proklama i et konkursbo *ikke* præklusivt, jfr. Aktieselskabslovens § 65, stk. 1. Efter proklama er udløbet, og gælden er betalt, udbetales et eventuelt overskud til aktionærerne.⁶⁶ Bestrider likvidatorerne et anmeldt krav, må kreditor inden 3 måneder anlægge sag ved de almindelige domstole om anerkendelse af kravet, jfr. § 65, stk. 3.⁶⁷

Konkurslovens regler i kapitel 4 og 5 om afkræftelse og konkursordenen finder anvendelse, hvis likvidationsboet er insolvent, jfr. §

64. I hvert fald selskabets nuværende bestyrelse og direktører må opfylde de i Konkurslovens § 101 og Tvangsakkordlovens § 4 stillede krav til skyldnerens forretningsførelse, jfr. UfR 1934.129. – Motiverne til Aktieselskabsloven (RT 1910/11, tillæg A, sp. 4169) antager nærmest, at tvangsakkord er udelukket, men overvurderer formentlig vanskelighederne ved anvendelsen af Konkurslovens (og Tvangsakkordlovens) personlige betingelser. – Aktieselskabsloven opstiller i § 73 særlige betingelser for, at et selskab i likvidation kan træde i virksomhed påny, jfr. *Gersted*: Likvidation s. 73 f. Samme betingelser må formentlig kræves opfyldt, hvis selskabet har været under konkurs.

65. Jfr. *Sindballe*: Selskabsret III s. 245–247 og *Gersted*: Likvidation s. 28 ff.

66. Kreditorer, der ikke har anmeldt deres krav, har efter likvidationens slutning ikke noget krav mod aktionærerne, jfr. *Lynæs* i J 1955.409 ff, anderledes *Philip* i J 1955.185 ff.

67. Efter fristens udløb kan kravet ikke gøres gældende ved søgsmål mod boet, jfr. UfR 1961.525H.

65, stk. 4.⁶⁸ Udlodningen til kreditorerne skal ske efter konkursordenen, dersom boet ved opgørelsen viser sig ikke at være tilstrækkeligt til dækning af hele gælden, medens anvendelsen af afkræftelsesreglerne forudsætter, at selskabet allerede ved likvidationens endelige vedtagelse på generalforsamlingen var insolvent. Afkræftelsessøgsmål skal anlægges inden 6 uger efter likvidationens endelige vedtagelse.⁶⁹ Afkræftelsesfristerne regnes ligeledes fra tidspunktet for likvidationens vedtagelse, jfr. nærmere Aktieselskabslovens § 65, stk. 4.⁷⁰ Aktieselskabsloven indeholder derimod ikke, i modsætning til Banklovens § 16 og Sparekasselovens § 16 og de andre ovenfor s. 63 nævnte love, bestemmelse om, at også reglerne i Konkurslovens § 10 og §§ 12–19 skal anvendes på likvidation af et insolvent selskab. Dette må dog ikke desto mindre antages, jfr. for så vidt angår Konkurslovens § 10 UfR 1956.890 og om Konkurslovens § 17, stk. 2, UfR 1959.816.⁷¹

68. Konkurslovens regler gælder, selv om Handelsministeriet ikke har udnævnt likvidator, jfr. UfR 1938.1061H og 1956.890.
69. Fristen kan forlænges ved aftale mellem likvidator og den, mod hvem afkræftelsessag tænkes anlagt. – UfR 1959.105H, kommenteret i TfR 1959.252, jfr. UfR 1961.353H, anser fristen for afbrudt ved indgivelse af en stævning, der ikke indeholdt nogen nærmere beskrivelse af de transaktioner, som søgtes afkræftet. En sådan beskrivelse kunne ikke for tiden gives, fordi politiet havde beslaglagt regnskabsmateriale under efterforskning mod de sagsøgte, jfr. om dommen *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 272 f.
70. UfR 1952.862 regner ved afkræftelse efter Konkurslovens § 23, stk. 1, 8-ugers fristen fra klokkeslettet for likvidationens endelige vedtagelse.
71. Anvendelsen af Konkurslovens § 10 er en nødvendig følge af, at § 23, stk. 2, gælder, og anvendeligheden af § 17, stk. 2, var tidligere en naturlig konsekvens af, at reglen om privilegium for leje i § 33,2,a, gjaldt. Selv om denne sidste bestemmelse nu er ophævet, må § 17 dog stadig være anvendelig også i aktieselskabslikvidationer. Om overførelse af de øvrige bestemmelser i Konkurslovens kapitel 3, herunder reglen i § 15, se UfR 1963.863, samt *Illum: Modregning i konkurs* s. 236 f, *Stampe i J* 1954.264, *Gersted: Likvidation* s. 57 ff og *Poul Sørensen i J* 1969.216. I UfR 1969.478Ø havde et aktieselskabs kreditor, der vidste, det var vanskeligt at få betaling fra debitor, købt en bil for at få delvis dækning for sit krav gennem modregning med købesummen. Debtorselskabet blev likvideret som insolvent. Modregning nægtedes efter »grundsætningen i Konkurslovens § 24«, altså ikke efter § 15.

KAPITEL 3

Konkursens indtræden

I. ALMINDELIG ORIENTERING

Enhver insolvent skyldner kan erklæres konkurs efter begæring af en kreditor, hvis fordring er forfalden og ikke sikret ved tilstrækkeligt pant, jfr. Konkurslovens § 42, eller efter begæring af ham selv, jfr. Konkurslovens § 40.

Reglerne i §§ 40 og 42 gælder ligesom den særlige regel i Konkurslovens § 41 om skyldnere, der er undveget af riget eller holder sig skjult for gæld, *enhver debitor*, både fysiske og juridiske personer, og både lønmodtagere, velgørende institutioner og selvstændige erhvervsdrivende, uanset om disse er bogføringspligtige, d. v. s. efter Bogføringsloven nr. 178 af 5. juni 1959 § 1 har pligt til at føre forretningsbøger.¹ *Bogføringspligtige skyldnere* kan desuden erklæres konkurs efter enhver kreditors begæring, hvis de har standset deres betalinger, jfr. Konkurslovens § 43, eller efter begæring af indehaveren af en uimodsagt eller bevist forfalden fordring, dersom skyldneren ikke efterkommer et forkyndt pålæg (en beskikkelse) om at betale, jfr. § 44.² Reglerne om konkursbetingelserne omfatter som nævnt ovenfor s. 63 også juridiske personer. Selskaber og foreninger, der driver erhvervsvirksomhed, er i almindelighed bogføringspligtige, jfr. nærmere Bogføringslovens § 1.

Kreditor afgør frit, om han, hvor loven åbner mulighed derfor, vil begære debtors bo taget under konkursbehandling. Bogførings-

1. Efter fransk ret kunne tidligere kun »handlende« (commerçants) erklæres konkurs. Dette gælder efter Loi sur le règlement judiciaire, la liquidation des biens, la faillite personnelle et les banqueroutes af 13. juli 1967 art. 1 stadig for fysiske personer, medens nu alle juridiske personers boer kan tages under konkursbehandling.
2. Handlendes, fabrikanters og skibsrederes konkursboer, men ikke andre bogføringspligtiges boer behandles i København og i omegnsjurisdiktionerne af Sø- og Handelsrettens skifteafdeling, jfr. Retsplejelovens § 9, stk. 3, nr. 5. — En — betydningsløs — særrregel om bogføringspligtiges konkurs findes i Konkurslovens § 58.

pligtige debitorer er i de tilfælde, der omfattes af Konkurslovens § 46, pligtige at indgive konkursbegæring.

II. KONKURS EFTER SKYLDNERENS BEGÆRING

En skyldner, der ønsker sit bo taget under konkursbehandling, må indgive skriftlig begæring herom til skifteretten, ledsaget af fortegnelse over hans aktiver og passiver med oplysning om, hvem kreditorerne er, jfr. nærmere Konkurslovens § 47 og UfR 1907.530.³ Efter Konkurslovens § 40 kræves for at imødekomme skyldnerens begæring blot, at denne »tror sig ude af stand til at fyldestgøre sine gældsforpligtelser«. Heri ligger, at skifteretten ikke skal indlade sig på en egentlig efterprøvelse af rigtigheden af skyldnerens antagelse om at være insolvent. Konkursbegæringen kan dog ikke tages til følge, dersom antagelsen efter de foreliggende oplysninger om hans økonomiske forhold klart er urigtig.⁴ Skyldnerens adgang til at opnå konkurs er ikke begrænset, selv om likvidation efter Aktieselskabslovens regler tidligere er vedtaget, eller forhandling om tvangsakkord er åbnet, cfr. om konkurs efter kreditors begæring Aktieselskabslovens § 71, stk. 3, og Tvangsakkordlovens § 5, stk. 3.

Konkurslovens § 40 gør alene op med insolvensbetingelsen. For at imødekomme konkursbegæring fra skyldneren må forskellige yderligere betingelser være opfyldt. Begæring kan kun fremsættes af skyldneren på egen hånd, dersom han er *habil*, d. v. s. er myndig og ikke ude af stand til at handle fornuftmæssigt. Skyldneren kan give andre, f. eks. en advokat eller en kreditorforening, fuldmagt til at indgive konkursbegæring for sig.⁵ For et aktieselskab indgives konkursbegæring af bestyrelsen, jfr. Aktieselskabslovens § 71, stk. 2.⁶

3. I Sø- og Handelsretten er en mundtlig begæring til retsbogen blevet antaget, jfr. *Lorck* i J 1962.418 og *Deuntzer*: Skifteret s. 82 f.
4. Sådanne situationer kan f. eks. opstå, hvor skyldnerens dømmekraft er svækket på grund af økonomiske eller andre vanskeligheder, hvor aktiverne er stærkt undervurderet, eller hvor bestyrelsen for et aktieselskab indgiver konkursbegæring, og en gruppe aktionærer protesterer herimod.
5. Fuldmagten kan formentlig efter omstændighederne gøres uigenkaldelig, jfr. ovenfor s. 52 f.
6. § 71, stk. 2, afgør ikke, om bestyrelsen er bemyndiget til uden forelæggelse for generalforsamlingen at begære konkurs. Likvidator, der efter § 61, stk. 1, træder i bestyrelsens sted, har næppe sådan bemyndigelse.

Udgifterne til konkursens gennemførelse afholdes af boet, eller, for så vidt boet ikke strækker til, »af den, der har forlangt konkursbehandlingen«, jfr. Konkurslovens § 97, være sig en kreditor eller skyldneren selv.⁷ Skifteretten kan som betingelse for at afsige kendelse om konkurs kræve *sikkerhedsstillelse* af rekvirenten for opfyldelsen af dennes eventuelle forpligtelse, også hvor rekvirenten er skyldneren selv, jfr. UfR 1933.1000. Sikkerhedsstillelse kan forlanges af skyldneren, selv om han er pligtig til »at erklære sig fallit«, jfr. Konkurslovens § 46 og Straffelovens § 301. Skyldneren må nemlig antages at have opfyldt sin forpligtelse efter Konkurslovens § 46, dersom han har indgivet konkursbegæring, selv om denne ikke tages til følge, fordi han ikke er i stand til at stille den sikkerhed, skifteretten måtte forlange.⁸

Skyldneren kan begære *udsættelse* med behandlingen af den konkursbegæring, han har indgivet, med henblik på at opnå en frivillig ordning med sine kreditorer eller en tvangsakkord udenfor konkurs, jfr. nærmere Konkurslovens § 48a og nedenfor s. 80 f.

Skyldneren kan vistnok frit *tilbagekalde* sin konkursbegæring, indtil dekret er afsagt. Før Konkursloven havde skyldneren fri tilbagekaldelsesret, og lovens § 50 angår alene spørgsmålet om omgørelse af det afsagte konkursdekret og fratager derfor ikke skyldneren denne ret. Tilbagekaldelse kan f. eks. være begrundet i, at en frivillig ordning med kreditorerne er kommet i stand, eller i, at skyldneren har indgivet begæringen uden tilstrækkelig grund »i et øjeblikks ængstelse«. ⁹ Det er formentlig noget overdrevet, når motiverne¹⁰ alvorligt frygter, at tilbagekaldelse »misbruges af skyldneren til at aflede en ham truende retsforfølgning ved en på skrømt fremsat begæring om konkursbehandling, der tages tilbage, så snart

7. Rekvirenten er derimod ikke pligtig at tilsvare udgifter ved »de retshandler, hvori boets bestyrelse gyldigt har indladt sig«, jfr. Konkurslovens § 31, stk. 1, litra b.

8. Jfr. *Harbou* i J 1957.336 og Betænkning om Retsafgiftslovgivningen, nr. 377 af 1965, s. 63.

9. RT 1871/72, Folketingets forhandlinger, sp. 6441, giver denne begrundelse for i § 50 at hjemle skifteretten mulighed for i visse tilfælde efter skyldnerens begæring at omgøre det afsagte konkursdekret.

10. RT 1871/72, tillæg A sp. 1834.

vedkommende kreditor i tillid til, at konkurs ville finde sted, havde opgivet sin forfølgning«. ¹¹

Skifterettens afgørelse om konkurs træffes ved kendelse, hvad enten afgørelsen tager begæringen til følge eller ej, og hvad enten rekvirenten er en kreditor eller skyldneren selv, jfr. Konkurslovens §§ 49 og 50. ¹² Kendelse om konkurs, konkursdekret, afsagt efter skyldnerens egen begæring kan omgøres, dersom skyldneren, inden kreditorerne i medfør af lovens § 84 er indkaldt, godtgør sin solvens, og de allerede mødte kreditorer ikke modsætter sig konkursens bortfald. ¹³ Reglen har ikke større praktisk betydning, da indkaldelsen af kreditorerne sker, straks efter kendelsen er afsagt, samtidig med bekendtgørelsen af konkursen. Er indkaldelsen af kreditorerne offentliggjort, kan slutning af konkursen og tilbagegivelse af boet til skyldneren først ske, når fristen er udløbet, og alle anmeldte kreditorer er fyldstgjort eller samtykker, jfr. § 98 og nedenfor s. 307 ff.

III. PLIGT TIL AT SØGE KONKURS

Efter Konkurslovens § 46 har en bogføringspligtig skyldner, hvis status i de sidste 3 år har udvist en stadig tilbagegang, således at underbalancen nu udgør 30 % af aktiverne, pligt til at indgive konkursbegæring. ¹⁴ Aktieselskaber kan opfylde pligten efter Kon-

11. *Harbou* udtaler sig dog i J 1957.337 på linie med Motiverne. I disse antages iøvrigt med urette, at lovforslagets § 50 er til hinder for skyldnerens tilbagekaldelse af sin begæring. Denne fortolkning, der bygger på, at konkursen anses for begyndt ved indgivelse af skyldnerens egen begæring, ville anvendt på den gældende § 50 føre til, at heller ikke kreditorerne kunne kalde deres begæring tilbage. Motiverne overser, at § 50 – såvel i lovforslaget som nu i den gældende lov – alene taler om bortfald af konkurs*behandlingen*.
12. Retsplejelovens § 673, stk. 1, 2. pkt. betegner ligesom Konkurslovens § 48, stk. 2, bestemmelsen om konkurs som en beslutning. I praksis bruges kendelsesformen, jfr. også Motiverne til Konkurslovens § 48b, Udkast til Konvention om konkurs mellem de nordiske lande, 1933, s. 40. Tvivlende *Harbou* i UfR 1965B.90. Givet er, at afgørelsen bør begrundes, sml. Retsplejelovens §§ 217 og 218.
13. De kreditorer, der véd, at skyldneren vil indgive begæringen, kan, inden indkaldelsen er offentliggjort, være mødt ved kendelsens afsigelse.
14. Med *underbalance* menes underskuddet, efter egenkapitalen er tabt. Underbalancen må beregnes efter skyldnerens eget regnskab, dersom

kurslovens § 46 ved at træde i likvidation, jfr. *Gersted*: Likvidation s. 12 f. Både forsætlig og uagtsom overtrædelse af § 46 straffes efter Straffelovens § 301, og overtrædelsen udelukker skyldneren fra at opnå tvangsakkord i konkurs, jfr. Konkurslovens § 101, litra g. Om undladelse af at opfylde pligten er til hinder for åbning af forhandling om tvangsakkord uden for konkurs, afhænger af, om skyldnerens undladelse af at opfylde sin pligt til at indgive konkursbegæring må karakteriseres som uredeligt eller dog letsindigt eller uordentligt forhold, jfr. Tvangsakkordlovens § 4, UfR 1929. 210, VLT 1958.123 og ovenfor s. 56.

Bortset fra Konkurslovens § 46 og fra de ovenfor s. 63 f. omtalte bestemmelser i Bankloven og Sparekasseloven om anmeldelse af betalingsstandsning findes ingen positive regler om pligt for en insolvent skyldner til at indgive konkursbegæring eller til at standse sine betalinger. En skyldners dispositioner som led i fortsættelsen af en insolvent virksomhed kan dog efter omstændighederne pådrage ham strafansvar, dersom han må kunne forstå, at virksomheden ikke kan overleve. Efter Straffelovens § 300, stk. 1, nr. 1, straffes den, som på en tid, da han indser eller burde indse, at han er ude af stand til at fyldestgøre sine fordringshavere, betydeligt forværre sin formuestilling ved stiftelse af ny gæld eller betaler eller stiller sikkerhed for betydelige forfaldne gældsposter. Foretager den insolvente skyldner i berigelseshensigt ekstraordinære dispositioner, såsom betydelige gaver, salg til underpris, betaling af eller sikker-

dette er rigtigt og ordentligt ført. Opfylder regnskabet ikke dette krav, kan skyldneren dog straffes efter Straffelovens § 301, dersom § 46 åbenbart er overtrådt, jfr. iøvrigt om status nedenfor s. 87 ff. Efter udkastet Den ændrede formulering har ikke tilsigtet nogen realitetsændring, jfr. Den ændrede formulering har ikke tilsigtet nogen realitetsændring, jfr. *Deuntzer*: Skifteret s. 81 og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 29 note 25, og det kræves derfor, at passiverne – for aktieselskabers vedkommende, efter egenkapitalen er tabt – gennem de sidste 3 år har overstegit aktiverne, og at underskuddet har været stigende fra år til år, således at det nu udgør mindst 30 % af aktiverne. Sættes disse til 100, skal gælden altså nu være mindst 130. Pligt til at indgive konkursbegæring kan altså kun opstå, hvis aktivernes værdi udgør mindre end 76,92 % af passivmassen. På aktivsiden må medtages også pantsatte formuegenstande og på passivsiden den pantsikrede gæld, idet kravet til skyldneren ellers ville undergå en utilsigtet skærpelse.

hedsstillelse for uforfaldne gældsposter, straffes han efter den strengere § 283, stk. 1, nr. 3 i Straffeloven.¹⁵

Lederne af et insolvent aktieselskab, der må forstå, at virksomheden ikke kan rettes op, og at en tabbringende afvikling er forestående, ifalder erstatningsansvar over for selskabets likvidations- eller konkursbo for de yderligere tab, der er indtrådt eller kunne befrygtes at ville indtræde, efter at standsning burde være sket.¹⁶ Lederne er ligeledes personligt ansvarlige over for de af selskabets kreditorer, som ikke har kendt selskabets tilstand, og som har lidt tab ved at yde selskabet kredit efter dette tidspunkt.¹⁷ Om betingelserne for at pålægge et sådant personligt ansvar er opfyldt, må afgøres for hver enkelt leder for sig. Som ledere betragtes direktører, bestyrelsesmedlemmer og andre, der faktisk selvstændigt har udøvet den overordnede ledelse af selskabet. En nærmere beskrivelse af direktørers og bestyrelsesmedlemmers pligter findes i Aktieselskabslovens §§ 47 og 48. Det påhviler efter § 48, stk. 2, direktionen straks at give bestyrelsen meddelelse, dersom betalingsvanskeligheder opstår for selskabet, eller dette bliver insolvent. Går selskabet konkurs, eller træder det i likvidation som insolvent, er kurator eller likvidator, hvor gennemførelsen af boets krav er praktisk mulig, pligtig til at drage omsorg for, at ledernes personlige erstatningsansvar over for boet gøres gældende, jfr. Konkurslovens § 72, der pålægger kurator en almindelig forpligtelse til at indfordre boets tilgodehavende.¹⁸

En skyldners undladelse af i tide at søge en ordning med sine kreditorer kan efter omstændighederne afskære ham fra at opnå tvangsakkord. Hverken efter Konkurslovens § 101, litra c, eller efter Tvangsakkordlovens § 4, litra e, kan forhandling om tvangsakkord åbnes, dersom skifteretten finder, at skyldnerens forhold må karakteriseres som uredeligt eller dog som letsindigt eller uordentligt. Akkordretten har i flere kendelser nægtet åbning af forhandling om tvangsakkord, jfr. Tvangsakkordlovens § 25, nr. 1, fordi skyldneren fandtes »at have handlet letsindigt ved til skade for sine fordrings-

15. Se herved *Hurwitz: Kriminalret, Speciel del* s. 439–443. Om straf for kreditbedrageri, se smstd. s. 462 f. – Efter Konkurslovens § 79 skal kurator afgive »indberetning til skifteretten om de vigtigste årsager til fallitten, om dennes beskaffenhed, om forretningens gang i de sidste år før fallitten og om de kendsgerninger, som iøvrigt kommer i betragtning ved bedømmelsen af, om der er grund til at foranledige kriminel undersøgelse imod skyldneren, og om den ved § 46 pålagte forpligtelse er tilsidesat«.

16. Jfr. UfR 1968.515, 1956.990 og 1940.24H (kommenteret i TfR 1940.465).

17. Jfr. UfR 1961.515H med henvisninger i note 1 og *Borum* i J 1963.257 f.

18. Forpligtelsen for kurator efter Konkurslovens § 79 til at undersøge, om straffesag kan rejses mod selskabets ledelse, påhviler derimod ikke en likvidator, jfr. *Gersted: Likvidation* s. 46–48.

havere så længe at have fortsat driften af den tabgivende forretning«, jfr. UfR 1944.1226.¹⁹

IV. KONKURS EFTER KREDITORS BEGÆRING

A. Fremgangsmåden

En skyldner kan erklæres konkurs efter kreditors begæring i de i Konkurslovens §§ 42, 43 og 44 nævnte tilfælde. Reglerne om kravene til og behandlingen af en kreditors begæring findes i lovens §§ 48 og 48a. Begæringen skal være skriftlig og begrundet. Den kan afgives af en fuldmægtig for kreditor. Overgivelse til advokat af en fordring til inkasso indebærer næppe fuldmagt til at lade forkynde beskikkelse efter Konkurslovens § 44 for skyldneren eller til at indgive konkursbegæring. Ganske vist giver overgivelsen til inkasso fuldmagt til at anlægge inddrivelsessøgsmål, jfr. *Hurwitz og Gomard*: Tvistemål s. 108; men fremkaldelse af konkurs er en videregående og eventuelt en særlig omkostningskrævende foranstaltning, som ikke er et sædvanligt led i en inkassation.²⁰ Ved afgørelsen i UfR 1969.94H er fastslået, at en advokat ikke på grund af sin stilling som advokat har fuldmagt til at tiltræde en likvidation. Skyldneren kan erklæres konkurs, selvom han ikke ejer mere, end han efter Retsplejelovens § 509 og Konkurslovens § 1 vil kunne udtage af boet. Konkursen kan have interesse for kreditor ved at åbne mulighed for afkræftelse og for på betryggende måde at konstaterer, hvad skyldneren ejer, jfr. UfR 1955.838.²¹ Kun hvor konkursen slet ikke kan have interesse for rekvirenten, afslås begæringen, jfr. UfR 1896.295. Også en efterstillet kreditor, jfr. Konkurslovens § 35a, må kunne begære konkurs.

Skifteretten indkalder efter modtagelsen af kreditors begæring skyldneren og rekvirenten til møde, der så vidt muligt skal holdes

19. Se også UfR 1934.126, 1938.224 og på den anden side 1944.1228 med note 1.

20. Om bevis for advokatens fuldmagt, se UfR 1968.199H. – Er kreditor en juridisk person, må indgivelsen af konkursbegæring mod debitor være besluttet af et kompetent organ, jfr. om et aktieselskab UfR 1938.99H, kommenteret i TfR 1938.334.

21. Sml. *Deuntzer*: Skifteret s. 95. – Forgæves udlæg hos skyldneren er dog tilstrækkeligt bevis for betalingsudygtighed til f. eks. at udøve standsningsret, jfr. Købelovens § 39, afkræve en simpel kautionist betaling og med skattemæssig virkning afskrive fordringen som uerholdelig.

inden 48 timer, jfr. § 48, stk. 2. Er spørgsmålet, om konkursbetingelserne er opfyldt, ikke utvivlsomt, foranstaltes en bevisførelse herom i dette og eventuelt i følgende møder efter reglerne om bevisførelse for underret i borgerlige sager, herunder bestemmelserne om vidner, jfr. Retsplejelovens § 672, VLT 1930.302 og UfR 1949.424. Udebliver rekvirenten, kan begæringen afvises, jfr. UfR 1937.158 og 1917.849H med note 1. Skyldnerens udeblivelse eller hans nægtelse af at besvare spørgsmål har den i Retsplejelovens § 304 angivne virkning, jfr. Konkurslovens § 48, stk. 3, og UfR 1903B.129H. Først når konkursen er erklæret, kan skyldneren underkastes vidnetvang, jfr. Konkurslovens § 82. Skifteretten kan om fornødent selv søge bevismidler fremskaffet, jfr. UfR 1934.573 og 1946.1011. Skyldnerens egen erkendelse af at være insolvent er et vigtigt bevismiddel, og erkendelsen vil, hvis den stemmer med de foreliggende oplysninger om hans økonomiske forhold, blive lagt til grund på lignende måde, som hvor skyldneren selv har indgivet konkursbegæring, jfr. Konkurslovens § 42 og UfR 1962.713. Viser omstændighederne, at skyldnerens erkendelse ikke kan være i overensstemmelse med de virkelige forhold, vil konkurs blive nægtet. Parterne er således ikke fuldt ud rådige over konkurssagens gang. Dette hænger sammen med, at konkursen påvirker trediemands ret.²² Afgørelsen af, om skyldnerens bo skal tages under konkursbehandling, kræver stillingtagen til en række præjudicielle spørgsmål, således om kreditors fordring består, om forfaldstiden er indtrådt, og om en eventuel sikkerhed for fordringen er utilstrækkelig. Konstatning af den nøjagtige størrelse af rekvirentens krav er derimod kun nødvendig for afgørelsen om konkursens erklæring, dersom skyldnerens insolvens afhænger af fordringens størrelse, jfr. UfR 1961.640 og 1963.212.

I Skifterettens stillingtagen til sådanne præjudicielle spørgsmål ligger alene en afgørelse af, om betingelserne for at erklære konkurs er tilstede, men ikke en endelig retskraftig afgørelse af, om kravet består, om forfaldstiden er kommet, eller om sikkerheden ikke dækker kreditors fordring. Selv om konkursen erklæres efter

22. Det samme gælder sager om en række andre afgørelser om retlig status, således om dødsformodning, mortifikation, umyndiggørelse, ejendomsdom og udlevering af et dødsbo til privat skifte eller hensiddet i uskiftet bo eller efter Skiftelovens § 57, jfr. *Harbou* i UfR 1965B.91.

rekvirentens begæring, prøves hans fordring derfor ligesom de andre kreditorers fordringer af skifteretten, og fremkommer indsigelser mod fordringen, afsiges dom, om den kan anerkendes, på grundlag på de oplysninger, der fremkommer under prøvelsen, jfr. Retsplejelovens § 672. Konkursdekret kan afsiges, selv om sag om inddrivelse eller anerkendelse af rekvirentens fordring verserer ved de almindelige domstole, jfr. VLT 1944.260. Søgsmålet har ikke litis pendensvirkning for konkurssagen.

Finder skifteretten det ikke godtgjort, at skyldneren er insolvent, eller at rekvirenten har en fordring på ham, der opfylder kravene i Konkurslovens §§ 42–44, afsiger retten en kendelse om, at konkursbegæringen ikke kan tages til følge. Selv om skyldnerens indsigelse vedrører et forhold, som skyldneren under en retssag om beløbets inddrivelse ville have bevisbyrden for, kan dog en betydelig usikkerhed om indsigelsens berettigelse føre til, at konkurs nægtes, jfr. UfR 1964.495H om en påstået modregningsadgang og UfR 1966.723 om mangler ved leverede maskiner.²³ De almindelige regler om bevisførelse i domssager finder efter Retsplejelovens § 672, jfr. § 660, stk. 1 anvendelse på tvister, der behandles af skifteretten. Afgørelsen af, om en konkursbegæring kan tages til følge eller ej, kan imidlertid ikke gøres afhængig af en alt for langvarig bevisførelse. En afgørelse må både af hensyn til skyldneren og kreditorerne træffes ret hurtigt. Skifteretten kan derfor begrænse bevisførelsen for fordringens rigtighed efter lignende retningslinier som angivet i Retsplejeloven § 524, stk. 4, jfr. UfR 1951.856. Er en høj grad af sandsynlighed for fordringens rigtighed tilvejebragt, men er bevismulighederne ikke med sikkerhed udtømt, kan konkurs efter omstændighederne erklæres på betingelse af, at rekvirenten stiller sikkerhed for rekvisiti mulige erstatningskrav mod ham, jfr. Konkurslovens § 48, stk. 2.²⁴ Der kan navnlig være trang hertil, hvis

23. Jfr. også UfR 1969.258 og 263. Anderledes derimod UfR 1947.338 og 1964.178.

24. I HRT 1948.776 kræves sikkerhedsstillelse for at erklære en udtrådt interessent konkurs efter en interessentskabskreditors begæring, da ikke med sikkerhed kunne fastslås, om kreditor, hvis krav var stiftet efter udtrædelsen, havde været vidende om udtrædelsen, der ikke var anmeldt til handelsregisteret, jfr. Fimalov § 7. – Sml. om arrest Retsplejelovens § 627, stk. 2, og *Gomard: Fogedret* s. 139 f.

skyldneren foretager eller må befrygtes at ville foretage dispositioner, der forringer kreditorernes udsigt til fyldestgørelse.

Konkursbegæringen kan kun tages til følge, dersom betingelserne herfor er opfyldt både ved optagelsen til kendelse og ved begæringens indgivelse, fordi konkursens retsvirkninger også over for trediemand regnes fra dette tidligere tidspunkt, jfr. Konkurslovens § 50.²⁵ Beviset for, at betingelserne var opfyldt ved begæringens indgivelse, behøver ikke være tilvejebragt eller præsenteres skifteretten på dette tidspunkt, jfr. UfR 1949.424 og 1902.188.

Skifteretten kan *udsætte behandlingen af konkursbegæringen* i indtil 14 dage ad gangen i ialt højst 8 uger, med henblik på, at skyldneren kan opnå en frivillig ordning med sine kreditorer eller tvangsakkord uden for konkurs, jfr. Konkurslovens § 48a, dersom rekvirenten, hvis denne er en kreditor, og skyldneren er enige om udsættelse, eller skyldneren fremsætter begæring derom.²⁶

Udsættelse kan ske, hvad enten konkursbegæringen er indgivet af skyldneren eller en kreditor, og indrømmes i almindelighed, medmindre opnåelsen af en frivillig ordning eller en tvangsakkord med rimelig varetagelse af kreditorernes interesser forekommer usandsynlig, jfr. UfR 1955.1085 og 1929.395. Udsættelse kan gives, selv om andragende om akkord efter Tvangsakkordloven ikke er indgivet, og kreditor modsætter sig udsættelsen. Udsættelse kan endog ske, hvor konkursbegæringen er indgivet eller tiltrådt af tre eller flere kreditorer, hvis krav udgør ialt mindst $\frac{1}{3}$ af de samlede kendte krav, uagtet en akkord ikke vil kunne stadfæstes, dersom konkursbegæringen fastholdes af en så betydelig minoritet, jfr. Tvangsakkordlovens § 5, stk. 3, og UfR 1941.237 med note 1. Udsættelse kan betinges af, at skyldneren underkaster sig tilsyn af en eller flere personer beskikket af skifteretten.²⁷

25. En deponering til dækning af rekvirentens fordring, der først skete, efter konkursdekret var afsagt, er derimod som antaget i UfR 1968.199H uden betydning.

26. Udsættelse efter skyldnerens anmodning for at søge en frivillig ordning tilvejebragt er ikke udtrykkeligt nævnt i § 48a, men kan formentlig dog ske. Bestræbelse for at gennemføre en ordning kan iøvrigt både tænkes at føre til en frivillig og til en tvungen akkord, jfr. også *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 38 f og *Harbou* i J 1957.336 f.

27. Beskikkelse af tilsyn sker i praksis kun sjældent. Konkursloven giver ikke gæld stiftet med tilsynets samtykke privilegium, cfr. derimod Konkurs-

8 ugers fristen regnes fra afholdelsen af det første møde i skifteretten om konkursbegæringen, jfr. UfR 1941.832, og afbrydes ved åbning af forhandling om tvangsakkord, jfr. UfR 1944.1226 og 1233. Skifteretten kan ex officio udsætte behandlingen ud over de 8 uger, dersom dette er påkrævet på grund af nogens forfald, jfr. Retsplejelovens § 277, stk. 3, eller for at fremskaffe oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af konkursbegæringen, jfr. UfR 1934.573 og 1946.1011. Bliver en tvangsakkord vedtaget og stadfæstet, bortfalder konkursbegæringen. Opnås en frivillig ordning, må begæringen trækkes tilbage. Glipper forsøget og erklæres skyldneren konkurs, regnes efter Konkurslovens § 50 konkursens virkninger uanset udsættelsen dog fra begæringens indgivelse. Selv om udsættelse er givet ud over de tidsmæssige begrænsninger, § 48a fastsætter – 14 dage ad gangen og ikke udover 8 uger – regnes konkursens retsvirkninger tilbage fra begæringens indgivelse, jfr. Konkurslovens § 50, UfR 1950.887 med note 1 og 1962.713 samt nedenfor s. 193 ff. Skifterettens beslutning om at give eller nægte udsættelse kan kæres til landsretten, jfr. Retsplejelovens § 673.

Kreditor kan *tage sin konkursbegæring tilbage*, indtil kendelse om konkurs er afsagt, jfr. UfR 1921.393.²⁸ En kreditors tilbagekaldelse af sin begæring må efter omstændighederne forstås som et afkald på adgangen til at begære konkurs, således at kreditor efter tilbagekaldelsen er afskåret fra på samme grundlag at fremsætte ny konkursbegæring, jfr. UfR 1966.849.

Den afsagte *kendelse om konkurs* kan i almindelighed *ikke omgøres*, jfr. ovenfor s. 37.²⁹ Om omgørelse af kendelsen om kon-

lovens § 32 som affattet ved lov nr. 332 af 18. juni 1969, der giver de i Tvangsakkordlovens § 34, stk. 5 og 6 nævnte fordringer stilling forud for privilegerede krav. Se om bedømmelsen af skyldnerens dispositioner og om hans dispositionsbeføjelse under udsættelse nedenfor s. 200 ff.

28. Erklæres skyldneren derefter konkurs på grundlag af en anden kreditors begæring, kan konkursens virkninger ikke regnes tilbage til indgivelsen af den første, senere tilbagekaldte begæring, jfr. UfR 1921.393 og skifterettens afgørelse i UfR 1951.647.
29. Jfr. UfR 1968.75. Omgørelse kan dog formentlig ske, hvor begæringen alene er fremkommet ved en fejltagelse fra kreditor eller fra hans advokat, og meddelelse om konkursen endnu ikke er offentliggjort, jfr. Konkursloven § 52. I UfR 1925.713 ophævedes i et sådant tilfælde konkursen ved kære til landsretten. Om erstatningskrav mod kreditors advo-

kurs afsagt på begæring af skyldneren, se Konkurslovens § 50 og ovenfor side 37 og 74. Konkursen *sluttes* derimod straks, dersom konkursrekvirenten nægter at indestå for yderligere omkostninger, og ingen anden kreditor vil påtage sig ansvaret for omkostningerne ved at fortsætte bobehandlingen, jfr. Konkurslovens § 97. Efter anmeldelsesfristens udløb kan konkursen sluttes, dersom alle anmeldte kreditorer giver deres samtykke eller er fyldestgjort, jfr. Konkurslovens § 98.

B. Rekvirentens ansvar

1. Omkostningerne ved bobehandlingen

Omkostningerne ved behandlingen af et konkursbo *afholdes af boet* som massekrav, jfr. Konkurslovens § 31, *eller* hvis boets midler ikke strækker til, af *rekvirenten*, jfr. § 97. Viser det sig under konkursbehandlingen, at boet ikke kan dække omkostningerne, skal boet straks sluttes. Kommer den kreditor, der har begæret konkursen, i tvivl om, hvorvidt boet kan dække omkostningerne, kan han forlange konkursbehandlingen sluttet, hvis ingen andre kreditorer på en skiftesamling erklærer at ville indestå for fremtidigt påløbende omkostninger, jfr. nedenfor s. 310 f.

Rekvirentens subsidiære ansvar omfatter ikke al massegæld, men kun selve »omkostningerne ved behandlingen« af boet. Rekvirenten hæfter derfor f. eks. ikke for sagsomkostninger pålagt boet til modparten ved dom i sager anlagt af boet, jfr. VLT 1938.189 og UfR 1926.750, eller for omkostninger ved en videreførelse af fallentens virksomhed, jfr. UfR 1967.179, der fastslog, at rekvirenten ikke kunne afkræves sikkerhed for udgifter til køb af foder til dyrene på skyldnerens minkfarm.

Ophæves et konkursdekret afsagt af skifteretten ved kære til højere ret, må de omkostninger, som er påløbet ved den påbegyndte konkursbehandling betales af rekvirenten. Selvom skyldneren kort efter atter erklæres konkurs, kan rekvirenten ikke kræve omkostningerne ved den første, uberettigede konkurs refunderet af boet, jfr. UfR 1932.657.

Skifteretten kan betinge afsigelsen af kendelse om konkurs af, at kreditor stiller *sikkerhed for omkostningerne*, jfr. UfR 1901.239.

kat, der ved en fejltagelse havde indgivet konkursbegæring, se UfR 1930.608H.

Efter praksis i Sø- og Handelsrettens skifteafdeling kræves i almindelighed en sikkerhedsstillelse på 1.000 kr., medmindre aktiver straks kan påvises, *eller* en advokat indestår for omkostningerne. Sikkerhed stillet af konkursrekvirenten for omkostninger omfatter kun de omkostninger, som rekvirenten efter § 97 hæfter for. Skifterettens afgørelse om sikkerhedens størrelse kan kæres, jfr. Retsplejelovens § 673 og UfR 1967.179.

2. Erstatning for ulovlig konkursbegæring og konkurs

Har en kreditor begæret konkurs, uden at betingelserne for at forlange konkurs har været til stede, opstår spørgsmålet, om konkursrekvirenten er ansvarlig over for skyldneren for tort og for den økonomiske skade, han måtte have lidt, fordi han har været erklæret konkurs eller konkursbegæring dog har været indgivet imod ham.

Nægtes konkurs, fordi rekvirentens fordring eller forfaldstidens indtræden ikke er bevist, fordi fordringen er tilstrækkelig sikret ved pant, eller fordi det ikke er bevist, at fordringen er misligholdt af debitor, må rekvirenten være ubetinget ansvarlig både for tort og økonomisk skade, herunder kreditspilde, jfr. UfR 1893.139. Er grunden til nægtelsen af konkurs, at skyldneren viser sig at være solvent, er kreditor (rekvirenten) derimod kun ansvarlig, hvis han ikke havde rimelig grund til at tro, at skyldneren var insolvent, jfr. UfR 1902A.144.³⁰ Støtte for disse regler kan findes i en analogi af Retsplejelovens regler i §§ 608 og 641 om rekvirentens ansvar for ulovlig udpantning og arrest.

Mens rekvisitus må bevise eller sandsynliggøre, at han har lidt økonomisk skade, må han i almindelighed antages at have lidt en vis tort, jfr. VLT 1932.86. Ganske vist bliver en konkursbegæring, når konkursdekret ikke er afsagt, ikke offentliggjort, men begæringen kan dog ikke holdes hemmelig. Enhver, der har retlig interesse deri, kan hos skifteretten få at vide, om konkursbegæring er indgivet, jfr. Retsplejelovens § 41, stk. 1,³¹ og indgivelsen af en kon-

30. Se om norsk og svensk ret *Stian Bech: Konkurslovgivningen* s. 417 ff og *Welamson: Konkursrätt*, s. 107 f.

31. Retlig interesse har ikke blot kreditorerne, men også f.eks. den, der overvejer at træde i forretningsforbindelse med skyldneren. Konkursbegæringen kan ikke tinglyses på skyldnerens faste ejendom, jfr. nedenfor s. 199.

kursbegæring vil i praksis ofte rygtes blandt interesserede eller endog i offentligheden.

Erstatning kan kræves, selvom konkursdekret – med urette – er blevet afsagt i henhold til begæringen, f. eks. hvis det først under fordringernes prøvelse efter Konkurslovens § 88 fastslås, at konkursrekvirentens fordring ikke består.

Erstatningskravet mod kreditor må gøres gældende ved særlig sag mod rekvirenten anlagt ved de almindelige domstole. Skifteretten kan, dersom rekvirentens begæring om konkurs forkastes og findes at være indgivet »uden tilstrækkelig grund«, i medfør af Retsplejeloens §§ 672 og 660, stk. 1, 3. pkt., pålægge rekvirenten at godtgøre rekvirentens dennes omkostninger ved at møde og modsige begæringen, jfr. UfR 1962.826H. Iøvrigt kan sagsomkostninger ikke pålægges for behandling af konkursbegæringer, jfr. § 329. UfR 1938.99H, kommenteret i TfR 1938.334, pålægger skyldneren (boet) at betale rekvirenten omkostninger ved kæremaal.

C. Konkursbetingelserne

1. Insolvens. Konkurslovens § 42

a. En betingelse for efter § 42 at tage kreditors konkursbegæring til følge er for det første, at kreditors fordring er *forfalden og ikke behørigt fyldestgøres*. Kreditor kan derfor ikke få debitor erklæret konkurs, hvis han har givet ham henstand, medmindre en forudsætning for henstanden er svigtet, jfr. UfR 1933.347.³² Skal debitor først betale efter påkrav fra kreditor, må påkrav være kommet frem til skyldneren inden konkursbegæringens indgivelse, således at debitor har haft en mulighed for at opfylde forpligtelsen, jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 48 f og VLT 1932.86 smh. m. Veksellovens §§ 38, jfr. 2, stk. 3. At fordringens størrelse derimod endnu ikke nøjagtigt kan fastslås, afskærer ikke kreditor fra straks at indgive konkursbegæring, jfr. UfR 1954.666H og 1963.212.

b. Efter Konkurslovens § 42 kan konkurs ikke erklæres efter begæring af en kreditor, hvis fordring er »sikret ved tilstrækkeligt pant«. ³³ De citerede ord må antages også at omfatte både kredi-

32. Et almindeligt moratorium bortfalder f.eks., hvis skyldneren findes hemmeligt at have ydet nogle kreditorer særfordele, jfr. Tvangsakkordlovens § 31 og ovenfor s. 53 ff.

33. Kreditor, der har et utilstrækkeligt pant, kan naturligvis kun erklære

torer, der kan forvente fuld dækning gennem allerede foretaget udlæg³⁴ eller udpantning, og kreditorer, som er sikret ved legalt pant, f. eks. i kommissionsgods efter Kommissionslovens § 31, eller som kan opnå fuld fyldestgørelse ved modregning. Både tilstrækkeligt pant stillet af skyldneren og af trediemand udelukker konkurs. Er pantet afkræfteligt, og er der nærliggende fare for konkurs på grundlag af andre kreditors begæringer, er pantet ikke en tilstrækkelig sikkerhed og udelukker ikke konkurs.

Fuldt betryggende selvskyldnerkaution eller eksistensen af anden solvent medskyldner, der hæfter fuldt ud og på lige fod, afskærer også konkurs efter en analogi af Konkurslovens § 42.³⁵ Afgørelsen af, om debitor skal søges erklæret konkurs, henskydes i disse tilfælde til den regresberettigede medskyldner eller pantsætter. Denne må indfri fordringen og kan derefter, om han vil, begære konkurs på grundlag af sit regreskrav. At kreditors fordring er sikret ved simpel kaution eller ved anden subsidiær medhæften, eller at fordringen er privilegeret, udelukker ikke kreditor fra at få erklæret skyldneren konkurs.³⁶

c. Konkursbehandlingen går ud på at fratage skyldneren rådighede-

pantsætteren konkurs, dersom han tillige har en personlig fordring mod ham.

34. Udlæg er utilstrækkeligt, dersom fordringen ikke med rimelig sikkerhed kan dækkes af de udlagte genstande, jfr. UfR 1902B.188H, eller risiko består for afkræftelse, jfr. Konkurslovens § 23. Er udlæg foretaget inden for de i denne bestemmelse nævnte frister, vil en sådan risiko som oftest være til stede, da debtors forhold i en situation, hvor kreditor begærer konkurs, i almindelighed vil være så dårlige, at der er nærliggende fare for tilsvarende skridt fra andre kreditors side.
35. Jfr. *Harbou* i UfR 1965B.91, men cfr. *Deuntzer*; Skifteret s. 91. I UfR 1954.666H antog skifteretten, at konkurs udelukkede ved bankgaranti. Dette spørgsmål forelå ikke for Højesteret. I VLT 1933.38 var kun delvis dækning opnået ved udlæg hos medskyldner.
36. Jfr. om simpel kaution *Ussing*; Enkelte Kontrakter s. 182 og samme: Kaution, s. 84 ff. Om medlemmer, der hæfter subsidiært for forenings gæld, se ovenfor s. 64. – Om konkurs efter begæring af privilegeret fordringshaver (skattevæsenet), se UfR 1963.212, hvor aktiverne imidlertid end ikke kunne dække skattegælden. Selvom der er tilstrækkelige midler til at betale den privilegerede gæld fuldt ud, må formentlig antages, at konkurs kan forlanges for at sikre, at gælden bliver betalt i konkursordenens rækkefølge. Privilegiet giver først sikkerhed, når konkursen er erklæret.

den over hans formue og fordele den mellem kreditorerne, jfr. Konkurslovens § 1. Et så drastisk indgreb i skyldnerens tilværelse må forudsætte, at skyldneren er insolvent, eller dog at særlige omstændigheder giver grund til mistillid til skyldnerens økonomi.

Efter § 42 kan skyldneren erklæres konkurs, hvis »hans bo er utilstrækkeligt til betaling af hans gæld«. Hovedbetingelsen for konkurs er således skyldnerens *insolvens*. Den nøjagtige bestemmelse af indholdet af dette begreb har (i teorien) været genstand for megen diskussion og tvivl. I praksis volder derimod afgørelsen af, om skyldneren er insolvent, kun sjælden vanskelighed. Krav om konkurs rejses her i landet i almindelighed kun over for skyldnere, hvis økonomiske stilling er så dårlig, at de åbenbart opfylder insolvensbetingelsen, hvordan denne betingelse end nærmere udformes.³⁷ Spørgsmålet, om insolvens foreligger, volder oftere vanskelighed ved anvendelse af reglerne om afkræftelse, da nedgangen i skyldnerens økonomi måske ikke er nået helt så vidt på det (tidligere) tidspunkt, da den disposition, om hvis afkræftelse der er tale, blev foretaget, jfr. iøvrigt nedenfor s. 219 ff.

I debatten om insolvensbegrebet i teorien har to underbegreber, der karakteriserer forskellige sider af insolvensen, været benyttet. Det ene underbegreb er *insufficiens*, d. v. s. at skyldnerens passiver overstiger værdien af hans aktiver,³⁸ det andet *illikviditet*, d. v. s. at skyldneren ikke er i stand til at dække sine forpligtelser, efterhånden som de forfalder. Nogle forfattere har identificeret insolvensbetingelsen efter § 42 med *insufficiens*, andre med *illikviditet* og atter andre har hævdet, at kun når både *insufficiens* og *illikviditet* foreligger, kan skyldnerens bo tages under konkursbehandling.³⁹

Ingen af de to underbegreber er skarpe og utvetydige. Ved an-

37. Antallet af konkurser er langt større f. eks. i Sverige end i Danmark. I året 1965 sluttedes i Danmark 131 konkursboer, deraf 113 ved udlodning, men i Sverige 1306 boer, deraf 701 ved udlodning. Det årlige antal sluttede konkursboer har ellers i de senere år svinget i Danmark mellem 100 og 200, i Sverige mellem 1400 og 1600.

38. Om opgørelse af skyldnerens underbalance efter Konkurslovens § 46, se ovenfor s. 74 note 14.

39. Konkurslovens motiver s. 69 ff er ikke klare, men tyder dog nærmest på, at lovens koncipister har haft *insufficiens* for øje. H. Munch-Petersen: Skifteretten, 3. udgave, s. 27 og – omend med et vist forbehold på grund af lovens motiver – Deuntzer: Skifteret s. 87 vil lade *illikviditeten* være afgørende. GO s. 141 f antager nærmest, at der må

vendelsen af et *insufficiens*-kriterium opstår problemet om vurdering af aktiverne. Ting, der ikke er ganske kurante og letsælgelige, er svære at vurdere. Den værdi, hvortil tingene er ansat i skyldnerens regnskab, vil ofte være lidet vejledende. Regnskabet kan være bestemt af kreditmæssige eller skattemæssige hensyn, og ofte har skyldneren selv været alt for optimistisk.⁴⁰ Ikke sjældent vil iøvrigt den, der står foran konkurs, have betydelig uorden i sit regnskab. En ny værdiansættelse, der eventuelt må ske på grundlag af en vurdering foretaget af branchekyndige folk, kan imidlertid foretages efter forskellige principper. Maskiner og varelager kan vurderes til den pris, de må antages at kunne indbringe ved salg enkeltvis (scrapværdien), eventuelt ved tvangsauktion, hvor budene erfaringsmæssigt ofte vil ligge lavt, eller samlet til den pris, som en køber af hele virksomheden med dennes fortsættelse for øje (virksomheden som going concern) må antages at ville give. Værdier, som en kreditor ikke kan tilegne sig gennem udlæg, kan i almindelighed ikke medtages i statusopgørelsen; men afkastet af sådanne aktiver kan have betydning for likviditeten. At skyldneren ejer en båndlagt kapital eller en kapital, hvortil andre har rentenydelsesret, afskærer ikke kreditor fra at få ham erklæret konkurs.⁴¹ I førstnævnte tilfælde er udlæg udelukket, i sidstnævnte tilfælde kan

kræves både insufficiens og illikviditet, mens *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 30 f vil anlægge et friere skøn med hensyntagen til både illikviditet og insufficiens. *Stian Bech*: Konkurslovgivningen s. 101, *Augdahl*: Konkurs s. 6, og *Brækhus*: Konkurs s. 25–27 lægger for norsk ret afgørende vægt på illikviditeten. Ligeså for svensk ret *Welamson*: Konkursrätt s. 46 ff.

40. Jfr. som eksempel UfR 1960.380H. Her havde skyldneren ansat værdien af sin advokatforretnings good-will til 25.000 kr. Ved en sagkyndig vurdering ansattes værdien til højst 15.000 kr. Under hensyn til, at advokaten under en udlægsforretning havde erklæret sig ude af stand til at betale kreditors fordring på 487 kr. og intet at eje som genstand for udlæg, og til at de øvrige eksigible krav mod ham udgjorde 36.500 kr., fandt Højesteret ikke, at skyldneren som basis for sin solvens kunne henvise til værdien af en mulig good-will i sin advokatforretning.
41. Jfr. om Ægteskabslov II § 33 UfR 1953.886 og *Ernst Andersen*: Familieret s. 120. – NRt 1950.1132 vil også bortse fra aktiver, som iøvrigt »på grund af debtors forhold er utilgængelige til dækning af fordringshaverens krav«. Består skyldnerens forhold i nægtelse af at udlævere en boks nøgle, at oplyse om hvor hans midler er anbragt eller lignende, kan konkurs dog ikke erklæres, da adækvate tvangsmidler

udlæg kun ske med respekt af rentenydelsesretten og giver derfor kun en fjern og usikker chance for fyldestgørelse, jfr. UfR 1938.824 og *Gomard*: Fogedret s. 76.

En skyldners likviditet afhænger ikke alene af, om han har kontanter eller øjeblikkeligt realisable værdier nok til at dække den nu forfaldne gæld.⁴² Ved vurderingen af betalingsdygtigheden må også fremtiden tages i betragtning. Både den uforfaldne gæld og indtægter, som kan påregnes inden gældens forfaldstid, må derfor inddrages i vurderingen.⁴³ Ud fra virksomhedens egen øjeblikkelige stilling, markedssituationen, forventningerne om fremtidige afsætningsmuligheder, muligheden for kapitaltilførsel, for kredit og for besparelser og eventuelt nedlæggelse af tabgivende dele af produktionen må opstilles en prognose for, hvilke midler der senere vil være til rådighed for betaling både af den allerede eksisterende og den i mellemtiden tilkomne gæld.⁴⁴ En likviditetsbedømmelse kan

også står til rådighed under udlægsforretning, jfr. Retsplejelovens §§ 519 og 520 samt *Gomard*: Fogedret s. 116 f. Derimod kan konkurs komme på tale, hvis midlerne indestår i et udenlandsk pengeinstitut, der ikke vil udbetale pengene uden en medvirken fra rekvisiti side, som denne ikke er villig til at yde, og kreditor ikke med rimelighed kan henvises til retsforfølgning i vedkommende land, jfr. *Gomard*: Fogedret s. 117, note 290, og om udlæg i fordringer på en debitor i udlandet *Munch* i UfR 1966B.217 ff.

42. Også forfaldne gældsposter, der endnu ikke nøjagtigt kan opgøres og derfor allerede af den grund heller ikke straks kan bringes ud af verden, må medregnes, jfr. UfR 1954.666H. På den anden side kan der efter omstændighederne bortses fra gældsposter, som ikke kan ventes gjort gældende mod skyldneren i hans nuværende vanskelige situation, f. eks. et etableringslån fra nære slægtninge.

43. Jfr. *Welamson*: Konkursrätt, s. 19, note 6.

44. Sml. herved fortolkningen af Arvelovens § 10 om konkurs og insolvens som hindring for hensiddet i uskiftet bo. Både Arvelovsbetænkningerne af 1941 (s. 44) og af 1961 (s. 60) tilslutter sig *Bentzon*: Arveret s. 57, hvorefter »det må komme an på, om den efterlevende ægtefælle er i stand til at fyldestgøre sine gældsforpligtelser, efterhånden som de forfalder, og ved bedømmelse heraf bør også hans dygtighed, arbejdssevne og hans mulige udsigter til en forbedret økonomisk stilling tages i betragtning«. Se også *Borum*: Arveret s. 32, og *Ernst Andersen*: Arveret s. 237. Nægtelse af hensiddet i uskiftet bo på grund af insolvens forekommer næppe i praksis. Ofte vil en særskilt opgørelse af den efterlevendes bodel være vanskelig, og skifteretten foretager ikke på egen hånd nogen undersøgelse af den efterlevendes formuestilling.

derfor kræve udarbejdelse af en egentlig betalingsplan. I UfR 1961. 640 konstateres først, at skyldneren havde underbalance. Dernæst, at han, der var idømt 2 års fængsel, »som straffasoner i lang tid ikke vil være i stand til at tage direkte del i sine økonomiske anliggender, herunder afviklingen af sin gæld«. Insolvensbetingelsen i Konkurslovens § 42 var derfor opfyldt.

Hverken billighed eller hensigtsmæssighedsvurderinger taler klart og éntydigt for, at insolvensbetingelsen i § 42 bør identificeres med enten insufficiens eller illikviditet. Samfundsmæssige hensyn kan vel siges at tale for, at en virksomhed, der ikke står til at redde, standses snarest muligt. Ihvertfald vil en fortsættelse endnu et stykke tid ofte føre til, at virksomheden pådrager sig en endnu større gæld og anvender de forhåndenværende aktiver på en lidet hensigtsmæssig måde. Omvendt er det ønskeligt at bevare levedygtige virksomheder. Konkurs som et skræmmebillede for letsindige og efterladende skyldnere har næppe nogen synderlig præventiv eller opdragende betydning. Konkurs er i reglen både for samfundet og for de enkelte en kostbar afviklingsform. Vanskeligheden og opgaven for praktikerne er at afgøre, hvilke virksomheder der kan bevares.

Den kreditor, der ikke får sine penge til tiden, må have adgang til at skaffe sig fyldestgørelse gennem udlæg (udpantning) eller gennem konkurs. Kan kreditor med rimelighed henvises til at skaffe sig dækning ved udlæg, er der ikke grund til også at give ham adgang til at få skyldneren erklæret konkurs. Hermed stemmer også, at sikring ved »tilstrækkelig pant« afskærer kreditor fra at benytte Konkurslovens § 42. Dette synspunkt giver dog kun en begrænset vejledning. Selv om skyldneren ejer ubehæftede aktiver, hvis realisationsværdi ville kunne dække denne kreditors krav, vil i situationer, hvor konkurs overhovedet kommer på tale, kreditor ofte måtte regne med, at andre kreditorer vil iværksætte konkurs inden udløbet af fristerne efter Konkurslovens § 23, og hans udlæg falde bort. I mellemtiden kan skyldnerens økonomi være blevet yderligere forværret.

Kriteriet for, hvorvidt skyldneren som insolvent skal erklæres konkurs, kan hverken findes alene i insufficiensen eller i illikviditeten. I UfR 1966.684H nævnes da også både en – i hvert fald tilsyneladende – ringe insufficiens og skyldnerens erkendelse af, at han på tidspunktet for konkursdekretets afsigelse ikke havde likvide midler til dækning af forfaldne passivposter. Heller ikke kan uden

videre opstilles som kumulative betingelser, at skyldneren skal være *insufficient* og *illikvid*, også fordi de to begreber som nævnt ikke har et bestemt i alle situationer ensartet indhold. Om status (sufficiensen) i det enkelte tilfælde skal opgøres efter de enkelte maskiners scrap-værdi eller efter værdien af virksomheden som going concern med kundekreds (goodwill) o. s. v., må afhænge af prognosen, af den sandsynlige fremtidige udvikling. Må det anses for lidet sandsynligt, at produktionen kan gøres lønnende, er der selv sagt ikke store chancer for at sælge virksomheden som going concern. Værdien af en forudsigelse af, at virksomheden vil blive i stand til at dække sin gæld, efterhånden som den forfalder (likviditeten), afhænger af, med hvor store usikkerhedsmomenter forudsigelsen er behæftet. En ganske kortvarig betalingsudygtighed bør ikke føre til konkurs, hvis skyldneren synes at have mulighed for at ride stormen af. Jo sikrere en gunstig prognose er, og jo mindre underskuddet er på status, jo længere tid kan det være forsvarligt at lade kreditorerne vente på betaling af forfaldne krav.⁴⁵ Mere end én a to måneder – den tid, der normalt ville medgå til fyldestgørelse gennem udlæg og tvangsauktion – kan kreditorerne i almindelighed ikke tvinges til at vente. Er der ikke ret sikker udsigt til, at skyldneren inden for dette tidsrum bliver i stand til at dække sin forfaldne gæld, må konkurs indtræde, hvis kreditor fastholder sit ønske om at blive fyldestgjort på denne måde. Ved sæsonprægede produktioner, bl. a. i landbruget, kan der dog vistnok blive tale om at lade hengå et noget længere tidsrum, f. eks. til den igangværende produktion har kunnet fuldføres (høstes) og blive solgt, jfr. UfR 1952.842.⁴⁶

En medvirkende grund til, at konstatering af insolvensen i praksis sjældent volder større vanskeligheder, er de regler, der følges om *beviset for insolvensen*. Kreditor må sandsynliggøre, at skyldnerens undladelse af at opfylde fordringen skyldes økonomiske vanskelig-

45. NRt 1956.300 anser skyldneren for insolvent, fordi han hverken havde eller inden en rimelig tid kunne skaffe midler til betaling af forfalden gæld.

46. Konkursbegæring indgivet i marts mod en gårdejer på grundlag af fordring, for hvilken udlæg kun ville kunne gøres i gården. Udlægget ville kunne placeres inden for vurdering foretaget under arrest for samme fordring. Gårdejeren kunne ikke påregne at oppebære indtægter før høsten. Konkurs nægtet.

heder. Dette kan han gøre ved en henvisning til skyldnerens egen erklæring, jfr. UfR 1911.61, eller ved oplysning om størrelsen af skyldnerens gæld, jfr. UfR 1954.666H, eller om andre forhold, der tyder på manglende betalingsevne, såsom forgæves udlæg, jfr. UfR 1960.380H, eller vekselprotester. For at undgå konkurs må skyldneren derefter give nærmere oplysning om sine økonomiske forhold. Skyldnerens undladelse heraf kan medføre, at kreditors oplysninger lægges til grund for afgørelsen, jfr. Konkurslovens § 48, stk. 3, der svarer til bestemmelsen i Retsplejelovens § 304. Skyldnerens erkendelse af at være insolvent er et betydningsfuldt bevisdatum, men overflødig gør ikke altid anden bevisførelse, jfr. ovenfor s. 78 og forudsætningsvis UfR 1962.713. Er den oplysning af sagen, som kan gives, fremskaffet, må skifteretten på dette grundlag udøve skønnet over skyldnerens økonomi. En almindelig bevisbyrderegel, d. v. s. en regel om betydningen af uklarhed om enkelte punkter i skønsgrundlaget f. eks. usikkerhed om et aktivs værdi, kan næppe opstilles. Bevisbyrdens fordeling vil formentlig bl. a. afhænge af skyldnerens forhold. I UfR 1960.380H er set bort fra muligheden for at skaffe midler ved afhændelse af en advokatforretning, mens i UfR 1952.842 chancen for efter en god høst at få gælden betalt er regnet skyldneren til gode.

2. Betalingsstandsning. Konkurslovens § 43

Har skyldneren standset sine betalinger, kan, så længe betalingsstandsningen varer, enhver, der har en forfalden eller uforfalden fordring mod ham, forlange hans bo taget under konkursbehandling, dersom skyldneren efter § 1 i Bogføringslov nr. 178 af 5. juni 1959 har pligt til at føre forretningsbøger, eller dog for ikke længere siden end 1 år har udøvet en bogføringspligtig virksomhed. Årsagen til, at skyldneren standser sine betalinger, vil naturligvis være økonomiske vanskeligheder; men insolvens er ikke betingelse for at afsige konkursdekret efter § 43.⁴⁷ Betalingsstandsningen er i sig selv et sådant grundskud for skyldnerens kredit, at en samlet opgørelse af hans virksomheds økonomi påkaldes, jfr. Motiverne til Konkursloven.⁴⁸ Der er ikke grund til at bebyrde rekvirenten med

47. Jfr. om svensk ret *Welamson: Konkursrätt*, s. 71 f.

48. RT 1871/72, tillæg A sp. 1820. Efter fransk ret er den eneste konkursgrund betalingsstandsning, jfr. Konkursloven af 13. juli 1967, kapitel 1.

at føre bevis for insolvens eller afskære kreditorer med uforfaldne tilgodehavender fra at kræve konkurs.

Skyldneren anses for at have standset sine betalinger ikke blot, dersom han f. eks. ved offentliggørelse af en meddelelse i pressen eller udsendelse af cirkulæreskrivelse til sine kreditorer, har tilkendegivet, at han standser sine betalinger,⁴⁹ men også dersom han blot faktisk undlader at betale sin forretningsgæld, og dette skyldes betalingsvanskeligheder, jfr. UfR 1885.702 og GO 1941, s. 127 f.⁵⁰ Det er ikke strafbart for skyldneren efter betalingsstandsningen at betale for sine personlige fornødenheder, at betale husleje og arbejds løn eller dække andre gældsposter, som nødvendigvis må dækkes for at holde sammen på virksomheden. Stiftelse af ny gæld og sikkerhedsstillelse for gæld, der ikke er dikteret af sådan nødvendighed, vil derimod efter omstændighederne kunne straffes, jfr. Straffelovens §§ 283, stk. 1, nr. 3, og 300, stk. 1, nr. 1, samt *Hurwitz: Kriminalret, Speciel del* s. 441. Nødvendige betalinger kan ej heller afkræftes efter Konkurslovens § 24, selv om betalingsmodtageren kender skyldnerens situation. At skyldneren foretager sådanne betalinger, hindrer ikke, at han (stadig) anses for at have standset sine betalinger.

Bestemmelsen i § 43 undtager i modsætning til § 42 ikke kreditorer, hvis fordringer er sikret ved tilstrækkeligt pant. Også kreditorer, der har sikkerhed for opfyldelsen af deres fordring, kan derfor kræve konkurs efter § 43, medmindre fremkaldelsen af konkurs på grund af sikkerhedens beskaffenhed åbenbart ikke kan have nogen rimelig (retlig) interesse for dem.⁵¹

49. I UfR 1954.666H antog landsretten, at et frøfirmas cirkulæreskrivelse til en række kunder om, at firmaet på grund af fejlslagen høst og pristigninger ikke ville kunne opfylde indgåede kontrakter, ikke kunne opfattes som en tilkendegivelse om betalingsstandsning.

50. Se også *Deuntzer: Skifteret* s. 98 f og *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 33 f.

51. Afvigende *Deuntzer: Skifteret* s. 101, *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 34 og GO 1941, s. 142, der lægger vægten på, om kreditor er separatist. Også f. eks. en 1. prioritets pantthaver i fast ejendom, der jo ikke uden videre er separatist, kan imidlertid savne enhver loyal interesse i at fremkalde pantdebitors konkurs.

3. *Beskikkelse. Konkurslovens § 44*

Undlader en *bogføringspligtig* skyldner at efterkomme en kreditors krav om betaling af en enkelt forfalden fordring, som ikke er sikret ved tilstrækkeligt pant, kan denne kreditor forlange skyldnerens bo taget under konkursbehandling, dersom fordragens rigtighed er enten *uimodsagt* eller *bevist*, og opfordringen til at betale er meddelt skyldneren ved en *beskikkelse*. Skyldneren har efter beskikkelsen 14 dage til at betale, og inden atter 14 dage efter udløbet af denne frist må kreditors konkursbegæring fremsættes.

Bestemmelsen i § 44 gælder kun for bogføringspligtige skyldnere, men reglen kan formentlig bringes i anvendelse også ved sådanne skyldneres undladelse af at opfylde gældsposter, der ikke vedrører deres bogføringspligtige virksomhed.⁵²

Beviset for fordringen og for forfaldstidens indtræden kan ikke tilvejebringes ved en sædvanlig bevisførelse for skifteretten, jfr. UfR 1969.258. Beviset må straks og umiddelbart kunne præsenteres for retten, f. eks. ved rekvisiti mundtlige erkendelse i et i medfør af Konkurslovens § 48, stk. 2, afholdt retsmøde eller ved fremlæggelse af gældsbrief, forlig eller dom. Veksler er ikke uden videre bevis hverken for kravets eksistens eller for forfaldstids indtræden over for en indsigelse fra skyldneren, f. eks. om at vekslen er en tjenesteveksel, jfr. UfR 1927.770, eller om at han har fået tilsagn fra kreditor om, at denne ville modtage fornyelsesveksler, jfr. UfR 1910.292.

Efter Retsplejelovens ikrafttræden må ved en *beskikkelse* forstås en meddelelse, der gives skyldneren ved forkyndelse i overensstemmelse med reglerne i Retsplejelovens kapitel 17. En advokats krævebrev kan ikke tjene som beskikkelse, selv om skyldneren erkender at have modtaget brevet eller endog har givet afkald på formelig forkyndelse, jfr. UfR 1911.539. For at hindre en overdreven brug af konkursbeskikkelser som pression ved inkasso har Justitsministeriet i cirkulære nr. 91 af 15. april 1950 forbudt stævningmændene at påtage sig at indkassere fordringerne for kreditorerne i forbindelse med forkyndelsen af konkursbeskikkelser.⁵³

52. Jfr. Sø- og Handelsrettens afgørelse i UfR 1962.826H. Spørgsmålet blev ikke afgjort af Højesteret.

53. Brug af konkursbeskikkelser kan efter omstændighederne være i strid med god advokatskik, jfr. herved UfR 1965.353.

V. KONKURS UDEN EGENTLIG BEGÆRING

A. Konkurslovens § 41

Er en skyldner flygtet fra landet på grund af sin gæld, eller har han skjult sig, kan enhver af hans kreditorer efter Konkurslovens § 41 forlange, at skifteretten tager hans bo under konkursbehandling, dersom »der er grund til at befrygte, at udsættelse hermed ville komme hans kreditorer til skade«. En forudsætning er dog, at konkursen har interesse for kreditorerne, fordi der findes aktiver, som kan registreres i boet, eller fordi afkræftelsessager må antages at kunne gennemføres, jfr. UfR 1911.535H. Konkurslovens § 41 stiller ikke yderligere betingelser, hverken om skyldnerens insolvens eller om beskaffenheden af den kreditors fordring, fra hvem opfordringen til at tage boet under konkursbehandling er kommet. Den opfordrende kreditor betragtes ikke som rekvirent. Han hæfter således ikke for skifteomkostningerne i medfør af Konkurslovens § 97. En betingelse for at erklære skyldneren konkurs såvel efter § 41 som efter Konkurslovens andre regler er derimod, at han stadig har værneting her i landet, jfr. nedenfor s. 97 f.

Ved afgørelsen af, om skyldneren må antages at være flygtet på grund af gæld, lægges navnlig vægt på omfanget af skyldnerens gæld, om afrejsen er sket hemmeligt eller åbenlyst, og på hvilke dispositioner skyldneren har truffet med henblik på rejsen, jfr. UfR 1911.535H.

B. Konkurslovens § 145

I dødsboer, hvor arvingerne ikke har vedgået gælden, anvendes reglerne i Konkurslovens kapitler 1, 3 og 5 »med den lempelse, der følger af forholdets natur«, jfr. Skiftelovens § 44, stk. 2. Er et fragåelsesbo insolvent, indtræder endvidere kreditoreksstinktion efter Tinglysningslovens § 1, og udlæg bortfalder vistnok i overensstemmelse med Retsplejelovens § 533, stk. 2, jfr. *Gomard*: Fogedret s. 106 f. Skiftelovens henvisning omfatter ikke Konkurslovens øvrige regler, således ikke kapitel 4 om afkræftelse.

Var afdøde insolvent ved sin død, bør kreditorerne have mulighed for at søge dividenden i boet forhøjet ved inddragelse af yderligere aktiver i boet ved afkræftelse efter reglerne i Konkurslovens kapitel 4. Konkurslovens § 145 åbner kreditorerne mulighed herfor. Efter denne bestemmelse kan enhver fordringshaver forlange et

insolvent fragåelsesbo undergivet konkursbehandling. Afkræftelsesfristerne regnes fra »det tidspunkt, da boet blev taget under skiftebehandling«, d.v.s. det tidspunkt da der til skiftebogen er sket tilførsel om, at boet er taget under offentlig behandling, eller senest da begyndelsesforretningen i boet blev påbegyndt, jfr. Skiftelovens § 12.⁵⁴ Den kreditor, der forlanger konkursbehandling, har ikke en rekvirents stilling. Overgangen til konkursbehandling forudsætter, at anvendelsen af de konkursregler, der ikke allerede i medfør af Skiftelovens § 44, stk. 2, finder anvendelse på boet, har retlig interesse for den eller de kreditorer, der fremsætter forlangende om konkurs, jfr. UfR 1896.295.

Var der i dødsboet allerede udstedt præklusivt proklama, jfr. Skiftelovens § 20, beholder det sin virkning, såfremt fristen er udløbet. Et proklama udstedt af dødsboet, som ikke er udløbet ved skifterettens beslutning om konkursbehandling, mister sin præklusive virkning. Er proklama ikke udstedt, indkaldes kreditorerne i overensstemmelse med Konkurslovens § 84. Denne indkaldelse har ikke præklusiv virkning.

Overgang til konkursbehandling kan ikke ske, efter dødsboet er sluttet eller optaget til slutning, jfr. Skiftelovens § 50 og UfR 1888.253.

VI. SKIFTERETTERNES KOMPETENCE OG KONKURSENS

INTERNATIONALE VIRKNING

A. Nationale kompetenceregler

Skifterettens stedlige kompetence er uomtalt både i Konkursloven og Retsplejeloven, mens § 87 i Skifteloven for denne lovs område opretholder »de hidtil gældende regler«, d. v. s. Forordningen af 21. juni 1793.⁵⁵ Efter denne forordning behandles både konkursboer og dødsboer af skifteretten »på det sted, hvor den, efter hvilken der skiftes, havde sit personlige værneting på den tid, skiftet tager sin begyndelse«. Forordningen af 1793 må, også for så vidt angår konkursboer, stadig anses som gældende, dog således at udtrykket »personligt værneting« efter Retsplejeloven forstås i overensstemmelse med denne lovs §§ 235–238 om hjemting. Afgørelsen om

54. Sml. *Harbou*: Behandling af dødsbo og fællesbo s. 33 og 161.

55. Ved Lov nr. 412 af 18. december 1963 er som § 64a i Skifteloven indføjet kompetenceregler for skifte mellem ægtefæller.

konkurs skal herefter træffes af skifteretten på det sted, hvor skyldneren har *bopæl*, uanset om han tillige har bopæl i en anden retskreds, jfr. Retsplejelovens § 236, stk. 1, hvorefter skyldneren anses at have hjemting i enhver retskreds, hvor han har bopæl, og VLT 1954.281. Navnlig under hensyn til, at konkursen også har virkning for mange andre end rekvirenten og skyldneren, kunne en del tale for, at skifteretten burde kunne henvise den videre behandling af et sådant bo til skifteretten på skyldnerens anden bopæl, såfremt boet mest hensigtsmæssigt ville kunne behandles der. Positiv hjemmel har en sådan henvisning i faderskabssager, jfr. Retsplejelovens § 456c, stk. 4, og i straffesager, jfr. § 703. Har skyldneren *ikke fast bopæl her i landet*, skal konkursbegæring, dersom skyldneren dog er indlænding i processuel forstand,⁵⁶ indgives til skifteretten på hans opholdssted eller, hvis skyldnerens opholdssted er ukendt, på det sted, hvor han sidst vides at have enten boet eller opholdt sig, jfr. § 236, stk. 2, og UfR 1928.941. Efter Højesterets dom i UfR 1966.245H (UfR 1966B.251) kan en sagsøger, hvor en sagsøgt har opgivet såvel bopæl som ophold her i landet, men endnu ikke har taget bopæl i udlandet, og således processuelt stadig er indlænding, frit vælge mellem sidste bopæl og sidst kendte senere opholdssted. Konkursrekvirenten må formentlig indrømmes samme valgfrihed. Ligesom ved skyldnere med flere bopæle er også i denne situation behov for en henvisningsordning.

Konkursbegæringer mod foreninger og selskaber, hvis boer kan undergives selvstændig konkursbehandling, indgives i overensstemmelse med Retsplejelovens § 238 til skifteretten, hvor hovedforretningslokalet eller – for aktieselskabers vedkommende – hovedkontoret er beliggende, jfr. Aktieselskabslovens § 84.⁵⁷

Konkursen anses efter Konkurslovens § 50 som begyndt ved skifterettens modtagelse af begæringen eller opfordringen til konkurs. I overensstemmelse hermed er fallentens hjemting på dette tidspunkt afgørende for, ved hvilken skifteret boet skal behandles, jfr. UfR 1955.858 og 1967.182.

56. Se herom *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 55 samt nedenfor under B.

57. Interessentskabsboer, der tages under konkursbehandling i forbindelse med konkursbehandling af interessenternes boer, hører under samme skifteret som (flertallet af) interessenterne, jfr. herved UfR 1895.228 og 1954.1H.

I de retskredse i København og omegn, der hører under Sø- og Handelsretten, behandles også handlendes, fabrikanters og skibsrederes konkursboer af denne ret.⁵⁸ Også andragender om tvangsakkord uden for konkurs fra disse personer behandles af Sø- og Handelsretten.

B. International kompetence og konkursens internationale virkning

1. Værnetingsreglen i Forordningen af 21. juni 1793 omfatter både national og international kompetence.⁵⁹ Hverken personer eller selskaber kan erklæres konkurs i Danmark, dersom de ikke har hjemting her i landet, jfr. UfR 1917.911. Har skyldneren opgivet sin hidtidige bopæl i Danmark, kan hans bo derfor kun tages under konkursbehandling her, dersom han ved indgivelsen af begæringen eller opfordringen endnu ikke har fået fast bopæl i udlandet, jfr. Retsplejelovens § 236, stk. 2, samt UfR 1958.279H og 1928.135.⁶⁰

I ældre retspraksis findes udtalelser om, at konkurs efter Konkurslovens § 41 kan erklæres her i landet over en skyldner, der er undveget af riget, selv om skyldneren nu har fast bopæl i udlandet, jfr. UfR 1911.535H og 1891.589.⁶¹ Retsspraksis indeholder dog næppe tilstrækkelig støtte for at fravige kravet om hjemting her i landet, end ikke i tilfælde, hvor opfordringen til konkurs efter § 41

58. Sø- og Handelsretten er kompetent, dersom vedkommende handlende, fabrikant eller skibsreder ved begæringens indgivelse havde hjemting i København, Frederiksberg, Gentofte, Lyngby, Gladsaxe, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Glostrup, Brøndbyerne, Tåstrup, Tårnby eller Hørsholm retskredse, jfr. Retsplejelovens § 9, stk. 3, nr. 5, indsat ved lov nr. 151 af 10. maj 1967. Sø- og Handelsrettens tidligere praksis, hvorefter et konkursbo altid kunne tages under behandling, når skyldneren havde sit »etablissement« i Københavns kommune, uanset hvor hans bopæl var, kan næppe opretholdes, da denne praksis ikke er blevet kodificeret ved loven af 10. maj 1967. Retsplejelovens § 241a om sager, der vedrører en erhvervsmæssig virksomhed, er – ligesom iøvrigt den ved loven af 1967 ophævede bestemmelse i lov af 19. februar 1861 § 20, nr. 2 – ikke en bestemmelse om hjemting, anderledes om bestemmelsen af 1861 *Lorck* i J 1962.418 f. Spørgsmålet er uomtalt i motiverne, FT 1966/67, tillæg A sp. 574 f og Betænkning nr. 368 i 1964 s. 27.

59. Sml. om svensk ret, *Welamson*: Konkursrätt s. 87 med henvisninger i note 11.

60. Se om re-assumption af boet UfR 1890.90H og nedenfor s. 306.

61. Jfr. også Udkast til Konvention om Konkurs, 1933, s. 20.

indgives i umiddelbar tilslutning til skyldnerens flugt. Dersom praksis som den nysnævnte UfR 1958.279H stiller ret strenge krav til fastheden af skyldnerens bosættelse i udlandet for at anse ham for at have bopæl der, er trangen til en sådan særregel ikke stor. Både i UfR 1911.535, hvor konkurs iøvrigt af andre grunde ikke blev erklæret, og i UfR 1891.589 havde skyldneren formentlig efter retningslinierne i dommen fra 1958 stadig hjemting i Danmark.

Personer og selskaber, der vel har gods her i landet og dermed undtagelsesværneting efter Retsplejelovens § 248, stk. 2, men ikke dansk hjemting, omfattes ikke af værnetingsreglen i Forordningen af 1793 og kan ikke erklæres konkurs her i landet, ejheller således at konkursen alene tillægges virkning for de herværende aktiver, jfr. UfR 1931.335 og VLT 1953.64.⁶²

Udenlandske kreditorer fyldestgøres i et dansk konkursbo på lige fod med danske kreditorer i overensstemmelse med Konkurslovens regler, uanset om fremmed ret måtte findes afgørende for kravets stiftelse og indhold.

2. Konkurs erklæret her i landet har efter den nordiske Konkurskonvention af 7. november 1933 retsvirkning ikke alene her i landet, men også i de andre nordiske lande, hvis skifteretten har grundet sin kompetence til at afsige dekretet på, at skyldneren har bopæl eller for selskaber og foreninger sit sæde her.⁶³ Efter de nærmere regler i Anordning nr. 250 af 1. september 1934 er individualforfølgning også i de andre nordiske lande udelukket. Retterne i disse lande skal efter begæring af den danske skifteret sørge for registrering og midlertidig bevaring af ejendele, som fallenten måtte have i vedkommende land, jfr. § 3. Afkræftelse kan i de andre nordiske lande

62. Jfr. for *norsk ret* Augdahl: Konkurs s. 120 og Hagerup: Konkurs s. 382 (modsat dog Stian Bech: Konkurslovgivningen s. 130). Anderledes for *svensk ret* Nial: Internationell Förmögenhetsrätt s. 100 med note 1 og 2. Sådan specialkonkurs omfatter kun aktiver i Sverige, jfr. nærmere *Welamson*: Konkursrätt s. 200 f. Efter den positive bestemmelse i *tysk* Konkursordnung § 238 kan der, hvis skyldneren har et forretningssted eller nærmere tilknytning til fast ejendom i Tyskland, åbnes en konkurs, der da alene omfatter formuen i Tyskland, ligesom for *fransk ret* Batiffol: Droit International Privé, 4. éd., 1967, s. 849.

63. Konkurskonventionen er offentliggjort ved Bekendtgørelse nr. 249 af 1. september 1934. Dens bestemmelser er sat i kraft her i landet ved de to citerede kgl. anordninger i henhold til en bemyndigelse i Lov nr. 35 af 14. februar 1934. — § 48b er indsat i Konkursloven ved Lov nr. 36 af 14. februar 1934.

gennemføres i overensstemmelse med dansk ret, jfr. § 1, stk. 2,⁶⁴ og domme og forlig angående afkræftelse og andet bortfald af rettigheder i tilfælde af konkurs, som er erklæret her i landet, er eksigible overalt i Norden i overensstemmelse med reglerne i den nordiske Domskonvention, jfr. § 18.⁶⁵ Konkurs erklæret i et andet nordisk land over skyldnere, som har bopæl eller sæde der, har på samme måde virkning også her i landet, jfr. anordning nr. 251 af 1. september 1934.

Skifteretten skal, hvis den støtter sin kompetence til at behandle boet på andre kendsgerninger end bopæl eller sæde i landet, f. eks. på tidligere bopæl eller på opholdssted, oplyse dette i sin kendelse, jfr. Konkurslovens § 48b. Det samme gælder konkursdekreter afsagt i de andre nordiske lande, jfr. Konventionens art. 13. I så fald finder Konventionens regler ikke anvendelse.

3. Uden for Norden – og i de i Konkurslovens § 48b nævnte tilfælde også i Norden uden for Danmark – tillægges *en dansk konkurs* i almindelighed næppe retsvirkninger som konkurs. Efter dansk ret omfatter et dansk konkursbo dog også fallentens fremmede aktiver.⁶⁶ Fallentens debitorer kan med friggørende virkning efter dansk ret betale og udlevere ejendele til boet. Bistand fra konkursmyndighederne i andre lande, som efter Konkurskonventionens art. 3 til registrering og sikring af skyldnerens ejendele, vil i almindelighed ikke kunne fås.⁶⁷ Om boet ved søgsmål i vedkommende fremmede land kan inddrive fallentens tilgodehavender afhænger af den fremmede ret.⁶⁸

64. Konkursens indvirkning på udlæg og udpantning beror dog på loven i det land, hvor udlægget eller udpantningen er gjort, jfr. Anordningens § 6.

65. Jfr. *Gomard*: Fogedret s. 17.

66. Jfr. for svensk ret *Welamson*: Konkursrätt s. 189 f. I NJA 1956.1 er skyldnerens dispositioner over fremmede aktiver i strid med konkursboets ret straffet som skyldnersvig.

67. Således ikke i Sverige og Finland, men nok i Norge, jfr. Udkast til Konvention om Konkurs, 1933, s. 17, og særlig om norsk ret *Augdahl*: Konkurs s. 122 og – før Konkurskonventionen – *Stian Bech*: Konkurslovgivningen s. 130–133.

68. Se om søgsmål i Sverige *Welamson* smstd. s. 201 note 23. For engelsk ret opstiller *Dicey and Morris*: The Conflict of Laws (8th ed., rule 122) denne regel: »An assignment of the bankrupt's property to the representative of his creditors under bankruptcy law of any other (or end Skotland og Nordirland) foreign country, whose courts have jurisdiction over him in accordance with Rule 120 (2) (d. v. s. hvis han enten var domicileret i det pågældende land ved konkursbegæringens indgivelse, eller han ved selv at indgive konkursbegæring der eller ved at lade møde for retten der har underkastet sig vedkommende lands jurisdiktion) is or operates as an assignment of the movables of the bankrupt situate in England«.

Konkurs erklæret i udlandet, der ikke omfattes af den nordiske Konkurskonvention, hindrer ikke individualforfølgning her i landet, jfr. om konkurs i Norge fra tiden før Konkurskonventionen UfR 1930.8H. I tilfælde af *dødsboskifte* i udlandet foretager danske skifteretter en subsidiær skiftebehandling af afdødes herværende aktiver, jfr. UfR 1955.883 og nedenfor s. 324 ff. Skifteretterne yder derimod ikke fremmede *konkursmyndigheder* bistand til at komme i besiddelse af ejendele, som fallenten måtte have i Danmark, jfr. UfR 1911.458.⁶⁹ Efter dansk ret frigøres fallentens debitorer formentlig kun ved erlæggelse til fallenten, hvis de hverken kender eller burde kende den fremmede konkurs, og boet kan vistnok både gennemføre søgsmål til udlevering af fallentens aktiver og afkræftelsessøgsmål her i landet. En forudsætning for således at anerkende boets rådighed over formuen her i landet er, at skyldneren ikke har hjemting her, og at behandlingen af boet i det fremmede land ikke strider mod almindeligt anerkendte værnetingsregler. En fremmed specialkonkurs kan i hvert fald kun tillægges virkning for aktiver i konkurslandet. En betingelse for afkræftelse over for en erhverver her i landet er vistnok, at afkræftelsen er hjemlet både efter dansk og efter den fremmede ret.⁷⁰

C. Tvangsakkord uden for konkurs

Forhandling om tvangsakkord uden for konkurs kan åbnes her i landet, dersom skyldneren har hjemting her. Behandlingen af andragendet om akkord finder sted ved den skifteret, som er skyldnerens hjemting. Tvangsakkorden påvirker efter dansk ret skyldnerens hæftelse over for alle hans kreditorer, danske såvel som udenlandske, jfr. Tvangsakkordlovens § 29.⁷¹

Forhandling om tvangsakkord i et andet nordisk land begrænser, dersom skyldneren har bopæl eller for selskabers vedkommende sæde der, på samme måde som en dansk tvangsakkordforhandling adgangen til at foretage individualforfølgning og til at erklære skyldneren konkurs. Tvangsakkord i Danmark udelukker, dersom skyldneren har bopæl eller sæde her i landet, individualforfølgning, tvangsakkord og konkurs i de andre nordiske lande efter samme regler, som gælder i vedkommende land om indenlandsk akkordforhandling, jfr. Konkurskonventionens art. 15, stk. 1.

En dansk tvangsakkord er eksigibel her i landet efter reglerne om retsfor-

69. Cfr. *Deuntzer*: Skifteret s. 31 og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 328–338.

70. Jfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 331. – Konkurs fritager efter nogle landes ret skyldneren for den ikke dækkede gæld. Sådan discharge in bankruptcy vil formentlig i almindelighed også blive anerkendt i Danmark. Efter engelsk ret er anerkendelsen betinget af, at konkurslandets ret er »the proper law of the contract«, jfr. *Blom-Cooper*: Bankruptcy in Private International Law, 1954, s. 116–123. Se også *Philip* i J 1966. 201.

71. Jfr. *Nial*: Internationell Förmögenhetsrätt s. 144 f.

lig, jfr. Tvangsakkordlovens § 28 samt *Hurwitz og Gomard: Tvistemål s. 360*. Tvangsakkord stadfæstet i et andet nordisk land eller i udlandet iøvrigt er ikke eksigibel her i landet. Tvangsakkorder omfattes ikke af den nordiske Domskonvention, jfr. dennes art. 11, stk. 1, nr. 1, og er ejheller ved Konkurskonventionen tillagt eksigibilitet. Konkurskonventionens art. 15, stk. 2, forpligter derimod de nordiske lande til at tillægge en tvangsakkord stadfæstet i et andet nordisk land, hvor skyldneren havde bopæl eller sæde, bindende virkning, jfr. for Danmarks vedkommende anordning nr. 251 af 1. september 1934 § 15, stk. 2. Også uden for Konkurskonventionens område vil en fremmed tvangsakkord være bindende i Danmark, således at kreditor – dansk eller fremmed – ved dansk domstol alene kan indtale den del af gælden, som skyldneren ved akkorden har overtaget, jfr. UfR 1895.163.⁷² En forudsætning herfor er dog, at skyldneren ikke har hjemting i Danmark, og at stadfæstelsen i det fremmede land ikke strider mod almindeligt anerkendte værnetingsprincipper.

72. Jfr. *E. Munch-Petersen: Skifteretten s. 331 f.* I svensk praksis er antaget, at den fremmede tvangsakkord kun har virkning for gæld, der også iøvrigt er undergivet vedkommende fremmede lands ret, jfr. *Nial: Internationell Förmögenhetsrätt s. 115 f.*

KAPITEL 4

Boets aktiver (konkursmassen)

I. ALMINDELIG ORIENTERING

Boets aktiver kaldes *konkursmassen*. Denne aktivmasse består af fallentens formue ved konkursens begyndelse og af de formuegenstande, som han under konkursen erhverver.

I konkursmassen indgår tillige visse aktiver, som ved konkursens begyndelse ikke mere tilhørte skyldneren, og visse behæftelser, der hvilede på skyldnerens ting, må vige for boet. Ved *kreditoreksstinktion* fortrænger boet trediemands ret, dersom de sikringsakter, der f. eks. efter Tinglysningslovens § 1 eller Gældsbrevslovens § 31 er nødvendige, ikke er foretaget, og ved *afkræftelse* kan boet under visse nærmere betingelser fortrænge rettigheder, som først er stiftet en kortere tid før konkursen.

Enkelte rettigheder kan kun opnå en begrænset prioritetsbeskyttelse, idet de, selvom sikringsakten er foretaget, dog ikke kan gøres gældende over for skyldnerens konkursbo eller over for hans kreditorer overhovedet. *Arrest* kan således ikke opnå beskyttelse over for skyldnerens kreditorer og er derfor også uden virkning i forhold til konkursboet, jfr. Konkurslovens § 10, og efter lovens § 23, stk. 2, har heller ikke udlæg ifølge forlig eller dom eller udpantning foretaget mindre end 3 uger før konkursen nogen virkning over for boet.

Iøvrigt påvirkes *prioritetsbeskyttede* (omsætningsbeskyttede, tinglige) *rettigheder* ikke af konkursen. Dette udsagn er iøvrigt en ren truisme, for så vidt prioritetsbeskyttede rettigheder defineres som rettigheder, der ikke fortrænges af kreditorerne.¹ I prioritetsbeskyttelsen ligger dels, at ældre rådighedsret går forud for den senere stiftede, og at en rådighedsret går forud for fordringsret uanset stiftelsestidspunkt.² Trediemand, der har en prioritetsbeskyttet ret, be-

1. Sml. *Ross: Ret og Retfærdighed* s. 228 ff, v. *Eyben: Formuerettigheder*, s. 43 f og s. 162 ff samt *Illum: Dansk Tingsret* s. 18.

2. Jfr. *Ross: Ret og Retfærdighed* s. 240 ff, der benævner de to retsvirkninger prioritetsprincippet og præferenceprincippet. — Prioritetsbeskyt-

høver ikke at gå frem efter Konkurslovens regler om fremgangsmåden ved fyldestgørelse af krav mod konkursboets almindelige masse, men kan kræve retten respekteret og opfyldt efter almindelige retshåndhævelsesregler, jfr. Konkurslovens § 6 og UfR 1955.837. Underpanthavere, hvis ret både for så vidt angår underpant i fast ejendom og i løsøre er prioritetsbeskyttet, kan dog i almindelighed kun opnå fyldestgørelse ved en af boet begæret tvangsauktion over pantet, jfr. nærmere Konkurslovens kapitel 5, B og Retsplejelovens §§ 680 og 681. Indehaverne af de prioritetsbeskyttede rettigheder, der kan forfølges uafhængigt af konkursen, kaldes *separatister*, og genstandene for disse rettigheder hører ikke med til konkursmassen.

I konkursmassen indgår ej heller »de genstande, der ifølge privat viljесerklæring, lov eller anden særlig hjemmel er udelukkede fra eksekution«, jfr. Konkurslovens § 1. Denne undtagelse angår både skyldnerens formue ved konkursens begyndelse og hans erhvervelser under konkursen. For så vidt angår skyldnerens erhvervelser efter konkursens begyndelse, gælder den yderligere undtagelse fra hovedreglen om, at konkursen omfatter hele skyldnerens formue, at »hvad skyldneren under konkursen erhverver ved sin egen virksomhed, er boet uvedkommende«, jfr. Konkurslovens § 5.

Aktiver, som fallenten ejede ved konkursens begyndelse eller har erhvervet før konkursens slutning, og som ikke er undtaget fra kreditorforfølgning, men som dog ikke har været inddraget under bobehandlingen, f. eks. fordi boet har anset dem for værdiløse eller ikke har været opmærksom på deres eksistens, tilhører konkursboet også efter konkursbehandlingens slutning, medmindre skyldneren i medfør af bestemmelserne i Konkurslovens §§ 98 eller 121 har fået boet overgivet (ekstraderet) til fri rådighed. Tilhører aktiverne boet, kan bobehandlingen genoptages (reassumeres). Aktiverne fordeles da ved en efterudlodning mellem boets kreditorer, jfr. Konkurslovens § 134.

Aktiver, som fallenten først erhverver efter boets slutning, hører ikke til konkursmassen, uanset om boet er sluttet som utilstrækkeligt til at dække omkostningerne, ved overgivelse til skyldneren til fri rådighed, ved akkord eller ved udlodning, jfr. Konkurslovens §§ 97–99. Erhvervelser efter boets slutning har skyldneren fri

telsen indtræder iøvrigt ikke altid på samme tidspunkt i forhold til forskellige grupper af trediemænd, jfr. H. Krag Jespersen i UfR 1963B.121.

rådighed over. Enhver af skyldnerens kreditorer kan enten ved individualforfølgning eller ved iværksættelse af ny universalforfølgning søge sig fyldestgjort både i hans erhvervelser efter konkursens slutning og i de aktiver, som er holdt uden for boet, for så vidt de almindelige begrænsninger i adgangen til individualforfølgning ikke er til hinder herfor.

Konkursmassen anvendes til dækning af de i Konkurslovens § 31 nævnte *massekrav*, af de i lovens § 37 nævnte underpanterrettigheder, der ikke i medfør af Retsplejelovens §§ 680 og 681 er blevet separatistkrav, og af de fordringer mod fallenten, som bestod ved konkursens begyndelse, jfr. lovens § 1. Efter bestemmelsen i Konkurslovens § 50 anses konkursen som begyndt i det øjeblik, da konkursbegæringen blev indleveret til skifteretten. Afgørende for, når en fordring eller et krav er erhvervet, er stiftelsestiden og ikke det senere tidspunkt, hvor kravet kan gøres op eller kan gøres gældende. Individualforfølgning i konkursmassen kan ikke finde sted, jfr. § 10.

II. TREDIEMANDS PRIORITETSBESKYTTET RETTIGHEDER

Har trediemand en prioritetsbeskyttet ejendomsret til en genstand i boets besiddelse, hører genstanden ikke til konkursmassen, jfr. Konkurslovens §§ 1 og 6. Er trediemands prioritetsbeskyttede ret ikke en ejendomsret, men en begrænset ret, hører genstanden vel til konkursmassen; men er trediemand tillige separatist, f. eks. hvis han har en håndpanteret, hører tingen kun til massen med den begrænsning, som følger af trediemands ret. Ellers fyldestgøres også prioritetsbeskyttede rettigheder gennem bobehandlingen, således i almindelighed underpanterrettigheder, jfr. nærmere Konkurslovens § 37 og Retsplejelovens §§ 680 og 681. De almindelige regler om prioritetsbeskyttelse behandles i formueretten (ejendomsretten): tingsretten og obligationsretten, og afgrænsningen af fallentens formue over for hans ægtefælles bodel og særeje behandles i familieretten.³ Nedenfor er i korthed fremhævet enkelte spørgsmål navnlig om opnåelse og tab af prioritetsbeskyttelse ved køb og salg i relation til konkurs.

3. Jfr. ovenfor s. 66 og *Gomard: Fogedret* s. 41 ff.

A. Kontantkøb og kreditkøb.

Kommer køberen efter køkets afslutning under konkurs, kan sælgeren efter Købelovens § 39, jfr. Konkurslovens § 16 holde salgsgenstanden tilbage, selv om køberen har fået kredit. Køberens konkurs er en svigtende forudsætning for kreditgivningen. Også andre kredittilsagn bortfalder ved løftemodtagerens konkurs. Er tingen afsendt, kan sælgeren hindre dens overgivelse til boet. *Standsningsretten* går tabt ved overgivelsen til fallenten.⁴ I visse tilfælde kan salgsgenstanden dog fordres tilbage, selv om overgivelse er sket til fallenten før konkursen. Om overgivelse til konkursboet efter konkursens indtræden, se nedenfor under C.

Har køberen ikke fået henstand med købesummens betaling, skal ydelserne udveksles samtidig. Der foreligger kontantkøb, jfr. Købelovens § 14. Henstand kan være givet efter køkets indgåelse og stiltiende. Har skyldneren før konkursen købt en ting, som er blevet overleveret ham, uden at han har betalt købesummen, må sælgeren som hovedregel antages at have indrømmet køberen kredit,⁵ og salgsgenstanden kan da ikke fordres tilbage, fordi købesummen udebliver, jfr. Konkurslovens § 16, nr. 2, og Købelovens § 28, stk. 2. Har imidlertid skyldneren f. eks. ved svig narret varer, der var købt mod kontant betaling, fra sælgerens bud, eller har han betalt med en check, som viser sig at være dækningsløs og ikke honoreres af banken, kan sælgeren dog hæve salget og fordre det solgte tilbage, også fra køberens konkursbo.⁶ Erlæggelsen er ugyldig. Affattelsen af Konkurslovens § 16, nr. 2, om tilbagelevering, der nævner kontantsalg som eksempel, kunne tyde på, at tilbagelevering også kan kræves i andre tilfælde.⁷ I ældre retspraksis findes antydning af, at køb med kortfristet kredit kan være kontantkøb;⁸ men i nu-

4. En række domme tager stilling til, om standsningsretten går tabt ved overgivelse til en mellemmand, f. eks. fragtfører eller pakhusselskab. I almindelighed kan dette ikke antages, jfr. *Ussing: Køb* s. 102 ff, v. *Eyben: Formuerettigheder* s. 214 ff med henvisninger.

5. Jfr. for tysk ret *Staub: Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, 12. und 13. Aufl., s. 1146.

6. Jfr. om svensk ret *Almén: Köplagen* s. 405, note 119, og om norsk ret *Lindebrække: Eiendomsrett og konkursbeslag* s. 176 ff, *Gjelsvik: Norsk tingsrett* s. 293.

7. Anderledes norsk og svensk ret, se *Stig Jørgensen* i NU 1961:6, s. 33 med henvisninger.

8. Jfr. navnlig UfR 1880. 751.

gældende ret må hæveadgangen dog nok begrænses til tilfælde, hvor overgivelse er sket ved en fejltagelse eller til undersøgelse af varen eller lignende.⁹ Lader sælgeren nogen tid hengå uden at tage effektive skridt til at få salgsgenstanden tilbage (eller betaling), fortolkes passiviteten som kreditgivelse, der bringer hæveadgangen til at bortfalde.¹⁰

Har parterne ikke indgået aftale om et endeligt køb, idet genstanden alene er overladt et køberemne på prøve eller i udvalg, er overdragerens ejendomsret ikke gået tabt.¹¹ Er genstanden forblevet hos skyldneren langt ud over en rimelig eller i branchen sædvanlig prøvetid, må dog ofte antages, at der nu foreligger (stiltiende) salg med kreditgivning.¹²

B. Ejendomsforbehold

Ejendomsforbeholds virksomhed overfor køberens konkursbo er klart anerkendt i Konkurslovens § 16, nr. 2, der har dannet mønster for Købelovens § 28, stk. 2. Ejendomsforbehold navnlig over biler, maskiner og varelager spiller en væsentlig rolle i konkursboer. Den aldrig gennemførte Kommissionsbetænkning fra 1941, der indeholder udkast til en ny Konkurslov (Udkast til Lov om Gældsordning) mente, at ejendomsforbehold i princippet ikke burde tillægges gyldighed over for køberens konkursbo; men kommissionen så sig af praktiske grunde tvunget til at gøre så mange undtagelser fra sin principielle hovedregel, at det, som det hedder i Betænkningen s. 196, muligt kunne være berettiget at betegne hovedreglen som en undtagelse. Betænkningens ret komplicerede regulering af ejendomsforbeholds virkning i konkurs blev mødt med kraf-

9. Jfr. *Ussing*: Køb s. 80 ff, v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 219 og *Illum*: Tingsret s. 134. Betydningen af den indskrænkende fortolkning reduceres i nogen grad ved, at sælgeren ofte kan nå samme resultat ved at tage ejendomsforbehold. Afbetalingslovens bestemmelser om mindsteudbetaling kommer ikke til anvendelse, når hele købesummen skal betales på én gang, jfr. herved UfR 1967.560.

10. Jfr. f. eks. UfR 1950.927, cfr. 1905A.408; UfR 1967.560 er ikke behandlet som kontantsalg. Se endvidere *Ussing*: Køb s. 80 ff, v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 219 og *Illum*: Tingsret s. 137.

11. Jfr. UfR 1955.918.

12. Jfr. UfR 1942.954 samt angående kutyme i manufakturbranchen UfR 1955.712.

tig kritik.¹³ I dag må sikkert erkendes, at ejendomsforbeholdene har en sådan betydning for samfundets økonomiske liv, at der ikke kan være tale om at lade dem falde bort over for konkursboer.¹⁴

Et ejendomsforbehold kan selvsagt kun gøres gældende i køberens konkursbo, dersom forbeholdet er gyldigt i forholdet mellem parterne. Omfattes købet af reglerne i Afbetalingsloven, lov nr. 224 af 11. juni 1954 med senere ændringer, må denne lovs krav om mindsteudbetaling være opfyldt.¹⁵ Er ved samme handel taget ejendomsforbehold både over løsørestande og over rettigheder, der falder uden for Afbetalingsloven, f. eks. ved køb af en forretning, hvor købesummen både er betaling for inventar og for lejerettigheder (good-will),¹⁶ må den erlagte udbetaling, hvor konkrete omstændigheder ikke fører til et andet resultat,¹⁷ fordeles forholdsmæssigt på løsøret og på good-will.¹⁸

13. Jfr. *Illum*: Ejendomsforbehold, særlig s. 109 ff, *Behrendt-Poulsen* i J 1946.242 og *H. H. Holm* i UfR 1942B.261.

14. Jfr. også *Noel* og *Lemontey* i *Revue trimestrielle de droit européen* 1968.716 f.

15. Disse regler udelukker ikke, at sælgerens ejendomsret opretholdes af andre grunde end forsinkelse med betalingen, jfr. herved UfR 1964.531. Dommens præmisser synes at forudsætte, at afbetalingssælgeren – i lighed med en kontantsælger – kan gøre sit ejendomsforbehold gældende, selv om salgsgenstanden er overgivet, uden at den foreskrevne mindsteudbetaling er erlagt, når overgivelsen skyldes en fejltagelse, og sælgeren ufortøvet tager skridt til at få det solgte tilbage. – Bliver sælgeren f. eks. som følge af vanhjemmel hos afbetalingskøberen ikke ejer af en ting, der er erlagt som udbetaling, er ejendomsforbeholdet dog gyldigt, hvis sælgeren med føje antager sig fyldestgjort for Afbetalingslovens mindsteudbetaling, jfr. UfR 1968.569 med note 1.

Køb med ejendomsforbehold falder uden for Afbetalingsloven, dersom købesummen skal erlægges på én gang. Angående spørgsmål om, hvorvidt en aftale herom var ændret til en afbetalingsordning, da køberen viste sig ikke at kunne betale, se UfR 1967.560.

En kommentar til Afbetalingsloven særlig ud fra automobilhandelens forhold er forfattet af *P. Groth*.

16. Præmisserne i UfR 1957.846 forudsætter, at der kun bliver tale om anvendelse af Afbetalingslovens bestemmelser, hvis løsøret er opført i kontrakten til en bestemt værdi, men herimod UfR 1964.271. – Sml. *E. Mikkelsen* i TfR 1961.255 ff.

17. Jfr. UfR 1957.846, der anvender en kontraktsbestemmelse om afdrag også på udbetalingen, cfr. derimod UfR 1962.601.

18. Således vistnok UfR 1964.271, hvorimod UfR 1962.601 vil behandle salget som en enhed.

I teori og praksis opstilles visse yderligere betingelser for, at et ejendomsforbehold, der er gyldigt aftalt mellem parterne, også kan gøres gældende over for køberens kreditorer, være sig kreditorer, der iværksætter universal- eller singulærforfølgning.¹⁹ Ejendomsforbeholdet må være aftalt *senest ved tingens overgivelse* til køberen eller, hvis tingen allerede er overladt erhververen på prøve eller i udvalg, senest samtidig med afslutningen af endeligt køb.²⁰ Endvidere må ejendomsforholdet være *klart*. Det er ikke nok, at sælgeren på en nota eller faktura anfører, at han forbeholder sig ejendomsretten til det solgte, indtil købesummen er betalt, og at køberen ikke har reklameret over for fakturaen.²¹ Ejendomsrettens overgang til køberen kan ikke med virkning for kreditorerne gøres betinget af, at også gæld fra andre mellemværender betales. Ejendomsforbeholdet omfatter kun det solgte, der må kunne individualiseres, og ikke dets frugter eller ting, der træder i stedet for det solgte. Ejendomsforbeholdet kan ikke således som et pant efter Konkurslovens § 152, stk. 2, omfatte et tingsindbegreb, f. eks. en virksomheds til enhver tid værende maskinpark, jfr. *Illum: Tingsret* s. 152.²² Ejendomsforbehold kan kun tages af sælgeren. Norsk og

19. Overensstemmelsen mellem Købeloven § 28, stk. 2, og Konkursloven § 16, nr. 2, kan ikke antages at være til hinder for dette resultat, jfr. *Ussing: Almindelig del* s. 193, *Illum: Tingsret* s. 140 ff og v. *Eyben: Formuerettigheder* s. 220 ff.

20. UfR 1967.805H: En kran blev leveret en muremester på prøve i oktober 1964. Senere sendte firmaet et kontraktsudkast; men muremesteren underskrev ikke. I januar 1965 blev kranen beskadiget og sendt til sælgeren til reparation. Kort tid efter at den atter var udleveret til muremesteren, underskrev denne 6/4 1965 en købekontrakt med ejendomsforbehold og erlagde udbetalingen. Ejendomsforbeholdet blev anerkendt i muremesterens konkursbo. Jfr. endvidere UfR 1968.903, hvor der hengik 4 uger fra den endelige aftale til kontraktens underskrivelse og udbetalingens erlæggelse, samt *Illum: Tingsret* s. 147 og *Folke Schmidt: Om ägareförbehåll och avbetalningsköp* s. 148. Den til udkastet til Konkurskonvention mellem Fællesmarkedslandene føjede uniforme lov kræver, at ejendomsforbeholdet skal tages skriftligt før overgivelsen, jfr. den i note 14 cit. artikel s. 717. Udkastet er ikke endeligt.

21. Jfr. UfR 1930.123 og v. *Eyben: Formuerettigheder* s. 220. *Illum: Tingsret* s. 148 antager, at ejendomsforbeholdet må være udtrykkeligt, cfr. derimod Konkurslovens motiver i RT 1871/72, tillæg A, sp. 1765.

22. Cfr. UfR 1962.601. – Derimod kan et senere køb af reservedele slås sammen med den oprindelige købekontrakt, og uden for Afbetalings-

svensk retspraksis har nægtet at anerkende ejendomsforbehold taget af den, der finansierer handelen ved at stille de fornødne beløb til rådighed for køberen.²³ Dansk retspraksis har derimod anerkendt, at en financier, der indtræder som mellemed mellem leverandøren og køberen kan sikre sig betalingen af sit tilgodehavende ved ejendomsforbehold; men har finansieren ikke deltaget i handelen eller været i forbindelse med sælgeren, nægtes ejendomsforbeholdet gyldighed som en omgåelse af reglerne om underpantsætning.²⁴ I praksis sikrer de, der finansierer afbetalingshandelen, sig i almindelighed ved at tage transport fra sælgeren på dennes rettigheder ifølge den af ham med køberen oprettede købekontrakt med ejendomsforbehold.

Kreditorer behøver i almindelighed ikke respektere et ejendomsforbehold eller (andet) forbud mod kreditorforfølgning, hvis debitor selv frit kan disponere over tingen. En handlende vil imidlertid ofte vanskeligt kunne betale sine varer, før han selv får penge ind ved at sælge varerne videre, og leverandører er måske betænkelige ved at sælge varerne til detaillister på kredit uden sikkerhed. Efter Kommissionslovens § 53 bevarer kommittenten ejendomsretten over gods, han har overgivet kommissionæren til salg, indtil ejendomsretten overgår til trediemand. Kommissionærens konkursbo kan ikke tilegne sig usolgt kommissionsgods. Retspraksis har fastslået, at også hvor en fabrikant eller grossist sælger varer til en detaillist til videresalg for detaillistens *egen* regning, og Kommissionsloven således ikke finder anvendelse, jfr. dennes § 4, kan ejendomsretten forbeholdes, indtil varerne er solgt (eller betalt af detaillisten).²⁵

lovens område kan formentlig også i andre tilfælde flere køb kobles sammen i en kontrakt, jfr. f.eks. UfR 1967.708, sml. UfR 1967.718 og Afbetalingslovens § 8 samt *Illum*: Tingsret s. 154 f.

23. Jfr. NRt 1964.388 (Nord. Domss. 1964.108) og NJA 1966.350 (Nord. Domss. 1966.387 med note).
24. Jfr. de hos *Illum*: Tingsret s. 156 f nævnte domme samt UfR 1966.791. Præmisserne i UfR 1948.909H, hvor konkursboet ikke bestred gyldigheden af et konsignationsforhold til fordel for finansieren, synes at tyde på skepsis over for arrangementets gyldighed.
25. Dette resultat er i overensstemmelse med Konkurslovens motiver, jfr. RT 1871/72, tillæg A, sp. 1766. – Præmisserne i UfR 1961.148H (TfR 1961.555) forudsætter, at ejendomsforbehold over motorhuse, der skulle anvendes til fremstilling af motorer, kunne være gyldigt, indtil fremstillingen (indføjelsen) var sket, cfr. derimod for svensk ret NJA

En betingelse for anerkendelsen af ejendomsforbeholdet i sådan aftale om *kreditkonsignation* er dog, at varerne afregnes til leverandøren, efterhånden som de bliver solgt, og at leverandørerne fører en rimelig kontrol med, at dette sker.²⁶ Hvor afregningen af praktiske grunde sker til bestemte terminer, således at de varer, der er solgt siden sidste termin da betales, er dette i almindelighed tilstrækkeligt. Retspraksis har undertiden lagt vægt på, om konsignatøren (forhandleren) har ret til at returnere varerne til konsignanten (leverandøren).²⁷ I UfR 1967.200 har Østre Landsret imidlertid under dissens godkendt ejendomsforbeholdet, uanset returneringsret ikke var aftalt.²⁸

Konsignatarens fordringer på sine kunder for solgte konsignationsvarer kan næppe uden særlig aftale²⁹ gøres gældende af konsig-

1960.221 (Nord. Domss. 1960.209). Se også *Illum*: Tingsret s. 177 f og v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 229 f.

26. Jfr. f. eks. UfR 1961.148H samt *Illum*: Tingsret s. 161 ff og v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 222.

I særlige tilfælde, hvor sælgeren har sikret sig på anden måde, eller hvor specielle forhold har nødvendiggjort en langfristet kredit, er ejendomsforbehold i nogle tilfælde blevet anerkendt, selvom der ikke har været udøvet en effektiv kontrol, jfr. UfR 1931.231, 1932.172 og 1962.597.

Svensk ret anerkender i princippet ikke ejendomsforbehold over varer, der er bestemt til videresalg, men når i et vist omfang samme resultater som dansk ret ved benyttelsen af figuren kommission, jfr. *Folke Schmidt*: Om ägareförbehåll och avbetalningsköp s. 208 f. I Norge har NRt 1963.109 (Nord. Domss. 1963.30) nægtet ejendomsforbehold i en afbetalingskontakt mellem grossist og detaillist gyldighed over for detaillstens konkursbo. Der henvises til dansk og svensk ret samt til, at der intet var oplyst om, at salg med ejendomsforbehold til forhandler skulle være udbredt i Norge. I tysk ret anerkendes sådant ejendomsforbehold, jfr. f. eks. *Erman*: Handkommentar zum BGB ad § 455, s. 838.

27. Jfr. f. eks. UfR 1932.854, 1956.54H, *Kobbernagel*: Forhandlerkonsignation s. 107 ff, men herimod *Illum* i UfR 1950B.83 ff og Tingsret s. 160 f samt v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 225.
28. Dommen er formentlig iøvrigt for vidtgående i sin anerkendelse af ejendomsforbehold. Ejendomsforbehold over vin i en tobakshandlers bo anerkendtes, *selv om* tobakshandleren ikke havde ført særskilt regnskab over salget af konsignationsvarer, og *selv om* vinfirmaet, skønt kontrakten fastsatte månedlig afregning, kun havde iværksat optælling med påfølgende afregning med 3–4 måneders mellemrum.
29. *Illum*: Tingsret s. 166 antager dog, at også sædvane inden for branchen kan komme i betragtning.

nanten, når konsignatøren går konkurs.³⁰ Er imidlertid aftalt, at fordringerne skal tilhøre konsignanten, og er den fornødne afregnings- og kontrolordning etableret og overholdt, anerkendes konsignantens ret til fordringerne, selv om debitorerne ifølge fordringerne ikke har fået underretning om, at fordringerne tilhørte konsignanten, jfr. UfR 1949.1153.

Er på en *fast ejendom* tinglyst ubetinget skøde til skyldneren og lyses derefter konkursen på ejendommen, kan ejendomsforbehold over ejendommen ikke gøres gældende. Er derimod skødet lyst som betinget, må ejendomsforbeholdet respekteres af konkursboet. Sålænge tinglysning af konkursen ikke har fundet sted, har boet i almindelighed ikke større ret, end fallenten selv ville have haft.

C. Overgivelse efter konkursens begyndelse

Er en salgsgenstand eller andre ydelser, for hvilke der skal præstere vederlag, overgivet til konkursboet efter konkursens begyndelse, kan medkontrahenten forlange ydelsen tilbage, hvis boet ikke vil indtræde i kontrakten (og dermed forpligte sig til at svare vederlaget som massekrav, jfr. Købelovens § 41 og Konkurslovens § 4).³¹ Er der tale om salg af løsøre, må boet yderligere på opfordring stille sikkerhed, hvis det ikke betaler købesummen straks, jfr. Købelovens § 41. Også penge kan fordres tilbage. Er pengene holdt adskilt fra boets øvrige midler, er yderen formentlig separatist, ellers massekreditor. Udtagelsesretten efter Købelovens § 41 og Konkurslovens § 4 består også, når overgivelsen er sket til skyldneren inden konkursdekretets afsigelse, men efter konkursbegæringens indgivelse, jfr. Konkurslovens § 50 og UfR 1964.531.³²

Er medkontrahenten klar over, at han erlægger til et konkursbo, kan han ikke bagefter forlange sikkerhed; men boet må anses for at være indtrådt i kontrakten, hvis det modtager og beholder ydelsen.

30. Jfr. *Ussing* i UfR 1923B.163. Anderledes ved kommission, jfr. Kommissionslovens §§ 57 og 58.

31. Jfr. *Ussing*: Køb s. 96 ff og v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 228 f.

32. I dommens »hoved« i UfR siges, at resultatet er nået ved en analogi. Dette fremgår dog ikke af dommen og ville heller ikke være rigtigt, jfr. iøvrigt nedenfor s. 194 note 2.

D. Købers prioritetsbeskyttede ret mod sælgers konkursbo

Har fallenten ved en før konkursen indgået endelig aftale³³ solgt en bestemt genstand eller et bestemt parti varer, er køberens ret beskyttet mod sælgerens konkursbo, selv om salgsgenstanden endnu er i fallentens (boets) besiddelse. Køberen er separatist og kan for-dre tingen udleveret straks, men kun på de i kontrakten fastsatte betingelser. Denne regel er dog ikke undtagelsesfri. Ved dispositioner over fast ejendom, registreret skib, luftfartøj eller simple fordringer er prioritetsbeskyttelsen afhængig af, at særlige sikringsakter er iagttaget.³⁴

Sker overdragelsen af løsøre i sikringsøjemed, opnår erhververen kun prioritetsbeskyttelse, såfremt betingelserne for stiftelsen af pant er opfyldt.³⁵ En skreven aftales indhold kan ikke være enafgørende for, om overdragelsen anses sket til eje eller til sikkerhed, da parterne for at opnå beskyttelse mod kreditorerne måske søger at skjule transaktionens virkelige formål. Sælgerens gældsforhold til køberen, køberens manglende behov for eller brug af ting som det købte og tingenes forbliven hos sælgeren, uden at der tages skridt til realisation³⁶ eller overgivelse til køberen, vil være indicier for, at parternes aftale ikke har tilsigtet og ikke går ud på en endelig afvikling af gældsforholdet, men at meningen har været, at sælgeren skal kunne generhverve det solgte, hvis han får midler til at dække skylden (»møbellån«).

Angår købet en vis mængde af en angiven art (*genuskøb*) eller en vis mængde af et bestemt parti (*halvgenerisk køb*), opnår køberen ikke ved den blotte aftale nogen prioritetsbeskyttelse mod sælgerens konkursbo. Han kan ikke påvise bestemte genstande, der tilhører ham. Prioritetsbeskyttelse forudsætter en *individualisering*.

33. Det er tilstrækkeligt, at fallentens løfte er kommet til den anden parts kundskab inden konkursens bekendtgørelse, (og inden løftemodtageren kom i ond tro om konkursen), medmindre løftemodtagerens passivitet eller andre grunde har medført forpligtelsens ophør, jfr. *Ussing*; *Aftaler* s. 277.

34. Jfr. Tinglysningslovens § 1, Skibsregistreringslovens § 31, Loven om registrering af rettigheder over luftfartøjer § 1 og Gældsbrevslovens § 31, stk. 1.

35. Jfr. *Illum*: *Tingsret* s. 127 ff og v. *Eyben*: *Formuerettigheder* s. 201 ff.

36. v. *Eyben*: *Formuerettigheder* s. 213 vil behandle de såkaldte »salgs-agenttilfælde« på samme måde som sikringsoverdragelser.

Ikke enhver individualisering er nok, men der hersker uenighed i teorien om, hvilke krav der skal stilles til individualiseringen. Nogle mener, at der må kræves en individualisering, som er bindende i den forstand, at sælgeren ville begå et retsbrud over for køberen ved at omgøre den.³⁷ Individualisering kan navnlig blive bindende ved meddelelse til køberen, men formentlig også i visse tilfælde uden sådan meddelelse.³⁸ Andre lægger vægten på, om individualiseringen kan siges at være et normalt led i køkets afvikling.³⁹ Retspraksis har næppe taget klar stilling til denne strid.

I UfR 1954.673H, jfr. TfR 1955.433, havde en cykelhandler med et aktieselskab indgået aftale om køb af 100 cykler til lidt under dagsprisen; men på grund af køberens pladsmangel skulle cyklerne først leveres efterhånden. Før nogen cykler var leveret, underskrev køberen veksler på købesummen. Umiddelbart før selskabet standsede sine betalinger, blev cykler og cykeldele, der i mængde, men ikke ganske i specifikationer svarede til aftalen, afmærket og kørt ud til et tomt lagerlokale, som selskabet havde andetsteds, og der blev sendt køberen en faktura. Med 6 stemmer mod 3 nægtede Højesteret køberen udtagelsesret i selskabets likvidationsbo. Flertallet fremhæver bl. a., at det udskilte omfattede genstande, der ikke stemte med ordresedlen, at der ikke var givet køberen nogen bindende meddelelse, og at udskillelsen skete, efter at selskabets bestyrelsesformand havde givet ordre til betalingsstandsning, samt de »nærmere omstændigheder ved aftalen«.⁴⁰

Skal en ting *forarbejdes* af sælgeren, må arbejdet være nået så langt, at tingen kan individualiseres. Retspraksis har været inde på, at leverandørens arbejdspræstation skulle være i det væsentlige afsluttet, men herimod v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 187 ff.⁴¹ Særlige betænkeligheder møder en aftale om salg af *hele sælgerens fremtidige produktion* inden for et vist område. I sagen i UfR 1950.287H havde en tørveproducent sluttet aftaler med to firmaer om salg af tørv fra to moser. De endelige aftaler måtte antages at gå ud på, at hvert firma købte hele produktionen fra en mose. Hvert firmas tørv blev oplagret for sig. En kreditor søgte at gøre arrest i tørvene, men måtte respektere firmaernes ret, da begges tørv var behørigt

37. Således O. K. Magnussen i UfR 1925B.287, *Illum*: Tingsret s. 122 ff og *Ussing* i UfR 1926B.125.

38. F. eks. formentlig ved afmærkning af varerne efter påbud fra køberen og ved afsendelse af varerne for køberens regning og risiko, jfr. *Illum*: Tingsret s. 124 f.

39. Således Fr. Vinding Kruse: Ejendomsretten II, s. 1191 ff og v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 191 ff.

40. Se om dommen v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 197 ff og *Illum* i UfR 1959B.77.

41. Se også *Illum*: Tingsret s. 119 f.

individualiseret og fra producentens side i det væsentlige færdigbehandlede, og da der ikke – uanset at der var solgt enkelte småpartier til anden side – forelå svigtende kontrol.⁴²

III. AKTIVER UNDTAGET FRA KREDITORFORFØLGNING

A. Identitet mellem genstanden for udlæg og for konkurs

1. Hovedreglen i Konkurslovens § 1

I konkursboet indgår efter Konkurslovens § 1 hele skyldnerens formue »med undtagelse af de genstande, der ifølge privat viljeserklæring, lov eller anden særlig hjemmel er udelukket fra eksekution«.⁴³ Konkursmassen er derfor for så vidt andet ikke følger af andre bestemmelser identisk med genstanden for udlæg. Reglerne om udlægsgenstanden er fremstillet i *Gomard: Fogedret* s. 41 ff. I dette afsnit skal *dels* under A 2–4 fremhæves et par enkelte særlige træk ved gennemførelsen af de fælles undtagelsesbestemmelser i konkurs, *dels* under B nævnes nogle undtagelser fra hovedreglen om identitet mellem genstanden for udlæg og for konkurs.

2. Ophavsrettigheder

I lovgivningen findes adskillige regler, som undtager typer af rettigheder, som har en særegen tilknytning til indehaverens person, fra kreditorforfølgning.

Som eksempel på lovbestemmelser, der på denne måde gør bestemte rettigheder personlige, kan nævnes § 31 i Ophavsretsloven, nr. 158 af 31. maj 1961. Efter § 31 er hverken ophavsretten, kunstværker, der ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse, eller manuskripter genstand for kreditorforfølgning, dersom ophavsretten eller de nævnte genstande

42. Se om dommen *v. Eyben*: Formuerettigheder s. 189 og *Illum* i UfR 1959B.77. – UfR 1946.1129, omtalt af *Illum* i Fast ejendom, Bestanddele og Tilbehør s. 104 og i Dansk Tingsret s. 120 samt af *v. Eyben*: Formuerettigheder s. 187, kan næppe opretholdes efter UfR 1950.287H. UfR 1968.702 angår spørgsmålet, om nogle partier korn, der var solgt »på roden«, var behørigt individualiserede. Dette blev ikke anset godtgjort. Det var bl. a. uoplyst, om der på gårdene var dyrket andet korn af samme art som det, kontrakterne angik.

43. En lignende bestemmelse findes i norsk Konkurslovs § 37 og i svensk Konkurslovs § 27. Om den norske regel, se *Brækhus*: Konkurs s. 39 f, og om den svenske, *Welamson*: Konkursrätt s. 135.

indehaves af ophavsmanden selv eller af nogen, til hvem retten er overgået ifølge ægteskab⁴⁴ eller arv. Er ophavsmandens ret efter § 31 ikke beskyttet mod konkursboet, omfatter konkursmassen krav både på forfaldent og uforfaldent vederlag ifølge aftale om hel eller delvis overdragelse af ophavsretten, uanset hvornår overdragelsesaftalen er indgået.⁴⁵

Kreditorforfølgning mod ophavsretten kan ske hos den, der på anden måde end ved ægteskab⁴⁴ eller arv har erhvervet denne ret f. eks. hos en forlægger. Under afviklingen af fallentens virksomhed kan boet udnytte fallentens ubeskyttede ophavsrettigheder. Boet kan f. eks. tillade offentlig fremførelse af et musikalsk eller dramatisk værk, til hvilket fallenten ved aftale med komponisten eller forfatteren havde erhvervet opførelsesretten, og betinge sig vederlag herfor. En forudsætning både for boets udnyttelse af ophavsretten og for videreoverdragelse er, at boet indtræder i fallentens aftale med ophavsmanden, medmindre denne aftale før konkursen var fuldstændig opfyldt fra fallentens side, f. eks. ved betaling af et vederlag én gang for alle, jfr. nedenfor under V. Videreoverdragelse af ophavsretten fra boet forudsætter yderligere, at betingelserne for videreoverdragelse i Ophavsretslovens § 28, stk. 2, er opfyldt, d. v. s. *enten* at ophavsmanden samtykker,⁴⁶ *eller* at ophavsretten »indgår i en forretning eller forretningsafdeling og overdrages sammen med denne«. ⁴⁷ Overdrageren, d. v. s. konkursboet, vedbliver også efter overdragelsen at hæfte over for ophavsmanden for kontraktens rigtige opfyldelse. Dette er udtrykkeligt sagt i Ophavsretslovens § 28, stk. 2 *in fine*, og stemmer overens med almindelige regler om overdragelse af retten efter en gensidigt bebyrdende aftale, jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 232. Et bo vil i almindelighed ikke kunne afsluttes, så længe denne hæftelse består, og konkursboet vil derfor normalt ikke kunne udnytte den beføjelse, som Op-

44. Hermed menes udlagt til dækning af boslods krav på fællesboskifte efter ophavsmandens død, jfr. FT 1959/60, tillæg A, sp. 2738. Se også *Torben Lund*: Ophavsretsloven s. 185 f og *Ernst Andersen*: Familieret s. 200.

45. Om overdragelsesaftale, der indgås af ophavsmanden under konkursen, se også nedenfor s. 125.

46. Gyldigt forhåndssamtykke kan gives, f. eks. i aftalen om overdragelse af ophavsretten, jfr. herved *Hartvig Jacobsen*: Forlagsretten s. 194 f.

47. En lignende bestemmelse fandtes i Nordisk normalformular for forlagsaftaler, 1947, § 15, jfr. *Hartvig Jacobsen*: Forlagsretten s. 198.

havsretsloven giver, til ved afhændelsen af fallentens virksomhed at lade forlagskontrakter eller andre til den knyttede ophavsrettigheder medfølge uden ophavsmændenes samtykke.⁴⁸

3. Andre enerettigheder

Ophavsretslovens regler gælder ikke for andre enerettigheder. Patentloven nr. 479 af 20. december 1967 indeholder ingen bestemmelser om kreditorforfølgning, og kreditorerne må derfor såvel ved singulærforfølgning som ved konkurs kunne søge fyldestgørelse både i *patenter* og i patenterbare opfindelser, hvorpå patent endnu ikke er meddelt.⁴⁹ Også skyldnerens know how kan boet tilegne sig. *Varemærkeret* kan også være genstand for kreditorforfølgning, hvad enten retten hviler på registrering eller indarbejdning. Ej heller Varemærkeloven, lov nr. 211 af 11. juni 1959, indeholder udtrykkelige bestemmelser om kreditorforfølgning; men § 35 i loven forudsætter, at udlæg kan ske i et registreret varemærke.⁵⁰ Patenter, andre opfindelsesrettigheder og varemærker indgår derfor uden videre i konkursmassen, og boet kan frit råde over dem.

Andre eneretslove er ligesom Patentloven af 1967 tavse om kreditorernes adgang til at tilegne sig retten. Retten må derfor antages at være genstand for kreditorforfølgning, medmindre afgørende hensyn til rettens særlige karakter taler derimod. *Fotografens eneret* efter § 1 i Lov om retten til fotografiske billeder nr. 157 af 31. maj 1961 til at fremstille eksemplarer af billedet og til at vise det offentligt kan kreditorerne tilegne sig, vistnok også selv om billedet ikke er »gjort tilgængeligt for almenheden«, jfr. lovens § 4. Et fotografi har ikke samme personlige karakter som en tegning eller

48. Afvigende, men næppe rigtigt overretten i UfR 1911.497 om licensaftale, jfr. nedenfor s. 169 note 69. Jfr. iøvrigt *Hartvig Jacobsen: Forlagsretten* s. 201-203.

49. Efter den tidligere Patentlov, lovebekendtgørelse nr. 361 af 19. december 1958, § 3 kunne kreditorerne ikke søge fyldestgørelse i retten til at få patent, men vel i det meddelte patent. En lignende bestemmelse findes (endnu) i § 3 i Mønsterloven, lovebekendtgørelse nr. 193 af 1. september 1936. Jfr. om Patentloven af 1967 motiverne i NU 1963:6 s. 118. Kritisk heroverfor *Koktvedgaard* i J 1966.246.

50. Jfr. *Kobbernagel: Konkurrencens retlige regulering* II s. 262, afvigende *Erik Mikkelsen* i TfR 1961.259. Uheldige følger af varemærkets overgang til andre modvirkes af bestemmelsen i lovens § 36.

et maleri.⁵¹ Almindelige amatør fotografier og private portrætter er dog i almindelighed omfattet af Retsplejelovens § 509 og kan derfor, selvom de undtagelsesvis har økonomisk værdi, ikke registreres i boet.

Boet kan ikke tillade andre at benytte *skyldnerens navn*. Har skyldneren drevet handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed, vil hans personnavn i almindelighed indgå i virksomhedens navn eller firma, jfr. Firmaloven, lov om handelsregistre, firma og prokura nr. 23 af 1. marts 1889, §§ 8–13. Boet kan formentlig tillade en køber af virksomheden at beholde firmaet »med et tillæg, som antyder efterfølgerforholdet«, jfr. lovens § 13.⁵² Boet kan ikke pålægge fallenten at undlade konkurrence med den solgte virksomhed; men fallenten er formentlig uberettiget til at foretage sådanne konkurrencehandlinger, som han ved en frivillig overdragelse også uden særligt konkurrenceforbud ville være uberettiget til at foretage, jfr. herom *Ussing*: Køb s. 159 f.⁵³

4. Arv og gave

Arv og gave, som skyldneren har erhvervet før konkursen eller erhverver under konkursen, indgår i konkursboet, medmindre andet gyldigt er bestemt af arvelader eller giver, jfr. Konkurslovens § 3. Konkursloven opstiller ikke betingelser for dispositionens gyldighed; men bestemmelsens eksistens antyder en udvidet dispositionsbeføjelse for arveladere og gavegivere, begrundet i at arv og gave er vederlagsfri.

Arv, som ved konkursens slutning endnu ikke er faldet, hører ikke til boet, jfr. Arvelovens § 30, 2. pkt., og Retsplejelovens § 511, stk. 1. Fallenten kan derfor også frit give afkald på sådan arv i medfør af Arvelovens § 31.⁵⁴ Falden arv kan han derimod ikke

51. Jfr. Udkast til Lov om retten til fotografiske billeder, 1951, s. 23, *Torben Lund*: Ophavsretsloven s. 353 og samme: Billedkunsten i retlig belysning s. 297 med note 13.

52. Jfr. *Krenchel*: Aktieselskabsloven s. 22. Fallenten er herefter afskåret fra at anvende sit navn i erhvervsøjemed på en måde, der er egnet til at hidføre forveksling, jfr. Konkurrencelovens § 9 og de i *Kobbernagel*: Konkurrencens retlige regulering s. 158 note 28 anførte domme.

53. Sml. *Kobbernagel*: Konkurrencens retlige regulering I s. 162, og *Erik Mikkelsen* i TfR 1961.263.

54. Jfr. *Ernst Andersen*: Arveret s. 191 f. Arveloven holder spørgsmålet om

give afkald på, hvadenten arven er faldet før eller under konkursen, jfr. Retsplejelovens § 511.⁵⁵ Ved hensiddens i uskiftet bo falder arven også efter førstafdøde først ved den længstlevendes død eller på det tidspunkt, skifte begæres, jfr. Arvelovens § 19.⁵⁶ Er førstafdøde afgået ved døden før 1. april 1964, er arven efter ham vel i overensstemmelse med de da gældende regler i lov nr. 120 af 20. april 1926 faldet ved hans død, jfr. Arvelovens §§ 72, 73 og 75; men denne faldne arv indgår efter § 13 i loven af 1926 ikke i konkursboet. Skyldneren kan give afkald på arv efter begge forældre, medens længstlevende sidder i uskiftet bo.⁵⁷ – Spørgsmålet om afkræftelse af afkald på arv er omtalt nedenfor s. 225.

Gavegiverens bestemmelse om, at gavemodtagerens kreditorer ikke kan tilegne sig gaven, er kun gyldig, hvis den er truffet samtidig med gaveløftet, jfr. *Gomard*: Fogedret s. 94 f. Bestemmelsen om, at gaven skal være fritaget for kreditorforfølgning, behøver ikke at være udtrykkelig. En gave ydet til skyldneren under konkursen må i almindelighed antages at være givet skyldneren til fri rådighed. Gavegiverens viden om, at gavemodtageren er gået konkurs, er normalt et tilstrækkeligt indicium for, at fritagelse har været tilsigtet af giveren. Kan gaven undtagelsesvis ikke antages at være holdt uden for boet, må fallenten vistnok kunne afslå at modtage gaven.⁵⁸ Fritagelse for kreditorforfølgning er også et naturale negotii for andre gavetyper, jfr. UfR 1911.177, der antog, at en pension, som køberen af en forretning af velvilje havde påtaget sig at yde sælgeren, ikke kunne inddrages i sælgerens konkurs.⁵⁹ Et udtrykkeligt

konkursens betydning åbent, jfr. Arvelovsudvalgets Betænkning, nr. 291 af 1961, s. 89.

55. Fallenten kan næppe give samtykke efter Arvelovens § 9 til, at længstlevende sidder i uskiftet bo.

56. Jfr. Betænkning om Arvelovgivning, nr. 291 af 1961, s. 68 ff.

57. Dette har udtrykkelig hjemmel, for så vidt førstafdøde er død efter 1. april 1964, jfr. Arvelovens §§ 31, stk. 2 og 73, men måtte vistnok også antages efter den tidligere retstilstand, jfr. *Ernst Andersen*: Arv og legat s. 178 note 8.

58. Det samme antages af *Ussing*: Speciel del I s. 40 med note 154 at gælde arv ifølge testamente. Herom kan dog næppe opstilles en generel regel. Testamentsarven kan være enten en naturlig justering af den legale arveordning, således at testamentsarven bør behandles som legal arv, eller kan have karakter af en vilkårlig begunstigelse, der bør behandles som en gave.

59. Pensionen er derimod genstand for kreditorforfølgning, dersom den er

forbud mod videreoverdragelse må i almindelighed tillige forstås som et forbud mod kreditorforfølgning.⁶⁰

En *arvelader* kan ved testamente bestemme, at friarv og livsarvingers – men ikke ægtefællens – tvangsarv efter ham skal båndlægges, jfr. Arvelovens §§ 58 og 65. Virkningen af en fuldstændig båndlæggelse er, at arvingen afskæres fra at råde over arven, og at kreditorerne, så længe arvingen lever, ikke kan søge sig fyldestgjort hverken i den båndlagte kapital eller i renterne. Den båndlagte arv kan ej heller inddrages i boet med respekt af arvingens ret, således at arven først udloddes til konkurskreditorerne ved båndlæggelsens ophør under en reassumption af konkursboet i medfør af Konkurslovens § 134, jfr. Arvelovens §§ 62, stk. 2, jfr. 65.⁶¹ Når båndlæggelsen hører op, skal arven udbetales arvingen eller hans dødsbo og tjener til fyldestgørelse af samtlige de kreditorer, arvingen til den tid har. En kapital, der ikke er båndlagt, men testeret arvingen med forbehold af rentenydelsesret for andre, kan derimod registreres som tilhørende boet og udloddes til konkurskreditorerne ved rentenydelsens ophør.⁶²

Ejeren af en båndlagt arv kan, også efter at han er gået konkurs, selv hæve renterne af sin kapital. 6 måneder efter forfaldsdagen tilfalder uhævede renter boet, jfr. Arvelovens § 62, stk. 2.⁶³ Selv om renterne overstiger, hvad arvingen (fallenten) behøver »til opretholdelse af et tarveligt hjem«, og således ikke efter Retsplejelovens § 509 kunne holdes uden for boet, er arvingen dog ikke pligtig til at overlade boet nogen del af de renter, som han – inden 6 måneder før forfaldsdagen – hæver under konkursen.⁶³

en del af vederlaget for forretningen, jfr. UfR 1910.215H og TfR 1912.345. Reglerne i Forsikringsaftalelovens §§ 116 og 118 kan ikke anvendes analogt på pensioner af denne art. Se iverigt *Borum-Iuul-Schlegel: Båndlæggelsesinstitut*, s. 148 ff og s. 157 ff.

60. Jfr. *Deuntzer: Skifteret* s. 160 og *Ussing: Almindelig del* s. 225 f.

61. Jfr. Betænkning om Arvelovgivning, nr. 291 af 1961, s. 116 og 121, *Gomard: Fogedret* s. 93, *Borum-Iuul-Schlegel: Båndlæggelsesinstitut* s. 78 f, 90 ff.

62. Jfr. *Gomard: Fogedret* s. 76 f og 94, *Ernst Andersen: Arv og legat* s. 168, *Arveret* s. 173 og *Borum-Iuul-Schlegel: Båndlæggelsesinstitut* s. 183 f.

63. Jfr. Betænkning om Arvelovgivning, nr. 291 af 1961, s. 120 og *Borum-Iuul-Schlegel: Båndlæggelsesinstitut* s. 74 ff.

63a. Skyldneren kan vel ikke siges at have erhvervet renterne »ved sin egen

Arvingens beføjelse til efter Arvelovens § 59 at forlange båndlæggelsesbestemmelsen tilsidesat for så vidt angår tvangsarv kan ikke udøves af boet.⁶⁴ Boet kan ej heller opnå frigivelse af midlerne ved ansøgning herom i medfør af §§ 58, stk. 2, eller 63. Træffes i medfør af § 62, stk. 4, i en dom, der pålægger arvingen at yde erstatning eller godtgørelse i anledning af en af ham forsætligt eller uagtsomt forvoldt skade på person eller gods, bestemmelse om, at det idømte beløb kan udredes af de båndlagte midler, kan domhaveren fordrø sig det fulde beløb udbetalt direkte fra vedkommende pengeinstitut uden om konkursboet.⁶⁵

Ønsker konkursboet at modtage arv, som falder under konkursen, og som ikke er båndlagt, skal arveladerens bo behandles efter Skiftelovens kapitel 3 som fragåelsesbo, jfr. Konkurslovens § 3.⁶⁶ Er arven allerede faldet før konkursen, kan privat skifte eller offentlig behandling af dødsboet som vedgåelsesbo fortsættes, dog således at konkursboet i spørgsmål, der har betydning for boet, udøver den bestemmelsesret, arvingen (fallenten) hidtil har haft.⁶⁷

Konkursboet må således vistnok i medfør af Skiftelovens § 8 kunne forlange, at et bo under privat skifte overgår til behandling ved skifteretten. Overgangen får vel ingen betydning for gældsansvaret; men konkursboet kan opnå betryggelse mod, at skiftet trækkes i langdrag, og at aktiver skjules. Konkursboet kan formentlig også efter Skiftelovens § 64 kræve skiftet af fallentens uafsluttede separations- eller skilsmissebo afsluttet ved skifte-

virksomhed», jfr. Konkurslovens § 5, men resultatet følger direkte af Arvelovens § 62, jfr. *Munch* i J 1968.147 ff, men cfr. *Kierkegaard* i J 1967.396 f, sml. også *Borum-Iuul-Schlegel*: Båndlæggelsesinstituttet s. 76 f.

64. Jfr. Betænkning om Arvelovgivningen, nr. 291 af 1961 s. 120.

65. Se nærmere om reglen i § 62, stk. 4, Betænkning om Arvelovgivningen, nr. 291 af 1961, s. 120, *Ernst Andersen*: Arveret s. 111, *Kierkegaard* i J 1967.397 f, *Munch* i J 1968.149.

66. Eksekutorbehandling er derimod ikke udelukket. Konkurslovens § 3 vil næppe med udtrykket »behandles af skifteretten« afskære skifte ved eksekutor, sml. Motiverne i RT 1871/72, tillæg A sp. 1747. – Konkursboet er afskåret fra at få boet efter fallentens ægtefælle udleveret uden skiftebehandling i medfør af Skiftelovens § 57, stk. 1, da denne bestemmelse forudsætter, at længstlevende (fallenten) overtager ansvaret for afdødes gæld.

67. Analogien af Konkurslovens § 3 hindrer derimod også i disse tilfælde gældsvedgåelse, udlevering af boet til privat skifte og udlevering af boet efter Skiftelovens § 75.

retten. Indsigelse mod gyldigheden af et testamente, der begrænser skyldnernes arveret, kan dog kun rejses af fallenten selv, jfr. Arvelovens § 55. Også beføjelsen til på fællesboskifte efter Skiftelovens § 70 at kræve sig tillagt mere end halvdelen af boet er en rent personlig ret. Boet kan næppe heller uden fallentens medvirken begære udlæg efter vurdering i medfør af Skiftelovens §§ 47, 62a–62d, 68a, 70a og 70b. Rejser imidlertid fallenten krav på dødsboskiftet, og får han medhold, tilfalder det indkomne konkursboet, uanset at konkursboet ikke på egen hånd kunne have rejst kravet. Fallenten kan dog formentlig selv i medfør af Retsplejelovens § 509 eller dennes analogi påberåbe sig Skiftelovens §§ 62a, 62b, stk. 1, 68a og 70a, stk. 2, nr. 4 og 5 og inden for de i Retsplejelovens § 509 angivne grænser udtage personlige brugsgenstande, arbejdsredskaber og bohaver uden om konkursboet.

Den, hvis bo er under konkursbehandling, er altid – uanset om han har givet afkald på arv, og uanset om konkursboet ønsker at tiltræde arven – afskåret fra ved sin ægtefælles død at få fællesboet udleveret til hensiddende i uskiftet bo, jfr. Arvelovens § 10.

B. Forskelle mellem genstanden for udlæg og for konkurs

1. Udtrykkelige lovbestemmelser

Begrænsninger i ejerens rådighedsret må respekteres af individualforfølgende kreditorer for at sikre effektiviteten af rådighedsindskrænkningen. Ved en samlet opgørelse af ejerens bo som ved konkurs og død er situationen en anden. Opretholdelse af båndlæggelsen tjener ikke i alle tilfælde længere noget rimeligt formål, og en risiko for omgåelse af et overdragelsesforbud, som kan bestå ved udlæg, er ikke til stede.

Fra de senere års lovgivning kan nævnes et par eksempler på særlige båndlæggelsesordninger, der afskærer individualforfølgning, men ikke universalsuccession.⁶⁸ Henlæggelser til *investeringsfonds* efter Investeringsfondsloven, lovebekendtgørelse nr. 261 af 26. juni 1968, kan ikke gøres til genstand for individualforfølgning, jfr. lovens § 14, mens henlæggelser, som ikke er anvendt, i tilfælde af den skattepligtiges død eller konkurs efterbeskattes og frigives til boet. Det samme gælder indskud på etableringskonto i henhold til lovebekendtgørelse nr. 271 af 4. juli 1968 § 13.

Bundne lejeforhøjelsesbeløb kan ikke gøres til genstand for udlæg eller udpantning, men kan ved udlejerens død, konkurs, tvangsakkord eller likvidation kræves frigivet efter salg af ejendommen, jfr. lovebekendtgørelse nr. 386 af 4. juli 1969 § 33, stk. 2 og 3. Jfr. også f. eks. lov om bunden opsparing for skatteåret 1963/64 nr. 94 af 20. marts 1963 § 5.⁶⁹

68. Arvelovens § 62, stk. 4, omtalt ovenfor s. 120, tillægger efter omstændighederne en individualforfølgende kreditor videre ret end konkursboet.

69. Indekskontrakter oprettet i henhold til Lov om pristalsreguleret aldersdomsforsikring og aldersdomsopsparing, lovebekendtgørelse nr. 61 af 6.

Særlige regler om universalforfølgning findes også om vedvarende kontrakter og om gensidigt bebyrdende aftaler, som ved konkursens begyndelse endnu ikke er endeligt opfyldt af skyldneren, jfr. Konkurslovens §§ 16 og 17 samt Medhjælperlovens § 29. Disse regler er omtalt nedenfor under V.⁷⁰

2. Uden særlig lovhjemmel

Det forekommer, at en debitor overdrager hele sin formue eller en del deraf til en advokat eller en kreditorforening til fordeling blandt sine kreditorer, og sådanne dispositioner er, når almindelige betingelser for prioritetsbeskyttelse er opfyldt, beskyttet mod kreditorforfølgning, jfr. nærmere ovenfor s. 48 ff. Er overdragelsen beskyttet over for udlæg og udpantning, vil den i almindelighed heller ikke bortfalde ved skyldnerens konkurs. Retspraksis har således ikke fulgt *Erwin Munch-Petersens* lære i »Overdragelse til fyldestgørelse«, 1935, hvorefter overdragelser af denne art skulle nyde beskyttelse i ret vidt omfang, men kun mod singulærforfølgning. Ved konkurs skulle en overdragelse til fyldestgørelse falde bort. Dansk ret har ikke optaget i sig Munch-Petersens tredeling mellem overdragelser, der tjener den normale samhandel og nyder beskyttelse mod både singulærforfølgning og konkurs, overdragelser, der går ud på en ligelig fyldestgørelse af alle kreditorer og alene er beskyttet mod singulærforfølgning, og dispositioner, der tilsigter at begunstige eller sikre enkelte kreditorer, og som når traditio (overgivelse) ikke har fundet sted, slet ikke er beskyttet mod kreditorer.⁷¹ At hovedreglen om identitet mellem genstanden for individual- og universalforfølgning opretholdes også her, udelukker dog selvsagt ikke, at der forekommer tilfælde, navnlig hvor sikkerheden er stillet, inden en endelig ordning med kreditorerne er kommet i stand, hvor gennemførelsen af den frivillige ordning og undgåelse af konkurs for skyldneren er en relevant forudsætning, hvis svigten bringer hele arrangementet til bortfald. Fastholdelse af hovedreglen om identitet udelukker ej heller, at sikkerhedsoverdragelser i almindelighed vil kunne afkræftes efter Konkurslovens § 21, hvis konkursen begynder inden 8 uger, efter sikringsakten er iagttaget.⁷² Er overdragelsen sket til eje, således at det overdragne straks skal anvendes til nedbringelse af kreditorernes fordringer, kan der ske afkræftelse, hvis betingelserne efter § 20 eller § 24 er til stede.⁷³

marts 1964, følger reglerne i Forsikringsaftalelovens §§ 116 og 117 om livsforsikring, jfr. lovens § 11.

70. Om klasselotterigevinster, se *Munch* i J 1968.147 f.

71. En lignende opfattelse var tidligere for så vidt angår likvidation af insolvente aktieselskaber udviklet af *Valdemar Hvidt* i UfR 1923B.35 ff.

72. Hverken denne bestemmelse eller § 24 rammer sikkerhed for de endnu ikke påløbne omkostninger ved forsøget på at tilvejebringe en frivillig ordning, jfr. UfR 1910.809 og 1911.547 samt *Stampe* i J 1954.259 med note 12 og *Axel H. Pedersen: Sagførersalærer* s. 204 f.

73. Ved anvendelse af § 24 kan det få betydning, om ordningen var udtryk for en ligelig fyldestgørelse af kreditorerne. Er dette tilfældet, har

Til støtte for sit standpunkt fremhævede *E. Munch-Petersen* om opretholdelse af sikkerhedsoverdragelser overfor kreditorerne, men kun ved individualforfølgning, at Konkurslovens § 1 i det hele taget ikke er en ufravigelig grundsætning, og nævnte som andre eksempler på forskellig stilling overfor udlæg og konkurs, at ejendomsforbehold, ejerpant og aftaler mellem interessenter burde kunne tilsidesættes eller tilegnes af konkursboet i videre omfang end af en udlægshaver. Om rettigheder ifølge gensidigt bebyrdende kontrakter gælder til dels forskellige regler ved udlæg og konkurs, jfr. nedenfor V. I nogle aftaler bl. a. i almindelighed i interessentskabsaftaler vil en deltagers konkurs være en bristende forudsætning for de øvrige deltagere, og også andre vedvarende aftaler end dem, der omfattes af Medhjælperlovens § 29 og Konkurslovens § 17 kan formentlig opsiges af konkursboet med sædvanligt varsel, jfr. nedenfor s. 142 f. Ligeledes er afkræftelse betinget af konkurs. Bortset fra hvad følger af disse regler⁷⁴ kan eksempler på, at rettigheder uden særlig lovhjemmel opretholdes over for individualforfølgning, men ikke over for konkursboet, næppe påvises i gældende ret. Identitet mellem udlægs- og konkursgenstanden har gode grunde for sig. Væsentlige afvigelser fra Konkurslovens § 1 ville betyde, at kreditor for at nå visse aktiver måtte søge skyldneren erklæret konkurs. Incitamenter til konkurser bør undgås.⁷⁵

IV. SKYLDNERENS ERHVERVELSER UNDER KONKURSEN

Hvad skyldneren under konkursen erhverver ved sin egen virksomhed, går ikke ind i boet, jfr. Konkurslovens § 5. Udtrykket »egen virksomhed« omfatter ikke blot skyldnerens indsats ifølge tjenestekontrakter, men også hans opfyldelse af aftaler om andet personligt arbejde og af værkslejekontrakter,⁷⁶ men ikke gevinster på lotterisedler eller tipskuponer, som skyldneren har købt for midler uden for konkursboet,⁷⁷ eller erhvervelser »på lignende tilfældig måde«.

skyldneren ikke »på en mod Straffelovens § 261 stridende måde begunstiget nogen enkelt kreditor på de andres bekostning«, jfr. nedenfor s. 238 f.

74. For så vidt angår ejerpant, er mulighed for forskelsbehandling vel nævnt af *Fr. Vinding Kruse* i *Tinglysning*, 1923, s. 267, men Tinglysningslovens § 40 stiller – både før og efter ændringen ved lov nr. 176 af 29. april 1960 – udlæg og konkurs lige.

75. Selvom konkurs er en betingelse for gennemførelse af afkræftelse, fordi afkræftelsen er betinget af konstatering af insolvens og afkræftelsens provenu bør komme alle kreditorerne til gode, kan konkurs dog ofte undgås ved frivillig tilbageføring, jfr. ovenfor s. 61 med note 40.

76. Jfr. *Deuntzer*: *Skifteret* s. 134 f. Om de nævnte kontraktstyper, se *Ussing*: *Enkelte kontrakter* s. 325 og 396. – Norsk Konkurslovs § 37 bestemmer, at selverhverv indgår i boet, dersom det overstiger, hvad »fornødiges til hans og families tarvelige underhold«.

77. Jfr. *Deuntzer*: *Skifteret* s. 135 og *Munch* i J 1968.147. *Kierkegaard* me-

Lønnen for den ved konkursens begyndelse løbende periode går i sin helhed uden for boet, jfr. herved Retsplejelovens § 511, stk. 3.⁷⁸

Skyldnerens krav mod en tidligere arbejdsgiver på erstatning for uberettiget afbrydelse af arbejdsforholdet før konkursen, f. eks. i medfør af Funktionærlovens § 3, indgår i boet, også for den del af erstatningen, som kan siges at vedrøre tiden efter konkursen, jfr. UfR 1951.749H.

Skyldnerens krav på erstatning for personskade indgår formentlig i boet, selv om kravet først anerkendes eller fastslås under konkursen.⁷⁹ Dette gælder både erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og for invaliditet, og uanset om skaden er lidt før eller under konkursen, og uanset om den arbejdsfortjeneste, der erstattes, ville være tilfaldet fallenten uden om boet.⁸⁰ Samme regler gælder vistnok om erstatning og godtgørelse for tab af forsørger. Krav på godtgørelse for ikke økonomisk skade, der først anerkendes eller fastslås efter konkursen, kan derimod ikke inddrages i boet, jfr. Ikrafttrædelseslovens § 15, stk. 3, og UfR 1934.1136. En beskyttelse af personskadeerstatninger mod kreditorerne ville have gode grunde for sig, og forslag herom er stillet i Udkast til lov om gældsordning, 1941, s. 104 og 281, men (endnu) ikke gennemført.⁸¹ Savner skyldneren midler til sit underhold kan eventuelt gives ham en understøttelse efter Konkurslovens § 83. Denne bestemmelse overflødiggør ikke beskyttelse af personskadeerstatninger.

Konkursloven tager ikke klart stilling til, om aktiver, der efter deres beskaffenhed ikke indgår i konkursmassen, men under konkursen ændres

ner i J 1967.397, at fallenten vistnok i praksis får lov at beholde lotterigevinster.

78. UfR 1903 A.170.

79. Jfr. *Gomard*: Fogedret s. 74 f. En redaktionsnote til UfR 1933.241H antager, at skadelidte ved at kræve erstatning i form af livrente kan udelukke kreditorfølgning, også efter erstatningen er anerkendt eller fastslået. Indbetales beløbet herefter af skadevolderen til et livsforsikringssselskab til en livrente for skadelidte, er konkursboets ret indskrænket til i medfør af Forsikringsaftalelovens § 117 at søge indbetalingen afkræftet, jfr. herved *Drachmann-Bentzon*: Forsikringsaftaleloven, II s. 600 f.

80. Se note 79. Cfr. iverigt *Harbou* i UfR 1965B.91.

81. Se om erstatninger efter Ulykkesforsikringsloven bestemmelserne i denne lovs §§ 6 og 38.

således, at de ikke længere er undtaget fra kreditorforfølgning, indgår i konkursboet. Fritagelsen for retsforfølgning ophører, f. eks. når krav på godtgørelse for ikke økonomisk skade anerkendes af skadevolderen eller fastslås af domstolene, når livsforsikring kommer til udbetaling til skyldneren,⁸² eller når båndlæggelse udløber ved skyldnerens død eller opnåelse af en vis alder, eller når en tjenestemand ved sin fratræden begærer pensionsbidrag tilbagebetalt, jfr. lov nr. 292 af 18. juni 1969 § 37, stk. 1. En almindelig regel om, at frigjorte aktiver indgår i boet, kan ikke opstilles. For at holde sådanne midler uden for boet taler både hensynet til senere kreditorer og til at sikre skyldneren en rimelig handlefrihed. Boet kan således næppe inddrage værdier, som skyldneren under konkursen selv erhverver ved at udnytte undtagne aktiver, f. eks. ved optagelse af policelån⁸³ eller ved udgivelse af manuskripter, skrevet før konkursen, jfr. Ophavsretslovens § 31. Det må således afgøres for hvert enkelt aktiv ud fra de særlige regler, der iverksettes gælder om vedkommende aktiv, og de hensyn, der ligger bag reglerne, om aktivet går ind i boet, når fritagelsen for kreditorforfølgning ophører under konkursbehandlingen.

I de af skyldnerens aktiver, der ikke indgår i konkursboet, kan såvel konkurskreditorerne som skyldnerens andre kreditorer gøre udlæg og arrest i overensstemmelse med almindelige regler om individualforfølgning. Konkurslovens § 10 er ikke til hinder herfor. Konkurskreditorer må nedskrive deres anmeldte fordringer med de beløb, som de ad denne vej måtte opnå til delvis dækning af deres tilgodehavende. Reglen i Konkurslovens § 18 kan ikke udstrækkes til afbetalinger på kreditors tilgodehavende fra skyldneren selv. Ligeledes kan enhver kreditor – og skyldneren selv – begære skyldneren erklæret konkurs på ny med virkning for hans frie formue. Afbetalinger fra det ene bo nedsætter anmeldelsesretten i det andet.

V. GENSIDIGT BEBYRDENDE KONTRAKTER OG VEDVARENDE KONTRAKTER

A. Hvilke kontrakter kan boet indtræde i

Efter reglen i Konkurslovens § 1 om identitet mellem genstanden for udlæg og konkurs skulle konkursboet kun kunne udøve skyld-

82. UfR 1929.1167 antager, at godtgørelse for genkøb af livsforsikring under forsikringstagerens konkurs ikke indgår i boet, hvilket også synes forudsat af parterne i UfR 1958.957, men i modsat retning for svensk rets vedkommende NJA 1961.321 (Nord. Domss. 1961.230) og *Hellner: Försäkringsrätt* s. 577.

83. Jfr. *Hellner: Försäkringsrätt* s. 567, anderledes måske NJA 1961.321 (Nord. Domss. 1961.230).

nerens rettigheder i følge gensidigt bebyrdende kontrakter, for så vidt en udlægshaver kan tilegne sig disse rettigheder, jfr. om udlægshaverens stilling Retsplejelovens § 511, stk. 3, og *Gomard: Fogedret* s. 79 ff. Konkurslovens § 16 fraviger imidlertid reglen i § 1. Den faktiske situation i konkurs adskiller sig væsentligt fra udlæg. Boet er rådig over fallentens maskiner og ofte hans personale og vil derfor langt hyppigere end en udlægshaver være i stand til at præstere rigtig opfyldelse, jfr. Retsplejelovens § 511, stk. 3. Den egentlige retlige udvidelse af konkurskreditorernes beføjelser, der går udover, hvad allerede ville følge af forskellen i den faktiske situation, består i, at medkontrahenten i et vist omfang må tåle, at boet indtræder som part i aftalen og finde sig i risikoen for, at konkursboet ikke magter at opfylde kontrakten. Ved udlæg er det en realitet, at medkontrahenten bevarer sit krav mod rekvisitus. Ved konkurs er et krav mod fallenten uden reel betydning. Fallenten vil – bortset fra aftaler om personligt arbejde, som boet ikke kan indtræde i – i almindelighed savne enhver mulighed for selv at opfylde sine forpligtelser. Kan boet og ønsker boet at indtræde i kontrakten, må medkontrahenten finde sig i, at han reelt får boet som skyldner i stedet for fallenten. Medkontrahenten kan, dersom boet indtræder i aftalen, ikke påberåbe sig skyldnerens økonomiske sammenbrud som aktuel eller anteciperet misligholdelse.⁸⁴ Har medkontrahenten ikke allerede inden konkursen erlagt sin ydelse, eller kan han f. eks. i kraft af ejendomsforbehold forlange den leverede ydelse tilbage fra boet, kan boet kun gøre krav på ydelsen, hvis det indtræder i kontrakten. Et hovedspørgsmål er herefter, hvilke af skyldnerens uopfyldte aftaler boet kan indtræde i. Klart er, at boet ikke kan overtage aftaler, som skal opfyldes af skyldneren personligt; men også i andre tilfælde kan det være en forringelse af medkontrahentens stilling at påtvinge ham boet som kontraktspart. Hensynet til virksomhedens renommé er en væsentlig ansporing for ledelsen til at sørge for, at der præsteres bedst muligt arbejde. Dette motiv svækkes eller forsvinder måske helt ved konkurs. Medkontrahenten kan ikke være sikker på, at boet har samme interesse som andre leverandører i branchen i at opfylde sine aftaler til kundernes

84. Hermed er ikke taget stilling til det lidet praktiske spørgsmål, hvorvidt og i hvilket omfang fallenten hæfter for krav opstået ved boets misligholdelse af en aftale, hvori det er indtrådt.

tilfredshed.⁸⁵ Virksomheden skal jo enten afvikles eller sælges. Boet kan også have vanskeligere ved at holde på sit personale og ved at yde almindelig service ved reparation, levering af tilbehør eller anden bistand til kunderne. Boet vil iøvrigt næppe eksistere længe, og efter boslutningen har medkontrahenten ingen steder, han kan aflevere reklamationer eller rekvirere de serviceydelser, som leverandører plejer at yde. På den anden side har kreditorerne en betydelig interesse i at kunne indtræde i skyldnerens uopfyldte aftaler. Kan boet ikke skaffe sig den fortjeneste, der kan opnås ved at færdiggøre igangsatte arbejder og levere efter modtagne ordrer i overensstemmelse med de aftaler, fallenten havde indgået, bliver der så meget mindre til kreditorerne. For så vidt boet kunne have præsteret rigtig ydelse, og medkontrahenten kunne regne dermed, ville medkontrahenten få en særlig upåregnet gevinst ved at kunne frigøre sig for alle de aftaler, der var særlig gunstige for skyldneren.

Hovedreglen er efter Konkurslovens § 16, jfr. Købelovens § 40, at konkursboet *kan* indtræde i fallentens sted i de af ham indgåede gensidigt bebyrdende aftaler. Selv om bestemmelseernes ordlyd ikke giver støtte for at begrænse denne hovedregel, må dog visse undtagelser gøres. *Vedtagelser* om, at boet ikke kan indtræde i kontrakten, er dog, bortset fra den særlige – og uheldige – regel i Konkurslovens § 17, stk. 1, om leje og forpagtning af fast ejendom, uden betydning.⁸⁶ Reglerne om boets indtræden må som regler om kreditorernes ret iøvrigt være præceptive. Da anvendelsen af de regler, der nedenfor er opstillet, i enkelte tilfælde kan være overordentlig vanskelig, kan dog ikke bortses fra, at et udtrykkeligt vilkår, navnlig et vilkår, der ikke blot er trykt blandt meget andet i en tilfældig blanket, efter omstændighederne kan påvirke afgørelsen. Aftaler, der i ulovbestemte tilfælde betinger boets adgang til indtræden i aftalen af en sikkerhedsstillelse af rimeligt omfang, kan boet næppe kræve tilsidesat, jfr. herved nedenfor s. 133.

85. Motiverne til Forsikringsaftalelovens § 26, s. 65, fremhæver bl. a., at »man næppe (vil) kunne forvente, at et konkursbo i skadestilfælde skal udvise den kulance, som man ellers havde grund til at forudsætte hos selskabet«.

86. Konkursboet kan indtræde i fallentens forretningstelefonabonnement, uanset abonnementet efter telefonselskabets vilkår er personligt og kun kan overdrages med selskabets samtykke, jfr. UfR 1947.812H (TfR 1948.318).

Ydelsen til skyldneren kan være således *knyttet til skyldnerens person*, at medkontrahenten ikke er pligtig at levere eller stille til rådighed for andre. Samme regel gælder ved individualforfølgning. Har f. eks. et automobilfirma solgt en bil til underpris til en populær sanger, og har sælgeren betinget sig at kunne udnytte særlig reklameværdi, der knytter sig til udnyttelse af køberens navn, kan boet ikke indtræde i købet.⁸⁷

Større praktisk betydning har, at boet kan være afskåret fra at indtræde i kontrakten på grund af *karakteren af den ydelse, skyldneren skulle erlægge*. Kan modydelsen ikke erlægges af et konkursbo, kan boet ikke indtræde i kontrakten. Hvis fallentens personlige udførelse af arbejdet eller tilsyn med arbejdet efter aftalen har afgørende betydning, kan boet i almindelighed ikke indtræde. Går en arkitekt, teknisk designer eller modetegner konkurs, kan boet ikke opfylde fallentens kontrakter om udarbejdelse af modeller og tegninger.⁸⁸ Afgrænsningen kan være vanskelig. I en rådgivende ingeniørs konkursbo kan måske projekteringsopgaver af rutinemæssig karakter udføres fuldt forsvarligt af personale, der fortsætter i boets tjeneste, mens særlige opgaver forudsætter chefens (fallentens) personlige medvirken. Boets ret til at indtræde i aftaler rækker videre end til de aftaler, efter hvilke fallenten havde afståelsesret. I JD 1957.197, refereret i note 89, kunne boet således indtræde i en abonnementskontrakt, men ikke overdrage kontrakten til køberen af fallentens virksomhed.

Selv om boet i og for sig er i stand til at præstere rigtig opfyldelse, kan der være forbundet så væsentlige ulemper for medkontrahenten med, at opfyldelsen af aftalen overtages af et konkursbo, at han må kunne nægte boet at indtræde i aftalen. Er f. eks. ved levering af EDB-anlæg eller andre komplicerede tekniske anlæg en vedvarende serviceydelse af helt afgørende betydning for køberen, må han kunne modsætte sig boets indtræden. Boets videreførelse af fallentens virksomhed er jo på forhånd dømt til at være midlerti-

87. Jfr. også UfR 1931.761 og *Gomard*: Fogedret s. 78 om aftægt.

88. Sml. om udlæg *Gomard*: Fogedret s. 82. Se iøvrigt *Ussing*: Almindelig del s. 178 og 227 f, *Ussing*: Enkelte Kontrakter s. 349 f samt *Brækhus* i Jussens Venner, bind III, hæfte 4 (1968) s. 115 f.

dig.⁸⁹ Helt faste retningslinier for, når boet kan indtræde, kan vanskeligt opstilles. Bedømmelsen må være individualiserende.⁹⁰

En vis vejledning også for ulovbestemte tilfælde kan udledes af de særregler, der findes i lovgivningen om enkelte kontraktsarter. Efter *Forsikringsaftalelovens* § 26 kan forsikringstageren hæve aftalen, dersom selskabet kommer under konkurs, og aftalen bortfalder tre måneder efter konkursen. Selskabets økonomiske soliditet er selvsagt af afgørende betydning for forsikringsaftalen. Efter »*Almindelige betingelser for arbejder og leverancer*« § 20 kan bygherren (køberen) i tilfælde af entreprenørens konkurs eller likvidation uden varsel ophæve kontrakten.⁹¹ Det kan forekomme tvivlsomt, om denne regel i alle tilfælde stemmer overens med almindelige retsgrundsatninger. Indskrænker således en hovedentreprenørs indsats sig i det væsentlige til valg af underentreprenører og indgåelse af kontrakter med disse, og er dette sket inden konkursen, ville der næppe ske større skade ved, at konkursboet indtrådte i aftalen og fuldførte entreprisen. Almindelige betingelser har ikke lovskarakter og kan næppe ændre præceptive regler, men hvor disses nærmere indhold er usikkert, vil man nok lægge vægt på generelle forskrifter af karakter som Almindelige betingelser. Det er således uvist, hvorvidt en entreprenørs konkursbo efter omstændighederne kan indtræde i entreprisekontrakter.⁹²

Kommissionslovens § 47 bestemmer, at kommissionærens hverv bortfalder såvel ved kommittentens som ved hans egen konkurs.⁹³ En funktionærs konkurs giver derimod i almindelighed ikke arbejds-

89. JD 1957.197 antager, at et aktieselskab i likvidation kunne indtræde i aftale om vedligeholdelse af maskiner. I denne henseende må likvidationsboer og konkursboer stilles ens, se ovenfor s. 70.

90. *Brækhus* antager i *Jussens Venner*, bind III, hæfte 4 s. 121 f., at tidsbefragteren formodentlig kan hæve, når rederen går konkurs, og fremhæver, at både rederens personlige ledelse og solvensen som forudsætning for forsvarlig drift af skibet spiller ind.

91. Jfr. *Axel H. Pedersen: Entreprise* s. 112 og *Brækhus* anførte sted s. 121. Således også de svenske Almindelige betingelser § 15, jfr. *Källorius: Entreprenadjuridik*, 1960, s. 170.

92. Bygherren kan i så fald formentlig kræve sikkerhedsstillelse i hvert fald efter reglerne i Almindelige Betingelser § 17, sml. herved bestemmelsen i § 20, sidste pkt.

93. Se herved motiverne i RT 1916/17, tillæg A, sp. 3034 f.

giveren ret til at hæve aftalen.⁹⁴ Aftaler om arbejdsydelser, som er forudsat udført af fallenten personlig, og ved hvis opfyldelse økonomisk soliditet er uden større betydning, kan fortsættes mellem arbejdsgiveren og fallenten. Boet har ikke adgang til at gribe ind i forholdet.⁹⁵

Kan en aftale kun opfyldes ved samvirken mellem skyldneren og boet, skal f. eks. en kunsthåndværker lave ting, som han kun kan tildanne ved hjælp af de i boet indgåede maskiner, kan boet kun indtræde i kontrakten, hvis skyldneren er villig til at udføre arbejdet. Hertil har skyldneren ingen pligt over for boet. Er ingen anden aftale truffet mellem skyldneren og boet, tilfalder betalingen boet, da vederlaget ikke er erhvervet (udelukkende) ved skyldnerens egen virksomhed, jfr. Konkurslovens § 5. Medkontrahenten kan anmelde sit erstatningskrav i boet, selvom boet ikke kan indtræde i aftalen, men denne dog bortfalder eller hæves på grund af konkursen, jfr. Kommissionslovens §§ 50, stk. 2, og 51, stk. 2. Medkontrahenten kan ligeledes anmelde sit erstatningskrav i boet på grund af misligholdelse indtrådt før konkursen.⁹⁶

B. Boets forhold til medkontrahenten

I aftaler, som boet kan indtræde i, er forholdet mellem skyldnerens konkursbo og medkontrahenten reguleret af reglen i Konkurslovens § 16 og for så vidt angår løspåkrøb af Købelovens § 40. Boet kan vælge, om det vil indtræde i aftalen eller ikke. Boet kan indtræde ved at afgive en erklæring herom til medkontrahenten. Råder boet over allerede erlagte ydelser, som medkontrahenten ville kunne fordrage tilbage, dersom boet ikke indtræder i aftalen, anses boet som indtrådt i kontrakten. Dette er således tilfældet, dersom boet forarbejder eller fortsætter forarbejdningen af ting overgivet fallenten

94. Sml. *H. C. Carlsen*: Dansk Funktionærret s. 118.

95. Selv om skyldneren har indgået en kontrakt om et personligt arbejde før konkursen, og kravet på vederlaget således i konkursøjeblikket kan siges at eksistere som betinget fordring, kan boet ikke tilegne sig fordringen på vederlaget; dette tilfalder ubeskåret skyldneren selv, når arbejdet udføres under konkursen, jfr. Konkurslovens § 5.

96. I dette som i andre tilfælde ses ved erstatningens beregning i almindelighed bort fra aftaler om uopsigelighed eller om usædvanligt langt opsigelsesvarsel, jfr. nærmere s. 135 f og 144.

til forarbejdning,⁹⁷ tilegner sig en salgsgenstand, der først er overgivet til boet efter konkursens begyndelse, jfr. Købelovens § 41, en check, som er kommet frem efter dette tidspunkt, jfr. Konkurslovens § 4⁹⁸ eller en ting, som er solgt med ejendomsforbehold.

Medkontrahenten kan skaffe sig klarhed over sin stilling ved at udnytte sin interpellationsret efter Konkurslovens § 16 og Købelovens § 40. Disse bestemmelser giver medkontrahenten ret til at forlange, at boet inden 3 uger eller inden »tiden for ydelsen« erklærer, om det vil indtræde. Udtrykket »tiden for ydelsen« må forstås som det tidspunkt, hvor medkontrahenten efter aftalen var berettiget til at frigøre sig ved erlæggelse, d. v. s. medkontrahentens frigørelsestid, eller kunne kræve opfyldelse af fallentens forpligtelse, d. v. s. forfaldstiden for fallenten.⁹⁹ Er medkontrahentens ydelse først afgivet til skyldneren efter konkursen, kan han kræve svar straks, jfr. Konkurslovens § 4 og i løsøre køb efter Købelovens § 41 tillige kræve, at boet, hvis det vil indtræde, stiller sikkerhed for købesummens betaling.

Afgiver boet ikke rettidig erklæring om indtræden i aftalen, eller erklærer boet, at det ikke vil indtræde, kan medkontrahenten hæve

97. I UfR 1955.1009H (TfR 1956.361, Bogudgaven s. 160) ansås boet for at være indtrådt i en aftale om oparbejdning af et parti tomater til puré. Aftalen omfattedes ikke af Købeloven, sml. dennes § 2. En del af partiet forelå ved konkursens indtræden som pulp, og boet foretog den videre og væsentligste del af forarbejdningen til puré. – Handler, der alene er nødvendige for at bevare varen, indtil tilbagelevering kan ske, eller alene har en forberedelse af videresalg for øje, kan ikke bevirke, at boet anses som indtrådt i forarbejdnings- eller købsaftalen, sml. *Lorenzen* i Kommentaren i TfR 1956.361 og *svensk højesteretsdom* i NJA 1966.241 (Nord. Domss. 1967.256), hvorefter en forlæggers konkursbo ikke som massekrav skulle tilsvare royalty for bøger, der solgtes under konkursen i henhold til en forinden konkursen indgået kontrakt (dissens).

98. Jfr. UfR 1931.575. – I sagen i Nord. Domss. 1965.553 havde en speditør uden kendskab til kundens konkurs overleveret boet varer, over hvilke han ellers ville have haft tilbageholdsret for sit krav ifølge speditørsaftalen. Boet, som havde kendt eller burde kende kravet, antoges af den *finske* Højesteret at have påtaget sig ansvaret for beløbs betaling. Boet ville formentlig hæfte over for speditøren som massekreditor, selvom det ikke havde kendt hans krav, jfr. UfR 1955.1009H og nedenfor s. 176 f.

99. Jfr. *Ussing: Køb*. s. 104 og s. 106 samt i Almindelig del s. 169.

aftalen og kræve erstatning »for det tab, han lider ved, at kontrakten ikke opfyldes«, jfr. Konkurslovens § 16, stk. 2 in fine. I de citerede ord har retspraksis indlagt, at medkontrahenten alene kan anmelde krav på erstatning for det tab, han faktisk har lidt, således at aftaler om konventionalbøder og lignende ikke kan påberåbes over for boet, for så vidt de indebærer en skærpelse af misligholdelsesansvaret. Dette gælder, selvom aftalerne ikke er usædvanlige og ikke kan antages netop at tilsigte at give medkontrahenten en ubegrundet fortrinsstilling i konkurs.¹⁰⁰

Selv om boet ikke indtræder i aftalen og derved påtager sig at udrede medkontrahentens vederlagskrav som massekrav, kan medkontrahenten dog ikke hæve aftalen, hvis han allerede har erlagt sin ydelse, og erlæggelsen efter de regler, som gælder om vedkommende kontraktstype, afskærer ham fra at hæve efter erlæggelse, jfr. om køb bestemmelsen i Købelovens § 28, stk. 2. Kan medkontrahenten efter disse regler hæve trods erlæggelsen, kan han kræve det erlagte tilbage fra boet som separatist, såfremt tilbage-søgningskravet er beskyttet over for skyldnerens kreditorer. Dette er ikke altid tilfældet, således ikke hvis den erlagte ydelse er penge eller en anden genussydelse, og ydelsen er indgået i skyldnerens øvrige formue. En køber, der har forudbetalt købesummen, kan således alene kræve dividende af det erlagte beløb, jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 170 f. Medkontrahenten kan dog altid vælge ikke at hæve, men at fastholde aftalen og kræve dividende af den ydelse, fallenten skulle have erlagt. Beføjelsen hertil kan have interesse for forudbetalingskøbere og for sælgere af ydelser, der er faldet stærkt i pris, såfremt dividenden i boet ikke er ganske ringe.

At medkontrahenten før konkursen har *modtaget en del af den ydelse, skyldneren skulle erlægge*, afskærer ham ikke fra at hæve aftalen; men en betingelse for ophævelsen er, at han til boet indbetaler værdien af det modtagne. Ophævelsen er ikke som ved køb inter partes efter Købelovens § 57 betinget af, at selve den modtagne ydelse leveres tilbage i væsentlig samme stand og mængde.

100. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 166 og 175. Uden for konkurs kan vedtagelser om erstatningens størrelse ikke tilsidesættes i videre omfang end hjemlet ved den almindelige regel i Aftalelovens § 36, medmindre Konkurslovens regler f. eks. i en aftale om likvidation særlig er gjort anvendelige. Jfr. også nedenfor s. 136 note 111.

Konkursboet skal jo dog gøre alt i penge og i almindelighed ikke føre skyldnerens forretning videre.¹⁰¹

Indtræder boet i aftalen, påhviler forpligtelsen til at opfylde aftalen boet som et *massekrav*.¹⁰² Efter Konkurslovens §§ 4 og 16 kan medkontrahenten ikke fordre anden sikkerhed for opfyldelsen end stillingen som massekreditor, end ikke i tilfælde hvor hans ydelse først efter konkursens begyndelse er erlagt til konkursboet. Placeringen af medkontrahentens krav som massekrav giver ham imidlertid ikke fuld sikkerhed. Navnlig i tilfælde, hvor boet en tid driver skyldnerens virksomhed videre, kan massegælden løbe op i anseelige beløb og måske overstige aktiverne. En række nyere regler, som findes i love om enkelte kontraktstyper, giver derfor medkontrahenten ret til både at kræve indtræden i aftalen og egentlig sikkerhedsstillelse, f. eks. i form af pant eller kaution. Sådanne bestemmelser findes i Købelovens §§ 39 og 41, Kommissionslovens § 37, der henviser til Købelovens regler, og Medhjælperlovens § 32.

Medkontrahenten skal efter boets indtræden i aftalen erlægge sin ydelse til boet. Medkontrahenten må i almindelighed præstere effektiv erlæggelse og kan ikke opfylde sin forpligtelse til at opfylde aftalen ved modregning med konkursfordringer.¹⁰³ Dog må en af fallenten før konkursen indgået aftale om modregning, der ikke kan afkræftes efter almindelige regler, respekteres af boet, jfr. UfR 1953.835.

Boet kan ikke ved at indtræde i aftalen afskære medkontrahenten fra at hæve på grund af *en allerede før konkursen indtrådt, væsentlig misligholdelse*. Kunne medkontrahenten på grund af en sådan misligholdelse hæve og kræve sin allerede erlagte ydelse tilbage, kan han, hvis boet – uretmæssigt – tilegner sig ydelsen, vælge mellem at hæve aftalen og kræve erstatning for ydelsen som

101. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 171 f og s. 100 f.

102. Boet hæfter for opfyldelsen af aftalen i sin helhed som massekrav. Dette gælder endog erstatningskrav i anledning af fejl begået før konkursen, som boet *ikke* ved sin indtræden var bekendt med, jfr. UfR 1955.1009H (TfR 1956.361, Bogudgaven s. 162), og for erstatningskrav på objektivi grundlag opstået før eller efter konkursen, sml. UfR 1947.812H (TfR 1948.318). Jfr. om denne dom nedenfor s. 176 f.

103. Jfr. *Illum*: Modregning s. 103 f og *Ussing*: Almindelig del s. 171 og 355.

massekrav *eller* betragte boet som indtrådt i aftalen og fordre naturalopfyldelse som massekrav, jfr. UfR 1949.456.

Har medkontrahenten inden konkursen erhvervet en prioritetsbeskyttet ret til den ydelse, fallenten skulle erlægge, kan han kræve ydelsen udleveret mod erlæggelse af modydelsen, jfr. Konkurslovens § 6 og som f. eks. i UfR 1953.328 og 1947.233 om fornødent få skifterettens dom efter Retsplejelovens § 672 for, at tingen skal udleveres ham.¹⁰⁴ Boet anses ikke blot ved at udlevere medkontrahenten hans ting og næppe heller ved at modtage et eventuelt vederlag for tingen for at være indtrådt i aftalen.¹⁰⁵ Krav på erstatning f. eks. for mangler, der ikke er fyldestgjort ved modregning, kan, når boet ikke er indtrådt, kun anmeldes som et almindeligt dividendekrav. Vil medkontrahenten ikke lade sig nøje hermed, eller ønsker han en hurtig afgørelse uden som i de citerede retstilfælde at afvente dom for, om han nu virkelig også er separatist, kan han ligesom kontrahenter, der ikke har opnået prioritetsbeskyttelse, benytte interpellationsretten efter Konkurslovens § 16 og derved *enten* opnå, at boet indtræder, *eller* at han får adgang til at hæve aftalen.

C. Opsigelses- og afbestillingsret

Som nævnt oven for under A er konkursboet afskåret fra at kræve visse ydelser, som er tilsagt fallenten, erlagt til boet på grund af medkontrahentens interesse i at opfylde sin forpligtelse over for en bestemt person. Har fallenten imidlertid ret til at opsig aftalen eller til at afbestille ydelsen og derved erhverve et krav f. eks. på tilbagebetaling af erlagt vederlag, foreligger et aktiv, som konkursboet kan tilegne sig, medmindre fallentens tilgodehavende kan holdes uden for boet på andet grundlag end medkontrahentens anerkendelsesværdige interesse i kun at erlægge sin ydelse til fallenten personlig, f. eks. Retsplejelovens §§ 509 eller 511, stk. 3.¹⁰⁶ Også i aftaler om ydelser, der ikke er af personlig karakter, kan boet udøve den ret til opsigelse eller afbestilling, som skyldneren havde.

104. Også i denne henseende regnes konkursens virkninger fra begæringens indgivelse, jfr. Konkurslovens § 50 og UfR 1953.835.

105. Jfr. for norsk ret *Brækhus* i Jussens Venner bind III, hæfte 4, s. 126 f.

106. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 228.

Har således fallenten før konkursen indbetalt et beløb til et rejse-bureau som forskud for deltagelse i en selskabsrejse, kan boet af-bestille rejsen og kræve beløbet tilbage – eventuelt med fradrag af bureauets omkostninger – hvadenten konkursboet havde ret til at sælge deltagelsen i rejsen eller ej.¹⁰⁷

D. Særlig om vedvarende kontrakter

Særlige spørgsmål opstår om konkursboets stilling til aftaler om præstation til skyldneren af vedvarende ydelser, såsom arbejdsydelser eller brug af fast ejendom eller langvarig leje af maskiner (leasing).¹⁰⁸ Både en arbejdsgivers ret til arbejdsydelsen og en lejers brugsret er i almindelighed uoverdragelige og ikke genstand for udlæg;¹⁰⁹ men en regel om, at medkontrahenten (arbejdstageren, ud-lejeren) kun er pligtig at erlægge til boet, dersom hans ydelse undtagelsesvis er overdragelig, ville vanskeliggøre bestræbelserne for at afvikle skyldnerens virksomhed så fordelagtigt som muligt. Hovedpunkterne i lovgivningen og praksis om vedvarende aftaler er, at boet i almindelighed kan indtræde i disse aftaler uanset deres personlige karakter, og at boets indtræden i aftalerne ikke som efter Konkurslovens § 16 afhænger af boets ønske. Aftalerne overføres automatisk på boet. Dette legale personskitte betegnes i almindelighed som *pligtmæssig indtræden*. Både boet og medkontrahenterne er som oftest bedst tjent med at få en passende frist, boet til at afvikle virksomheden og medkontrahenten til at finde en anden arbejdsgiver eller lejer. Er aftalen indgået for meget lang tid, eller er opsigelsesvarslet særlig langt, kan det imidlertid være for byrdefuldt for boet og efter omstændighederne også for medkontrahenten at forblive bundet fuldt ud ved aftalen i dens oprindelige skikkelse, og det tredje hovedpunkt i reglerne om de vedvarende aftaler er, at kontrakten af begge parter kan siges op med sædvanligt eller rimeligt varsel, selvom en længere periode eller varsel var aftalt

107. En udlægskreditor har formentlig samme adgang hertil som konkursboet.

108. Om leasing, se *R. Koch-Nielsen* i *UfR* 1967B.286 ff.

109. Arbejdsgiverens ret efter arbejdsaftaler kan efter omstændighederne overdrages sammen med virksomheden, se *Ussing: Enkelte kontrakter* s. 350 og *Carlsen: Funktionærret* s. 254 ff. Om lejeret, se *Lejelovens* § 53, stk. 2 og 3, samt lovbekendtgørelse nr. 386 af 4. juli 1969 § 66.

mellem parterne, uden at boet kan afkræves erstatning, i hvert fald ikke som massekrav. Denne ændring af aftalen betegnes undertiden *konkursregulering*.¹¹⁰

I en frivillig likvidation kan reglerne om konkursregulering, ligesom Konkurslovens bestemmelser iøvrigt, kun anvendes, hvis vedkommende kreditor er indgået på, at reglerne skal gælde, jfr. UfR 1922.114H.¹¹¹

1. *Arbejdskontrakter*. Arbejdsgiverens konkurs giver kun arbejderen ret til at hæve kontrakten, dersom særlige omstændigheder gør erlæggelse af arbejdsydelsen til boet særlig byrdefuld for arbejderen. Mandatskontrakter bortfalder dog altid, jfr. Kommissionslovens §§ 47, 76 og 87 om kommissionærer, handelsagenter og handelsrejsende.¹¹² I de tilfælde, hvor konkursen bringer aftalen til ophør, eller giver arbejdstageren ret til straks at hæve aftalen, kan arbejdstageren i boet anmelde krav på erstatning for aftalens ophør, jfr. om mandatskontrakter Kommissionslovens §§ 50, stk. 2, 76 og 87. Uanset aftalens bestemmelser om varighed og opsigelse kan erstatning dog i almindelighed kun kræves for tiden, indtil arbejdstageren kunne være opsagt med sædvanligt varsel, jfr. UfR 1937.485H (TfR 1938.338) om en handelsrejsende.

Almindelige tjenstekontrakter kan arbejdstageren normalt ikke hæve.¹¹³ Han kan derimod sige op, og opsigelsen kan ske med almindeligt varsel, selvom et længere varsel var aftalt. Funktionærer

110. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 176–78 og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 164–66.

111. Jfr. *Vald. Hvidt* i UfR 1923B.43 ff. *Stampe* i J 1954.271 f og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 293. – En aftale om anvendelse af Konkurslovens afkræftelsesregler må i almindelighed forstås således, at også de særlige erstatningsberegningsregler ved afbrydelse af vedvarende kontrakter i konkurs (konkursreguleringen) finder anvendelse.

112. Selv om arbejdstagerens hverv er ophørt ved konkursen, har arbejdstageren dog, for så vidt det kan ske uden væsentlig omkostning eller ulempe for ham, at foretage, hvad der er nødvendigt for at beskytte boet mod tab, indtil boet selv kan varetage sine interesser, og arbejdstageren har i dette omfang fuldmagt til at handle for boet, jfr. Kommissionslovens § 48 og Aftalelovens § 24.

113. Det gør næppe nogen forskel, om arbejderen havde tiltrådt stillingen før konkursens erklæring eller begæringens indgivelse, cfr. *Ussing*: enkelte kontrakter s. 378 og – om leje – Konkurslovens § 17.

kan således altid sige op med 1 måneds varsel, jfr. Funktionærlovens § 2, stk. 3, og medhjælperen senest den 15. i en måned til ophør ved månedens udgang, jfr. Medhjælperlovens § 4, stk. 2.¹¹⁴ Opsigelse med afkortet varsel pådrager ikke arbejdstageren erstatningspligt, cfr. om leje Konkurslovens § 17, stk. 2, og nedenfor under 2.

Boet er ligeledes i almindelighed afskåret fra straks at ophæve arbejdskontrakterne med personalet i fallentens virksomhed; men disse kontrakter kan også af boet opsiges med sædvanligt eller rimeligt varsel fra arbejdsgiverens side, selvom særligt forlænget varsel måtte være aftalt. Boet kan således i almindelighed opsiges funktionærer med det legale varsel efter Funktionærlovens § 2, stk. 2. Boet må således respektere de forlængede, *legale* varsler over for ældre funktionærer, men krav på løn for tiden efter udløbet af sædvanligt varsel haves ikke, ej heller som simpelt krav, cfr. om leje Konkurslovens § 17, stk. 2. Opsigelse med normalt varsel kan ske, uanset om et forlænget varsel er aftalt særligt med henblik på at beskytte arbejdstageren i tilfælde af arbejdsgiverens konkurs og således måske kunne tilsidesættes som en uretmæssig kreditorbegunstigelse, jfr. nedenfor s. 243 f, *eller* aftalen om forlænget varsel fra arbejdsgiverens side er indgået på arbejdsgiverens initiativ og af hensyn til hans interesser, som f. eks. hvor aftalen er et – efter Funktionærlovens § 2, stk. 6, nødvendigt – led i en aftale om forlænget varsel fra en arbejdstager, som er uundværlig for arbejdsgiveren.

Ved beregningen af erstatningen til funktionærerne for afbrydelsen af ansættelsen finder reglen i Funktionærlovens § 3, stk. 2, anvendelse. Efter denne regel har funktionærer med længere varsel end tre måneder ubetinget krav på en erstatning svarende til 3 måneders løn, men kun krav på yderligere erstatning efter almindelige erstatningsregler.

Hvor rimelig hensyntagen til arbejdstageren kræver det, kan i særegne til-

114. Medhjælperlovens kapitel 2, der omfatter §§ 2–33, gælder direkte kun for »arbejdsforhold, der tiltrædes af medhjælperen inden dennes fyldte 18. år.« For andre medhjælperer gælder »dansk rets almindelige regler«, jfr. FT 1960/61, tillæg A, sp. 1318. Reglen om opsigelsesvarslet i § 4 kan formentlig betragtes som gældende også for voksne medhjælperer i kraft af sædvane. Andre af kapitlets bestemmelser, der angår spørgsmål, om hvilke en afvigende almen arbejdsretlig regel kan påvises, finder derimod ikke anvendelse på voksne, medmindre de er optaget i kataloget i lovens § 34.

fælde anvendes et rimeligt længere varsel end det legale eller sædvanlige varsel, jfr. Vestre Landsrets utrykte dom af 11. oktober 1967 om en værkfører, der oprindelig havde været ansat i et københavnsk familieaktieselskab, som trådte i likvidation. Under likvidationen viste selskabet sig solvent, og en af selskabets ledere fortsatte den mest lønnende del af produktionen i Esbjerg i et nyoprettet aktieselskab, hvis kapital i det væsentlige stammede fra det likviderende selskab. Lederen lagde afgørende vægt på at kunne tage værkføreren med, og det aftaltes, at han skulle medbringe sin anciennitet, hvorved han ville få 6 måneders opsigelsesvarsel. Det nye selskab sikrede sig 6 måneders opsigelsesvarsel fra værkføreren, hvorved selskabets opsigelsesvarsel efter Funktionærlovens § 2, stk. 6, blev i alt 11 måneder. Efter nogen tids forløb måtte det nye selskab træde i likvidation som insolvent. Værkføreren krævede principalt løn for 11 måneder, idet han bestred, at han kunne opsiges med forkortet varsel, subsidiært løn for 6 måneder, idet ancienniteten i det første selskab måtte medtages ved beregning af opsigelsesvarslet efter Funktionærloven. Dommen giver det likviderende selskab medhold i, at det kunne opsiges værkføreren med forkortet varsel, og at der ikke var en sådan identitet mellem de to selskaber, at ansættelsestiden i det første selskab kunne tages i betragtning ved beregning af minimalvarslet efter Funktionærloven. Opsigelsesvarslet fandtes imidlertid at kunne fastsættes til 6 måneder og ikke til 3 måneder (det legale varsel). Afgørelsen er formentlig begrundet i de foreliggende ganske særlige omstændigheder, som talte for at tage ancienniteten i det gamle selskab med i betragtning, selv om dette ikke kunne støttes på Funktionærlovens regler, sml. § 2, stk. 8. H. G. Carlsen, der omtaler dommen i UfR 1968B.372 ff, vil dog drage videgående slutninger fra dommen og kritiserer læren om konkursregulering som både urimelig og uhjemlet i gældende ret. Han støtter bl. a. sin kritik på voteringerne i UfR 1908.406H og 1912.311H. Voteringerne er påvirket af tvivlen om, hvorvidt der efter Konkurslovens § 33 i dens affattelse før lov nr. 332 af 18. juni 1969 og før Funktionærlovens § 3, stk. 5 (atter ophævet ved lov nr. 333 af s. d.) overhovedet var hjemlet privilegium for tiden efter konkursen, og dommene kan ikke antages at tage stilling til et eventuelt upriviligeret krav. Læren om konkursregulering er imidlertid godkendt i UfR 1937.485H og dens almindelige gyldighed er forudsat i Vestre Landsrets dom af 1967.

Konkursens indtræden medfører ikke, at personalet uden videre betragtes som opsagt. En særlig opsigelse er nødvendig.¹¹⁵ Siger boet arbejdstageren op, og udnytter det ikke hans arbejdskraft, kan arbejdstageren i boet anmelde sit krav på løn eventuelt med fradrag af, hvad han kan fortjene andetsteds – jfr. for funktionærer bestemmelserne i Funktionærlovens § 3 – med privilegium efter Konkurslovens § 33, stk. 1, nr. 2.¹¹⁶

115. Jfr. UfR 1913.350.

116. Jfr. UfR 1961.212H. Også krav på godtgørelse efter Funktionærlovens

Fortsætter arbejdstageren med arbejdet efter konkursen, således at han må anses at arbejde i boets tjeneste, sml. herved UfR 1968. 679, er hans krav på løn indtil det tidspunkt, hvortil opsigelse sker, et massekrav, cfr. dog *H. G. Carlsen: Funktionærret* s. 168 f.¹¹⁷ Ønsker boet, at arbejdstageren skal fortsætte sit arbejde for boet, kan arbejdstageren kræve sikkerhedsstillelse for sin løn, formentlig dog kun for den løbende lønningsperiode.¹¹⁸

2. *Lejekontrakter.* Boet kan ikke sælge fallentens lejemål om *beboelseslejlighed*, hvor lov om midlertidig regulering af boligforholdene, lovbecl. nr. 386 af 4. juli 1969, § 19 om forbud mod dusør er gældende, end ikke selv om lejemålet efter særlig vedtagelse i kontrakten måtte være overdrageligt.¹¹⁹ Boet kan ej heller udnytte lejligheden til andre formål, jfr. Lejelovens § 53. Boets interesse i at indtræde i fallentens lejemål om beboelseslejlighed består derfor alene i at inddrage eventuelt forudbetalt leje eller depositum i boet. Er disse beløb ikke særlig store, eller er lejligheden ikke særlig kostbar, følger af grundsætningen i Retsplejelovens § 509, at lejemålet ikke kan inddrages under konkursen. Konkurslovens § 83

§ 2a er privilegerede, jfr. Konkurslovens § 33, stk. 1, nr. 3 som affattet ved lov nr. 332 af 18. juni 1969. Konkursen vil imidlertid som oftest være en rimelig begrundelse for opsigelsen, og godtgørelseskravets privilegerede stilling får derfor almindeligvis kun betydning, dersom opsigelse er sket før konkursen og ikke har været begrundet i virksomhedens økonomiske vanskeligheder.

117. Fortsætter en funktionær sit arbejde i boets tjeneste, sker det med den anciennitet og dermed det opsigelsesvarsel, han havde erhvervet hos fallenten. Boet kan ikke efter en analogi fra Funktionærlovens § 2, stk. 8, gyldigt træffe aftale med funktionæren om, at han giver afkald på den anciennitet, han havde opnået.
118. Jfr. *Ussing: Enkelte kontrakter* s. 378. Den unge medhjælper kan efter Medhjælperlovens § 32 kræve »sikkerhed for løn og kostpenge, jfr. § 7, for tidsrummet, indtil arbejdsforholdet ved opsigelse kan bringes til ophør«. Se om boets opsigelsesvarsel lovens § 29, 2. pkt. *H. G. Carlsen: Funktionærret* s. 166 f vil anvende Medhjælperlovens regel om sikkerhed analogt på funktionærer.
119. UfR 1882.45 forudsætter, at en forpagtningskontrakt med afståelsesret af boet kan sælges. Sådant salg kan også ske, hvor dusørreglen gælder. Denne regel forbyder ikke »vederlag for afståelse af en forretning« eller for forbedringer af det lejede, jfr. nærmere *Ehlers og Blom: Lejeloven*, II, 1968, s. 89 ff.

indeholder vel en forudsætning om, at boet i almindelighed kan råde over lejemålet om en beboelseslejlighed; men transgbeneficiet efter Konkurslovens § 160 var snævert, og en blot forudsætning i en anden af Konkurslovens bestemmelser kan ikke udelukke, at reglen om beneficiet i dag tillægges videre betydning end i 1872.¹²⁰

I *andre lejemål* om fast ejendom indtræder boet fra konkursens begyndelse i fallentens (lejerens) sted, jfr. Konkurslovens § 17, stk. 1. Lejekontrakten kan både af udlejeren og af boet opsiges med sædvanligt varsel, selvom et længere varsel måtte være aftalt, jfr. Konkurslovens § 17, stk. 2. Konkurslovens regel gælder stadig, også efter Lejeloven er kommet til, for lejerens konkurs.¹²¹ Boet kan således siges op af udlejeren, uanset lejemålet efter Lejeloven eller Lov om midlertidig regulering af boligforholdene er uopsigeligt, jfr. UfR 1956.374. Udtrykket »sædvanligt varsel til almindelig fardag« i Konkurslovens § 17 må dog nu forstås i overensstemmelse med Lejelovens §§ 8–10, jfr. UfR 1938.716H.¹²² Siger boet eller udlejeren med hjemmel i Konkurslovens § 17 op med kortere varsel end fastsat i kontrakten, er den opsigende »pligtig at skadesløsholde medkontrahenten for dennes interesse i retsforholdets fortsættelse«. Udtrykket »skadesløsholde« er i retspraksis opfattet som udtryk for, at kun det virkelig lidte tab uden hensyn til aftale om konventionalbod eller lignende skal erstattes.¹²³ Overdragelse af lejemålet i forbindelse med salg af skyldnerens forret-

120. Afvigende UfR 1956.374, hvor dog alene Lejelovens grundsætninger og lejemålets uoverdragelighed var gjort gældende, og *Ussing: Enkelte Kontrakter* s. 29. Sml. UfR 1901.850 og 1931.761 samt GO s. 208.

121. Efter Skiftelovens § 44, stk. 2, finder Konkurslovens § 17 også anvendelse på fragåelsesboer; men for dødsboer er § 17 nu inden for Lejelovens område fortrængt af denne lovs § 61 om lejerens død før lejemålets udløb. Lejelovens § 61 gælder uanset, hvordan lejerens dødsbo behandles.

122. Om erstatningsberegningen i denne sag, se UfR 1938.730H.

123. Jfr. UfR 1911.747H. Sml. ovenfor s. 132 f. om Konkurslovens § 16, stk. 2. Udlejeren har pligt til at mindske sit tab ved udlejning til anden side, jfr. Lejelovens § 64, stk. 2, der dog direkte kun omhandler ophævelse (ikke opsigelse) på grund af lejerens misligholdelse, jfr. *Ehlers og Bloms Kommentar I* s. 298 f. Krav på erstatning for lejetab efter udløbet af det afgivne varsel var også før lovændringen i 1969 kun et simpelt krav, jfr. UfR 1906.64.

ning til køberen af forretningen kræver udlejerens samtykke, medmindre skyldnerens lejekontrakt giver ham afståelsesret.¹²⁴

Indtil lov nr. 332 af 18. juni 1969 var udlejerens krav på leje privilegeret såvel for tiden indtil konkursens begyndelse som for tiden derefter. Det var noget tvivlsomt, om lejekravet, hvis boet forblev i det lejede, var massekrav for den tid, boet benyttede lokalerne, eller som antaget ved en ældre højesteretsdom¹²⁵ kun privilegeret fordring. Efter at lejeprivilegiet nu er bortfaldet, kan der ikke være tvivl om, at boet, hvis det forbliver i lokalerne, må betale leje som massekrav.¹²⁶

I praksis er antaget, at Konkurslovens § 17 ikke omfatter lejemål, som ved konkursen vel er indgået, men ikke trådt i kraft.¹²⁷ Her gælder da Konkurslovens § 16.¹²⁸ Leje af løsøre må ligeledes bedømmes efter Konkurslovens § 16.

I almindelighed antages, at boets indtræden i fallentens aftaler ikke kan udelukkes ved særlig vedtagelse herom. I Konkurslovens § 17 er imidlertid udtrykkelig foreskrevet, at lejerens bo kan afskæres fra at indtræde i de lejekontrakter, der omfattes af reglen, ved en bestemmelse herom i lejeaftalen, f. eks. om at lejemålet hører op eller straks kan ophæves, dersom lejerens bo kommer under konkursbehandling. Sådanne bestemmelser er almindelige i forpagtningskontrakter, jfr. f. eks. UfR 1897.235H,¹²⁹ og gælder ex lege i

124. Salg af lejemålet alene er efter Lov om midlertidig regulering af boligforholdene § 19 forbudt, for så vidt lejemålet omfattes af denne lov, uanset om boet i forhold til udlejer er berettiget til at overdrage lejemålet.

125. UfR 1912.232H.

126. Når boet benytter sig af sin adgang til at gøre brug af det lejede, må udlejerens krav på vederlag for tiden efter konkursens indtræden, og indtil en opsigelse får virkning, have samme stilling, som om boet havde indgået kontrakten. Derimod kan lejerestancer for tiden før konkursen ikke kræves betalt som massekrav, cfr. om et telefonabonnement UfR 1947.812H.

127. *Ussing*: Enkelte kontrakter s. 31 taler i tilslutning til *Lassen*: Speciel del, 1897, s. 173 om, at lejemålet er »tiltrådt«. Rettest er formentlig, om en særrregel overhovedet anerkendes, at lægge vægt på, fra hvilken dato brugsretten begynder, og ikke på, om indflytning er sket.

128. Udlejerens eventuelle krav om erstatning var efter en ældre praksis ikke privilegeret, jfr. UfR 1914.468.

129. Se også post 19 i den i *Hindenburg*: Formularbog trykte forpagtningskontrakt.

de kontrakter om brug af mindre landbrugsejendomme, der omfattes af lovene nr. 240 og 241 af 7. juni 1952, jfr. disse loves §§ 2, stk. 6, og 2, stk. 7. Lejerettens uoverdragelighed udelukker derimod ikke i sig selv boet fra at indtræde i kontrakten.

En ejerlejlighed efter lov nr. 199 af 8. juni 1966 indgår normalt i lejlighedsindehaverens konkursbo.¹³⁰

3. Andre kontrakter

a. Som allerede er nævnt, bringer konkursen ikke i sig selv alle aftaler med skyldneren til ophør, eller giver medkontrahenten ret til at hæve. Dette fremgår for så vidt angår gensidigt bebyrdende kontrakter af Konkurslovens § 16. Enkelte aftaler ophører imidlertid ved en af parternes konkurs. Udtrykkelige lovregler herom findes imidlertid kun for enkelte kontraktstyper, jfr. således Kommissionslovens §§ 47, 76 og 87 om mandatskontrakter. Iøvrigt må afgøres ved undersøgelse af hver enkelt aftaletype for sig, om konkursen er ophørs- eller ophævelsesgrund for denne type aftaler. Her skal nogle almindelige synspunkter af betydning for bestemmelsen af retsstillingen ved forskellige kontraktstyper fremhæves.

Aftaler, der i særlig grad bygger på en forudsætning om *skyldnerens betalingsdygtighed* kan almindeligvis ikke opretholdes efter skyldnerens konkurs. Aftaler om ydelse af lån til skyldneren kan ikke fordres opfyldt efter låntagerens konkurs.¹³¹ En bank er således hverken bundet af tilsagn om henstand, kredit eller forhøjelse af kreditten overfor skyldneren eller overfor hans konkursbo.¹³²

Er lånet allerede ydet, kan långiveren hæve aftalen, d. v. s. kræve lånet tilbage, uanset den aftalte forfaldstid endnu ikke er indtrådt, jfr. Pantebrevsformular I, post 8, litra b¹³³ og Pantebrevsformular II post 4.

Kommer et *forsikringsselskab* under konkurs, kan forsikringsta-

130. Jfr. cirkulære nr. 28 af 1. marts 1967, § 7, stk. 3. – Vedtægter for *andelsboligforeninger* indeholder undertiden bestemmelser om, at boligretten er uoverdragelig. Om sådanne bestemmelser udelukker konkursboet fra at tilegne sig andelshaverens ret, ses ikke afgjort i retspraksis.

131. Jfr. *Ussing*: Enkelte kontrakter s. 54 f og NRt 1956.428.

132. Jfr. således også NRt 1910.534 og *Brækhus* i Jussens Venner bind III, hæfte 4, s. 116.

133. En lignende bestemmelse er i almindelighed indeholdt i vilkårene for byggelån, se *Axel H. Pedersen*: Byggeriet s. 148 ff. Sml. iøvrigt

geren hæve aftalen. Ophæves aftalen ikke, bortfalder den tre måneder efter konkursens bekendtgørelse, jfr. Forsikringsaftalelovens § 26, stk. 1, smh. med Konkurslovens § 52.¹³⁴

Medkontrahenten, der kan hæve aftalen på grund af skyldnerens konkurs og udnytter denne beføjelse, kan i boet anmelde krav på erstatning for sit tab ved, at aftalen ikke gennemføres, jfr. om mandatskontrakter Kommissionslovens §§ 50, stk. 2, 76 og 87 og om forsikringsaftaler, Forsikringsaftalelovens § 26, stk. 3.

Aftaler, hvorefter *fallenten skal erlægge en vedvarende ydelse eller udfolde en vedvarende virksomhed*, kan medkontrahenten ikke uden videre hæve, selvom konkursen øger risikoen for, at aftalen vil blive misligholdt. I nogle tilfælde må medkontrahenten dog indrømmes ret til at hæve. En aftale om en langvarig tidsbefragtning kan formentlig ophæves af tidsbefragteren, dersom befragteren (rederen) går konkurs.¹³⁵ Driften af skibet kræver både faglig dygtighed og betydelige økonomiske ressourcer. Entreprise- og leveranceaftaler vil formentlig oftere kunne opfyldes på tilfredsstillende måde af boet og det kan derfor være tvivlsomt, om de altid kan hæves af bygherren, dersom entreprenøren går konkurs, jfr. om bestemmelsen i § 20 i Almindelige betingelser for arbejder og leverancer ovenfor s. 129.

Aftaler, hvor *det personlige forhold mellem parterne* spiller en afgørende rolle, kan i almindelighed hæves i tilfælde af konkurs.

Aftaler om personligt samarbejde med skyldneren kan af medkontrahenterne hæves, når skyldneren går konkurs. Dette gælder således *interessentskaber*, jfr. *Sindballe: Selskabsret I*, s. 142.¹³⁶ Spørgsmålet, om konkursboet kan ophæve eller opsige interessentskabet, er omtalt nedenfor under b.

Ussing: Enkelte kontrakter s. 57 f. UfR 1967.536 fortolker pantebrevsformularen restriktivt i et tilfælde, hvor kun den ene af to pantebitorer var gået konkurs.

134. Se herved ovenfor s. 63 note 47 og s. 129. I tilfælde af selskabets insolvens uden konkurs gælder Forsikringsaftalelovens § 26, stk. 2, hvorefter forsikringstagerens ophævelse af aftalen kan afværges ved sikkerhedsstillelse. Om selskabets frivillige likvidation, se Forsikringsaftalelovens § 27, stk. 2. Se igrønt *Ussing: Enkelte kontrakter* s. 242 f.

135. Jfr. *Brækhus* smstd. s. 121 f.

136. Se også *Augdahl: Kompaniskap* s. 160 med note 4. Anderledes om en kommanditists konkurs, *Sindballe I* s. 188 og om *partrederi* Søløvens

b. Under a er talt om, hvorvidt medkontrahenten kan hæve eller sige op i tilfælde af skyldnerens konkurs. Lovreglerne om arbejds- og lejeforhold giver imidlertid også boet ret til at frigøre sig for skyldnerens forpligtelser efter arbejds- og lejeaftaler med forkortet varsel. Disse regler, der begrænser medkontrahentens rettigheder over for boet, kan formentlig i et vist omfang overføres også på andre vedvarende kontrakter. Boet indtræder således vistnok uden videre også i andre vedvarende aftaler end arbejds- og lejekontrakter; men aftalerne kan opsiges fra begge sider med et normalt eller rimeligt varsel. Boet kan dog ikke kræve konkursregulering af særligt langvarige kontrakter, dersom uopsigeligheden i virkeligheden er et vederlag for en af skyldneren erlagt ydelse, f. eks. en del af prisen for salget af en forretning. En interessents konkursbo kan f. eks. vistnok opsiges interessentskabsaftalen med et rimeligt varsel, selvom aftalen ikke tillægger interessenten sådan opsigelsesret.¹³⁷ Aftaler, der skærper de almindelige legale misligholdelsesvirkninger, er i almindelighed uden virkning for boet, jfr. herved Konkurslovens § 16, sidste stk.

Om visse kontrakter er dog givet særlige regler. Således bortfalder forsikringsaftaler efter Forsikringsaftalelovens § 26 uden videre 3 måneder efter konkursens begyndelse, uden at forsikringstageren efter ordlyden af § 26, stk. 3, har krav på erstatning i boet for den skade, han lider ved forsikringens ophør.¹³⁸

§ 20. Se om konkursboets indtræden i partrederi NRt 1915.850 og *Brækhus* i Jussens Venner, bind III, hæfte 4, s. 123.

137. Således *E. Munch-Petersen*: Overdragelser til Fyldestgørelse s. 109 og svensk og tysk ret, der imidlertid også giver udlægshavere opsigelsesret, jfr. *Nial*: Om handelsbolag och enkla bolag s. 242 med note 3 og 5. Imod at indrømme konkursboet en særlig opsigelsesret *Torp*: Selskabsret s. 83 med note 19 under henvisning til Konkurslovens § 1, *Sindballe*: Selskabsret I, s. 116 og s. 142 og for norsk ret *Augdahl*: Kompaniskap s. 140 f og 160.

138. Motiverne til Forsikringsaftaleloven s. 66 viser ikke, om kommissionen har været opmærksom på, at ordene i § 26, stk. 3, ikke omfatter bortfald ved 3 måneders fristens udløb. — Krav mod selskabets bo for erstatning for skader opstået i de 3 måneder er formentlig massekrav, mens erstatning efter § 26, stk. 3, for afbrydelse af forsikringen er et simpelt krav.

KAPITEL 5

Konkurskrav, massekrav og prioritetsbeskyttede krav

I. ALMINDELIG ORIENTERING

Krav på skyldneren, som er stiftet før konkursens begyndelse, jfr. Konkurslovens § 50, og som derfor skal fyldestgøres af boet, jfr. § 1, kan boet fordre *omsat til penge*, jfr. § 13. Konkursen bevirker, at boet bliver beføjet til at frigøre sig ved erlæggelse for forpligtelser, som skal fyldestgøres af konkursmassen, uanset om skyldnerens *frigørelsestid* efter almindelige regler ikke er indtrådt, jfr. § 14. Kravene fyldestgøres i den i lovens kapitel 5 nævnte orden. Denne rækkefølge kaldes *konkursordenen*.¹

Konkursen vil ofte medføre, at et krav kræves opfyldt, uanset den normale *forfaldstid* ikke er indtrådt.² Betydningen heraf er, at misligholdelsesvirkninger indtræder, hvis fordringen ikke dækkes. Dette har navnlig betydning for krav ifølge gensidigt bebyrdende aftaler, jfr. ovenfor s. 131 f, og for prioritetsbeskyttede krav, jfr. således Retsplejelovens § 680.³ Efter Konkurslovens § 131 sker udlodningerne i boet til alle fordringshavere, uanset om deres krav er forfaldent eller ej. De, der har fordringer på skyldneren, som bestod ved konkursens begyndelse og derfor kan kræves fyldestgjort af den almindelige konkursmasse, kaldes *konkurskreditorer*.

En *prioritetsbeskyttet*, omsætningsbeskyttet eller tinglig beskyttet *ejendomsret* til en ting i boets besiddelse, f. eks. en købers ret til en individuelt bestemt genstand, giver normalt adgang til at forlange tingen udleveret af boet, jfr. Konkurslovens § 6. Andre *prioritets-*

1. Denne betegnelse er for så vidt nu mindre træffende, som der efter lov nr. 332 af 18. juni 1969 kun findes enkelte grupper af for- og efterstillede krav, men loven benytter i sin titel stadig ordet »konkursordenen«, og ordet er derfor også bevaret i denne fremstilling.
2. Se om sprogbrugen *Ussing*: Almindelig del s. 44–46.
3. Efter Konkurslovens § 12 vil der endvidere kunne påløbe morarenter; men på grund af rentens placering i Konkursordenen efter lov nr. 332 af 18. juni 1969 er dette uden større praktisk betydning.

beskyttede krav, der giver ret til en ydelse, og som alene hviler på enkelte aktiver, kan kun fyldestgøres af disse aktivers værdi.⁴ Hviler sådanne krav, som det oftest er tilfældet, tillige på hele skyldnerens formue som en almindelig fordringsret, må de først gøres gældende mod de enkelte aktiver og derefter for det eventuelt udækkede restbeløb mod konkursmassen, jfr. Konkurslovens § 130. Forfølgningen af prioritetsbeskyttede krav mod de aktiver, de hviler på, således at kravene skal fyldestgøres forlods af aktivernes værdi, kan undertiden ske på de berettigedes initiativ efter samme regler som ellers uafhængigt af konkursen. Indehaverne af sådanne krav, f. eks. håndpanthavere, kaldes *separatister*. Andre prioritetsbeskyttede krav kan kun fyldestgøres i forbindelse med bobehandlingen ved, at det pågældende aktiv sælges af boet, normalt ved tvangsauktion, jfr. Retsplejelovens § 679 og Konkurslovens § 75, nr. 4, og indehaveren af kravet er således konkurskreditor. Dette gælder navnlig underpanterettigheder, jfr. Konkurslovens § 37. Panthavere i fast ejendom kan dog efter omstændighederne gøre sig til separatister, jfr. Retsplejelovens §§ 680 og 681. Kreditorer, som har adgang til fyldestgørelse gennem *modregning*, har en stilling, som meget minder om en separatists.

Konkursen bevirker ofte, at også prioritetsbeskyttede krav forfalder, jfr. for så vidt angår underpant pantebrevsformular I, pkt. 8, litra b, og formular II, pkt. 4. Derimod gælder reglen i Konkurslovens § 14 om frigørelsestidens indtræden ikke for prioritetsbeskyttede krav. Frigørelsestiden fremkaldes ejheller ved afholdelsen af tvangsauktion, jfr. Retsplejelovens § 562, stk. 4, 2. pkt.⁵

Gæld, som konkursboet selv har stiftet eller særlig overtaget ved indtræden i skyldnerens løbende kontrakter, og gæld, som kan siges at være opstået af konkursbehandlingen, er *massegæld*. Kreditorerne efter sådan gæld, massekreditorerne, fyldestgøres af konkursmassen fremfor al anden gæld, jfr. Konkurslovens § 31. Massegæld

4. Krav, der alene hviler på et enkelt aktiv, og som (endnu) ikke er prioritetsbeskyttet, f. eks. et utinglyst pantebrev for trediemands gæld uden personlig hæftelse, kan formentlig overhovedet ikke gøres gældende mod boet.

5. Underpant i løsøre efter pantebreve tinglyst før 1. juli 1960 fyldestgøres først efter den privilegerede gæld, jfr. Konkurslovens § 39 og lov nr. 177 af 29. april 1960. Reglen i Konkurslovens § 14 gælder for sådanne gamle underpanterettigheder, jfr. *Deuntzer: Skifteret*, s. 241.

går endvidere forud for underpanterettigheder og andre begrænsede tinglige rettigheder, som ikke fyldestgøres uafhængigt af skiftebehandling, men dog kun for så vidt gælden helt eller delvis vedkommer de behæftede ting eller rettigheder, jfr. Konkurslovens § 38. Massegælden er boets gæld. Hverken skyldneren eller kreditorerne hæfter personligt for denne gæld, medmindre sådan hæftelse har særligt grundlag, f. eks. for så vidt angår skyldneren, at han før konkursen har forpligtet sig efter en aftale, som boet nu er indtrådt i, og for så vidt angår en kreditor, at han har kautioneret for en forpligtelse, boet har påtaget sig. Sluttes boet efter Konkurslovens § 97 som utilstrækkeligt til dækning af omkostningerne ved konkursbehandlingen, er konkursrekvirenten, være sig skyldneren eller en kreditor, personlig ansvarlig for de udækkede skifteomkostninger, men ikke for andre masseforpligtelser, jfr. ovenfor s. 73 og 82.

II. KONKURSKREDITORER

A. Fordringens stiftelsestid

Kun kreditorer, hvis fordringer består ved konkursens begyndelse, fyldestgøres af konkursmassen som konkurskreditorer, jfr. Konkurslovens § 1. Konkursens begyndelse betyder her som andetsteds tidspunktet for konkursbegæringens indgivelse til skifteretten, jfr. Konkurslovens § 50 og nedenfor kapitel 6, I. Som konkurskrav skal dog også fyldestgøres fordringer ifølge løfter modtaget i god tro i tiden indtil konkursens bekendtgørelse og visse andre forpligtelser stiftet i tiden, mens spørgsmålet om konkurs er til behandling, jfr. Konkurslovens §§ 2 og 48a samt nedenfor s. 196 ff.

En *fordrings stiftelsestid* er ikke altid let at bestemme.⁶ Krav på *erstatning for skade uden for kontraktsforhold* anses stiftet ved den skadevoldende begivenheds indtræden, uanset om de skadelige følger først indtræder senere.⁷ Er fallenten ansvarsforsikret, har skade-

6. Stiftelsestiden har også betydning i andre relationer. *Forældelse* efter DL 5-14-4 indtræder 20 år efter kravets stiftelse, jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 391, der dog – modsat *Lassen*: Almindelig del s. 839 – for så vidt angår aftalefordringer lægger vægt på løftets afgivelse og ikke tidspunktet, hvor det bliver bindende. *Prækclusion* rammer krav stiftet før dødsfaldet, jfr. *Lassen*: Almindelig del s. 878 med note 40. Se iøvrigt den udførlige fremstilling hos *Welamson*: Konkursrätt s. 439 ff.
7. Sml. Forsikringsaftalelovens § 91. Se også *Ussing*: Erstatningsret s. 176 samt *A. Vinding Kruse*: Erstatningsretten II s. 510, hvorefter krav på

lidte (kreditor) krav på dækning mod selskabet uden om konkursboet, når erstatningspligten og erstatningens størrelse er fastslået, jfr. Forsikringsaftalelovens § 95.⁸

Fordringer stiftet ved aftale kan anmeldes i boet, hvis løftet eller tilbuddet⁹ fra fallenten er kommet til kreditors kundskab før konkursens begyndelse.¹⁰ Dette gælder alle krav, der støtter sig på løftet, således navnlig også erstatning i anledning af misligholdelse af aftalen før, ved eller efter konkursen, jfr. herved Konkurslovens § 16, stk. 2. Krav om konventionalbod kan dog ikke fordres opfyldt af boet, vistnok selv om kravet er blevet aktuelt på grund af misligholdelse før konkursen, jfr. ovenfor s. 132 og s. 140.

Regreskrav mod fallenten fra kautionister eller andre samskyldnere kan gøres gældende i boet, dersom fallentens forpligtelse over for kreditor er opstået før konkursen, jfr. herved Konkurslovens § 19.

Ved aftaler om erlæggelse af vedvarende ydelser til fallenten anses kravet på hele modydelsen, også for tiden efter konkursen, indtil kontrakten ophører eller opsiges, at være en konkursfordring.

Krav om *underholdsbidrag* til børn, ægtefælle eller tidligere ægtefælle kan, hvad enten det hviler på dom, overøvrighedens resolution eller aftale, fordres betalt af boet, dersom bidraget vedrører tiden før konkursen eller den løbende betalingsperiode.¹¹ Dette gælder dog næppe bidrag mellem samlevende ægtefæller efter Ægteskabslov II § 5. UfR 1911.541 antager, at også bidrag, der forfalder i tiden efter konkursen, indtil boet optages til slutning, kan anmeldes som konkursfordring.¹² En begrundelse herfor er vanskelig at finde.

erstatning for undladelser opstår på det tidspunkt, da den undladte handling senest måtte være foretaget, for at skaden kunne være undgået.

8. Jfr. *Ussing: Enkelte Kontrakter* s. 284. Om autoansvarsforsikring, se nu Færdselslovens § 65a, som affattet ved lov nr. 223 af 4. juni 1969.

9. Boet kan acceptere tilbud til fallenten inden for den almindelige akceptfrist, jfr. *Ussing: Aftaler* s. 76 ved note 137.

10. Jfr. *Brækhus: Konkurs* s. 142.

11. Børnebidrag betales efter Børnelovens § 14, stk. 4, halvårsvis forud, medmindre andet er bestemt.

12. Således også *Deuntzer: Skifteret*, s. 201 og *Munch-Petersen: Skifteretten*, s. 78. Sådant krav haves ikke i fremmed ret, jfr. *Welamson: Konkursrätt* s. 446 om svensk ret, tysk Konkursordnung § 3, norsk Utkast til lov om fordringshaveres prioritet, konkurs m. v. (prioritetsloven) 1961 s. 22 f.

Antages krav på bidrag for perioder, der begynder efter konkursens begyndelse, at være stiftet før konkursen, måtte den berettigede formentlig have krav på bidrag også ud over boets behandlingstid. De tekniske vanskeligheder ved kapitalisering eller afsætning af et beløb til dækning af de fremtidige bidrag er ikke uoverstigelige, sml. herved bestemmelsen i Børnelovens § 18, stk. 1, og reglen i Lov om inddrivelse af underholdsbidrag nr. 150 af 24. april 1963 § 19 om dækning af bidragspligt over for børn med et samlet beløb.¹³ Rettest er vistnok ikke at give udlæg i boet for underholdsbidrag for tiden efter konkursens begyndelse, men at tage skyldnerens underholdsforpligtelser i betragtning ved fastsættelsen af evt. understøttelse af boet i medfør af Konkurslovens § 83.¹⁴ Gæld til ægtefællen må principielt dækkes på lige fod med anden gæld, jfr. nedenfor B, 5. Dette gælder også periodiske ydelser til afdrag på gæld opstået ved skævdeling på skifte, jfr. UfR 1923.205.

Bøder, krav om konfiskation og sagsomkostninger i straffesager kan anmeldes i boet, dersom den strafbare handling er begået før konkursen, jfr. UfR 1913.481H og 1950.621H.¹⁵ For bøders og konfiskationskravs vedkommende er dette nu normalt uden praktisk betydning, efter de ved ændringsloven af 1969 er stillet efter andre fordringer i konkursordenen. Bestemte genstande, der konfiskeres, kan det offentlige udtage af boet som separatist, jfr. herved UfR 1952.886 om et pengebeløb beslaglagt før konkursen i medfør af Retsplejelovens § 745.¹⁶

13. Bidragspligt uden faderskab pålagt en mand før Børnelovens ikrafttræden den 1. januar 1961 kan anmeldes som gæld i hans dødsbo, men fyldestgøres først, efter gælden er betalt, jfr. Lov om børn uden for ægteskab nr. 131 af 7. maj 1937 § 26, stk. 2 og 3, som er opretholdt ved Børneloven, jfr. dennes § 22, stk. 3, se *Bitsch's* kommentar til denne lov, 2. udgave s. 137–140.
14. I modsætning til dansk og svensk ret er kravet på underholdsbidrag for tiden før konkursen efter den norske Prioritetslov af 31. maj 1963 (nr. 2) § 3 et privilegeret krav, jfr. *Arne Christiansen* i Lov og Rett 1963. 318 f.
15. Se om bøder GO § 120 med bemærkninger s. 233 og *Hurwitz: Kriminalret*, almindelig del s. 563, og om konfiskation *Hurwitz* sammested s. 595 med note 41. Se om konfiskation på grund af fallentens lovovertrædelser efter konkursen UfR 1959.57H.
16. Jfr. *Hurwitz: Kriminalret*, almindelig del s. 594 og Straffelovrådets skrivelse af 30. september 1965 gengivet i Betænkning nr. 423 af 1966

Sagsomkostninger i borgerlige sager pålagt boet i en sag, der er anlagt af eller mod skyldneren før konkursen, men som er gået over på boet, jfr. Konkurslovens § 8, er massekrav.¹⁷ Fortsættes sagen af eller mod skyldneren personligt, fordi den ikke angår boet, jfr. nedenfor s. 205 ff., er kravet på betaling af sagsomkostninger, som skyldneren måtte blive pålagt, boet uvedkommende.

Efter Konkurslovens § 35a, indsat ved ændringsloven af 1969, sker udlodning for *renter* af konkursfordringer kun i de meget sjældne tilfælde, hvor de almindelige fordringers hovedstol bliver fuldt dækket, og der endnu er noget tilbage i boet. Renter, som løb før konkursen, vedbliver at løbe indtil udlodningen, jfr. Konkurslovens § 12, stk. 2. Fra anmeldelsen i boet løber, dersom fordringen er forfalden, en procesrente i overensstemmelse med reglerne i Gældsbrevslovens § 62, jfr. Konkurslovens § 12, stk. 1.

Inkassosalær af anmeldte fordringer kan kun anmeldes i boet, dersom kreditor med føje har givet fordringen til inkasso før konkursen. Kun i så fald er salærkravet opstået før konkursen, jfr. UfR 1921.429. Salær for udfærdigelse af anmeldelsen kan ikke afkræves skyldneren og kan allerede af den grund ikke anmeldes i boet, jfr. UfR 1904 A.95. Pålægges fallenten omkostninger under resultatløs kære af konkursdekretet, kan disse formentlig anmeldes i boet som simpelt krav, jfr. UfR 1938.99H og kommentaren i TfR 1938.334 (337).

Fallentens skat skal konkursboet kun udrede for tiden indtil konkursens begyndelse. Har fallenten undladt at betale forfalden B-skat, kan disse rater anmeldes i boet. Har fallenten under konkursbehandlingen haft selvstændige skattepligtige indtægter, jfr. Konkurslovens § 5, som ikke udlignes af underskud fra samme eller de foregående år,¹⁸ må boet forlange, at skattemyndighederne på lignende måde som ved skilsmissexskifter foretager en fordeling af

s. 44. Beslaglæggelse til sikkerhed for sagens omkostninger og erstatningsansvar bortfalder ved konkursen, jfr. Retsplejelovens § 797, stk. 2.

17. Vil boet derimod ikke indtræde i sag anlagt af skyldneren, må kravet på sagsomkostninger i alt fald for tiden indtil konkursens begyndelse være en konkursfordring, jfr. UfR 1968.930. Indtræder boet i sagen, men tager det straks bekræftende til genmæle, bliver kravet på de forinden konkursen påløbne sagsomkostninger formentlig almindelig konkursfordring.

18. Jfr. om overførsel af underskud Ligningsloven, lovbekendtgørelse nr. 424 af 19. december 1968, § 15.

restskatten eller tilbagebetalingsbeløbet (»overskydende skat«) mellem boet og fallenten personlig. Konkursboet er ikke selvstændigt skattesubjekt og kan derfor ikke pålægges særlig indkomstskat efter lovebekendtgørelse nr. 275 af 27. juni 1968, f. eks. af fortjeneste ved salg af fast ejendom.

B. For- og efterstillede krav

1. Ligelig fyldestgørelse og konkursordenen

Konkursens grundprincip er en ligelig fyldestgørelse af kreditorerne ved hjælp af hele debtors formue, så langt den rækker. Ligeligheden er dog ikke fuldstændig. *Massekreditorerne* fyldestgøres, som omtalt nedenfor under III, forud for konkurskreditorerne, jfr. Konkurslovens § 31, og indehaverne af *tinglige krav* går, som omtalt nedenfor under IV, for så vidt angår fyldestgørelse af den ting eller rettighed, hvorpå de hviler, forud for alle konkurskreditorer og for de massekrav, der ikke »vedkommer de behæftede ting eller rettigheder«, jfr. Konkurslovens § 38. End ikke de egentlige *konkurskreditorer* fyldestgøres alle på lige fod.

Efter Konkurslovens kapitel 5, afsnit A, var konkurskreditorerne inddelt i en række klasser, således at intet afsattes til dækning af kreditorerne i en senere klasse i ordenen, før kreditorerne i de foregående klasser havde fået fuld dækning. Kreditorer, der ikke særlig var henført til de første klasser i konkursordenen, kaldtes *almindelige* eller simple kreditorer og blev fyldestgjort lige, jfr. Konkurslovens § 35. Kreditorerne i de foregående klasser kaldtes *privilegerede*. De privilegerede klasser omfattede en række krav af forskellig karakter. For nogles vedkommende skyldtes fortrinsretten særlig hensynet til kreditor (skatter, krav mod embedsmænd og værger og tildels løn), for andre var begrundelsen ønsket om at hjælpe debitor til at kunne skaffe sig visse nødvendige livsforholdenheder på kredit ved at give kravet på betaling en særlig god stilling (husleje, lægehonorar, betaling for medicin o. lign.). Privilegierne var ikke konsekvent afgrænsede og byggede i væsentlig grad på traditioner og på erfaringer fra en svunden tid, da enhver i langt højere grad end nu helt var henvist til selv at skaffe sig det nødvendige.¹⁹ Kun privilegiet for løn har samklang med nu-

19. Jfr. nærmere kritikken i 1. udgave s. 98 ff og i Betænkning nr. 423 af 1966 s. 19 ff.

tidens ønske om beskyttelse for den daglige indtægt, og selv bestemmelserne om dette privilegium tiltrængte en vis modernisering. Ved lov nr. 332 af 18. juni 1969 er antallet af privilegerede krav blevet meget væsentligt indskrænket.²⁰ Tilbage er kun lønkrav (og i forbindelse hermed erstatning for afbrydelse af arbejdsforholdet og krav på ferieløn) samt – og det kun midlertidigt, til afgiftslovgivningen er revideret – visse leverandørkrav mod detaillister for betalte afgiftsbeløb. Efter Konkurslovens § 35 i dens oprindelige affattelse gik krav på opfyldelse af gaveløfter efter alle øvrige kreditorers fordringer. Ved loven af 1969 blev tillige nogle yderligere krav (renter, bøder m. v.) *stillet bag efter de almindelige kreditorer*. De almindelige kreditorer er dem, som ikke ifølge særlig bestemmelse skal dækkes enten forud for eller bag efter anden gæld. Den rækkefølge, hvori konkurskreditorerne skal dækkes, kaldtes tidligere og kaldes også i titlen på lov nr. 332 af 18. juni 1969 for *konkursordenen*.

Deuntzer og *Munch-Petersen* medtager i deres opstillinger af konkursordenen både massekrav og prioritetsbeskyttede rettigheder.²¹ Herved tilsøres imidlertid let, *at* massekreditorerne ikke er konkurskreditorer, *at* kun visse massekrav går forud for panterettigheder og andre prioritetsbeskyttede rettigheder, jfr. Konkurslovens § 38, og *at* indehaverne af prioritetsbeskyttede krav kun skal fyldestgøres forlods, for så vidt værdien af den ting eller de rettigheder, som kravet hviler på, strækker til. Her er derfor fyldestgørelsen af konkurskreditorer, massekreditorer og indehavere af prioritetsbeskyttede krav behandlet hver for sig.

En enkelt type rettighed, som er udstyret med en vis prioritetsbeskyttelse, er dog både i Konkursloven og i denne fremstilling medtaget i de almindelige konkurskreditorers rangfølge, sc. »fordringer, som måtte være forbundne med almindeligt, lovbestemt underpant i løsøre«, jfr. Konkurslovens § 34. Sådant almindeligt pant adskiller sig fra privilegerede fordringer *før konkursen* ved at

20. Også i Norge er privilegierne ved lov af 31. maj 1963 (nr. 2) blevet væsentligt begrænset, jfr. *Christiansen* i *Lov og Rett* 1963.308 ff og bemærkningerne til lovforslaget (Utkast til lov om fordringshaverens prioritet i konkurs m. v. (Prioritetsloven), 1961, og Ot.prp. nr. 8 (1962–63)).

21. *Deuntzer*: *Skifteret* s. 254–256 og *Munch-Petersen*: *Skifteret* s. 8 ff med note 2.

begrænse pantsætterens rådighed og ved at gå forud for senere retsstiftelser.²² I *konkurs* er det almindelige pant derimod stillet som en privilegeret fordring, dog således at retten går forud både for senere stiftede sekundære panterettigheder i enkelte genstande og for senere stiftede almindelige panterettigheder, jfr. Konkurslovens § 34 in fine. Som eksempel på almindeligt pant kendes nu kun endnu eksisterende krav ifølge tinglyst skifteekstrakt.²³ Skiftelovens § 63 som ændret ved lov nr. 412 af 18. december 1963 giver ikke længere adgang til at sikre de umyndige arvingers krav ved almindeligt pant i længstlevendes formue. Pant i tingsindbegreb, jfr. Konkurslovens § 152, stk. 2, behandles i konkurs efter reglerne om andet viljesbestemt underpant i Konkurslovens §§ 37 og 38.

2. Almindelige regler om privilegium

Privilegiet omfatter også omkostningerne ved inddrivelsen af fordringen, for så vidt disse overhovedet kan fordres dækket af boet, jfr. ovenfor II, A, og UfR 1940.176. Privilegiet omfatter efter loven af 1969 kun renter påløbet inden konkursdekretet, jfr. Konkurslovens § 35a, nr. 1. Ved *overdragelse* af fordringen følger privilegiet sædvanligvis med, jfr. for norsk ret Prioritetsloven af 31. maj 1963 nr. 2 § 6, stk. 1. Ganske vist træder det efter den stærke begrænsning af privilegierne nu stærkere frem, at privilegiets funktion er at sikre funktionærer og arbejdere deres underhold. Da det ofte, trods reglen i Konkurslovens § 124, vil vare et stykke tid, før de privilegerede lønfordringer kommer til udbetaling, kan imidlertid en arbejdstager have en legitim interesse i at kunne skaffe sig dækning ved at sælge fordringen, og dette vil han normalt kun kunne gøre, hvis erhververen indtræder i privilegiet. Det synes ikke praktisk muligt i det enkelte tilfælde at skønne over, om erhververens hensigt er at skaffe arbejdstagerne dækning for deres lønkrav eller at yde lån til arbejdsgiveren, cfr. dog Justitsministeriets udtalelse over for folketingsudvalget i FT 1968/69, tillæg B

22. Jfr. *Borum*: Arvefaldet s. 103 og *Illum*: Dansk Tingsret I s. XX. – Det er derfor urigtigt, når *Fr. Vinding Kruse* i *Ejendomsretten* III s. 1323 og 1359 f. betragter almindeligt pant og privilegerede fordringer som identiske, se herimod *Ross*: Ret og Retfærdighed s. 242 note 4 og v. *Eyben*: Panterettigheder, s. 16 f.

23. Se herom *Ernst Andersen*: Arv og Legat s. 302–304, Arveret s. 39.

sp. 2585. Også ved *kreditorfølging* bevares privilegiet. Skattevæsenet kan ikke over for en arbejdsgiver, der har undladt at afregne foreløbig skat, påberåbe sig det privilegium, arbeidstageren ville have haft. Den del af A-indkomsten, som skal betales i foreløbig skat, tilkommer ikke arbejderen og har aldrig gjort det. Der er derfor ikke noget privilegium, som skattevæsenet kan indtræde i.²⁴

Efter den norske Prioritetslovs § 6, stk. 2, indtræder den, der *indfrier en fordring uden at få den overdraget*, også i privilegiet, for så vidt han overhovedet opnår et dækningskrav mod boet. Dette er derimod ikke altid tilfældet i dansk ret. I UfR 1969.1H, kommenteret i 1969B.125, havde indehaveren af et rejsbureau kort før et charterflyselskabs konkurs mod kvittering betalt dets personale deres forfaldne løn, måske for at sikre sig personalet til et selskab, han havde overtaget. I konkursboet anmeldte han krav på refusion af det udlagte beløb som privilegeret lønfordring. Højesteret nægtede privilegium.²⁵ Må kreditor antages at have været villig til at give transport, og skyldes det blot en fejltagelse eller ukendskab til retsreglerne, at indfrielsen ikke har taget transport på fordringen, bør valget af den tekniske fremgangsmåde og benævnelsen ikke føre til et forskelligt materielt resultat, og indfrielsen bør derfor i sådanne tilfælde anses som indtrådt i privilegiet. Har indfrielsen kautioneret for den privilegerede fordring, eller hæfter han på andet grundlag for dens betaling, vil hans regreskrav være udstyret med kreditors privilegium.²⁶

Udbetalte afdrag må i almindelighed afskrives på den ældste (uprivilegerede) del af tilgodehavendet, jfr. UfR 1959.639H.²⁷

24. Anderledes derimod ved tilbageholdelse af løn i medfør af lov om indrivelse af underholdsbidrag §§ 5–9 og efter de tidligere bestemmelser i Kommuneskattelovens § 42, jfr. *Stampe* i UfR 1952B.114 f.

25. Jfr. endvidere UfR 1950.533 H, 1954.920 og 1957.799 samt *Ussing* i Erstatningsret s. 227 og i UfR 1937B.113 f. Se også *Preben Lyngsø* i UfR 1968B.184 f og om speditørs udlæg til told *Max Reiter: Speditionsaftalen*, 1963, s. 91.

26. Jfr. UfR 1941.225 og *Ussing: Kaution* s. 152 f.

27. Jfr. for svensk ret NJA 1963.353 (Nord. Domss. 1963.236). I et tilfælde, hvor kreditor havde afgørende indflydelse på debitorselskabet, har en norsk højesteretsdom antaget, at afbetalinger på pantegæld ikke kunne afskrives på den ældste del af pantegælden, hvor pantesikkerheden var afkræftelig (NRt 1966.636, Nord. Domss. 1966.317). Sådanne tilfælde

Privilegium haves kun mod hovedskyldneren og ikke tillige mod kautionister, jfr. UfR 1907.427. Privilegium kan selvsagt ikke indrømmes kreditor ved aftale, ej heller i forbindelse med aftale om skyldnerskifte, jfr. UfR 1958.61H.²⁸

3. De privilegerede fordringer

a. Løn

1°. Personkredsen. Efter massegælden fyldestgøres af den almindelige konkursmasse først krav på løn og andet vederlag for arbejde i skyldnerens tjeneste samt forskellige andre krav i forbindelse hermed, jfr. Konkurslovens § 33 som ændret ved lov nr. 332 af 18. juni 1969. Efter den tidligere formulering tilkom privilegiet »højere og lavere tjenende«, og på grundlag heraf havde retspraksis fastslået, at virksomhedens ledere, således direktøren i et aktieselskab²⁹ eller den, der uden cheftitel dog har haft den faktiske ledelse af foretagendet, jfr. UfR 1955.730, ikke havde privilegium for deres lønkrav. De citerede ord er udgået af loven, men af motiverne fremgår,³⁰ at der ikke med hensyn til personkredsen er tilsigtet nogen realitetsændring. Samme begrænsning som hidtil følger af ordene »i skyldnerens tjeneste«. Bestyrelsesformænd er ikke privilegerede, og bestyrelsens formand kan heller ikke på andet grundlag gøre krav på privilegium. Derimod kan ikke ganske udelukkes, at andre medlemmer af bestyrelsen, der tillige udfører underordnet arbejde i firmaet og får løn herfor, for deres lønarbejde kan indtage samme stilling som andre ansatte og derfor have krav på privilegium.

Det kan diskuteres, om direktøren i det fallerede selskab bør have fortrinsret for sit lønkrav på lige fod med selskabets øvrige ansatte. Konkursen kan, men behøver ikke skyldes hans uheldige ledelse. Lønnen kan have samme betydning for ham, og det kan efter omstændighederne være lige så vanskeligt (eller vanskeligere) for ham som for andre at finde anden passende beskæftigelse. I Sverige har også direktøren privilegium. Det ville imidlertid stride mod tilvante danske retsforestillinger at give virksomhedens administrative leder fortrinsret. Heller ikke Funktionærloven og Ferieloven

vedrørende privilegier vil nu efter dansk ret rammes af Konkurslovens § 33, stk. 2.

28. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 285 og 293.

29. Jfr. UfR 1966.664.

30. FT 1968/69, tillæg A, sp. 3012.

omfatter direktører. Over for usikkerheden i konkurssituationen står ofte en bedre sikring i tilfælde af afskedigelse eller afgang på grund af alder, og denne balance ville forrykkes, hvis direktøren også skulle have sikkerhed i tilfælde af virksomhedens sammenbrud. At direktøren ikke har hævet sin løn, vil også i højere grad end for funktionærernes vedkommende kunne have karakter af en kreditydelse, et lån til firmaet.

En ansat kan have et særligt forhold til virksomheden ikke alene på grund af sin stilling som administrerende leder, men også på grund af medejerskab og en deraf følgende indflydelse på virksomheden. Konkurslovens § 33, stk. 2, giver skifteretten en fakultativ adgang til at nægte privilegium til medarbejdere, som i kraft af deres eller deres nærmestes aktiebesiddelse eller andel i virksomheden udøvede eller kunne udøve en væsentlig indflydelse på denne.³¹ Er et aktieselskab gået konkurs, kan f. eks. en kontorassistent, som ejede en så stor part af aktierne, at han kunne udøve en væsentlig indflydelse, nægtes fortrinsret. Det kræves ikke, at han besad aktiemajoriteten. Bestemmelsen kan anvendes, blot han under hensyn til fordelingen af aktier og aktionærernes deltagelse i generalforsamlingerne faktisk havde haft mulighed for at udøve væsentlig indflydelse på afstemningerne, hvadenten han har gjort brug af sin magt eller ej. Har en kommanditist, der alene hæfter med sit indskud, eller en stille deltager, hvis indskud end ikke er lagt for dagen over for omverdenen, haft ansættelse i virksomheden, må der foretages en konkret analyse af, om han i kraft af selskabskontrakten eller den fremgangsmåde, der sædvanligvis blev fulgt i firmaet, havde mulighed for at udøve en væsentlig indflydelse. Bestemmelsens fakultative karakter gør det muligt at undgå ubillige resultater. Er i et ansvarligt interessentskab aftalt, at der skal afsættes løn til de ansvarlige interessenter, før overskud beregnes, vil interessenterne eller deres boer dog selvsagt ikke kunne anmelde noget lønkrav i selskabets særlige bo. Dette gælder uden hensyn til de enkelte interessenters større eller mindre indflydelse. Noget spørgsmål om privilegium opstår derfor ikke.

Større praktisk betydning end muligheden for nægtelse af lønprivilegium for hovedaktionærer og andelshavere har det, at samme

31. Jfr. Betænkning om konkursordningen, nr. 423 af 1966, s. 31. Betænkningens udkast gik ud på obligatorisk nægtelse af privilegium for aktieejere og andelshavere med væsentlig indflydelse. Jfr. også svensk Konkurslovs §§ 32a og 100a samt *Welamson: Konkursrätt* s. 253 og 440.

regel også kan anvendes på disse personers »nærmeste«. Som eksempler på nærmeste nævner Betænkningen om konkursordenen, nr. 423 af 1966, s. 31 ægtefælle, forlovede, forældre og børn samt disses ægtefæller. Opregningen er uden selvstændig retlig betydning. På den ene side kan også andre stå lige så nært, og på den anden side kan undtagelsesvis forholdet til de nævnte beslægtede og besvogrede være så køligt eller fjernt, at de ikke anses for nærmeste. Udtrykket nærmeste omfatter også f. eks. en samlever. Ved bedømmelsen af, om der efter den fakultative bestemmelse i § 33, stk. 2, skal nægtes privilegium til f. eks. hovedaktionærens søn eller svigersøn, der har været ansat i selskabet i en måske underordnet stilling, må bl. a. tages hensyn til, om den pågældende virkelig har bestridt en stilling, der svarede til den fastsatte løn, og om andre funktionærer har tilgodehavender af lignende størrelse. Af bestemmelsen følger á fortiori, at der normalt ikke i et enkeltmandsfirmas konkursbo bør tillægges indehaverens ægtefælle lønprivilegium.

Lønprivilegiet er som nævnt betinget af, at arbejdet er udført »i skyldnerens tjeneste«. Privilegiet tilkommer derfor ikke den, der ved arbejde som selvstændig næringsdrivende eller dog i hovedsagen på egen hånd har opnået tilgodehavender hos skyldneren, jfr. UfR 1961.1014H og 703, 1951.879 og 1905A.281.³² Den betingelse, Funktionærloven stiller i § 1, stk. 2 for at indrømme funktionærstatus, at den ansatte »indtager en tjenestestilling, således at han er undergivet arbejdsgiverens instruktioner«, er således også en betingelse for konkursprivilegium.³³

Heltidsbeskæftigelse er ikke en betingelse for lønprivilegium, jfr. UfR 1926.511.³⁴

2°. Fordringerne. Lønprivilegiet efter Konkurslovens § 33, stk. 1, omfatter fem arter af krav på arbejdsvederlag og lignende ydelser.

32. I UfR 1941.553H var et orkester engageret til at spille på en restaurant. Uanset at restauratøren kun havde sluttet aftale med kapelmesteren, fandt dommen, at alle musikernes vederlagskrav var privilegerede som løn i restauratørens bo. – Svensk højesteretsdom i NJA 1967.297 (Nord. Domss. 1967.282) nægter en modekonsulent privilegium.

33. Se om Funktionærlovens regel H. G. Carlsen: Dansk Funktionærret s. 36 ff.

34. Se om funktionærstatus efter ændringerne i Funktionærloven ved lov nr. 77 af 20. marts 1964 H. G. Carlsen i UfR 1964B.168 f.

Privilegiet omfatter efter § 33, stk. 1, nr. 1, for det første *krav på løn* og andet vederlag for arbejde. Lønnens benævnelse, beregningsmåde eller udbetalingsordningen er uden betydning. Også krav på provision og tantieme er privilegeret, ligesom kostpenge, jfr. UfR 1937.485H, kommenteret i TfR 1938.338 f.³⁵ Krav på tilbagebetaling af lån, som arbejdstageren har ydet arbejdsgiveren, er selvsagt ikke privilegeret. Tilgodehavender fremkommet ved, at arbejdstageren på grund af arbejdsgiverens økonomiske vanskeligheder ikke har fået sin fulde løn udbetalt, anses i almindelighed ikke som lån, jfr. UfR 1959.639H.

Tidsmæssigt er privilegiet begrænset til krav, som er *forfaldet i tidsrummet fra 6 måneder før konkursbegæringens indgivelse* og indtil konkursdekretets afsigelse. Konkurslovsudvalget havde foreslået en periode på 3 måneder; men nogle fagorganisationer modsatte sig en så betydelig reduktion, og Folketinget fastsatte perioden til 6 måneder. Udsættes behandlingen af konkursbegæringen i medfør af Konkurslovens § 48a, kan tiden for privilegiet blive op til ca. 8 måneder. Tidsfristen er i loven knyttet til forfaldstiden og ikke til indtjeningstiden af hensyn til akkorder, hvor lønnen – bortset fra forskud – først forfalder, når hele arbejdet er afsluttet og regnskabet gjort op.³⁶

Dernæst nævner § 33 i nr. 2 *krav på erstatning for afbrydelse af arbejdsforholdet*. Afbrydelsen kan enten være en følge af konkursen eller af tidligere begivenheder. Afbrydes en funktionærs ansættelse på grund af konkursens indtræden, vil han have ret til erstatning svarende til 1–6 måneders løn alt efter det opsigelsesvarsel, som ansættelsestidens længde berettiger ham til, jfr. Funktionærlovens § 3, jfr. § 2. Selv om et længere opsigelsesvarsel måtte være aftalt, sker der en »konkursregulering«, således at lønkravet i konkurs begrænses til 6 måneders løn, jfr. ovenfor s. 137. Er afbrydelsen sket før konkursen under sådanne forhold, at funktionæren er berettiget til erstatning, fastsættes denne efter reglen i Funktionærlovens § 3; men der gives ikke privilegium for længere tid tilbage end 6 måneder før konkursbegæringens indgivelse. Har

35. Privilegiet består også, uanset om en del af lønnen indbetales til tredie-
mand til pension eller lignende, cfr. dog UfR 1958.1018 om arbejds-
giverens bidrag til Sygelønsfonden.

36. Jfr. FT 1968/69, tillæg A sp. 3008 f.

funktionæren f. eks. efter en afbrydelse, der er sket 8 måneder før konkursbegæringens indgivelse, krav på 6 måneders løn, vil kun 4 måneder heraf ligge inden for 6 månedersfristen. Han kan anmelde krav på 4 måneders løn som privilegeret fordring og krav på 2 måneders løn som simpel fordring.³⁷

Efter Funktionærlovens § 2a skal en arbejdsgiver, som opsiges en funktionær, der har været beskæftiget i virksomheden en vis tid,³⁸ udrede en *godtgørelse*, hvis opsigelsen ikke kan anses for rimeligt begrundet i funktionærens eller virksomhedens forhold. Også krav på denne godtgørelse er privilegeret, jfr. Konkurslovens § 33, stk. 1, nr. 3, hvis opsigelsen eller afbrydelsen af arbejdsforholdet har fundet sted inden for de sidste 6 måneder før konkursbegæringens indgivelse. Bestemmelsen vil næppe få stor praktisk betydning, da en opsigelse, der er forårsaget af virksomhedens økonomiske vanskeligheder, i almindelighed anses som rimeligt begrundet, jfr. UfR 1968.782H, kommenteret i UfR 1969B.120.

Privilegeret er efter § 33, stk. 1, nr. 4, også krav på *feriegodtgørelse*, som er indtjent (ikke forfaldet) i det ved konkursdekretets afsigelse (ikke konkursbegæringens indgivelse) løbende kalenderår eller i det foregående kalenderår.

Endelig bestemmer § 33, stk. 1, nr. 5, at hvis fordringshaveren efter skifterettens skøn har søgt et *krav, som går længere tilbage* end de under nr. 1–4 angivne tidsrum, gennemført uden ugrundet ophold, men ikke har kunnet nå at foretage et udlæg, der oprettholdes i forhold til konkursboet, skal der gives ham privilegium også for dette ældre krav. Arbejdsgiverens uberettigede indvendinger mod lønkravet må ikke afskære arbejdstageren fra at få privilegium. Kreditor skal altså, så snart kravet kan gøres op, fremsætte det over for sin (tidligere) arbejdsgiver og derefter, stadig uden ugrundet ophold, gøre det gældende ved sagsanlæg eller eventuelt ved særligt foreskrevne fremgangsmåder til afgørelse af faglig strid. Kreditor må heller ikke lade selve sagens behandling trække i langdrag. Falder dom først under konkursen, eller er eksigibel dom afsagt så kort tid før konkursbegæringens indgivelse, at kreditor ikke havde haft mulighed for at gennemføre et udlæg, der ikke ville kunne af-

37. Jfr. FT 1968/69, tillæg B sp. 2595.

38. Og som er fyldt 20 år.

kræftes efter § 23, stk. 1, eller bortfalde efter stk. 2, har han krav på, at hans fordring anerkendes som privilegeret.³⁹

Lønkrav fra unge medhjælpere, jfr. Medhjælperlovens § 2, der har gjort tjeneste på en fast ejendom, som tilhører fallenten, har efter § 31 i Medhjælperloven sikkerhed i ejendommen forud for viljesbestemt pant for løn og kostpenge i det sidste halve år før konkursen og indtil udløbet af den efter konkursens begyndelse følgende måned.⁴⁰

b. Leverandørers krav mod detaillister for betalte afgifter

Efter en række afgiftslove, der tidligere hjemlede statskassen privilegium i leverandørers boer for forskellige omsætningsafgifter, var også den til betalte afgifter svarende del af leverandørens krav mod detaillister privilegeret i detaillisternes konkursboer inden for en vis tidsgrænse. Da man mente, at leverandørerne ikke var i stand til at bære risikoen for tab, hvis dette privilegium afskaffedes, er privilegiet opretholdt ved § 33a, men kun for så vidt angår leverandørernes krav mod detaillisterne på godtgørelse af betalte afgifter. Leverandørens krav fyldestgøres efter lønkrav, men før den almindelige gæld. Bestemmelsen er midlertidig. Justitsministeriet gav over for det folketingsudvalg, der behandlede forslaget til loven af 1969, tilsagn om ophævelse af leverandørprivilegiet samtidig med gennemførelse af en ordning, hvorefter statskassen refunderer leverandørerne deres tab på afgifterne.⁴¹

c. Almindeligt lovbestemt underpant i løsøre

Efter de i Konkurslovens § 33a nævnte krav dækkes almindeligt lovbestemt pant i løsøre, jfr. § 34. Som nævnt ovenfor under II, B, 1, kendes sådant pant nu kun ved tinglyst skifteekstrakt efter Skiftelovens § 63, oprettet før loven af 18. december 1963.

4. Simpel gæld

a. Begrænsninger i anmeldelsesretten

Efter massegæld og privilegeret gæld er betalt, anvendes resten af den almindelige konkursmasse til dækning på lige fod af den øvrige gæld til de konkurskreditorer, der har anmeldt deres krav i boet.

39. Jfr. nærmere om bestemmelsen FT 1968/69, tillæg B, sp. 2575 ff.

40. Reglen gælder efter Medhjælperloven af 31. maj 1961 i modsætning til den tidligere lov kun for unge medhjælpere. Reglen gælder også ved udlæg. Bestemmelsens nærmere udformning er med føje kritiseret af *Illum* i Om ejerpant og panteprioritet s. 16 f.

41. Jfr. FT 1968/69, tillæg B sp. 2561 f.

Visse krav er dog efterstillede, således at de kun dækkes, hvis der undtagelsesvis bliver noget tilovers, efter den almindelige gæld er betalt, jfr. nærmere nedenfor under 5.

En selvfølgelig forudsætning for, at et krav kan gøres gældende i konkursboet som kreditorkrav, er, at kravet ikke er ugyldigt og ikke afkræftes. Nogle krav kan imidlertid på grund af selve deres beskaffenhed ikke fyldestgøres af boet til skade for skyldnerens øvrige kreditorer.

Aktionærerne kan ikke i selskabets likvidations- eller konkursbo få dækning for deres aktier, før al gæld er betalt, jfr. Aktieselskabslovens § 65, sidste stk., og de *enkelte interessenter*s boer og kommanditister kan ikke få udlodning fra interessentskabsboer, før al fællesgæld er dækket, se nærmere om interessentskabskreditorers fortrinsret i interessentskabsboer frem for særkreditorer, privilegerede som simple, foran s. 65. En stille deltager kan derimod i den ansvarlige indehavers bo anmelde sit krav om tilbagebetaling af indskuddet som kreditor, jfr. UfR 1917.852H.⁴²

Ovenfor s. 156 f er omtalt reglen i Konkurslovens § 33, stk. 2, hvorefter lønprivilegium fakultativt kan nægtes en lønmodtager, hvis han selv eller hans nærmeste i kraft af aktiebesiddelse eller andel havde væsentlig indflydelse over den nu fallerede virksomhed. Lønkravet kan da i almindelighed gøres gældende som simpel fordring. Foreligger imidlertid identitet mellem fordringens kreditor og debitor i den forstand, at disse i realiteten *økonomisk set* er samme person, må kreditors krav helt afvises. Anmeldelsesret som kreditor er således nægtet hovedaktionæren i et aktieselskab for krav på vederlag for arbejde i selskabets tjeneste, jfr. UfR 1930.1H og 1956.530.⁴³

Skyldnerens ægtefælle er ikke afskåret fra at anmelde sine krav i boet på lige fod med de øvrige kreditorer, jfr. herved Ægteskabslov II (Retsvirkningsloven) § 29; men efter omstændighederne vil tilvejebringelse af en ret høj grad af sandsynlighed for, at beløb overladt skyldneren har været lån og ikke indskud i hans virksomhed eller gave, være nødvendig, jfr. UfR 1930.519 og 1939.1114H.⁴⁴

42. Jfr. *Sindballe*: Selskabsret I s. 191.

43. Jfr. *Sindballe*: Selskabsret II s. 70 og *Munch*: Formueforholdet mellem ægtefæller s. 137. Om identitetssynspunktet, se også UfR 1968.766H refereret nedenfor s. 201 f samt s. 65, note 54, og s. 242.

44. Jfr. *Munch*: Formueforholdet mellem ægtefæller s. 116 ff.

Vederlagskrav efter Ægteskabslov II § 23 kan efter samme lovs § 24 kun gøres gældende på fællesboskifte, og kravet kan kun rettes mod det beholdne fællesbo og særeje.⁴⁵ Det samme gælder vederlagskrav efter Skiftelovens §§ 61a og 69b.

Aftale om at anmelde et højere beløb i boet, end kreditor har til gode, er ugyldig, jfr. UfR 1939.32H. Aftale om konventionalbod kan ej heller af kreditor påberåbes over for boet, jfr. ovenfor s. 132, 140 og 148. Har kreditor ved en frivillig akkord eller ved en individuel aftale givet skyldneren nedslag i gælden, kan han dog, medmindre aftalen giver holdepunkt for en anden forståelse, afkræve skyldneren det fulde tilgodehavende med fradrag af erlagte afdrag, dersom skyldneren misligholder aftalens afdragsbestemmelser, jfr. UfR 1928.365, ligesom han, hvis skyldneren går konkurs, i boet kan anmelde hele gælden, jfr. UfR 1918.269.⁴⁶

b. Udvidelser af anmeldelsesretten

I enkelte tilfælde kan kreditor anmelde et *større* beløb i konkursboet, end han kunne have afkrævet skyldneren. *Tvangsakkordlovens* § 32 bestemmer, at akkordkreditorerne i skyldners konkursbo kan anmelde deres fulde oprindelige krav med fradrag af afbetalinger, dog således at dividenden ikke kan overstige, hvad de efter tvangsakkorden havde krav på.

Solidarisk hæftelse foreligger, hvor flere debitorer hæfter for samme fordring, således at kreditor kan afkræve debitorerne mere end en andpart af gælden, og en debitors betaling bevirker frigørelse for de andre.⁴⁷ Eksempler på solidarisk hæftelse er kaution og flere skadevolderes ansvar for samme skade. En skyldners betaling af et afdrag bevirker en tilsvarende nedsættelse af kreditors fordring, og kreditor kan derfor i almindelighed kun anmelde restfordringen i medskyldnernes konkursboer. Dette resultat fraviges imidlertid ved bestemmelsen i Konkurslovens § 18 om *fuld anmeldelsesret* uanset modtagelsen af afdrag på gælden fra medskyldnere.⁴⁸

Bestemmelsen i Konkurslovens § 18 omfatter efter sin ordlyd

45. Om krav efter § 26 i lov nr. 131 af 7. maj 1937 om børn uden for ægteskab, som er opretholdt ved Børnelovens § 22, stk. 3, se ovenfor s. 149 note 13.

46. Jfr. *Ussing: Almindelig del* s. 371 og ovenfor s. 53 med note 21.

47. Jfr. *Ussing: Almindelig del* s. 11.

48. Jfr. *Ussing: Almindelig del* s. 429 ff, *Rasting* i UfR 1949B.202 ff,

kun den situation, hvor kreditors chance for at få fuld dækning sædvanligvis er ringest, nemlig hvor alle de solidarisk hæftende skyldnere samtidig er under konkurs. En dividende fra et konkursbo afskærer da ikke kreditor fra at få dividende af hele sin fordring – og ikke blot af restfordringen – i et andet bo; men kreditor kan naturligvis ikke i alt få udbetalt mere, end han har til gode. Denne sidste begrænsning har på grund af de sædvanligvis små dividender i konkursboerne kun sjældent praktisk betydning.

I retspraksis er reglen i § 18 om fuld anmeldelsesret fundet anvendelig – i kraft af udvidende fortolkning, analogi eller selvstændige retsgrundsætninger – også i situationer, der ikke dækkes af bestemmelsens ord. Således indrømmes fuld anmeldelsesret, selv om det konkursbo, der har udbetalt dividende, er sluttet, inden det næste bo er begyndt.⁴⁹ Reglen i § 18 anvendes også i visse tilfælde, hvor kun en af skyldnerne er gået konkurs. Her vil kreditor have interesse i at kunne anmelde sin fulde fordring i konkursboet, hvis enten den afdragsbetalende skyldner har begrænset sit ansvar til kun at angå en del af gælden,⁵⁰ således at han ikke kan kræves for mere, end han har betalt, eller hvis han kan befrygtes at være insolvent. Boet har ikke pligt til at betale dividende af den samme fordring mere end én gang, og fuld anmeldelsesret for kreditor medfører derfor, at den afdragsbetalende skyldner, selv om han ellers ville have haft regres over for boet for det afdrag, han har betalt, f. eks. fordi han er kautionist, afskæres fra at kunne udnytte sin regresret.⁵¹ Er konkurs først indtrådt, kan medskyldneren ikke begrænse kreditors anmeldelsesret ved at erlægge et afdrag. Retspraksis giver kreditor fuld anmeldelsesret, selv om en ellers regresberettiget medskyldner har betalt et afdrag efter kon-

Munch i UfR 1960B.14 ff, *Krag Jespersen*: Kautions s. 31 ff, *Carsten Smith*: Garantiret I særlig s. 222 ff og *Brækhus* i Jussens Venner, serie G nr. 5 samt de hos *Harbou-Munch*: Konkursloven ved § 18 citerede domme.

49. Jfr. UfR 1883.855.

50. Hæfter kautionisten for de første 10.000 kr. af en gæld på 20.000 kr., og betaler han de 10.000 kr., er der ingen solidaritet for de resterende 10.000 kr., og kreditor har ikke fuld anmeldelsesret. Hæfter kautionisten for alle 20.000 kr., men således at han har begrænset sin hæftelse til 10.000 kr., kan der derimod blive tale om fuld anmeldelsesret for kreditor. Jfr. UfR 1924.137H og 1928.438H.

51. Jfr. UfR 1916.20H.

kursens begyndelse.⁵² Er et afdrag derimod betalt inden konkursens begyndelse, har retspraksis, antagelig navnlig af hensyn til den afdragsbetalende skyldners regresret, været tilbøjelig til at give kreditor fuld anmeldelsesret.⁵³

Teorien har været inde på, at kreditor burde have fuld anmeldelsesret, hvis han ikke kan få mere hos den afdragsbetalende skyldner, enten fordi afdraget er opnået ved en retsforfølgning, der har udtømt afdragsyderens midler, eller fordi denne skyldner har begrænset sit ansvar til det betalte beløb.⁵⁴ Uden fuld anmeldelsesret har kreditor i disse tilfælde ingen mulighed for at få fuld fyldestgørelse. Antages hensynet til den afdragsbetalende medskyldners regresret at burde være bestemmende for begrænsningerne i den fulde anmeldelsesret, må fuld anmeldelsesret anerkendes, hvor den afdragsbetalende skyldner ikke har regres, f.eks. hvor han er hovedskyldner, og fallenten er kautionist. Fuld anmeldelsesret udelukker i sådanne tilfælde ikke noget regreskrav, men går ud over konkursboets øvrige kreditorer.⁵⁵ Retsspraksis har næppe taget afgørende stilling til disse mulige udvidelser af den fulde anmeldelsesret.

Reglen i § 18 omfatter også solidarisk ansvar, hvor grundlaget for skyldnernes hæftelse er forskelligt. Retsspraksis har derimod holdt en vekselendossents vekselretlige forpligtelse udenfor.⁵⁶ Hovedskyldnerens og selvskyldnerkautionistens umiddelbart solidariske ansvar falder naturligvis inden for § 18. Efter herskende opfattelse i dansk teori omfattes også det subsidiære ansvar ved simpel kaution af § 18.⁵⁷ Det kan i det enkelte tilfælde være vanskeligt at skelne mellem simpel kaution, hvor kautionisten skal betale, når det er bevist, at kreditor ikke kan få dækning hos hovedskyldneren, og tabskaution, hvor kautionisten indestår for det tab, kreditor lider på hovedskyldneren. Kreditor har imidlertid ikke fuld anmeldelsesret i tabskautionistens bo, da tabskautionisten kun hæfter for tabet på hovedskyldneren, altså den udækkede del af fordringen.

Reglen i § 18 anvendes også på betalinger, der fremkommer ved hjælp af et af trediemand stillet pant, jfr. nedenfor s. 303 ff.

Indfrier en af flere solidarisk hæftende skyldnere eller kautionister⁵⁸ under konkursen hele fordringen (eller den del, han hæf-

52. Jfr. UfR 1887.982H og 1888.994H.

53. Jfr. UfR 1895.88H og 1929.434.

54. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 434 f og G.O. s. 211 f.

55. Jfr. måske UfR 1933.819.

56. Jfr. UfR 1958.1213.

57. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 430 og i Kaution s. 89 f med note 52, men anderledes *Motiverne* s. 52 f.

58. Men naturligvis ikke hovedskyldneren.

ter for), indtræder han efter Konkurslovens § 19 i kreditors sikkerhedsrettigheder og privilegium mod den eller de fallerede medskyldneres boer. Selv om den indfriende skyldner kun har regres mod fallenten for en del af fordringen, kan han dog anmelde den fulde fordring i boet, men naturligvis ikke få udbetalt mere, end han har til gode.⁵⁹

5. Efterstillede fordringer

a. Efterstillet ifølge loven

Efter § 35a, som blev indsat i Konkursloven ved lov nr. 332 af 18. juni 1969, skal tre arter af krav først fyldestgøres efter de almindelige (simple) kreditorer. De efterstillede krav er prioriteret efter hinanden og udgør således hver sin klasse i konkursordenen. Intet afsættes til en klasse, før den foregående klasse er fuldt dækket. Da der kun yderst sjældent i et konkursbo vil opnås fuld dækning for den almindelige gæld, vil hele den efterstillede gæld dog i praksis normalt blive stillet ens, idet der ikke bliver nogen midler til overs til udlodning til denne gæld. De efterstillede kreditorer er med andre ord i praksis i almindelighed stillet på samme måde, som hvis deres krav slet ikke kunne anmeldes i boet. Man har dog ment, at kravene bør kunne anmeldes. Det ville være stødende, om et konkursbo, f. eks. fordi der under behandlingen kom en uventet betydelig indtægt, hvorved den almindelige gæld blev dækket, kunne udleveres skyldneren til fri rådighed, selv om f. eks. rente- og konfiskationskrav var udækket.

De tre klasser af efterstillede krav, som er opregnet i § 35a, er:

1°. Krav på renter af privilegerede og simple fordringer, som påløber efter konkursdekretets afsigelse.

2°. Krav på bøder og værdikonfiskation samt krav på betaling af tillæg til skat som følge af urigtig eller undladt selvangivelse.

3°. Krav ifølge gaveløfte.

1°. *Renter*, der er påløbet *inden* konkursdekretets afsigelse, følger fordringen. Reglen i § 35a, nr. 1, omfatter kun renter, der løber *efter* dekretets afsigelse. Renter af massekrav er massekrav. Renter af pantefordringer er selv omfattet af pantesikkerheden, for så vidt pantets værdi strækker til, jfr. herved Tinglysningslovens

59. Jfr. *Ussing: Kaution* s. 319 ff.

§ 40, stk. 4. Renter af et modkrav kan næppe benyttes til modregning, medmindre der er givet pant i fordringen.

Er en fordring ikke i forvejen forrentet med mindst 5 %, løber fra fordringens anmeldelse i boet,⁶⁰ forudsat fordringen er forfalden, er procesrente på 5 %, jfr. Konkurslovens § 12 og Gældsbrevslovens § 62, stk. 2.⁶¹ Beregning af rente i boet forudsætter en begæring herom fra kreditor. Skyldneren bliver kun pligtig at svare procesrente ved retsforfølgning rettet mod ham personlig.⁶²

Renters efterstilling er begrundet i hensynet til at lette bobehandlingen. Bærer alle fordringer samme rente, bevirker efterstillingen ingen forrykkelse mellem fordringerne.

2°. *Bøder* omfatter både bøder, der er pålagt ved dom, og bøder, der er fastsat administrativt, men ikke bøder, der pålægges konkursboet i anledning af boets virksomhed. Sådanne bøder er massekrav.

Værdikonfiskation omfatter enhver konfiskation, der ikke retter sig mod bestemte ting eller rettigheder.⁶³ Kravet på udlevering af en bestemt konfiskeret ting, f. eks. et køretøj, der er benyttet ved indsmugling, er derimod et separatistkrav. Værdikonfiskation omfatter ikke pligten til at betale et afgiftsbeløb, der er unddraget det offentlige. Reglen i § 35a, nr. 2, hindrer heller ikke, at den, som ved en forbrydelse har lidt et tab, der kunne være fyldestgjort gennem konfiskationsprovenuet, jfr. Straffelovens § 77, anmelder sit erstatningskrav i den skyldiges konkursbo som almindelig gældsfordring.

Bøder og til dels konfiskationskrav tilsigter at ramme den skyldige og er efterstillede, fordi opfyldelsen af disse krav i konkurs, hvis de konkurrerede på lige fod med almindelige gældsfordringer, i første række ville ramme den skyldiges kreditorer.

Loven om selvangivelse af indkomst og formue m. v., lovebekendtgørelse nr. 350 af 14. august 1967, § 5, stk. 1, pålægger i visse tilfælde, når den skattepligtige indkomst eller formue som følge af mangelfulde oplysninger er sat for lavt, skatteyderen at efterbetale

60. Der er ikke hjemmel for at regne renten fra anmeldelsens dato, jfr. *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 270 med note 3, sml. *Ussing-Dybdal: Gældsbrevslovene* s. 118 f og *Ussing: Almindelig del* s. 74.

61. Ved boets reassumption ydes renter også for tiden fra boets slutning til udlodningen efter reassumptionsbehandlingen, jfr. UfR 1916.480.

62. Jfr. UfR 1918.280 og 1913.375.

63. Jfr. Betænkning om konkursordenen, nr. 423 af 1966, s. 36.

den for lidt erlagte skat med det dobbelte beløb. Medens kravet på selve den unddragne skat er almindelig konkursfordring, er forhøjelsen i det væsentlige pønalt begrundet og kan ikke gøres gældende i konkursboet til skade for de almindelige kreditorer.

3°. Har skyldneren inden konkursen bortskænket en *gave*, må det afgøres i hovedsagen efter samme synspunkter som ved andre overdragelser, om gavemodtageren har erhvervet en ret, der er beskyttet mod giverens kreditorer. Ved gaver vil omstændigheder, der tyder på, at overdragelsen ikke er alvorligt ment, dog nok lettere bevirke, at dispositionen betragtes som proforma end ved overdragelser mod vederlag, sml. om sontringen livsgaver-døds-gaver *Ernst Andersen*: Arveret s. 220 ff. Selv om gavemodtageren har erhvervet en prioritetsbeskyttet ret, vil hans ret hyppigt kunne afkræftes efter Konkurslovens §§ 26 eller 28. Afkræftes hans ret, eller har han ikke vundet en mod giverens kreditorer beskyttet ret, kan han først gøre krav gældende i boet, hvis alle egentlige kreditorer, herunder det offentlige som kreditor ifølge bødekra, er fuldt ud fyldestgjort. Skyldnerens ægtefælle kan dog ikke gøre noget krav gældende, hvis kravets gyldighed forudsatte en ægtepagt, og sådan ikke er oprettet, godkendt og tinglyst. Ikke sjældent vil iøvrigt konkursen være en bristende forudsætning for gaveløftet.

b. *Efterstillet ifølge aftale*

Ovenfor under 4 er omtalt forskellige krav, der ikke efter lovgivningens almindelige regler er kreditorkrav, idet de ikke kan gøres gældende til skade for boets fordringshavere, f. eks. aktionærs krav på tilbagebetaling af aktiekapital samt interessenters og kommanditisters krav på tilbagebetaling af indskud i et interessentskab eller kommanditselskab. Det forekommer imidlertid også, at en kreditor, som efter almindelige regler ville være stillet som en sædvanlig kreditor, indvilliger i at stå tilbage for en eller flere bestemte fordringer eller for hele den øvrige gæld.

Det forekommer således ikke sjældent, at en kreditor, f. eks. et familiemedlem, over for en bestemt anden kreditor (eller gruppe af kreditorer) f. eks. en bank eller Eksportkreditrådet afgiver en tilbage trædelseserklæring, d. v. s. en erklæring om, at han i tilfælde af konkurs vil stå tilbage for den eller dem, erklæringen rettes til. En tilbage trædelseserklæring må i almindelighed forstås således, at den tilbage trædende kreditor stiller dividenden på sin fordring til dispo-

sition for den eller de kreditorer, tilsagnet er rettet til, jfr. UfR 1964.253H (dissens) og v. *Eyben*: Panterettigheder s. 9 f. Tilbage-træden over for de øvrige kreditorer som en helhed foreligger f. eks., hvor et lån er ydet en virksomhed bl. a. på vilkår, at långivers tilbagebetalingskrav først skal fyldestgøres efter den øvrige gæld, men forud for den indskudte egenkapital. Et sådant lån kan iøvrigt efter omstændighederne være vanskeligt at skelne fra et indskud.⁶⁴ I konkurs fyldestgøres en sådan lånekapital efter den øvrige gæld,⁶⁵ men skal fyldestgøres forud for aktiekapital og ansvarlige interessenters indskud.

c. Efterstillede krav i akkord

Tvangsakkordlovens § 17, stk. 1, bestemmer, at privilegerede fordringshavere ikke berøres af akkorden, og efter § 7, stk. 2, skal fordringshavere, som tager samme plads i konkursordenen, behandles på lige måde. Det ville i og for sig stemme bedst med disse principper, om de efter Konkurslovens § 35 *efterstillede kreditorer* først fik dækning, når de almindelige kreditorer var fuldt dækket. Dette ville i de fleste tilfælde medføre, at de efterstillede krav faldt helt bort. Fuldstændigt bortfald har positiv hjemmel i lovens § 25, stk. 1, for så vidt angår renter, der påløber under akkordforhandlingen. Gaveløfter vil ofte være faldet bort på grund af bristende forudsætninger og kan i hvert fald ikke gøres gældende til skade for kreditorerne. Bødekrav berøres næppe af en tvangsakkord. Bødernes efterstilling skyldes, at straffen ikke bør ramme den bødefældtes kreditorer. Nedsættelse eller bortfald af bøderne ved en akkord ville imidlertid også være til fordel for den skyldige personlig. Bødernes pønale karakter bevirker vistnok, at de ikke rammes af tvangsakkorden, men alene kan nedsættes eller bortfalde ved benådning.⁶⁶ Da konfiskation på mange punkter og også i Konkurslovens § 33 er ligestillet med bøder, må det samme vistnok gælde for værdikonfiskation. Er der i et bo bøde- og konfiskationskrav, vil gennemførelsen af en akkord derfor forudsætte, at der opnås en ordning med inddrivelsesmyndigheden. Gæld, der ifølge aftale med kreditor er efterstillet, frembyder, hvis en frivillig ordning ikke kan opnås, vanskelige problemer.⁶⁷ De efterstillede kreditorer, der skal omfattes af tvangsakkorden, må formentlig have stemmeret på lige fod med de øvrige akkordkreditorer. Gennemtvinges en tvangsakkord af det fornødne flertal af kreditorer, må formentlig de kreditorer, som tidligere er indgået på at træde tilbage for den øvrige gæld, have samme akkorddividende som de almindelige kreditorer, men med den klausul, at udbetaling ikke kan finde

64. Jfr. *Jakhelln* i TfR 1967.422 ff.

65. Forholdet til anden efterstillet gæld er ikke klart. En ansvarlig långiver viger næppe for gaveløfter, men hvis ikke andet fremgår af omstændighederne formentlig for bøde- og konfiskationskrav.

66. Jfr. SOU 1968:41 s. 95.

67. Jfr. om disse spørgsmål *Jakhelln* i TfR 1967.448–456.

sted, før akkorden er opfyldt i forhold til de almindelige kreditorer.⁶⁸ Såvel almindelige som efterstillede kreditorer, der mener, at de herved får en for ringe dividende, kan erklære debitor konkurs, dersom de efter tal og vægt opfylder betingelserne i Tvangsakkordlovens § 5, stk. 3.

C. Konkursens betydning for ydelsesgenstand og ydelsestid

1. Genstanden

Konkurslovens § 13 bestemmer, at »alle på skyldneren hvilende retskrav, som skal fyldestgøres af konkursmassen, kan af boet fordres omsatte til penge efter den interesse, fordringshaveren har i deres opfyldelse«. Selv om den ydelse, fallenten skulle erlægge, er andet end penge, kan boet dog opfylde sin forpligtelse over for fordringshaveren med penge, medmindre fordringshaverens krav er prioritetsbeskyttet. At et krav er prioritetsbeskyttet betyder således både, at indehaveren kan kræve opfyldelse *forlods* efter de nedenfor under IV nævnte regler, og at han kan forlange opfyldelse *in natura*.

Konkurslovens § 13 gælder ikke for massekrav. Boet har samme pligt som andre debitorer til at opfylde sådanne krav *in natura*, uanset om kravet efter almindelige regler ville være beskyttet mod overdragerens kreditorer.⁶⁹

I den almindelige erstatningsret har spørgsmålet om, hvilket tidspunkt er afgørende for fastsættelsen af en ødelagt eller bortkommet tings værdi, ikke tiltrukket sig synderlig opmærksomhed. Spørgsmålet har betydning, hvor værdien er udsat for hurtige svingninger, og værdien på forskellige tidspunkter kan konstateres, som f. eks. ved kursnoterede værdipapirer. I almindelighed må erstatningen formentlig fastsættes efter tingens (papirernes) værdi på den tid, da den berettigede fik kundskab om, at en depositar eller tredie-mand culpøst har beskadiget eller ødelagt hans ting eller ulovligt har disponeret f. eks. over deponerede værdipapirer, i alt fald hvor

68. Akkorddividenden fastsættes ofte som den brøk, passiverne udgør af aktiverne. Akkorden kan ikke nægtes stadfæstelse efter Akkordlovens § 25, hvad enten den efterstillede gæld medtages eller ikke medtages ved denne beregning.

69. Dette gælder også masseforpligtelser opstået ved boets indtræden i fallentens aftaler. Overrettens afgørelse i UfR 1911.497 er derfor urigtig, cfr. E. Munch-Petersen: Skifteretten s. 178 note 15. Efter omstændighederne kan boet dog opsige en vedvarende aftale, jfr. ovenfor s. 137, 140 og 144.

genstanden er af en sådan beskaffenhed, at genanskaffelse er en mulig og naturlig reaktion.⁷⁰ Omregning af fordringer i *fremmed valuta* sker i praksis efter værdien ved opgørelsen af boet⁷¹ og ikke efter værdien ved konkursens begyndelse. En vis praktisk lettelse ville nok følge af at benytte værdien ved konkursens begyndelse. Indførtes en sådan regel, måtte antagelig værdien ved konkursdekretets afsigelse og ikke – uanset reglen i § 50 – værdien ved konkursbegæringens indgivelse lægges til grund. Boopgørelsen kan næppe kræves omgjort på grund af kursændringer i tiden efter opgørelsen, men før udbetalingen af dividenden. Gældsbrevslovens § 7, der lægger værdien på betalingsdagen til grund, finder ikke anvendelse på udlodninger fra et bo.⁷²

Kreditor kan i boet anmelde, hvad han ved konkursens begyndelse kunne afkræve skyldneren som naturalopfyldelse og som erstatning. Som erstatning for den forsinkelse, der opstår ved, at fyldestgørelsen ikke ydes ved konkursens begyndelse, men først ved udlodningen, kan han derimod ikke i konkursboet kræve anden erstatning end renten,⁷³ og dette rentekrav er endda kun et efter-

70. Sml. Sjø- og Handelsrettens (endnu) utrykte dom af 13. juni 1969, der i en sag om en vekselerers uberettigede dispositioner over deponerede aktiver lægger vægten på værdien ved konkursens begyndelse. Dommen i UfR 1968.699, der fastsætter forsikringsselskabets erstatning til forsikringstageren efter reparationsudgifternes højde på retssagens tidspunkt er på grund af forsikringens særlige funktion og tilknytning til genanskaffelsesværdien næppe afgørende uden for forsikringsforhold. Dommen er omtalt af *Lyngsø* i J 1969.79 ff og *Nørgård* i J 1969.237 ff. – Se om terminshandel UfR 1914.273. Fællesboer opgøres »efter forholdene ved skiftets afslutning med hensyn såvel til indvundet udbytte som til værdiernes fastsættelse«, jfr. Skiftelovens § 65, stk. 2, og – før loven af 18. december 1963 – UfR 1948.376H kommenteret i TfR 1949.203. – Om boets afkræftelseskrav, se s. 256.

71. Jfr. UfR 1917.909, *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 84 f og for så vidt angår omsætning af krav på andet end penge *Deuntzer*: Skifteret s. 213. Således også svensk praksis, jfr. *Welamson*: Konkursrätt s. 460 f. Anderledes *H. Munch-Petersen*: Skifteretten, 1935, s. 79, GO § 85 og s. 189 samt *Jaeger*: Konkursordnung, 8. Aufl. note 8 til § 69, der begrunder resultatet med en henvisning til reglen om, at konkursmassen tjener til fyldestgørelse af de kreditorer, der ved konkursens begyndelse havde krav på skyldneren (dansk § 1, tysk § 3).

72. Jfr. *Ussing og Dybdal*: Gældsbrevslovene s. 23.

73. Se om begrebet tids- eller forsinkelsesinteresse *Ussing*: Almindelig del s. 152.

stillet krav, jfr. § 35a, nr. 1. Erstatning ydes f. eks. ikke for tab ved kursændringer eller for afsavn af den lovede ydelse under bobehandlingen. Sådant tab kan alene kræves erstattet for tiden indtil konkursens begyndelse.

Udlodninger sker til alle kreditorer, uanset om deres krav er forfaldne eller ej, jfr. Konkurslovens § 131. For at undgå at kreditorer, hvis krav ikke er forfaldne, herved opnår en fordel på de andres bekostning, bestemmer § 131, at fordringer, som ikke er forfaldne, og som bærer lavere rente end 4 % p. a., kun ansættes til det beløb, de med en rentefod på 4 % beregnes at være værd ved udlodningen.⁷⁴ Selv om en fordring alene er forfaldet på grund af konkursen, fradrages ingen mellemrente, uagtet den tidligere betaling også i dette tilfælde giver kreditor en fordel.⁷⁵

Efter Tvangsakkordlovens § 21, stk. 2, fradrages rabat tilsagt på en fordring, hvad enten de for rabatten opstillede betingelser er opfyldt eller ikke. Af rabat tilsagt for kontant betaling skal dog alene fradrages, hvad der måtte overstige en rente af 10 pct. om året. I GO § 150, stk. 2, foreslås en lignende regel for konkurs, jfr. herved *Karsten Meyer* og *Busch-Steenberg* i UfR 1921B.237 og 1934B.46. Efter gældende ret fradrages rabat i almindelighed kun, dersom de aftalte betingelser er opfyldt og ellers ikke.⁷⁶

2. Tiden

Konkursens erklæring bevirker undertiden, at kreditorernes krav *forfalder*, selv om den aftalte forfaldstid endnu ikke er indtrådt. Dette gælder i hvert fald lån, jfr. om pantegæld i fast ejendom og løsøre Pantebrevsformular I, post 8b, og II, post 4.⁷⁷ Ved udlodningerne i boet gives udlæg både for forfaldne og uforfaldne for-

74. Det er ukorrekt blot at fratrække 4 % af fordragens beløb fra konkursen og indtil forfaldsdagen, sml. *Munch-Petersen*: Skifteretten s. 83. Man kan ved en simpel ligning udfinde den sum, som med en rentefod på 4 % i løbet af tiden, indtil fordraget ville være forfaldet, ville blive til et beløb, svarende til fordragens hovedstol. Det kan formentlig forsvares ikke at tage hensyn til rentes rente. I praksis vil der kun sjældent blive brug for beregning af mellemrente.

75. Jfr. herved *Ussing*: Enkelte kontrakter s. 58.

76. Jfr. *Welamson*: Konkursrätt s. 462.

Om rabat, der tilsigter at skabe en fortrinsstilling i tilfælde af konkurs, se nedenfor s. 243.

77. Se også UfR 1909.384.

dringer, jfr. Konkurslovens § 131 og ovenfor under 1. Frigørelsestid for boet indtræder samtidig med konkursen, jfr. Konkurslovens § 14.⁷⁸ Dette gælder dog kun de almindelige konkurskreditorens krav, men hverken massekrav, panterettigheder eller andre tinglige krav. Ordene i § 14 »alle på skyldneren hvilende retskrav, som skal fyldestgøres af konkursmassen«, omfatter ikke disse krav. Ej heller afholdelsen af tvangsauktion over pantet fremkalder frigørelsestidens indtræden, jfr. Retsplejelovens § 562, stk. 4, 2. pkt.⁷⁹

D. Modregning

Når en person skylder en sum penge til en anden og samtidig har et pengekrav mod den anden, behøver han i almindelighed ikke betale sin skyld og afkræve den anden sit tilgodehavende; men han kan ved en erklæring til den anden bringe de to fordringer til ophør i den udstrækning, de beløbsmæssigt dækker hinanden. En sådan modregning medfører praktiske lettelser; men endnu vigtigere er, at modregningen beskytter parterne mod, at den anden på grund af uvilje eller insolvens ikke betaler sin skyld. Den fordring, som tilkommer den person, der iværksætter modregningen, kaldes modfordringen, og den fordring, som han ønsker at opfylde, hovedfordringen.

Modregningen er knyttet til forskellige betingelser. Kravene må bestå mellem de samme to personer, d. v. s. den, der er debitor for det ene krav, må samtidig være kreditor for det andet. Denne gensidighedsbetingelse fraviges i et vist omfang, hvor det ene krav overføres, for at sikre den anden part mod at gå glip af en adgang til modregning, som han har haft og måske indrettet sig efter.

Tidsmæssigt skal modkravet, som dets kreditor jo skaffer sig dækning for, være forfaldet, og han skal være berettiget til at opfylde hovedkravet. Kravene må endvidere være udjævnelige eller komputable, d. v. s. det, som modfordringen giver krav på, skal kunne benyttes til rigtig opfyldelse af hovedfordringen. Har den, som vil modregne, krav på canadisk hvede, kan han benytte det til op-

78. Reglen i Veksellovens § 40, stk. 1, brydes dog ikke af Konkurslovens § 14. Udlodning til vekselindehaveren må derfor vente, til vekslens forfaldstid indtræder, jfr. herved Konkurslovens § 132.

79. Om frigørelsestiden for pantebreve, se UfR 1943.749H og *Ussing: Enkelte kontrakter* s. 59 f.

fyldelse af sin forpligtelse, der blot går ud på at levere hvede, hvorimod den anden part ikke ville kunne erklære modregning. I de fleste tilfælde går begge krav ud på betaling af penge.

Visse krav kan ikke mødes med modregning, fordi kravets indehaver normalt har et særligt og anerkendelsesværdigt behov for at få kontant betaling. Sådanne krav kan ikke bruges som hovedfordring, men nok som modfordring, fordi det er modfordringens kreditor, der træffer beslutning om modregningen. Sikret mod opfyldelse ved modregning er f. eks. krav på underholdsbidrag eller på løn.⁸⁰ En forretningsmand, der har penge stående på foliokonto i en bank eller har fået tilsagn om et lån, kan have en betydelig interesse i til enhver tid at kunne disponere over beløbet, og det har været hævdet, at banken derfor ikke skulle kunne modregne over for hans tilgodehavende.⁸¹ Bankernes almindelige vilkår for lån og for modtagelse af indlån giver dem imidlertid en vidtgående adgang til modregning, og retspraksis har anerkendt, at modregning kan ske.⁸²

Er de to krav konnekse, d. v. s. udspringer de af samme retsforhold, udvides adgangen til modregning. Der stilles dog næppe de samme krav til konneksitet i alle henseender.

Går den ene part konkurs, øges selvsagt modregningsrettens betydning for den anden parts udsigt til dækning væsentligt. Nægtes modregning ham, må han betale sin skyld fuldt ud og får kun et dividendekrav på sit tilgodehavende. Kan han modregne, bliver derimod hans modfordring dækket, så langt hovedfordringen rækker. Modregningen kommer de andre kreditorer i boet til skade og kan derfor siges at fravige ligelighedsprincippet. Det kunne og er blevet hævdet, at hensynet til den kreditor, der vil modregne, ikke kan begrunde en tilsidesættelse af de øvrige kreditors ret, og at en fravigelse af ligelighedsprincippet ligesom ved pantsætning kun bør tillades, hvor den kan byde skyldneren (den senere fallent) på væsentlige fordele ved at udvide hans kreditmuligheder.⁸³

Konkurslovens § 15 hviler imidlertid på en helt anden opfattel-

80. Jfr. UfR 1963.126, kommenteret i TfR 1963.54.

81. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 341.

82. Jfr. UfR 1954.493H angående overskuddet ved en remburs, cfr. UfR 1959.189.

83. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 358 ff, 3. udgave s. 438 f samt *Illum*: Modregning i Konkurs, navnlig s. 74 ff og s. 172 ff.

se. Kreditors interesse i modregningen øges som nævnt kraftigt ved konkursen, og denne interesse er tillagt større vægt end de øvrige kreditorers modstående interesse i at indskrænke modregningsadgangen. En række af de hensyn, som uden for konkurs har ført til begrænsninger i modregningsretten, har ikke samme betydning under konkurs. I konkurs tilstræbes en hurtig afvikling af skyldnerens forpligtelser og indfordring af hans tilgodehavender, gæld betales ved udlodningen, hvad enten den er forfalden eller ikke, jfr. § 131, boet kan straks opfylde skyldnerens forpligtelser uden hensyn til den aftalte frigørelsestid, jfr. § 14, krav mod boet omsættes til penge, jfr. § 13, og boet har som regel også kun interesse i at få sine tilgodehavender omsat til penge. I stedet for at begrænse modregningsadgangen bestemmer Konkurslovens § 15 tværtimod, at modregning i konkurs kan ske »uden hensyn til fordringens eller modfordringens beskaffenhed«. Heri ligger, at modregning kan ske uden hensyn til, om modfordringen er forfalden, om frigørelsestiden for hovedfordringen er kommet, og – formentlig – om de to fordringer er komutable.⁸⁴

Trods ordene i § 15 må der også i konkurs gøres visse begrænsninger i modregningsretten under hensyn til fordringens særlige karakter. Således kan en aktietegner ikke bringe fordringer på det fallerede selskab i modregning med sin forpligtelse ifølge aktietegningen, jfr. Aktieselskabslovens § 31 og UfR 1939.1052H. Det samme gælder garantiandele i gensidige forsikrings-selskaber, jfr. Lov om forsikringsvirksomhed § 51, stk. 1, jfr. § 37, stk. 2, og andre krav på garantikapital, jfr. UfR 1924.578 og 1928.369. Den udvidede modregningsret efter Konkurslovens § 15 kan ikke benyttes over for en fordring, som tilkommer fallenten uden for konkursboet, f. eks. renter af en båndlagt kapital. Et krav mod boet, som skal stå tilbage for andre kreditorer, kan næppe benyttes til modregning. Om en regel, der i almindelighed afskærer modregning med en fordring af en vis beskaffenhed også udelukker anvendelsen af Konkurslovens § 15, må iøvrigt formentlig afgøres ud fra en prøvelse af, om de hensyn, der har ført til udelukkelsen af modregning, i almindelighed også kan være til stede i tilfælde af konkurs.

Kravet om identitet mellem den ene fordrings kreditor og den andens debitor må derimod fastholdes også i konkurs. I sagen i UfR 1967.48H havde en entreprenør drevet sin virksomhed gennem et aktieselskab, der bl. a. købte varer hos en betonfabrik, der blev drevet af entreprenøren og dennes broder i forening. Da aktieselskabet trådte i likvidation efter konkursregler, havde entreprenøren et tilgodehavende hos selskabet for udførte entrepriser,

84. Tvivlende vedrørende det sidste punkt *Ussing*: Almindelig del s. 353.

og selskabet havde en fordring på betonfabrikken for leverede varer. Entreprenøren gjorde nu gældende, at fabrikkens krav reelt tilkom ham – broderens stilling var efter hans anbringende den samme i fabrikken og i entreprenørvirksomheden – og at han derfor kunne modregne. Subsidiært støttedes modregningen på en påstået stiltiende aftale. Modregning nægtedes. I sin kommentar til dommen i UfR 1967B.89 rejser *Trolle* det spørgsmål, om ikke modregning også burde være nægtet, selv om det havde været godtgjort, at de to firmaer reelt var identiske, når de dog over for omverdenen optrådte som helt forskellige enheder. Videre fremhæves, at man også af hensyn til den mod Konkurslovens § 15 rejste kritik måtte kræve stærke grunde for at slutte fra en muligvis af bekvemmelighedshensyn fulgt praksis for modregning uden for konkurs til, at der skulle være ret til at forlange modregning i konkurs.

Den udvidede modregningsret efter Konkurslovens § 15 tilkommer kun den, der har erhvervet fordringen mod fallenten (nu boet) inden konkursens begyndelse⁸⁵ eller har arvet den fra nogen, som havde erhvervet den inden dette tidspunkt. Også boets krav må være stiftet inden konkursens begyndelse.⁸⁶ Over for krav på afkræftelse kan der naturligvis ikke ske modregning, jfr. UfR 1908.886. Var skyldneren, da den anden part erhvervede modfordringen, i den situation, der omhandles i Konkurslovens § 24, kan modregning heller ikke ske, jfr. nedenfor s. 241 f.

Et massekrav mod boet må vistnok kunne benyttes til modregning efter almindelige regler om modregning uden for konkurs.

III. MASSEKREDITORER

A. Massekrav fra konkursbehandlingen

1. Hvilke krav er massekrav

Massegæld fyldestgøres fremfor al anden gæld af den fælles konkursmasse, jfr. Konkurslovens § 31 og ovenfor under I. Efter § 31 henregnes til massegælden:

a. I dødsboer, som erklæres konkurs efter Konkurslovens § 145, *udgifterne til skyldnerens begravelse*.⁸⁷ Alle udgifter til begravelse

85. Reglen om edsfæstelse i § 15 må anses for bortfaldet i alt fald ved lov nr. 149 af 21. april 1965.

86. Jfr. f. eks. UfR 1953.854 og angående aktieselskabslikvidation UfR 1963.863.

87. I dødsboer, som efter Konkurslovens § 145 i det hele behandles efter Konkurslovens regler, betales begravelsesomkostningerne som massegæld, jfr. Konkurslovens § 31, litra a. Disse omkostninger er dog for så vidt

sen, som faktisk er afholdt, og efter afdødes forhold, hans omgangskreds og beskæftigelse har været rimelige og sædvanlige, omfattes af reglen, også f. eks. udgiften til erhvervelse af, men ikke til vedligeholdelse af gravsted og beskedne udgifter til en sammenkomst med følget. Udgifternes omfang svarer til de udgifter, der kan dækkes ved udlæg af et insolvent bo for begravelsesudgifterne efter Skiftelovens § 10.⁸⁸

b. *Fordringer på boet, som opstår af konkursbehandlingen* og af aftaler, som bobestyrelsen har indgået. Salær til kurator,⁸⁹ betaling for bekendtgørelser og indkaldelser og andre udgifter til boets behandling, bortset fra skifteafgiften, der falder ind under pkt. c, omfattes af denne bestemmelse. Indtræder boet i aftaler indgået af fallenten,⁹⁰ kan medkontrahenten kræve alle ydelser efter kontrakten erlagt som massekrav, jfr. UfR 1955.1009 (TfR 1956.361) og ovenfor s. 133. Løbende kontrakter kan dog ikke uden videre anses for en enhed, hvis der ikke består en nødvendig forbindelse mellem ydelser erlagt før og efter konkursen. En kreditor, der har en monopolstilling, som f. eks. elektricitetsværker, gasværker, vandværker, telefonselskaber, bør ikke kunne benytte denne magtposition til at tiltvinge sig betaling af simple konkursfordringer som massekrav, jfr. *Brækhus*: Materiell konkurs- og eksekusjonsrett s. 92 f.⁹¹ Imod denne opfattelse går dog UfR 1947.812H, der under dissens tillægger et erstatningskrav for ødelæggelse af en telefon før

en konkursfordring, som de er pådraget dødsboet før konkursen. Udgifter til skyldnerens begravelse, dersom han dør efter konkursens begyndelse, kan ikke fordres afholdt af boet, jfr. RT 1871/72, tillæg A sp. 1802.

88. Også udgifter til sørgetøj omfattes af § 31a i det omfang, udgiften skønnes sædvanlig og rimelig, sml. UfR 1903A.211.

89. Om salærets størrelse, se *Axel H. Pedersen*: Sagførersalærer s. 179–182. Kravet på salær for indgivelse af konkursbegæring for fallenten efter Konkurslovens § 40 er, som stiftet før konkursen, en simpel fordring, jfr. UfR 1888.745.

90. Se angående forhandlinger med en pantnaver om gældsovertagelse UfR 1966.469.

91. Jfr. også *Arvid Frihagen*: Fra prisrådets praksis s. 69 og *G. Guttormsen*: Elforsyningskontrakten s. 221 ff. NRt 1931.882 har under dissens nægtet et elektricitetsværk adgang til at skaffe en fordring i et akkordbo betalt ved at stoppe levering til boet, cfr. derimod NRt 1907.139, der tillod et vandværk at betinge vandlevering til en fast ejendom, der var solgt af et konkursbo, af, at fallentens vandregning blev betalt.

bobehandlingen stilling som massekrav, da boet indtrådte i telefonabonnementet.

Har boet i andre tilfælde rådet over ting tilhørende trediemand eller over ting, hvorover trediemand har en begrænset prioritetsbeskyttet ret, må boet som massekrav godtgøre trediemanden værdien af hans ret, jfr. om underpant, ejendomsret og håndpant UfR 1925.434, 1928.780 og 1929.1138.

Boets betalingspligt består, uanset om det har eller kunne have kendt trediemands ret, jfr. UfR 1903A.165; men har boet i god tro solgt tingen, efter proklama er udløbet, kan dets erstatningsforpligtelse ikke overstige det beløb, tingen har indbragt.

Ting, der først overgives til fallenten, efter hans bo er taget under konkursbehandling,⁹² kan boet kun erhverve ret over ved at indtræde i aftale om erhvervelse af tingene, som fallenten måtte have indgået. I så fald udredes vederlag som massekrav, jfr. nærmere Konkurslovens § 4 og Købelovens § 41 og ovenfor s. 133. Andre ting eller pengebeløb, der fremkommer til konkursboet og tilhører trediemand eller for trediemands regning, må udleveres trediemand som separatist eller udbetales ham som massekrav, jfr. UfR 1931.575, 1911.517H og 1877.1093. Konkursens virkninger må også i denne relation regnes fra konkursbegæringens indgivelse, jfr. Konkurslovens § 50 og UfR 1964.531, selv om gennemførelsen af denne antecipation af retsvirkningerne måske kan siges at være særlig vanskelig og mindre påkrævet i disse tilfælde.

Berøver boet en kreditor hans modregningsret efter Konkurslovens § 15 ved i strid med bestemmelsens 2. stk. at borttransportere en negotiabel fordring på kreditoren, jfr. herved Gældsbrevslovens § 18, kan kreditor kræve sin fordring opfyldt som massekrav.⁹³

Massekrav er også krav på erstatning for skade tilføjet trediemand ved uforsvarlig adfærd fra bobestyrelsen i forbindelse med forvaltningen af boet, være sig ved manglende tilsyn eller vedlige-

92. Jfr. også ovenfor s. 111 samt Motiverne s. 80. Før lov nr. 66 af 15. april 1887 regnedes konkursen dog kun fra begæringen for så vidt angik konkurs efter skyldnerens egen begæring. Antecipationen har således fået en helt anden rækkevidde end oprindelig tilsigtet.

93. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 358.

holdelse af boets ejendomme, ved beskadigelse af trediemands ting i boets varetægt⁹⁴ eller på anden måde.⁹⁵

Sagsomkostninger, der pålægges boet i sager anlagt af eller imod boet, og i sager, som boet er indtrådt i efter Konkurslovens §§ 8 og 11, er massekrav i alt fald, hvis boet har givet møde og bestridt modpartens påstand, jfr. UfR 1967.851 og 1968.930 (2 domme). Det samme gælder bødestraf, der pålægges boet som sådant, og omkostningerne i en sådan straffesag. Den i særlovgivningen almindelige formel »Er overtrædelsen begået af et aktieselskab *eller lignende*, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar«, omfatter også konkurs- og dødsboer.⁹⁶ Ved vedtagelse i boet kan der tillægges også andre fordringer stilling som massekrav, jfr. f. eks. UfR 1960.541H, hvis det ikke strider mod bestemmelsen i Konkurslovens § 64, stk. 3.

Kommer et likviderende aktieselskab under konkurs, udredes likvidators og revisors fordring på vederlag som massekrav efter Konkurslovens § 31 b, jfr. Aktieselskabslovens § 68, stk. 2.

c. Massekrav er endelig *retsafgifter* efter Lov om retsafgifter nr. 206 af 21. maj 1969 afsnit III. Afgiften udgør 2 % af værdien af boets aktiver, jfr. lovens § 28, stk. 1, og foran s. 9 f.

2. Massegældens betaling

Massegæld kan kræves betalt, efterhånden som gælden forfalder, uden hensyn til, om udlodningen til konkurskreditorerne kan påbegyndes, medmindre boets midler ikke antages at kunne dække alle massekreditorernes krav, jfr. Konkurslovens § 124. Renten af massegæld er også et massekrav, jfr. UfR 1919.897, og berøres ikke af den nye regel i § 35a. Renten beregnes efter reglerne i Gælds-brevslovens § 62, således at anmeldelsen af fordringen for skifte-retten med krav om betaling anses som indledning af retsforfølgning.

Kan ikke al massegæld dækkes, går de under a og b nævnte fordringer forud for skifteafgiften og fyldestgøres ligeligt. Massekrav, der som lønkrav ville være privilegerede, fyldestgøres således på lige

94. Se om beviset for, at skaden er sket, mens genstanden har været i boets varetægt, UfR 1915.232.

95. Se om salg af pantsat ting underhånden uden panthavers samtykke UfR 1962.600.

96. Jfr. som eksempel Ophavsretslovens § 55, stk. 3. Se hertil *Hurwitz: Kriminalret, almindelig del*, s. 387 ff.

fod med andre massekrav, jfr. VLT 1953.116 (UfR 1953.354).⁹⁷ Fortrinsstilling for sådanne massekrav kan ej heller opnås ved at erklære konkursboet konkurs.⁹⁸

Massekreditorerne har alene boet som skyldner. Hverken konkurskreditorerne eller fallenten hæfter personligt for massegælden. Dog hæfter konkursrekvirenten for konkursomkostninger, som ikke kan dækkes af boet, jfr. Konkurslovens § 97 og ovenfor s. 82.

Heller ikke efter boet er sluttet ved udlevering til skyldnerens fri rådighed efter § 98, er skyldneren personlig ansvarlig for massegæld, som han ikke særlig har overtaget ansvaret for.⁹⁹ Derimod kan formentlig efter omstændighederne enkelte massekreditorer, f. eks. en kreditsælger til boet af et aktiv, der nu er udleveret til skyldneren, rette et berigelseskrav mod skyldneren. Udlevering efter § 98 forudsætter, at massekreditorerne er betalt eller samtykker, uanset om deres krav er anmeldt i boet. En massekreditor, som på grund af en fejl ved bobehandlingen ikke er blevet dækket, kan anke udleveringen af boet, jfr. herved Retsplejelovens § 675. Bobestyrelsen ifalder ansvar over for massekreditorerne ved at undlade at påse, at deres tilgodehavender dækkes, og efter omstændighederne også ved at lade boet pådrage sig massegæld, som det åbenbart ikke kan dække, sml. ovenfor s. 76.

Reglerne om konkurskreditorerne gælder ikke for massekreditorerne. Uanset en massekreditor ikke anmelder sit krav i boet, skal han dog dækkes og så vidt muligt til forfaldstid. Massekreditorerne har dog stemmeret i anliggender, der har betydning for dem, jfr. Konkurslovens § 63, og er efter Konkurslovens § 10 ligesom konkurskreditorerne afskåret fra at gøre udlæg i konkursmassen.¹⁰⁰ Om prøvelsen af deres fordringer se nedenfor s. 294 ff.

97. Se derimod om en vedtagelse om, at moratoriegæld skulle stilles som massegæld UfR 1960.541H.

98. Således også for svensk ret NJA 1945.177. Dommen er omtalt af *Welamson* i *Konkursrätt* s. 25 og i *Svensk Juristtidning* 1953.401 ff. Efter norsk ret kan konkursboet erklæres konkurs, jfr. *Brækhus*: *Konkurs* s. 157. Se også *Stian Bech*: *Konkurslovgivningen* s. 157 og *Hagerup*: *Konkurs* s. 219.

99. *Jaeger*: *Konkursordnung* § 57 anm. 5 (s. 793) antager for tysk ret, skyldneren hæfter for massegælden, men kun med værdien af de aktiver, der er udleveret ham fra boet, og vistnok i samme retning *E. Munch-Petersen*: *Skifteretten* s. 74 f.

100. Jfr. *Deuntzer*: *Skifteret* s. 197 f.

B. Massegæld fra akkordforhandling

Efter Konkurslovens § 32 som affattet ved lov nr. 332 af 18. juni 1969 er omkostninger ved offentlig akkordforhandling, som tidligere ifølge Tvangsakkordlovens § 34, stk. 5 og 6 i konkurs havde stilling efter de privilegerede krav, men foran de simple krav, nu massekrav »af anden klasse« og fyldestgøres efter de i § 31 nævnte massekrav, men forud for de i § 33 omhandlede privilegerede krav.

Loven siger ikke udtrykkeligt, om disse krav er massekrav eller privilegerede krav af første klasse; men da den med hensyn til renteberegning side-stiller dem med de i § 31 nævnte massekrav, og da motiverne¹⁰¹ udtaler, at de bør behandles som massekrav, vil det være rigtigst at opfatte dem som massekrav. De går dog aldrig forud for panterrettigheder.

Kravenes beskaffenhed er den samme som hidtil, nemlig omkostninger ved den offentlige akkordforhandling og forberedelse dertil samt gældsstiftelse med samtykke af en af skifteforvalteren dertil beskikket mand,¹⁰² jfr. nærmere Tvangsakkordlovens § 34. Fortrinsretten er i alle tilfælde betinget af, at skifteretten har taget andragendet om offentlig akkordforhandling til følge, og at konkursen følger højst 3 måneder efter den offentlige akkordforhandlings op-hør.

Iøvrigt findes ikke hjemmel til at give udgifter afholdt ved forsøg på at gennemføre en sanering eller afvikling af skyldnerens virksomhed en fortrinlig prioritetsstilling.¹⁰³

IV. TINGLIGE KRAV. SEPARATISTER

A. Tinglige rettigheder, som er uden virkning over for konkursboet

At en rettighed er prioritetsbeskyttet (tinglig eller omsætningsbeskyttet) betyder, at den nyder en særlig beskyttelse mod at blive fortrængt ved trediemands retserhvervelser. Beskyttelsen kan have forskelligt omfang. Beskyttelsen over for omsætningserhververe begrænses af eksstinktionsreglerne, og beskyttelsen over for kreditorerne begrænses af regler om særlige sikringsakter, såsom tinglys-

101. Betænkning nr. 423 af 1966 s. 29.

102. Sådan beskikkelse, som forudsætter andragende fra 2/3 af fordringshaverne, forekommer sjældent i praksis.

103. Om udgifter afholdt efter konkursbegæringens indgivelse, men før afsigelsen af dekret, se nedenfor s. 201.

ning og rådighedsberøvelse, og af reglerne om afkræftelse. Disse regler omtales i kapitel 7. I enkelte tilfælde er rettigheder, som ikke kan fortrænges af godtroende omsætningserhververe, ikke beskyttet mod den forpligtedes kreditorer. Disse tilfælde omtales her. Det terminologiske spørgsmål, om også disse rettigheder bør kaldes tinglige, lades ligge.

1. Arrest

Retsvirkningerne af arrest er efter Retsplejelovens § 616, at rekvisitus berøves retten til faktisk og retlig råden over godset. Hans kreditorer afskæres ikke fra at søge sig fyldestgjort deri.¹⁰⁴ Arresten har derfor ingen betydning efter konkursen og bortfalder efter Konkurslovens § 10, dersom godset indgår i konkursmassen. Også arresthaverens forpligtelse til at forfølge arresten bortfalder, jfr. Retsplejelovens § 635.¹⁰⁵ Arresten bortfalder, selv om godset er solgt før konkursen, jfr. UfR 1946.340H og TfR 1947.358.¹⁰⁶

Har skyldneren afværget arresten ved at stille sikkerhed i medfør af Retsplejelovens § 615, gælder ikke Konkurslovens § 10, men derimod reglerne om sikkerhedsrettigheder af den benyttede art, være sig håndpant, kaution eller andet.¹⁰⁷ Sikkerhedsstillelsen må forfølges ved justificationssag, uanset konkursen, jfr. Retsplejelovens § 634, stk. 4. Pant stillet af skyldneren selv vil efter omstændighederne kunne afkræftes, jfr. navnlig Konkurslovens § 21 og UfR 1913.398. Kun konkurs i Danmark eller et af de andre nordiske lande bringer arresten til ophør, jfr. ovenfor s. 98 ff. Frivillig likvidation berører ikke arrestens retsvirkninger. Derimod falder arresten bort efter de særlige regler om likvidation af insolvente virksomheder i Aktieselskabsloven og i visse andre love, jfr. foran s. 63 og 70.

104. Jfr. *Gomard*: Fogedret s. 136.

105. Arrestekvirentens krav på arrestomkostninger kan næppe anmeldes i boet som en simpel fordring, cfr. dog UfR 1903A.538. I UfR 1904A.633 og 1906.933 er antaget, at omkostningerne ved et udlæg, som bortfalder efter Konkurslovens § 23, stk. 2, ikke kan anmeldes i boet.

106. Retsvirkningen af bortfaldet er, at boet kan indkassere arrestfordringen hos køberen, for så vidt den kan dækkes af arresten, og eventuelle yderligere beløb, som køberen har tilbageholdt af købesummen. Jfr. om udslettelse af arresten af tingbogen *Illum*: Tinglysning s. 126 note 290.

107. Jfr. *Gomard*: Fogedret s. 115 f og s. 122.

2. Udlæg

Udlæg, som er foretaget mindre end 3 uger før konkursen, d. v. s. før konkursbegæringens indgivelse, i skyldnerens ting på grundlag af dom eller forlig efter Retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 1 og 2, falder uden videre bort, når konkursen erklæres, jfr. Konkurslovens § 23, stk. 2.¹⁰⁸ Denne regel letter i høj grad indgåelsen af aftaler om frivillig ordning af den insolvente skyldners virksomhed ved akkord, likvidation eller lignende.¹⁰⁹ Også udpantning, der er foretaget inden for 3 ugers fristen, bortfalder efter lov nr. 332 af 18. juni 1969 § 1, nr. 2.

Ved likvidation af insolvente aktieselskaber regnes 3 ugers fristen ligesom afkræftelsesfristerne iøvrigt fra generalforsamlingens endelige vedtagelse af likvidationen, jfr. Aktieselskabslovens § 65, stk. 4, 2. pkt., UfR 1938.1061H og 1952.862. Udlæggets bortfald forudsætter hverken afkræftelsessag eller særlig konstatering af, at betingelserne er opfyldt, ved dom eller kendelse. Udlæg i ting, som skyldneren har solgt før konkursen, falder også bort efter § 23, stk. 2, jfr. UfR 1963.247. Reglen omfatter derimod ikke udlæg i genstande, der ikke tilhører skyldneren, men som efter udlæggets foretagelse erhverves af skyldneren inden konkursen, jfr. UfR 1904 A.223, eller udlæg, som foretages for skyldnerens gæld i trediemands, f. eks. ægtefællens eller nære slægtninges ting med vedkommendes samtykke, jfr. UfR 1937.580. I UfR 1904A.633 og 1906.933 er antaget, at rekvirenten ikke i boet har krav på dividende af omkostningerne ved foretagelsen af udlægget.

Fra konkursens begyndelse ophører enhver adgang til individualforfølgning mod skyldneren være sig ved udlæg eller udpantning.¹¹⁰

12-ugers reglen i Retsplejelovens § 533 er omtalt i *Gomard*: Fogedret s. 105–110, jfr. også UfR 1968.834.

108. Fristen regnes i hele dage og ikke som 8 ugers fristen efter §§ 20, 21 og 23 efter klokkeslettet for indgivelsen af konkursbegæringen, jfr. UfR 1954.148.

109. Reglen blev indsat i Konkursloven ved Lov nr. 30 af 20. marts 1901 § 2 og er begrundet i RT 1900/01, tillæg B, sp. 653.

110. En særlig adgang til udlæg gives dog under visse betingelser panthavere i fast ejendom ved Retsplejelovens § 680.

B. Tinglige rettigheder, som ikke fortrænges af konkursen

Indehaveren af en tinglig ret, der ikke fortrænges af konkursen, har krav på, at hans ret ikke forringes på grund af konkursen. De tinglige rettigheders indbyrdes prioritetsorden ændres ikke ved konkursen, jfr. Konkurslovens § 36. Gennemførelsen af rettens bevarelse kan ske på forskellig måde, afhængig af rettens art og af, hvilken fremgangsmåde den berettigede vælger at følge.

Nogle rettigheder fyldestgøres ved, at den ting, retten hviler på, realiseres af boet, i almindelighed ved en tvangsauktion. Den berettigede får da dækning efter rettighedens prioritetsstilling, så langt salgsprovenuets strækker til. Dette gælder underpant i løsøre. Endvidere underpant i fast ejendom, jfr. Konkurslovens § 37, medmindre panthaveren i medfør af Retsplejelovens §§ 680 og 681 selv optræder som auktionsrekvirent, og endelig andre begrænsede tinglige rettigheder, såsom servitutter, grundbyrder og brugsrettigheder, der ikke har prioritet forud for al pantgæld eller dog overtages af køberen uden for købesummen, jfr. Retsplejelovens § 563, stk. 1 og 2, og nedenfor s. 187 f.

I andre tilfælde hævdes den tinglige ret over for boet ganske som før konkursen over for skyldneren. Den berettigede kaldes da *separatist*. Således er f. eks. retsstillingen for den, der har ejendomsret til ting i boets besiddelse, eller for den, der før konkursen har gjort udlæg eller udpantning i ting, som nu hører til konkursmassen, eller har håndpant eller tilbageholdsret i sådanne ting.

Offentligretlige forpligtelser kan hævdes over for boet efter de almindelige regler om håndhævelsen af sådanne pligter, for så vidt angår ting i boets besiddelse eller virksomhed, som drives af boet, jfr. herved nedenfor s. 271. Boet er således pligtigt til at overholde f. eks. Lukkelov og sundhedslovgivningen¹¹¹ og til at efterkomme påbud f. eks. om at bringe bebyggelsen på fallentens ejendom i overensstemmelse med byggelovgivningen, jfr. herved Byggelov for købstæderne og landet, lovebekendtgørelse nr. 158 af 8. maj 1968, § 64.

111. Udelukket er naturligvis ikke, at lovgivningen særligt indrømmer boet en særstilling. Boet kan f. eks. frit holde udsalg, jfr. Konkurrencelovens § 5, stk. 2, nr. 1, og kan drive forretningen videre på fallentens næringsbrev, jfr. nærmere Næringslovens § 8. Spørgsmålet, om boet kan straffes, er berørt ovenfor s. 178.

1. Fyldestgørelse af tinglige krav gennem bobehandlingen

Konkurslovens kapitel 5, som i afsnit A (§§ 31–35a) indeholder regler om konkursordenen, d. v. s. den rækkefølge, i hvilken konkurskreditorerne fyldestgøres, giver i afsnit B (§§ 36–38) bestemmelser om fyldestgørelsen af tinglige rettigheder gennem bobehandlingen. Reglerne under B gælder ikke for tinglige krav, der gennemføres som separatistkrav.

Alle underpanterettigheder i løsøre og i almindelighed også i fast ejendom¹¹² fyldestgøres gennem konkursbehandlingen, jfr. Konkurslovens § 37. Pantet realiseres ligesom boets øvrige aktiver af boet. Selv om underpanthaveren i løsøre ville kunne have modsat sig afholdelsen af tvangsauktion efter begæring af en udlægshaver,¹¹³ kan han ikke hindre boet i at realisere pantet. Har en underpanthaver i fast ejendom rettidigt afgivet erklæring efter Retsplejelovens § 680 og fremmer forfølgningen, kan boet ikke rekvirere auktionen.¹¹⁴

Salget af boets behæftede aktiver sker, medmindre andet beslutes af boets myndigheder og tiltrædes af panthaverne, ved tvangsauktion, jfr. Konkurslovens §§ 75, nr. 4, og 73 samt Retsplejelovens § 679.¹¹⁵

Kan udgifterne til skyldnerens begravelse og boets udgifter vedrørende pantet, herunder skifteafgift af pantets værdi,¹¹⁶ ikke udredes af boets øvrige formue, dækkes disse massekrav – men ikke

112. Både panthavere i negotiable og i simple fordringer er separatister i konkurs, jfr. om pant i simple fordringer *Ussing-Dybdal: Gældsbrevslovene* s. 154 »en håndpantlignende ret«.

113. Jfr. herom *Gomard: Fogedret* s. 165 og v. *Eyben: Panterettigheder* s. 365 f.

114. Jfr. RT 1904/05, tillæg B, sp. 695. Sml. iøvrigt Retsplejelovens § 560, stk. 2.

115. Se UfR 1962.600 om ansvar over for panthaverne ved underhåndssalg uden disses samtykke.

116. Skifteafgiften beregnes efter Retsafgiftslovens § 28, stk. 2, jfr. § 31, stk. 1, sammenholdt med Arveafgiftslovens § 18 og Skattedepartementets meddelelse af 30. juli 1947 i MT 1947 nr. 159, af købesummen uden fradrag af pantegæld, medmindre ejendommen bortauktioneres efter reglerne i Retsplejelovens §§ 680 eller 681, jfr. Retsafgiftslovens § 31, stk. 2, nr. 3 og 4. Der svares dog kun halv afgift af den del af pantets værdi, der svarer til restpantefordringerne.

anden massegæld¹¹⁷ – forlods af auktionsprovenuet, jfr. Konkurslovens § 38. Er det tvivlsomt, om det øvrige bo strækker til til dækning af massekravene vedrørende pantet, kan boet tilbageholde en del af det provenu, pantet indbringer.¹¹⁸ Kan al massegæld dækkes af boets ubehæftede aktiver, tilfalder hele auktionssummen panthaverne efter prioritetsfølgen, og et eventuelt overskud indgår i boet, jfr. UfR 1943.463H. Panthaverne kan derfor modsætte sig optagelse i auktionsvilkårene af en bestemmelse om, at køberen uden for købesummen skal svare bidrag til skifteomkostningerne, jfr. UfR 1926.765.

Reglen i Konkurslovens § 38 om, at massekravene vedrørende pantet så vidt muligt skal betales af boet, modificeres af almindelige panteretlige regler. Panthaverne har sikkerhed i *pantets værdi*. Værdien er imidlertid mindre end auktionsbudet. Fra dette beløb må trækkes omkostningerne ved auktionen og udgifterne til bestyrelsen af pantet i tiden indtil afholdelsen af auktionen. Disse fradrag skal derfor ske uden hensyn til, om beløbene ville kunne betales af det øvrige bo.¹¹⁹ På den anden side tilfalder indtægterne af ejendommen under konkursen panthaverne, dersom deres panteret, som i almindelighed er tilfældet, også omfatter pantets frugter.¹²⁰ I auktionsvilkårene kan derfor sædvanligvis indsættes en bestemmelse om, at køberen ved siden af budsummen *skal betale* udgifterne til ejendommens bestyrelse og auktionsomkostningerne og *får* leje eller anden indtægt af ejendommen, som er hævet under konkursen.¹²¹

117. Heller ikke massegæld efter § 32 (akkordomkostninger).

118. Se herved formuleringen af post 7 i Udkast til vilkår for tvangsauktion i konkurs- og gældsfragåelsesboer i *Hindenburg: Juridisk Formularbog*, 9. udg., s. 331–336.

119. Jfr. RT 1886/87, Landstingets forhandlinger, sp. 271 (Nellemann) og 566 (Schlegel). Se også *Deuntzer: Skifteret* s. 243 f. Fortolkningen støttes af, at Retsplejelovens §§ 680 og 681 begge stiller som betingelse for at lade pantet udgå af boet, at panthaverne godtgør boet dets udgifter til ejendommens bestyrelse.

120. Se herved UfR 1904A.264 og bestemmelsen i Pantebrevsformular I post 4 og 5 samt v. *Eyben: Panterrettigheder* s. 79 ff. Hvad konkursboet under sin bestyrelse af ejendommen har oppebåret af indtægter og afgrøder er ikke udgået af pantet efter reglen i Tinglysningens § 37, stk. 1 in fine. Udtrykket »udskilles ifølge en regelmæssig drift« omfatter ikke kreditorforfølgning.

121. Se herved post 3, stk. 2, og post 7 i det i *Hindenburg: Juridisk Formularbog* s. 331 aftrykte udkast til auktionsvilkår.

Panthaverne har krav på dækning også af deres omkostninger og af renterestancer, herunder også renter, der påløber under konkursen. Disse krav har samme prioritet som hovedstolen. Ved fast ejendom har dog krav på renter, der er forfaldet mere end 1 år, før panthaveren har indledt retsforfølgning for sit krav ved udlæg, anmeldelse i konkursboet eller på anden måde, prioritet efter de andre hæftelser i ejendommen, jfr. Tinglysningslovens § 40, stk. 4.¹²² Reglen i Tinglysningslovens § 40, stk. 4, om restancer med renter og lignende ydelser har kun betydning for panthavernes indbyrdes rækkefølge og påvirker ikke forholdet til de almindelige kreditorer.¹²³

Efter bestemmelserne i de almindeligt brugte pantebrevsformularer til underpant i fast ejendom og i løsøre forfalder pantkravet ved pantsætterens konkurs. Panthaver kan derfor som oftest kræve sin andel i købesummen udbetalt kontant, jfr. om fast ejendom nærmere bestemmelsen i Retsplejelovens § 562. Panthaveren er derimod ikke pligtig at *modtage* fyldestgørelse i penge. Konkurslovens § 14 gælder ikke for ham, jfr. om fast ejendom Retsplejelovens § 562, stk. 4.

Har panthaveren foruden sin panteret tillige en personlig fordring mod fallenten, kan han anmelde sit krav i boet og, hvad enten hans fordring er forfalden eller ej, få udbetalt dividende på lige fod med de andre personlige kreditorer, men kun for den del af fordringen, som ikke dækkes af pantet, jfr. Konkurslovens § 130.¹²⁴ Undladelse af at anmelde den personlige fordring i boet afskærer panthaveren fra at få dividende af et sådant udækket restkrav, men berører ikke panteretten.¹²⁵

Er pantet ikke stillet af skyldneren, men af trediemand, kan panthaveren både rette sit fulde krav mod pantet og i skyldnerens bo

122. Jfr. *Illum*: Om ejerpant og panteprioritet s. 115.

123. Se herved *Illum*: Om ejerpant og panteprioritet s. 114 ff og v. *Eyben*: Panterettigheder s. 115 f og 248 f.

124. Se om denne bestemmelse også v. *Eyben*: Panterettigheder s. 27 f.

125. At anmeldelse endnu ikke er modtaget ved optagelsen af boet til slutning, jfr. Konkurslovens § 91, udelukker ikke panthaveren fra at få fyldestgørelse af pantet, cfr. for så vidt angår underpant i løsøre før lov nr. 177 af 29. april 1960 *Deuntzer*: Skifteret s. 238–240. Underpant i løsøre falder dog bort ved afholdelsen af tvangsauktion, selv om underpantet ikke er boet bekendt, og underpanthaveren derfor ikke har fået andel i købesummen, sml. Retsplejelovens § 554.

anmelde hele fordringen uden fradrag af, hvad pantet må antages at kunne indbringe eller har indbragt før konkursen, jfr. UfR 1938.148 med note 1. Dette resultat nås ved en overførelse af reglerne om anmeldelsesretten over for personlige solidariske skyldnere i Konkurslovens § 18, således som denne bestemmelses anvendelsesområde i teori og praksis er blevet udvidet.¹²⁶

Ved bortsalg af pantsatte effekter fra et konkursbo påhviler rekvi-
rentens opgaver kurator, jfr. Konkurslovens § 73 og Retsplejelovens § 679, eller, hvor ingen kurator er ansat, skifteretten og inkassator, jfr. Konkurslovens § 80. Forberedelsen af auktionen kan derfor i almindelighed først begynde efter afholdelsen af den i Konkurslovens § 52, stk. 2, litra b nævnte skiftesamling. Tidspunktet for auktionen bestemmes af boet. Dog kan enhver panthaver i fast ejendom, hvis tilgodehavende er forfaldet, forlange, at ejendommen sælges så hurtigt, som auktionen efter de almindelige regler i Retsplejelovens kapitel 51 kan afholdes, jfr. Konkurslovens § 37. Fremsættes sådant forlangende, behøver auktionen ikke afvente udfaldet af en eventuel kære af konkursdekretet. Konkurslovens § 37 fraviger for så vidt bestemmelserne i Konkurslovens § 49, stk. 2, og Retsplejelovens § 675, stk. 2, hvorefter vel boets behandling fortsættes uanset kære, men således at den kærendes ret ikke foregribes. Begrundelsen for denne særregel er, at panthaveren, selv om konkursen ikke var indtrådt, kunne have krævet auktionen fremmet.¹²⁷ Af denne begrundelse følger formentlig, at panthaveren ikke har krav på afholdelse af auktion uanset kære af konkursdekretet, dersom forfaldstiden alene er indtrådt, fordi skyldneren er gået konkurs.

Er pantebrevet ikke forfaldet, kan panthaveren kun kræve auktionen fremmet, dersom konkursen ikke er påkæret, og pantet ikke med sikkerhed kan antages at ville dække hans krav, jfr. herved § 38.

Ved tvangsauktionen over fast ejendom får andre begrænsede tinglige rettigheder end panterettigheder fyldestgørelse i overensstemmelse med reglen i Retsplejelovens § 563, jfr. Konkurslovens § 37, stk. 2. Har derfor sådanne krav prioritet forud for al pantegæld, opråbes ejendommen med forpligtelse til at overtage den med

126. Jfr. ovenfor s. 164 og nedenfor s. 303 ff samt *Ussing*: Almindelig del s. 431 ff og v. *Eyben*: Panterettigheder s. 29–33.

127. Jfr. RT 1886/87, tillæg A, sp. 1464–1466 og tillæg B, sp. 83.

disse behæftelser. Et krav, der åbenbart vil blive bestående efter salget, kan også under konkursen før tvangsauktionen hævdes som hidtil, jfr. således om en tilstandsservitut UfR 1909.69.¹²⁸ Har kravet sekundær prioritet, og kan bud, der dækker alle bedre prioriterede krav, ikke opnås, omsættes kravet til pengekrav med samme prioritetsstilling, og ejendommen opråbes uden behæftelsen.¹²⁹ Kravet skal selvsagt kun overtages uden for købesummen eller gives andel i auktionsprovenuet i det omfang, det hæfter på ejendommen.¹³⁰ § 563 gælder såvel på tvangsauktion rekvireret af boet som på auktion rekvireret af en panthaver i medfør af Retsplejeloens § 680.

2. Fyldestgørelse af tinglige krav uafhængigt af bobehandlingen

a. Viljesbestemt pant i fast ejendom

§ 681. Fremkommer ikke på en af boet i medfør af Konkurslovens § 37 rekvireret tvangsauktion over fast ejendom bud, som giver ikke alene dækning til de tinglige rettigheder i ejendommen og – i fornødent fald – til de massekrav, som efter Konkurslovens § 38 går forud for behæftelserne, men også et overskud til de personlige kreditorer, hæves auktionen, hvis ingen panthaver kræver den fremmet, jfr. Retsplejeloens § 681, der for så vidt stemmer overens med den almindelige regel i § 575. Ophævelse af auktionen forudsætter dog, at boet får sine omkostninger ved den forgæves auktion dækket, jfr. UfR 1904A.382, og at panthaverne for fremtiden overtager bestyrelsen af ejendommen. De af boet afholdte udgifter til ejendommen før auktionen skal afholdes af panthaverne, ligesom disse har krav på indtægterne af pantet.¹³¹ Iøvrigt kan pantet ikke belastes med boets gæld.¹³² Ved at begære

128. Afgørelsen i UfR 1938.447H indebærer måske, at visse rettigheder i alle tilfælde kan hævdes in natura også under konkursen, indtil de bortfalder som udækkede ved auktionen. Se om denne vanskeligt forståelige dom *Illum*: Servitutter s. 264–266 og v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 32 f og s. 309.

129. Jfr. nærmere *Gomard*: Fogedret s. 171.

130. Se herved om grundbyrder v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 53–55 og *Illum*: Servitutter s. 228 f.

131. Jfr. foran s. 185.

132. Ordene i § 681 afviger således fra Konkurslovens § 38. Udtrykket »fordringer, for så vidt de . . . vedkommer de behæftede ting« i § 38 omfatter også andel i visse boomkostninger.

auktionen standset anses panthaverne at have frafaldet deres eventuelle personlige fordring mod boet.¹³³ Udgår ejendommen af boet i medfør af § 681, medregnes den ikke til bomassen ved beregningen af skifteafgift og salær til kurator eller inkassator,¹³⁴ og panthaverne kan forfølge deres ret i ejendommen efter de almindelige regler herom. Desuden kan også de panthavere, hvis krav ikke er forfaldne, kræve ejendommen bortsolgt ved tvangsauktion. § 681 giver panthaverne to fordele: de undgår at vige for begravelsesomkostninger, skiftegebyr og kuratorsalær, jfr. § 38, og de kan hindre boet i at lade ejendommen realisere straks.¹³⁵

§ 680. I stedet for at overlade til boet at begære ejendommen solgt, hvilket panthaveren kan kræve, boet gør snarest muligt, jfr. ovenfor s. 187 om Konkurslovens § 37, kan panthaveren selv, uanset forbudet mod individualforfølgning i Konkurslovens § 10, gøre udlæg i ejendommen og sætte denne til tvangsauktion, jfr. Retsplejelovens § 680. Ved selv at stå som rekvirent undgår panthaveren, at de i Konkurslovens § 38 nævnte krav om fornødent går forud for ham, jfr. UfR 1912.163H. Derimod må panthaveren ligesom ved andre auktioner under konkursen, være sig efter Konkurslovens § 37, Retsplejelovens § 681 eller auktion på grundlag af udlæg gjort før konkursen, afholde udgifterne til ejendommens bestyrelse og får i almindelighed de indtægter, som boet har oppebåret fra ejendommen. Ejendommen medregnes nu efter Retsafgiftslovens § 31, stk. 2, nr. 3, kun til bomassen ved beregningen af skifteafgift med salgssummen med fradrag af den samlede pantegæld, hvad enten de øvrige panthavere har afgivet erklæring efter § 680 eller ikke, og det samme må nu formentlig antages for så vidt angår salærer.¹³⁶ Hovedbetingelsen for at bringe § 680 i anvendelse er, at panthaveren giver afkald på at gøre sin eventuelle

133. Motiverne – i RT 1890/91, tillæg B, sp. 1917 – stemmer på dette punkt ikke overens med den samtidigt foreslåede regel, idet de kun vil fritage boet for hæftelse for, hvad ikke dækkes af højeste fremkomne bud.

134. Jfr. Retsafgiftslovens § 31, stk. 2, nr. 4 og UfR 1943.463H.

135. Se herved RT 1890/91, tillæg B, sp. 1915–1917, og Folketingets forhandlinger sp. 5127.

136. Sml. efter den tidligere retstilstand, da kun de pantefordringer, for hvis vedkommende § 680 var bragt i anvendelse, fradrog, UfR 1943.463H. – Også hvis ejendommen sælges under hånden efter aftale med panthaveren, der har afgivet § 680-erklæring, skal hele pante-

personlige fordring gældende i boet.¹³⁷ Tanken har vel været, at pant-haveren kan fritages for at deltage i skifteomkostningerne, når han ikke besværer boet med at skulle fyldestgøres gennem boet; men denne begrundelse er nu bortfaldet ved Retsafgiftsloven. Ud over afkaldet kræves, at panthaveren gør udlæg i ejendommen og uden uforholdent ophold sætter ejendommen til tvangsauktion. Realisa-tion er nødvendig for at konstatere, om ejendommen kan udbringe noget til boet, d. v. s. til de personlige kreditorer. Afkaldet skal af-gives inden 1 måned efter konkursens erklæring,¹³⁸ og udlæg fore-tages inden 4 uger efter afkaldet. Panthaveren kan gøre udlæg på grundlag af pantebrevet, blot hans krav er forfaldet, uanset om de almindelige betingelser for umiddelbart udlæg i Retsplejelovens § 478, nr. 3, er til stede.¹³⁹ Er pantebrevet et skadesløsbrev eller et ejerpantebrev, hvoraf kreditors fordring ikke fremgår, kan pantha-veren ikke gøre udlæg efter § 680, dersom fordragens rigtighed bestrides, jfr. UfR 1967.20H med kommentar i 1967B.74.

En panthaver, der efter § 680 gør udlæg i ejendommen, kan samtidig hermed i tiden, indtil ejendommen er solgt på auktion, efter Danske Lov 5–7–8 tage ejendommen til brugeligt pant, jfr. UfR 1961.402H. Ved at tage pantet til brugelighed fritages pant-haveren ikke for sin forpligtelse til at begære auktion afholdt snarest muligt.

Overholder panthaveren ikke betingelserne i § 680, idet han enten ikke behørigt fremmer forfølgningen eller ikke godtgør boet

gælden fradrages ved beregning af retsafgift. Jfr. om tidligere praksis *Harbou: Skifteafgifter* s. 30.

137. Afkaldet må omfatte hele kreditors fordring for så vidt den er omfattet af panteretten, jfr. UfR 1930.108H note 1 og 1922.924. Panthaver, der ingen personlig fordring har mod skyldneren, er stillet som en pant-haver, der har givet afkald, sml. UfR 1917.294, der udtaler, at et kon-kursbo kan overgives skyldneren til fri rådighed i medfør af Konkurs-lovens § 98 uden samtykke fra panthavere, der ikke tillige har en per-sonlig fordring mod skyldneren, fordi disse kan forfølge deres panteret uafhængigt af konkursen.
138. Reglen i Konkurslovens § 55, hvorefter den midlertidige bestyrer eller skifteretten selv, jfr. § 58, uopholdelig skal sende alle bekendte for-dringshavere et eksemplar af den i § 52 nævnte bekendtgørelse om konkursen, omfatter ikke alene personlige kreditorer, men også pant-havere, jfr. Justitsministeriets cirkulære nr. 2 af 5. januar 1933.
139. Reglen i § 490, stk. 2, gælder ikke for udlæg efter § 680, jfr. UfR 1926.418 og *Gomard: Fogedret* s. 40.

dets udgifter ved ejendommens administration,¹⁴⁰ bortfalder hans ret til selvstændig forfølgning, og ejendommen sættes da til auktion af boet efter Konkurslovens § 37. Boet har pligt til at realisere ejendommen og kan ikke vedtage at bortse fra overskridelser af fristerne i § 680, jfr. Retsrådsudtalelse nr. 113 i UfR 1922B.38.

Efter den tidligere ret skulle skifteafgifter, hvis kun nogle panthavere havde afgivet erklæring efter § 680, beregnes også af den del af budsummen, der medgik til dækning af de panthavere, som ikke havde afgivet sådan erklæring. Fortrin frem for sådan pantegæld tillagdes i praksis også begravelsesudgifter og andre skifteomkostninger vedrørende ejendommen, jfr. Konkurslovens § 38 og UfR 1935.998 og 1926.765.¹⁴¹ Efter at auktionsrekvirentens anvendelse af § 680 nu får den virkning, at der ikke skal betales skifteafgift af nogen del af pantegælden, uanset om alle panthavere har afgivet 680-erklæring eller ej, jfr. Retsafgiftslovens § 33, stk. 2, nr. 3, således at panthaverne ikke skal vige for skifteafgift, må det samme resultat formentlig antages for så vidt angår andre skifteomkostninger og begravelsesudgifter. Afgiftsfritagelsen begrundes med, at disse panthaveres fyldestgørelse og ejendommens administration ikke belaster skifteretten, jfr. betænkning nr. 377 af 1965 s. 57. Når disse panthavere sædvanligvis fyldestgøres helt uden om boet, og lovgivningen har draget de afgiftsmæssige konsekvenser heraf, kan det ikke antages, at pantegælden eller det, der fremkommer til dens dækning, i andre henseender end de afgiftsmæssige skal medregnes til boet.

b. Andre rettigheder

Efter Konkurslovens § 6 skal ting, der tilhører trediemand, udleveres til rette vedkommende. Spørgsmålet om trediemand har en ret, og om denne ret skal respekteres af konkursboet, må i givet fald afgøres af skifteretten ved dom, jfr. Retsplejelovens § 672 og UfR 1952.955;¹⁴² men trediemand kan muligvis også vælge at gennemføre sin

140. Disse udgifter skal dækkes af pantet, jfr. ovenfor s. 185, og i praksis optages derfor i almindelighed en bestemmelse i auktionsvilkårene om, at sådanne udgifter skal udredes af køberen uden for købesummen.

141. Jfr. herved *Harbou*: Skifteafgifter s. 28 f.

142. Boet kan ikke bortse fra tinglige krav, fordi de ikke er blevet anmeldt i boet inden dets optagelse til slutning, sml. Konkurslovens § 91 og UfR 1955.837.

ret ved de almindelige domstole, jfr. nedenfor s. 297 f. Boet kan betinge udleveringen af tingen af, at trediemand opfylder krav, for hvilke boet har tilbageholdsret eller krav på vederlag, som skal opfyldes samtidig med leveringen, jfr. nærmere Købelovens §§ 14–16. I stedet for at hævde sin ejendomsret til ting, han har købt af fallenten før konkursen, som separatistkrav, kan trediemand gå frem efter reglen i Konkurslovens § 16, jfr. ovenfor s. 131 ff. Har trediemand solgt en ting til fallenten med gyldigt ejendomsforbehold, eller har han i god tro afleveret en ydelse efter konkursens begyndelse, kan han forlange det erlagte tilbage, jfr. ovenfor s. 106 ff.

Begrænsede tinglige rettigheder, som ikke fyldestgøres gennem bobehandlingen, er også separatistkrav. Den, der har håndpant, udlæg, udpantning eller tilbageholdsret i fallentens ting, kan således forfølge sin ret ganske som før konkursen. Boet kan ikke afkræve den berettigede bidrag til dækning af massegæld efter reglen i Konkurslovens § 38. Dette gælder også såvel panthavere som personlige kreditorer, som før konkursen har gjort udlæg i fast ejendom. Mens disse udlægshavere er fritaget for i påkommende tilfælde at yde bidrag til dækning af begravelsesudgifter og skifteomkostninger efter Konkurslovens § 38, følger af panterettens almindelige regler, at ejendommens eventuelle underskud må bæres af dem, jfr. præmisserne i UfR 1912.163H og ovenfor s. 185.

Konkursboet vil være interesseret i, at ting, hvori trediemand har begrænsede tinglige rettigheder, realiseres, dersom tingen måske vil kunne indbringe mere end nødvendigt til dækning af disse rettigheder. En ret for boet til at begære auktion ville være velbegrundet, men har i gældende ret næppe hjemmel i andre tilfælde end dem, der omfattes af Konkurslovens § 37.¹⁴³ Ved tilbageholdsret har boet adgang til at ombytte sikkerheden med anden sikkerhed, jfr. v. *Eyben*: Panterettigheder s. 389 og *Illum* i UfR 1959B.136. Denne udvej står ikke åben for boet ved håndpant. Boet må enten sælge tingen med håndpanteretten eller skaffe sig rådighed over den ved at indløse håndpanthaveren.¹⁴⁴ Frigørelsestid for håndpanthaverens krav vil i almindelighed være indtrådt. Konkurslovens § 14 gælder dog ikke for tinglige krav.

143. Jfr. om den sekundære udlægshavers stilling *Gomard*: Fogedret s. 164, v. *Eyben*: Panterettigheder s. 365 f og *Illum* i UfR 1959 B.136.

144. Jfr. *Deuntzer*: Skifteret s. 177.

KAPITEL 6

Konkursens begyndelse og fallentens retsstilling

I. KONKURSENS BEGYNDELSE

Konkurslovens § 50 bestemmer, at konkursen, når den er erklæret, anses for at være begyndt allerede på det tidspunkt, da skifteretten modtog konkursbegæringen, være sig fra skyldneren eller fra en kreditor, eller i tilfælde af konkurs efter Konkurslovens § 41 opfordringen til at tage skyldnerens bo under konkursbehandling. På det tidspunkt, begæringen indleveres til skifteretten, vides ikke, om skyldneren bliver erklæret konkurs, og den egentlige konkursbehandling af hans bo kan derfor ikke begynde; men ved at sige, at »konkursen anses . . . som begyndt«, foreskriver § 50, at *konkursens retsvirkninger indtræder med tilbagevirkende kraft fra begæringens indgivelse*. Adgangen til individualforfølgning hører således op, og afkræftelsesfristerne regnes fra dette tidspunkt, dersom konkursen erklæres. Udlæg og udpantning foretaget i tiden efter begæringens indgivelse falder derfor uden videre bort ved afsigelsen af kendelsen om konkurs.¹ Dette følger iøvrigt, for så vidt angår udlæg, allerede af reglen i Konkurslovens § 10, jfr. ovenfor s. 182. Kun kreditorer, der ved konkursens begyndelse havde fordringer på skyldneren, fyldestgøres af boet som konkurskreditorer, jfr. Konkurslovens § 1. Afgørende for, om et krav kan anmeldes i boet som konkursfordring, er ligeledes, om kravet er stiftet før eller efter begæringens indgivelse. Er en salgsgenstand, en købesum eller lignende overgivet til konkursboet, må boet enten levere det modtagne tilbage eller udrede modydelsen som massekrav, jfr. Købelovens § 41 og Konkurslovens § 4. Skæringspunktet er også i denne relation

1. Jfr. UfR 1931.1122 og *Gomard*: Fogedret s. 58 f med note 152. UfR 1952.955 udtaler blot det selvfølgelige, at udpantningens bortfald ikke kan konstateres ved kære af udpantningen, men i givet fald må fastslås af skifteretten, jfr. Retsplejelovens § 672. At udpantning falder bort, følger nu også a fortiori af reglen i Konkurslovens § 23, stk. 2 som affattet ved lov nr. 322 af 18. juni 1969.

konkursbegæringens indgivelse, jfr. UfR 1964.531.² Denne tilbagevirkende kraft efter § 50 gælder også i tilfælde, hvor afgørelsen om konkursen har været udsat efter reglen i Konkurslovens § 48a. Antedateringen kan således føre konkursens retsvirkninger et par måneder eller mere tilbage. Skyldnerens urådighed over konkursmassen gives ved reglerne om afkræftelse i et vist omfang virkning fra et endnu tidligere tidspunkt end skifterettens modtagelse af konkursbegæringen.

Uanset den generelle formulering af reglen i § 50 kan dog ikke *enhver* retsvirkning af konkursen regnes tilbage til begæringens indgivelse. Det siger således sig selv, at når begyndelsesforretning efter Konkurslovens § 51 skal afholdes »straks efter konkursens begyndelse«, må herved forstås, straks efter konkursen er erklæret.³

Konkursens retsvirkninger regnes fra *klokkeslettet* for skifterettens modtagelse af begæringen. Skifteretten må derfor gøre notat om det nøjagtige tidspunkt for modtagelsen i skiftebogen.⁴ Afgørende er, når begæringen afleveres til skifterettens kontor, ikke det senere tidspunkt begæringen forelægges den dommer eller dommerfuldmægtig, der skal afgøre sagen.⁵ Har skifteretten modtaget flere begæringer om konkurs mod samme skyldner, regnes konkursvirkningerne fra indgivelsen af den ældste begæring, som ikke er tilbage-

2. *Ussing*: Køb s. 108 og *Alméns og Eklunds* kommentar til § 41, note 25, antager, at Købelovens § 41 i overensstemmelse med sin ordlyd kun kan anvendes, hvis ydelsen er overgivet til boet eller af fallenten er videregivet til boet. Disse fremstillinger har næppe situationen før konkursdekretet for øje. Svensk ret har ikke et til Konkurslovens § 48a svarende udsættelsessystem. – Jfr. også ovenfor s. 111, note 32.
3. Forfalder pantegæld eller anden gæld ved konkursens indtræden, jfr. Pantebrevsformular I, post 8, litra b, skal eventuelle særlige virkninger knyttet til forfaldstidens indtræden næppe regnes tilbage til begæringens indgivelse. I Retsplejelovens § 680 siges udtrykkeligt, at panthaverens månedsfrist for at give afkald på sin personlige fordring regnes fra »rettens beslutning om, at konkursbehandling skal finde sted«.
4. Ved 3 ugers fristen efter Konkurslovens § 23 regnes dog med hele dage, jfr. UfR 1954.148, men efter UfR 1959.216 og 1917.848H er klokkeslettet afgørende for beregningen af 8 ugers fristen efter Konkurslovens § 20.
5. En konkursbegæring bragt ud til skifteretten med morgenposten, før kontoret åbner, anses modtaget ved kontortidens begyndelse. Om konkursbegæring, afleveret på skiftefuldmægtigens bopæl uden for kontortiden, se UfR 1921.396 og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 44.

kaldt og ejheller af andre grunde er udelukket fra at blive taget til følge, jfr. UfR 1917.848H og 1951.647.⁶

Konkursen har som nævnt tilbagevirkende kraft i overensstemmelse med reglen i § 50, uanset om behandlingen af konkursbegæringen i henhold til § 48a har været udsat. Det er ejheller en betingelse for konkursvirkningernes indtræden allerede ved begæringens indgivelse, at bevis for insolvens eller for andre konkursbetingelser er tilbudt i begæringen, eller at beviset er rede til forelæggelse for skifteretten i det første møde, der afholdes i anledning af begæringen, jfr. Konkurslovens § 48 og ovenfor s. 78. Kan begæringen, efter de fornødne beviser er fremskaffet, tages til følge, har den virkning, fra den er modtaget af skifteretten.⁷

II. SKYLDNERENS DISPOSITIONSBEFØJELSE UNDER KONKURSEN

A. Personlige anliggender og formueretlige dispositioner, der ikke angår konkursmassen

En af konkursens retsvirkninger er, at skyldneren mister kompetencen til med virkning for konkursboet at disponere over de aktiver, der indgår i boet, jfr. Konkurslovens § 2. Skyldnerens dispositioner (forføjninger) over ting, der hører til konkursmassen, kan ikke hævdes over for boet.⁸

Skyldneren kan derimod også under konkursen afgive personligt forpligtende løfter, der binder ham selv; men løftemodtageren kan ikke anmelde sit krav i boet. Skyldneren bevarer rådigheden over

6. UfR 1951.647 statuerer, at skifteretten ikke i tvivlstilfælde straks bør afsige kendelse om konkursens begyndelsestidspunkt, men bør lade spørgsmålet bero, til det måtte blive aktuelt under en retstvist. Først under en tvist vil de modstående interesser blive hørt, og skifteretten vil få et forsvarligt grundlag at træffe sin afgørelse på. En kendelse afsagt alene efter en begæring fra rekvirenten ville ganske vist ikke – som f. eks. en dødsformodningsdom – have retskraft over for tredie-mand; men den af skifteretten trufne afgørelse ville dog faktisk blive fulgt ved boets behandling både af kurator og af skifteretten og afholde de interesserede fra at komme med indsigelser.

7. Jfr. herved UfR 1917.848H om kreditors udeblivelse fra møde efter Konkurslovens § 48, stk. 2, og UfR 1893.1312 om skyldnerens undladelse af at vedlægge sin konkursbegæring den efter § 47 krævede statusoversigt og liste over de førte bøger.

8. Om virkningen mellem parterne, se *Ussing: Aftaler* s. 265 f og i *Almindelig* del s. 65.

sine personlige forhold og over aktiver, der i medfør af Retsplejeloovens § 509, jfr. Konkurslovens § 1, Konkurslovens § 5 eller andre regler holdes uden for boet.⁹ Skyldneren kan således i medfør af Arvelovens § 31 give afkald på arv, som endnu ikke er faldet, men derimod ikke på falden arv, og han kan vistnok afslå at modtage gaver, jfr. ovenfor s. 117 f. Andre løfter om ydelser, der vil indgå i boet, kan fallenten derimod ikke afslå med virkning for konkursboet.¹⁰ Uagtet arv i almindelighed tilfalder boet, jfr. Konkurslovens § 3, kan dog kun fallenten personlig tage stilling til, om han vil rejse indsigelse mod arveladerens testamente, jfr. Arvelovens § 55, eller mod en bestemmelse om båndlæggelse af tvangsarv, jfr. § 59. Det samme må antages at gælde beføjelserne til at forlange udlæg efter vurdering i bestemte genstande og til på fællesboskifte at kræve sig tillagt mere end halvdelen af boet, jfr. ovenfor s. 120 f.

B. Dispositioner over konkursmassen

Som nævnt mister skyldneren ved konkursen med tilbagevirkende kraft fra konkursbegæringens indgivelse rådigheden over de genstande, som går ind i konkursmassen. Denne inkompetence kan kun gøres gældende over for trediemand i god tro, efter konkursen er bekendtgjort. Selv efter bekendtgørelsen brydes reglen af særlige eksstinktions- og legitimationsregler, jfr. herom under 1.

Konkurslovens ord tyder på, at skyldnerens inkompetence er total. Dette kan dog ikke fastholdes. Allerede hensynet til formuens bevaring kræver, at skyldneren i tiden mellem begæringens indgivelse og konkursens erklæring, da intet bostyre er etableret, med fuld retsvirkning kan foretage visse dispositioner, jfr. under 2.

1. Skyldnerens urådighed. Legitimation og eksstinktion

Konkurslovens § 2 bestemmer, at skyldnerens retshandler, d. v. s. hans retsstiftende viljeserklæringer »fra det øjeblik, konkursen tager sin begyndelse« ikke kan stifte ret, som kan gøres gældende mod

9. Disponerer boet uberettiget over ejendele, som tilhører fallenten til fri rådighed uden for konkursen, kan han kræve erstatning efter almindelige regler, jfr. UfR 1964.507H, der pålægger kurator erstatningsansvar. En sådan erstatning går ikke ind i konkursmassen.

10. Jfr. *Ussing: Aftaler* s. 76 f.

boet. Konkursens begyndelse regnes også i denne relation tilbage til skifterettens modtagelse af konkursbegæringen, jfr. Konkurslovens § 50.¹¹

Af disse bestemmelser følger, at retten efter *løfter afgivet af skyldneren* kun kan gøres gældende mod boet, dersom løftet er kommet til løftemodtagerens kundskab inden konkursens begyndelse.¹² *Betalinger og leveringer fra skyldneren* er ligeledes kun bindende for boet, dersom de er blevet bindende for skyldneren før konkursens begyndelse.¹³ Ved betaling med checks er det afgørende tidspunkt i almindelighed bogføringen (debiteringen) i skyldnerens bank.¹⁴ Debiteringen på skyldnerens konto er bindende, selvom den, der har præsenteret checken til banken, endnu ikke har fået underretning derom, jfr. UfR 1963.188H, kommenteret af *Trolle* i UfR 1963B.231 ff og UfR 1968.766H (dissens) refereret nedenfor s. 201 f.

Betalinger og andre erlæggelser til skyldneren har frigørende virkning, dersom ydelsen kommer frem til skyldneren, før konkursbegæringen er indgivet. Ellers har erlæggelsen kun denne virkning, hvis det erlagte videregives til boet. Tilegner boet sig en ydelse kommet frem efter konkursens begyndelse, påtager det sig derved en forpligtelse til at udrede det eventuelle vederlag som massekrav, jfr. Konkurslovens § 4 og Købelovens § 41.

Trediemand erhverver dog ret ved retshandel med skyldneren, efter konkursen er erklæret, dersom trediemand *hverken kendte eller burde kende den indgivne begæring*, og konkursen endnu ikke i overensstemmelse med § 52 i Konkursloven har været bekendtgjort

11. *H. Munch-Petersen* antager i UfR 1914B.160–162, at § 2 sigter til konkursens erklæring, men at reglen i § 2 analogt kan anvendes på tiden efter begæringens indgivelse. Ligeså *v. Eyben*: Formuerettigheder s. 320.
12. Jfr. *Ussing*: Aftaler s. 277 med note 47 og for norsk ret *Stian Bech*: Konkurslovgivningen s. 127 f.
13. *Betalinger og andre erlæggelser* er ikke i alle henseender undergivet reglerne om løfter, se *Ussing*: Almindelig del s. 300 f. *Betalinger* bliver jævnlige bindende, før de er kommet til modtagerens kundskab, jfr. *Ussing*: Aftaler s. 80 og s. 392. Reglen i Aftalelovens § 21, stk. 2, 2. pkt., kan ikke overføres på konkurs.
14. Er checken noteret af banken efter Checklovens § 25, er betalingen sket allerede ved checkens overgivelse, jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 163 og 167 f.

i Statstidende. Også i tiden mellem konkursbegæringens indgivelse og kendelsens afsigelse erhverver trediemand i god tro ret, jfr. UfR 1946.1129. Også en betaling fra skyldneren til trediemand er bindende for boet, dersom trediemand var i god tro, da betalingen blev bindende for skyldneren, jfr. UfR 1968.548.¹⁵ Ved overdragelse af en individuelt bestemt løsøregenstand vinder en godtroende erhverver formentlig ret, selvom han ikke har fået genstanden i hænde. Løfter afgivet af en fuldmægtig for fallenten har samme retsvirkning som løfter afgivet af ham selv. Ved fuldmagter uden særlig tilværelse er løftet dog uden virkning for boet, ikke blot hvis løftemodtageren kendte eller burde kende konkursen, men også hvis fuldmægtigen er i ond tro, jfr. Aftalelovens § 23.¹⁶

Reglen i Konkurslovens § 2 krydses af *særregler om overdragelse af visse aktiver*. Efter disse regler kan en erhverver i god tro vinde ret, selv om konkursen har været bekendtgjort i Statstidende. Godtroende omsætningserhververe vinder således ret over *fast ejendom*, dersom deres ret lyses på ejendommen, inden konkursdekretet bliver lyst på ejendommen, jfr. Tinglysningslovens §§ 1 og 13, stk. 1.¹⁷ En omsætningserhverver, som i god tro får et *negotiabelt gælds-brev* eller en negotiabel aktie i hænde, erhverver ret over gælds-brevet eller aktien, jfr. Gældsbrevslovens § 14 og Aktieselskabslovens § 26.¹⁸ Det samme gælder penge. Erhververen af simple gældsbreve eller af andre simple fordringer vinder derimod kun ret over for boet, hvis konkursen endnu ikke er bekendtgjort, og han er i god tro, jfr. Gældsbrevslovens § 27 og Konkurslovens § 2.

15. Er modtageren af betalingen vel i god tro med hensyn til konkursbegæringen, men i ond tro med hensyn til insolvensen, kan betalingen eventuelt afkræftes efter Konkurslovens §§ 20 eller 24.

16. Jfr. *Ussing: Aftaler* s. 323 f.

17. Tilsvarende regler gælder om registreringspligtige skibe og luftfartøjer, jfr. Skibsregistreringslovens §§ 23, stk. 6, og 31 og Lov om registrering af rettigheder over luftfartøjer §§ 1 og 11, stk. 1.

18. Jfr. *Ussing: Almindelig del* s. 249 og *Ussing og Dybdal: Gældsbrevslovens § 14* note 6. Gældsbrevslovens regler stemmer for så vidt angår konkurs med ældre ret, jfr. *Lassen: Almindelig del* s. 603 f, og må derfor for så vidt angår konkurs anvendes analogt på andre negotiable dokumenter, sml. *Ussing: Enkelte kontrakter* s. 111 (veksler) og s. 308 (livsforsikringspolicer). Se om pantsætning af en livsforsikringspolice også UfR 1952.14H.

Konkurslovens § 2 begrænses også af *de særlige regler om legitimation ved modtagelsen af betaling*. Erlæggelse i god tro til fallenten af tilgodehavende efter et negotiabelt gælds-brev eller et andet legitimationspapir har således frigørende virkning efter Gælds-brevslovens § 19 eller dennes analogi.¹⁹ Debitor frigøres derimod ikke ved efter konkursens bekendtgørelse i god tro at opfylde andre krav ved betaling til fallenten, jfr. Gælds-brevslovens § 29.²⁰ Væsentlige ulemper ved denne ordning har ikke vist sig i praksis. Bostyrelsen vil straks sikre sig rådigheden over fallentens bank- og postgirokonti og sørge for, at postforsendelser afleveres til boet.²¹ Modtager skyldneren personlig betaling fra en af sine debitorer, og forbruger han pengene, ifalder han strafansvar efter Straffelovens § 283, stk. 1, nr. 2.

Konkursbegæringen offentliggøres ikke og kan næppe heller lyses på skyldnerens faste ejendomme. Tinglysning ville i almindelighed gøre begæringen offentlig bekendt og kunne være til gene for skyldneren, der måske ikke erklæres konkurs, fordi han ikke opfylder konkursbetingelserne eller opnår en frivillig ordning. Rekvisitus er måske offer for en hårdhændet udnyttelse af konkursbegæringer som inkassomiddel. Så længe konkurs ikke er indtrådt, vides det ikke, om skyldnerens rådighed ophører, og hans dispositioner over ejendommen såvel som udlæg fra hans kreditorer måtte derfor formentlig kunne lyses, selvom konkursbegæringen var blevet lyst på ejendommen. En tinglysning af konkursbegæringen kunne kun have den faktiske virkning, at erhververe af rettigheder over ejendommen kunne blive bragt i ond tro, således at erhververen ikke senere ville kunne støtte ret på Konkurslovens § 2, 2. pkt., hvis konkursen virkelig indtræder. Denne virkning er næppe tilstrækkelig til at begrunde, at begæringen skulle kunne lyses.²²

19. Jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 213 og s. 261 f.

20. Jfr. *Ussing-Dybdal*: Gælds-brevslovens § 29 note 1.

21. Jfr. Postlov, lovbekendtgørelse nr. 312 af 14. august 1963, § 21, litra b, nr. 2.

22. Cfr. v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 320 f, jfr. s. 258, der mener, at rekvirenten med skifterettens tiltrædelse kan lade begæringen lyse efter Tinglysningslovens § 12. Se herved *Illum* i UfR 1959B.80 og i Tinglysning s. 94 med note 144. Det er formentlig ikke rigtigt, når Betænkning om revision af skibsregistreringsloven m. m., nr. 134 af 1955, s. 36 antager, at en konkursbegæring kan registreres, således at der opnås beskyttelse mod aftaler og retsforfølgning.

2. Særlig handlebeføjelse indtil kendelse om konkurs

Fra indleveringen af konkursbegæringen til skifteretten kan gå indtil 8 uger regnet fra det første møde i skifteretten, jfr. Konkurslovens §§ 48a og 48, stk. 2, inden kendelse om konkurs afsiges.²³ Urådighedsbestemmelsen i Konkurslovens § 2 er efter sin ordlyd ganske generel og undtagelsesfri. Ikke desto mindre er det ikke muligt at fastholde, at skyldneren gennem så lang tid skulle være totalt urådig. Beføjelse til at træffe visse nødvendige og rimelige dispositioner er en praktisk nødvendighed. I det omfang, skyldneren handler inden for en sådan rimelig afgrænset beføjelse, må hans dispositioner være bindende både for ham selv og senere for boet, også over for tredieemand, som er bekendt med den indgivne konkursbegæring.

Skyldneren kan i hvert fald med fuld gyldighed foretage retshandler, som er nødvendige for at beskytte boet mod tab. Dette kan sluttes af Aftalelovens § 24 om skyldnerens fuldmægtig. Skyldneren kan således f. eks. betale husleje og afdrag på ting købt på afbetaling, dersom tingens tilbagetagelse ville være ugunstig, og i det hele ved betaling eller på anden måde afværge særlig tyngende misligholdelsesfølger, sml. UfR 1957.487H (TfR 1958.340, Bogudgaven s. 214).²⁴

Skyldnerens dispositionsbeføjelse rækker nok noget videre end Aftalelovens § 24. I § 48a er bestemt, at skifteretten kan gøre udsættelsen afhængig af, at skyldneren undergives tilsyn, til hvem han skal aflægge regnskab for sine dispositioner. Heri ligger vel en forudsætning om en vis dispositionsret for skyldneren; men loven

23. Se herved UfR 1941.832 og ovenfor s. 80 f. – § 48a blev indsat i Konkursloven ved lov nr. 68 af 12. april 1927 for at give »skifteretterne adgang til at udsætte behandlingen af en indgiven konkursbegæring, for at skyldneren kan få lejlighed til at forsøge at tilvejebringe grundlaget for en tvangsakkord uden for konkurs«, RT 1926/27, tillæg A, sp. 3422. – Tvangsakkordloven begrænser – i modsætning til den norske lov om akkordforhandling af 6. maj 1899 som ændret ved lov af 16. maj 1930 § 7 – ikke skyldnerens rådighed under akkordforhandlingen, jfr. GO s. 150. Om straf for skyldnersvig, se Straffelovens §§ 283 og 300. Den svenske Lagberednings udkast til ny Akkordlov (SOU 1968:41) § 6 påbyder skyldneren samråd med en af konkursdommeren udnævnt »god man«, jfr. Betænkningen s. 90.

24. Sml. *Poul Sørensen* i J 1969.219 ff.

giver ingen vejledning om dispositionsrettens omfang.²⁵ I retspraksis er antaget, at skyldneren ikke gyldigt kan stille sikkerhed til akkordforening eller advokat for omkostningerne ved forsøg på opnåelse af frivillig akkord.²⁶ På grund af disse dispositioners særegne karakter kan dog næppe drages videregående slutninger fra disse afgørelser.

Dersom en sanering af virksomheden eller dog en fortsættelse af dele af virksomheden være sig under konkursen eller ved en anden ordning må antages at være mulig, kan skyldneren formentlig efter omstændighederne også foretage dispositioner, som vel ikke er åbenbart nødvendige for at afværge betydelige tab, men dog er en betingelse for, at virksomheden kan holdes i gang, jfr. UfR 1947.755. Betaling af gæld må dog være udelukket udenfor tabsafværgelsessituationer.

I UfR 1968.766H, kommenteret i UfR 1969B.116, var i forbindelse med kapitaltilførsel til et charterflyvningsselskab (Flying Enterprise) i økonomiske vanskeligheder stiftet et nyt selskab, der overtog aktiemajoriteten i det gamle selskab, og som skulle skaffe flyvemaskiner og stille dem til rådighed mod en nærmere fastsat betalingsordning. Da charterflyvningsselskabets vanskeligheder øgedes, stillede det nye selskab som betingelse for gennemførelsen af en flyvning, at et beløb for slitage m. m. blev betalt forud, og dette skete ved en check, som først blev debiteret i banken, efter konkursbegæring mod det gamle selskab var indgivet. 3 af 7 dommere i Højesteret ville opretholde betalingen med den begrundelse, at forudbetalingen havde været nødvendig for at få maskiner til flyvningerne, og at disse udførtes for at holde virksomheden i gang og for at afværge en truende konkurs. Flertallet på 4 dommere har ikke taget afstand fra dette synspunkt, men omstødte dispositionen, da den i hvert fald på grund af den nære forbindelse mellem de to selskaber og kreditforholdet mellem dem faldt uden for den i Konkurslovens § 48a forudsatte adgang for skyldneren til i et vist omfang at træffe gyldige

25. Bestemmelsens motiver, som findes i RT 1926/27, tillæg B, sp. 221, indeholder heller intet om rettens omfang eller om fremgangsmåden ved dens benyttelse. Sml. reglerne i GO §§ 22–24 og motiverne s. 150–152 om skyldnerens rådighed på »gældsordningsstadiet«.

26. Jfr. UfR 1931.70H (TfR 1931.450) og 1938.272H (TfR 1938.337). – Aktieselskabsloven bestemmer i § 68, stk. 2, at vederlag til likvidator og revisor i et likviderende aktieselskabs konkursbo udredes som skifteomkostninger, jfr. Konkurslovens § 31b. Om udgifterne »ved offentlig akkordforhandling og forberedelse dertil«, se Tvangsakkordlovens § 34, stk. 5, jfr. nu Konkurslovens § 32. Se også GO § 3, stk. 3, og Motiverne s. 134.

dispositioner med henblik på virksomhedens opretholdelse. Flertallet bygger således afgørelsen på et identitetssynspunkt.²⁷

Er der i medfør af Konkurslovens § 48a beskikket skyldneren et tilsyn, hvilket iøvrigt kun sjældent sker i praksis, kan tilsynets samtykke til en foretaget disposition vel være et indicium for, at denne har været nødvendig; men loven tillægger ikke tilsynet mulighed for at udvide skyldnerens handlebeføjelse ved godkendelse af gældsstiftelse eller andre dispositioner.

En debitor, der kender den mod hans kreditor indgivne konkursbegæring, kan ikke være sikker på at blive frigjort ved betaling til kreditor. Erklæres konkursen, måtte frigørelsen i princippet være betinget af, at kreditors oppebørsel af beløbet omfattes af fallentens dispositionsret i mellemprioriteten. Debitorer, som hverken vil tage risikoen ved at trække tiden ud eller ved at betale til deres kreditor, mod hvem konkursbegæring er indgivet, må kunne frigøre sig ved deponering efter lov nr. 29 af 16. februar 1932 § 1, stk. 2.²⁸ Hensynet til debitorerne tvinger dog formentlig til at godkende, at normale løbende betalinger, som f. eks. husleje eller afdrag på en afbetalingskontrakt, og måske også betaling af mindre regningsbeløb kan ske til kreditor, selvom den betalende er bekendt med, at der er indgivet konkursbegæring mod kreditor.

III. SKYLDNERENS RETSSTILLING I ØVRIGT

A. Skyldnerens underhold

Hvad skyldneren erhverver under konkursen ved egen virksomhed indgår ikke i boet, jfr. Konkurslovens § 5.²⁹ Skyldneren kan end-

27. Jfr. herved s. 65, note 54, s. 161 og s. 242 samt *Gomard: Aktieselskabsret* s. 301.

28. Jfr. som et eksempel på, at deponering efter denne lov er anvendt i tilfælde, hvor der ikke bestod en aktuel konflikt mellem flere mulige berettigede fordringshavere UfR 1956.520, hvor afgørelsen dog måske beror på proceduren.

29. Skyldnerens arbejdsindtægter holdes ikke efter norsk og svensk ret helt uden for konkursboet, jfr. Konkurslovs §§ 36 og 37 og *Welamson: Konkursrätt* s. 134 ff. En vis liberalisering foreslås nu gennemført i Sverige, se SOU 1964:57, s. 29 ff og 288 ff og Proposition nr. 130 år 1968, forslag til ændring i Konkursloven. Det er allerede nu usædvanligt, at et konkursbo i Sverige gør krav på nogen del af fallentens indkomst, jfr. SOU 1964:57, s. 290.

videre i medfør af Konkurslovens § 1 holde de aktiver uden for konkursboet, som efter Retsplejelovens § 509 ikke kunne være til-egnet af kreditorerne ved udlæg. Skifteretten kan på skyldnerens begæring med samtykke af flertallet af de mødte kreditorer i en skiftesamling overlade skyldneren yderligere brugsting og indrømme ham en understøttelse i penge, jfr. nærmere Konkurslovens § 83 og UfR 1927.704. Om skyldnerens beboelseslejlighed, se ovenfor s. 139 f.

B. Skyldnerens pligter i forbindelse med bobehandlingen

En skyldner, der selv indgiver konkursbegæring, er efter Konkurslovens § 47 pligtig til samtidig eller snarest muligt at indlevere en statusopgørelse til skifteretten. Er konkursbegæringen indgivet af en kreditor, skal skyldneren efter § 48, stk. 3 give alle nødvendige oplysninger i det møde i skifteretten, hvor begæringen behandles.

Skyldnerens oplysningspligter er nærmere præciseret i Konkursloven. De består i *at* give møde under registreringen og oplyse, hvad han ejer, jfr. § 54, stk. 3, *at* på forespørgsel meddele kurator eller skifteretten »alle de oplysninger med hensyn til boets tilstand og forhold, som han er i stand til at give«, jfr. § 72, stk. 2, *at* eventuelt selv udarbejde en status og bekræfte rigtigheden af den af kurator opstillede status ved påtegning på denne, jfr. §§ 47 og 78, og *at* være til stede i den skiftesamling, hvori fordringerne prøves, jfr. § 88. Skyldneren kan i almindelighed ikke kræve honorar for opfyldelsen af disse pligter. Beslaglægges hans arbejdskraft med ordningen og opgørelse af boet i længere tid, må der dog udbetales ham et passende arbejdsvederlag af boet, jfr. grundsætningen i § 5. Skyldneren har ingen forpligtelse til at arbejde for boet ud over, hvad opfyldelsen af oplysningspligten kræver. Ønsker boet skyldnerens bistand i videre omfang, og er denne villig til at arbejde for boet, må dette ske på de vilkår, parterne kan enes om.

Skyldnerens undladelse af at bidrage til belysningen af, om konkursbetingelserne er opfyldt, har kun betydning for bevisbedømmelsen på samme måde som nægtelse af at afgive partsforklaring, jfr. § 48, stk. 3, Retsplejelovens § 304 og ovenfor s. 78. Efter konkursen er begyndt, har skyldneren pligt til at give boets myndigheder alle oplysninger, der er nødvendige for behandlingen, og til at indlevere en statusoversigt, dersom en sådan ikke fulgte med begæringen. Opfyldelsen af disse pligter kan fremtvinges ved vidne-

tvang, og fallenten må ikke uden skifterettens tilladelse forlade retskredsen, jfr. § 82.

Konkurslovens § 82 bestemmer, at skyldneren kan hensættes i hæfte i indtil 6 måneder, dersom han ikke opfylder sine pligter efter §§ 47, 54, 72 og 78.³⁰ Mødepligten efter § 88 nævner § 82 ikke. Den eneste sanktion over for skyldneren, som § 82 foreskriver, er hensættelse i hæfte. Efter Retsplejeloven må formentlig antages, at skyldneren kan underkastes tvang som modvillige vidner efter Retsplejelovens kapitel 18 både til opfyldelse af sine pligter efter §§ 47, 54, 72 og 78 og af pligten efter § 88.³¹

Skifteretten skal tage stilling til, om politimæssig efterforskning skal indledes mod skyldneren for skyldnersvig eller andre lovovertrædelser, der har forbindelse med konkursen, og til brug for denne afgørelse skal kurator (eller inkassator, jfr. § 80) til skifteretten indgive en beretning om skyldnerens virksomhed i tiden før konkursen og om årsagerne til fallitten, jfr. § 79.³² Skifteretten kan dog ikke pålægge anklagemyndigheden at rejse tiltale, og på den anden side kan straffesag mod skyldneren også rejses af anklagemyndigheden uden anmodning herom fra skifteretten. Straffesagen behandles i alle tilfælde efter strafferetsplejens almindelige regler. Skifteretten kan dog både på grund af sigtelse for skyldnersvig eller lignende forhold før konkursen og for skyldnersvig ved efter konkursen at disponere over konkursmassen, jfr. Straffelovens § 283, stk. 1, nr. 2, træffe beslutning om at anholde skyldneren, jfr. § 81 og UfR 1963.646, i hvert fald dersom tiden ikke tillader forelæggelse af sagen for anklagemyndigheden, jfr. Retsplejelovens § 809, stk. 4.³³

30. Ikrafttrædelseslov til Straffelovens § 7 bestemmer, at »i stedet for simpelt fængsel træder hæfte.«

31. Før Retsplejeloven bestod vidnetvangen alene i falsmålsbøder, jfr. *Nellemann*: Den ordinaire civile Procesmaade s. 414 med note 1.

32. UfR 1969.480Ø: Skifterettens beslutning efter § 79 kan kæres, da den ikke er af procesledende karakter og derfor ikke omfattet af Retsplejelovens § 290, stk. 3, jfr. § 288, cfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 185 note 43. Iøvrigt står det den, der er utilfreds med skifterettens beslutning om ikke at begære efterforskning, frit for selv at indgive en anmeldelse mod skyldneren til politiet.

33. Efter Retsplejeloven må Konkurslovens regler vistnok fortolkes i overensstemmelse med § 809, således at anholdelsesbeslutning forudsætter en begæring fra anklagemyndigheden, medmindre beslutningen »ikke tåler

C. Skyldnerens indflydelse på bobehandlingen

Skyldneren mister ved konkursen rådigheden over sit bo. Han hæfter imidlertid stadig for sin gæld og har bl. a. derfor en interesse i, at boet administreres således, at hans gæld i videst muligt omfang bliver dækket. Denne interesse har skyldneren en vis adgang til at hævde under bobehandlingen. Skyldneren har vel ikke stemmeret på skiftesamlingerne; men han kan efter Konkurslovens § 88 få sin indsigelse mod godkendelse af en anmeldt fordring påkendt af skifteretten, jfr. nærmere nedenfor s. 278.

Konkursloven udtaler sig ikke om, hvorvidt fallenten har ret til at være til stede i andre skiftesamlinger end dem, hvor han har pligt til at give møde, jfr. ovenfor s. 203.³⁴ Har skyldneren rimelig interesse i at overvære og eventuelt tage del i forhandlingerne om de spørgsmål, der skal drøftes på mødet, hvilket ofte vil være tilfældet, har han formentlig ret til at være til stede. Han bør da iøvrigt i forvejen underrettes om mødets tid og dagsorden. Rejses indsigelse mod hans tilstedeværelse eller mod hans adgang til at udtale sig, må spørgsmålet afgøres af skifteretten.

Erhverver fallenten under bobehandlingen en konkursfordring, falder fordringen bort ved konfusion.³⁵ Skyldneren kan ikke være konkurskreditor. I denne henseende må skyldneren og boet anses for at være identiske. Skyldneren kan derimod meget vel være massekreditor i boet, f. eks. hvis boet har antaget ham til at udføre lønnet arbejde eller har pådraget sig erstatningsansvar over for ham ved uberettigede dispositioner over ejendele, der var undergivet hans frie rådighed, jfr. ovenfor s. 196 note 9.

Om skyldnerens adgang til at få boet udleveret til fri rådighed efter Konkurslovens § 98, se nedenfor s. 307 ff.

D. Skyldnerens proceshabilitet

Efter konkursens begyndelse kan kun boet være part i sager om rettigheder, som hører til konkursmassen. Sager, der ikke vedrører

opsættelse», jfr. § 809, stk. 4. Iøvrigt forudsætter anholdelse efter Konkurslovens § 81, at de almindelige betingelser for anholdelse i Retsplejens kapitel 71 er opfyldt, cfr. dog *Hurwitz: Strafferetspleje*, 2. udgave, s. 659. *Harbou* i UfR 1965B.92 mener, at reglen i § 81 er bortfaldet ved Retsplejeloven.

34. Skiftesamlinger er ikke altid offentlige retsmøder, jfr. s. 278.

35. Om konfusion, se *Ussing: Almindelig del* s. 374.

boets aktiver og passiver, kan derimod frit anlægges af og imod skyldneren. Adgangen til at føre sag om aktiver, som holdes uden for konkursen, eller sag om personlige forhold, f. eks. en ægteskabssag eller faderskabssag, påvirkes ikke af konkursen, jfr. Konkurslovens § 9.

Krav mod skyldneren, som vedrører konkursmassen, kan kun pådømmes under en sag anlagt mod skyldneren, dersom påstanden alene går ud på at gøre kravet gældende over for skyldneren personlig, jfr. Konkurslovens § 7, 2. pkt. og *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 176. Krav mod boet må anmeldes til skifteretten, jfr. Konkurslovens §§ 7 og 12, og – hvis kravet ikke anerkendes af boet, og anmelderen ikke vil affinde sig hermed, jfr. Konkurslovens § 88 – pådømmes af skifteretten, jfr. Retsplejelovens § 672. En sag anlagt mod skyldneren efter konkursbegæringens indgivelse, jfr. § 50, kan kun fortsætte, hvis hensigten alene er at få dom over skyldneren personlig, jfr. Konkurslovens § 7, jfr. UfR 1961.155H (TfR 1961.556, *Bogudgaven* s. 333). Er skyldneren ikke en fysisk person, men f. eks. et aktieselskab, må sagen i almindelighed hæves, jfr. UfR 1968.930.

Særlige regler gælder om sager, som vedrører konkursmassen og er anlagt mod eller af skyldneren ved konkursens begyndelse, d. v. s. ved begæringens indgivelse, jfr. § 50. Efter Konkurslovens § 8 kan en sag anlagt mod skyldneren inden konkursens begyndelse fortsættes, således at boet som skyldnerens successor træder i hans sted som sagsøgt. Boet kan ikke ved at undlade at indtræde i sagen hindre, at dommen får virkning for boet. Konkurslovens § 8 indeholder ikke nogen forskrift om, at boet skal underrettes om sagen.³⁶ Det synes imidlertid ikke rimeligt, at dommen i sagen skulle være bindende for boet, selvom dette ikke har vidst, at sagen verserede og derfor ikke har haft mulighed for at varetage sine interesser.³⁷

UfR 1968.553 dømmer dog sagsøgte konkursbo som udeblevet in solidum med sagsøgte, uanset det ikke var oplyst, om boet havde fået underretning om sagen. Denne havde imidlertid været behandlet i flere retsmøder efter konkursens indtræden.

36. GO § 81, stk. 3, foreslår, at sådan meddelelse skal gives.

37. Sml. UfR 1961.155H om udeblivelsesdom i sag anlagt mod skyldneren kort efter begæringens indgivelse. Her fulgte dommens uvirksomhed for boet direkte af §§ 7 og 50, jfr. ovenfor, men resultatet er lige vel begrundet i sager anlagt, men ikke pådømt før begæringens indgivelse.

Boet kan inden for de almindelige frister anke og begære genoptagelse ikke blot i sager pådømt efter konkursen, men også i sager afgjort inden konkursen. Dette gælder både sager anlagt af og mod skyldneren.

I sager, som skyldneren har anlagt før konkursen, men som endnu ikke er pådømt ved konkursens begyndelse, kan boet efter Konkurslovens § 11 indtræde, dersom sagen vedrører konkursmassen.

Beslutter boet, at det ikke vil indtræde i sagen, kan fallenten selv føre sagen videre. En tilladelse fra boet hertil er uforholden.³⁸ Sagen føres i så fald med fallenten personlig som part, og dommen har ikke bindende virkning for boet, jfr. UfR 1941.478H. Opnår fallenten imidlertid et udbytte af sagen, indgår dette ligesom andre aktiver i boet efter reglen i Konkurslovens § 1.³⁹ Fallenten kan formentlig efter konkursbegæringens indgivelse ligeledes anlægge ny sag i 1. instans til opfyldelse af et krav, som han mener at have, men som boet ikke ønsker at søge inddrevet. Fallenten har kun adgang til at fortsætte eller anlægge sag, efter boet har besluttet ikke at ville indtræde i eller anlægge sag. Også efter boet er sluttet, er fallentens adgang til at føre sag betinget af, at boet har taget stilling til, om det selv vil fortsætte eller føre sagen, dersom det aktiv, sagen angår, omfattes af boet, således at aktivet, om det viser sig at bestå og kunne udnyttes efter Konkurslovens § 134, skal fordeles mellem kreditorerne under en re-assumption af boet, jfr. UfR 1940.333H. Modpartens krav på omkostninger, som fallenten skal udrede ifølge dom eller forlig i sager, som han har ført på egen hånd, kan ikke anmeldes i boet, i hvert fald ikke for så vidt angår tiden efter konkursens indtræden.

Fortsætter eller anlægger fallenten sag, uanset boet (endnu) ikke har besluttet ikke at ville føre sag, må modparten frifindes, jfr. UfR 1937.1099 samt *Hurwitz og Gomard*: Tvistemål s. 75 f. Frifindelsen afskærer ikke boet fra at indtale kravet under en ny sag.

Boets dispositioner i en sag, som boet er indtrådt i, f. eks. anke-afkald eller forlig, er ikke bindende for fallenten personlig, jfr.

38. Jfr. UfR 1964.796H og 1966.40H samt *Spleth* i J 1959.328 f. I UfR 1946.901 og 1952.527H forelå henholdsvis stiltiende og udtrykkeligt samtykke fra boet til fallenten.

39. Sml. Konkurslovens §§ 95 og 96 om enkelte kreditors adgang til at anke domme i sag, hvori boet har været part.

Spleth i UfR 1965B.209, der kritiserer den afvigende afgørelse i UfR 1947.407.

E. Skyldnerens rettighedsfortabelse på grund af konkursen

Konkurs er efter Næringsloven nr. 212 af 8. juni 1966 § 3 ikke til hinder for, at skyldneren løser næringsbrev som handlende, håndværker eller industridrivende.⁴⁰

Visse virksomheder, der kræver særlige kvalifikationer, f. eks. som vekselerer eller statsautoriseret revisor, kan derimod ikke udføres af den, der er *under konkurs*.⁴¹ Efter bestemmelser af denne type kan skyldneren (gen)erhverve beskikkelsen eller den art næringsbrev, som kræves til udførelsen af disse erhverv, så snart konkursen er sluttet, uanset på hvilken af de i Konkurslovens §§ 97–99 nævnte måder slutningen er sket.

Aktieselskabslovens §§ 4 og 49 bestemmer, at stiftere, bestyrelsesmedlemmer og direktører i aktieselskaber ikke må være *ude af rådighed over deres bo*. Dette udtryk må forstås på samme måde som »under konkurs«, det udtryk der anvendes i lovene om de kvalificerede erhverv.⁴² Ved konkursens begyndelse mister fallenten rådigheden over sit bo, og hans urådighed varer, indtil han får boet overgivet til fri rådighed efter Konkurslovens § 98, eller konkursen sluttet på anden måde, være sig efter Konkurslovens §§

40. Fallenten kan også under konkursen starte ny virksomhed på sit gamle næringsbrev, selvom boet fortsætter hans hidtidige næringsvirksomhed i afviklingsøjemed. Boet behøver ikke næringsbrev hertil, jfr. Næringslovens § 8.

41. Jfr. Næringslovens § 3, stk. 1, nr. 4 smh. med § 1, stk. 1, nr. 4–6, om auktionsholdere, vekselerere og ejendomshandlere samt Lov om landinspektørvirksomhed nr. 220 af 31. maj 1963 § 1, Lov om translatører og tolke nr. 213 af 8. juni 1966 § 1, Lov om dispachører nr. 215 af s. d. § 1, Lov om statsautoriserede vejere og målere nr. 217 af s. d. § 1, Lov om ejendomsmæglere nr. 218 af s. d. § 1, Lov om statsautoriserede revisorer nr. 68 af 15. marts 1967 § 1, Lov om skibsmæglere og varemæglere nr. 69 af s. d. § 1. Næringsloven benytter betegnelsen »under konkurs«, medens de øvrige love anvender formuleringen »har sit bo under konkursbehandling«. Udtrykkene må opfattes som synonyme.

42. Også Beværterloven, lovebekendtgørelse nr. 24 af 21. januar 1964, § 2, nr. 4, benytter stadig udtrykket: »ikke er ude af rådighed over sit bo«. – Efter Grundloven af 1915 og tidligere grundlove havde den, der er ude af rådighed over sit bo på grund af konkurs, ikke valgret, jfr. *Poul Andersen: Dansk Statsforfatningsret* s. 247.

97 eller 99. Efter konkursen er sluttet på grund af mangel på midler eller ved boets udlodning til kreditorerne, findes intet bo, som skyldneren ikke er rådig over. Skyldneren kan derfor igen optræde som stifter, bestyrelsesmedlem og direktør.⁴³ Tvangsakkord uden for konkurs eller frivillig akkord berører ikke skyldnerens rådighed over sit bo.

Opnåelsen af beskikkelse som advokat er efter Retsplejelovens § 119 betinget bl. a af, at vedkommende ikke er ude af rådighed over sit bo. Bliver en advokat erklæret konkurs, skal Justitsministeriet fratage ham hans beskikkelse, jfr. Retsplejelovens § 138, og *generhvervelse* af beskikkelsen er i almindelighed betinget af, at den tidligere advokat kan fremskaffe en »erklæring fra samtlige de i konkursboet anmeldte kreditorer om, at de ikke har noget krav på ham«.

43. Jfr. *Poul Andersen: Næringsret* s. 68 og *Krenchel: Aktieselskabsloven* s. 228. Brugen af udtrykket »urådig over sit bo« i den hidtidige lovgivning kritiseredes af *Harbou* i UfR 1951B.35 ff. – Tjenestemandsløvs nr. 291 af 18. juni 1969 indeholder ingen regel om konkurs. Hvis konkursen i det konkrete tilfælde gør det betænkeligt, at tjenestemanden vedblivende udfører sit hidtidige arbejde, kan han efter den almindelige regel i lovens § 19, stk. 1, suspenderes eller midlertidigt overføres til andet arbejde, jfr. FT1968/69, tillæg A, sp. 3891–92.

KAPITEL 7

Afkræftelse

I. ALMINDELIG ORIENTERING

En skyldner, som må regne med, at hans økonomiske vanskeligheder vil ende med konkurs, således at hans aktiver overgår til konkursboet til udlodning til kreditorerne, har ikke længere samme tilskyndelse som før til at holde hus med sine midler, til at disponere som en solvent person. Situationen skaber – som ved døds-gaver og dødslejgaver – en atypisk motivation. Skyldneren kan ikke regne med at kunne fortsætte med at drive sin virksomhed og bevare sine midler for sig selv. Han kan derfor være fristet både til at *forninge* boet ved overdragelse af aktiver til personer, der står ham nær, og som måske direkte eller indirekte vil lade ham nyde godt af det bortskænkede, og til at *forrykke* forholdet mellem kreditorerne ved i stedet for at sikre kreditorerne en ligelig fyldestgørelse, sålangt hans midler rækker, at dække de kreditorer, som er særlig pågående, som han har særlig sympati for, eller hvis velvilje han gerne vil sikre sig. En adgang for boet til at angribe visse af en skyldners dispositioner, som er sket med konkursen for øje, er nødvendig for at beskytte kreditorernes interesser.¹

Konkursloven indeholder i 4. kapitel en række bestemmelser »om retshandlers afkræftelse ved senere påfølgende konkurs«. At en disposition eller anden retshandling er *afkræftelig*² betyder, at kon-

1. Jfr. *Gomard* i UfR 1968B.361. – De strafferetlige regler om skyldnersvig, jfr. Straffelovens § 283, stk. 1, nr. 2 og 3, og § 300, giver ikke tilstrækkeligt værn, fordi det kun er forsvarligt at sætte ind med straf over for de groveste misbrug, og fordi beviskravene i strafferetten må være strenge. Opbygning af en afkræftelsesbestemmelse ved henvisning til strafferettens regler, således som sket i Konkurslovens § 24, der henviser til Straffeloven af 1866, er derfor ikke nogen heldig lovgivningsteknik, jfr. også s. 239, note 71.
2. Det i 1958 nedsatte Konkurslovsudvalg påtænker at foreslå indført betegnelsen omstødelse i stedet for afkræftelse, hvorved opnås overensstemmelse med norsk terminologi. Undertiden er ordene afkræftelse og omstødelse tillagt en forskellig betydning. Ved en egentlig afkræftelse

kursboet kan se bort fra retshandlingen, for så vidt dette er nødvendigt for at skaffe konkurskreditorerne dækning.³

Nogle rettigheder savner ganske beskyttelse over for et konkursbo. Dette gælder arrest og udlæg foretaget i de sidste 3 uger før konkursen. Reglerne herom er omtalt ovenfor s. 181 f. Andre rettigheder opretholdes kun over for konkursboet, dersom en særlig sikringsakt er foretaget, jfr. ovenfor s. 102.

Rettigheder, som blot er stiftet pro forma, kan selvsagt ikke gøres gældende i boet.⁴ Ej heller krav, som rammes af andre ugyldighedsgrunde. *Afkræftelse* rammer rettigheder, der er gyldigt stiftet og sikret ved foretagelse af de akter, der efter almindelige regler om prioritetsbeskyttelse måtte være nødvendige. Afkræftelse forudsætter i almindelighed, at boet inden den i Konkurslovens § 30 angivne frist angriber den stiftede rettighed enten ved at gøre indsigelse mod, at kravet gøres gældende i boet, eller ved selv at fremsætte krav om tilbageføring af aktivet til boet. Afkræftelsens virkning er, at den afkræftede ret i boet behandles som en ret, der ikke er beskyttet over for kreditorerne. Medens spørgsmålet, om en rettighed er prioritetsbeskyttet, i almindelighed let kan besvares på grundlag af generelle regler, f. eks. reglerne i Tinglysningslovens § 1 og Gældsbrevslovens § 31, forudsætter afkræftelsen ofte en mere indgående konkret bedømmelse.

Afkræftelsen forudsætter som nævnt i almindelighed, at boet gør indsigelse mod den afkræftelige ret. Afkræftelse ligner for så vidt, hvad i tilslutning til BGB undertiden kaldes anfægtelighed (*Anfechtbarkeit*), men adskiller sig derfra ved, at afkræftelsen kun bevirker, at retten tilsidesættes i det omfang, bokreditorernes fyldestgørelse kræver det, og ikke medfører ugyldighed over for fallenten personlig.⁵

sker en tilbagegang af retshandelen (eller retsforfølgningen), ved omstødelse opstår kun et obligatorisk krav på et pengebeløb, jfr. Ægteskabslov II (Retsvirkningsloven) § 33. Denne forskel i retsvirkning findes, men der er næppe hverken behov eller tradition for at give den udtryk ved en adskillelse af ordene afkræftelse og omstødelse.

3. Se herved UfR 1894.616H og VLT 1937.61.

4. Jfr. DL 5-14-46, 1. led, og *Nellemann*: Den ordinaire civile Procesmaade s. 761-771. Se om *Getz'* videregående fortolkning af bestemmelsen *Brækhus*: Konkursrettslige Emner s. 105 f og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 154 f med note 5.

5. Se note 3 og s. 250 f samt *Ussing*: Aftaler s. 269 med note 16.

Selv om en rettighed er afkræftelig, er spørgsmålet, om retten overhovedet gyldigt er stiftet, dog ikke uden praktisk betydning. Kan ugyldighed godtgøres, kan boet vægre sig ved at opfylde krav og søge erlagte ydelser tilbage uden at være bundet af fristen i Konkurslovens § 30, og medens afkræftelse efter Konkurslovens regler kun kan ske under konkurs, kan en dispositions ugyldighed gøres gældende af kreditorerne også under en udlægsforretning og – i hvert fald med skyldnerens tilslutning⁶ – også under en aftalt likvidation eller lignende frivillig gældsordning.⁷ Spørgsmålet, om en retshandling er ugyldig efter reglen i Aftalelovens § 33 eller efter almindelige retsgrundsætninger, fordi den forringer en insolvent skyldners økonomiske stilling eller begunstiger enkelte af hans kreditorer på de andres bekostning, har dog særlig betydning uden for afkræftelsesreglernes anvendelsesområde, jfr. nedenfor under III.

I dette kapitel behandles både afkræftelse og ugyldighedsgrunde, som er beslægtede med afkræftelse. Grænsen mellem regler om pants og ejendomsforbeholds gyldighed og om tilsidesættelse af aftaler om andre kreditorbegunstigelser er ikke skarp.⁸ Stillingen i retspraksis vedrørende anerkendelse af ejendomsforbehold er kort skitseret ovenfor s. 106 ff.

Lovgivningens bestemmelser om afkræftelse (omstødelse) kan skematisk opstilles således:

A. Afkræftelse uden hensyn til god tro

1. Konkurslovens § 28

Overdragelser til skyldnerens nærmeste uafhængigt af tidsfrister. Insolvens kræves.

2. Ægteskabslov II § 33

Gaver til skyldnerens ægtefælle uafhængigt af tidsfrister. Ægtefællen må bevise, at giveren var utvivlsomt solvent.

6. Se herved *Ussing*: Aftaler s. 254 f.

7. Derimod fordrer anvendelse af afkræftelsesreglerne under en frivillig ordning samtykke fra den, over for hvem der skal afkræftes, jfr. ovenfor s. 48.

8. Se herved *Jul. Lassens* afhandling *Kunstig kreditorbegunstigelse* i TfR 1917.45 ff.

3. *Konkurslovens § 23, stk. 2*
 Ubetinget bortfald af udlæg og udpantning foretaget inden for tre uger før konkursen. Insolvens kræves ikke.
 4. *Forsikringsaftalelovens § 117*
 Uforholdsmæssige livsforsikringspræmier de sidste tre år før konkursen. Insolvens på betalingstidspunktet kræves ikke ubetinget.
- B. Afkræftelse, hvor kreditor har bevisbyrden for solvens og god tro*
1. *Konkurslovens §§ 20 og 22*
 Betaling af uforfalden gæld og betaling af (forfalden eller uforfalden) gæld med usædvanlige betalingsmidler inden for 8 uger før konkursen.
 2. *Konkurslovens §§ 21 og 22*
 Pantsætning for ældre gæld inden for 8 uger før konkursen.
 3. *Konkurslovens § 23, stk. 1*
 Udlæg efter forlig eller dom, hvis forliget er sluttet eller sagen, hvori dommen er faldet, inkamineret inden for 8 uger før konkursen.
- C. Afkræftelse, hvor insolvens og ond tro skal bevises af boet*
1. *Konkurslovens § 24*
 Kreditorbegunstigelser, herunder betaling af forfalden gæld med sædvanlige betalingsmidler, på et tidspunkt hvor et økonomisk sammenbrud er nært forestående.
 2. *Konkurslovens § 26*
 Gaver ydet af fallenten det sidste år før konkursen.

II. ANVENDELSESOMRÅDET FOR KONKURSLOVENS

AFKRÆFTELSESREGLER

Konkurslovens afkræftelsesregler finder foruden i konkurs også anvendelse ved den *lovordnede likvidation*, der træder i stedet for konkurs. Afkræftelse efter Konkurslovens regler kan således ske ved likvidation af banker og sparekasser, der har standset deres betalinger, således at tidspunktet for betalingsstandsningen træder i stedet for konkursens begyndelse, jfr. nærmere s. 63. Afkræftelsesreglerne er endvidere ifølge Aktieselskabslovens § 65, stk. 4, anvendelige ved likvidation af aktieselskaber, dersom selskabet ved generalforsamlingens endelige vedtagelse af likvidationen var insolvent, jfr.

s. 69 f. I dødsboer kan afkræftelse kun ske, dersom boet behandles som konkursbo, jfr. Konkurslovens § 145 og ovenfor s. 94.⁹

Ved en frivillig likvidation eller anden gældsordning kan afkræftelse kun ske, dersom dette er *aftalt*. En vedtagelse om likvidation efter Konkurslovens regler åbner kun mulighed for afkræftelse, dersom aftalen klart omfatter også afkræftelsesreglerne, og kun over for dem, som har tiltrådt aftalen, jfr. ovenfor s. 48. Anvendelse af afkræftelsesreglerne i kraft af *analogi* i tilfælde, hvor skyldneren ikke er erklæret konkurs, kan ikke ske, jfr. UfR 1910.435 om likvidation og UfR 1902.435 om et dødsbo, hvori gælden ikke var vedgået, men som ikke i medfør af Konkurslovens § 145 var erklæret konkurs. Henvisningen til Konkursloven i Skiftelovens § 44, stk. 2, omfatter ikke afkræftelsesreglerne.¹⁰

III. AFKRÆFTELIGHED OG UGYLDIGHED UDEN FOR KONKURSLOVENS REGLER

Nogle *ugyldighedsgrunde* ligner eller falder i et vist omfang sammen med de omstændigheder, som gør en disposition afkræftelig. En insolvent skyldners begunstigelser af enkelte kreditorer og aftaler, som forringer hans formue og derved skader hans kreditorer, kan efter omstændighederne rammes både af regler om afkræftelse og om ugyldighed. For at få et fuldstændigt billede af, i hvilket omfang kreditorerne kan tilsidesætte rettigheder, som fallenten har stiftet, må derfor bringes på det rene, *om* disse ugyldighedsgrunde rammer dispositioner, som ikke er afkræftelige, og *om* det ene eller begge regelsæts retsvirkninger kan anvendes på dispositioner, som både falder ind under anvendelsesområderne for ugyldighed og for afkræftelse.

Reglerne om afkræftelse og om ugyldighed på grund af krænkelse af kreditorernes interesser kan vanskeligt holdes klart ude fra hinanden. I tilslutning til fremstillingen af de enkelte regler i Konkursloven om afkræftelse behandles derfor de ugyldigheds- eller

9. Hvor alle arvinger er erklæret konkurs og derfor også dødsboet behandles som konkursbo, selv om arvingerne har vedgået gælden, jfr. s. 64 f, kan afkræftelse formentlig ske, dersom afdøde ved dispositionen og stadig ved sin død var insolvent.

10. Se herved E. Munch-Petersen i Konkursurrogater s. 359 og i Skifteretten s. 292 f.

uvirksomhedstilfælde, som særlig ligner denne regels anvendelsesområde. Under VI, D, (nedenfor s. 243 ff) behandles nogle ugyldigheds- og uvirksomhedstilfælde, som ikke helt eller delvis falder sammen med en af Konkurslovens afkræftelsesregler.

Selvkautionering og andre vedtagelser, der vil give en kreditor forhøjet dividende uden at opfylde betingelserne for stiftelsen af pant eller ejendomsforbehold, er *ugyldige*, fordi de *omgår* reglerne om pant m. v. eller iøvrigt *strider mod den ligelighedsgrundsætning*, konkurs- og akkordlovgivningen er udtryk for. Ugyldigheden er ikke betinget af, at skyldneren erklæres konkurs.

Også aftaler om overdragelser til trediemand eller til enkelte kreditorer, hvorved skyldnerens kreditorer berøves deres adgang til fyldestgørelse på en måde, der strider mod *almindelig hæderlighed*, er *ugyldige*, og ugyldigheden kan gøres gældende også af individualforfølgende kreditorer. Hjemmelen må søges i Aftalelovens § 33¹¹ og Danske Lovs 5-1-2¹² eller i almindelige retsgrundsætninger, støttet på dels de nævnte aftaleretlige regler, dels bl. a. på Straffelovens regler om skyldnersvig i §§ 283 og 300.

Enkelte af de regler, der går ud over ordene i Konkursloven, viser sig alene at hidføre afkræftelsesvirkninger i tilfælde, der vel ligner, men dog ikke direkte omfattes af beskrivelsen i en af Konkurslovens afkræftelsesregler. Dette gælder f. eks. afkræftelse over

11. Mod at anvende § 33 som hjemmel for ugyldighed af hensyn til trediemands interesser *Arnholm: Privatrekt II s. 325 f* og *Brækhus: Konkursrettslige Emner s. 107 f.*

I UfR 1953.799H havde en bank ydet en kassekredit på 30.000 kr. mod kaution, der var begrænset til 15.000 kr. Skyldneren havde tilbudt banken sikkerhed i en fordring på betaling for senere leverancer, men banken havde afvist denne sikkerhed. I forbindelse med kautionens stiftelse gav skyldneren uden at meddele dette til banken i stedet kautionisterne transport på fordringen. Senere gik skyldneren fallit og kautionisterne måtte betale de 15.000 kr., men fik dækning for 10.000 kr. gennem transporten. Både banken og konkursboet forlangte de 10.000 kr. af kautionisterne, men ingen af dem fik medhold. I Højesterets dom udtales bl. a. uden nærmere begrundelse, at boet ikke kunne påberåbe sig Aftalelovens § 33 over for kautionisterne. Kautionisterne havde imidlertid næppe handlet uhæderligt ved at modtage transporten.

12. Ordet »ærbarehed« har muligt oprindeligt betydet »ærlighed«, jfr. *Ussing: Aftaler s. 189 note 8*, *Thøger Nielsen: Ældre dansk formueretspraksis s. 22 f*, *Arnholm: Privatrekt II s. 251*, jfr. også UfR 1954.378 og 1969.303H.

for pårørende, der står skyldneren nær, men som ikke er nævnt i § 28. Retsvirkningen er her afkræftelighed, og retsvirkningens indtræden er ligesom afkræftelse, der sker direkte efter lovens ord, betinget af konkurs. Dette udtrykkes bedst ved at betegne hjemmelen for at afkræfte i disse tilfælde, der ligger umiddelbart op ad ordene i afkræftelsesreglerne i lovens kapitel 4, som *Konkurslovens* analogi.

En udfyldning af dette skema kræver gennemgang af de situationer, reglerne angår, og kan ikke ske blot ved analyse af ordene i de retsregler, der er nævnt som hjemmel for resultaterne. De anførte regler er alene *retskilder* i den forstand, at de resultater, som findes at stemme med forholdets natur og ikke strider mod orden og harmoni i den del af retssystemet, som er fikseret ved lovgivning eller retspraksis, uden modsigelse kan siges at støtte sig på reglerne. Betragtninger ud fra forholdets natur er afgørende for valget mellem afkræftelses- eller ugyldighedsvirkning og dermed for spørgsmålet, om *hjemmelen* i en given situation må søges i analogien af Konkursloven eller i almindelige retsgrundsætninger om ugyldighed.

Nellemann og Deuntzer, der skrev i forrige århundrede, da Konkursloven var ny, antog, at Konkurslovens regler om afkræftelse er udtømmende, og indlagde heri både, at afkræftelse kun kan ske i de tilfælde, som loven nævner, og at ugyldighed på grund af forringelse eller forrykkelse af kreditorernes stilling ikke kan forekomme.¹³ *H. og E. Munch-Petersen* gjorde derimod gældende, at ekstraordinære dispositioner, hvorved skyldneren forsætligt begunstiger en kreditor eller trediemand til skade for kreditorerne, og måske også mere sædvanlige dispositioner, der foretages på et tidspunkt, hvor skyldneren forudser sit økonomiske sammenbrud som nær forestående, er ugyldige i forhold til kreditorerne, hvis den anden part var bekendt med de nævnte omstændigheder.¹⁴

Fremmed ret taler afgørende imod hensigtsmæssigheden af *Nellemann-Deuntzers* forståelse af Konkursloven. I fremmed ret findes i almindelighed dels blandt Konkurslovens afkræftelsesregler en generalklausul, dels bestemmelser om, at kreditorer uden konkurs

13. Jfr. *Nellemann*: Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens fjerde Kapitel s. 52 ff og *Den ordinaire civile Procesmaade* s. 761 ff samt *Deuntzer*: Skifteret s. 390 ff.

14. Jfr. nærmere *E. Munch-Petersen*: Konkursurrogater s. 404–428 og *Skifteretten* s. 156–164.

kan tilsidesætte dispositioner in fraudem creditorum.¹⁵ En sådan standsning af retsudviklingen, som fastholdelsen af, at Konkursloven af 1872 er udtømmende, ville være, kan vel være på sin plads nogle år, efter en ny lov er kommet, navnlig hvis den nye lov som Konkursloven af 1872 selv betegner en ændring af retstilstanden; men efter en tids forløb må også denne lov underkaste sig udviklingens lov.

En *generalklausul om afkræftelse i konkurs* findes i den *tyske Konkursordnung* § 31, hvorefter »Rechtshandlungen, welche der Gemeinschuldner in der dem anderen Teile bekannten Absicht, seine Gläubiger zu benachteiligen, vorgenommen hat«, kan afkræftes. En lignende bestemmelse findes i den *svenske Konkurslovs* § 34 og er anerkendt i *norsk retspraksis*, uagtet den norske Konkurslov ikke indeholder nogen almindelig afkræftelsesregel.¹⁶

Lovregler om *afkræftelse uden for konkurs* findes i flere lande. Efter *tysk ret* kan kreditorer, der har et eksigibelt krav, men ikke ved udlæg kan få dækning herfor, anfægte afhændelser foretaget for at skade kreditorerne og afhændelser til ægtefælle, jfr. nærmere Gesetz betreffend die Anfechtung von Rechtshandlungen eines Schuldners ausserhalb des Konkursverfahrens af 21. juli 1879. I *Finland* kan den udlægssøgende kreditor påberåbe sig alle Konkurslovens afkræftelsesregler, jfr. § 29 i Förordning om införande av ny utsökningslag och vad i avseende derå skall iakttagas af 3. december 1895. I *England* gælder en regel om, at »every conveyance . . . made with intent to defraud creditors, shall be voidable, at the instance of any person thereby prejudiced«, jfr. Law of Property Act, 1925, sec. 172. I slutningsordene indlægges, at kun kreditorer, hvis krav var stiftet før overdragelsen, kan tilsidesætte denne.¹⁷ I *Frankrig* gælder en almindelig regel om, at kreditorerne kan »attaquer les actes faits par leur debiteur en fraude de leurs droits«, jfr.

15. En oversigt over fremmed ret findes i *E. Munch-Petersen: Konkurs-surrogater* s. 350 ff.

16. Opstillingen af en almindelig regel anbefales af *Getz* i *Juridiske Afhandlinger* s. 441 ff. Getz støttede sig til de til DL 5-14-46, 1-21-9 og 5-14-54 svarende bestemmelser i Norske Lov. Om nugældende norsk ret, se *Brækhus: Konkursrettslige Emner* s. 99 ff. Om ældre dansk ret *E. Munch-Petersen: Konkursurrogater* s. 354 med note 16.

17. Jfr. *Kerr: On Fraud and Mistake*, 7th ed., 1952, s. 378 f.

Code civil art. 1167. Kreditorernes adgang til at anfægte skyldnerens dispositioner betegnes i romanistisk ret i almindelighed *actio Pauliana*.¹⁸

I dansk ret findes bortset fra reglen i Ægteskabslov II § 33 ingen lovbestemmelser om tilsidesættelse af skyldnerens dispositioner uden for konkurs.

Den, der har modtaget fordele fra skyldneren ved en afkræftelig eller ugyldig aftale eller retsforfølgning, er efter omstændighederne *erstatningsansvarlig* efter den almindelige culparegel over for boet. Kreditor kan måske siges at have handlet culpøst, hvis han aktivt har medvirket til begunstigelsen og har været klar over, at konkursen var nær forestående, jfr. herved UfR 1914.11H.¹⁹ Kreditor kan i et vist omfang straffes for medvirken til skyldnersvig, jfr. Straffelovens § 283, stk. 2. Spørgsmålet om modtagerens erstatningsansvar hænger sammen med afkræftelsens retsvirkninger og tages op nedenfor under VII, B, 6 (s. 256 ff).

IV. AFKRÆFTELSE AF RETSFORFØLGNING

Ovenfor s. 181 er nævnt, at arrest ikke giver beskyttelse over for kreditorerne, og at udlæg ifølge dom eller forlig samt efter lov nr. 332 af 18. juni 1969 tillige udpantning falder bort ved konkursen. Dersom udlægget eller udpantningen er foretaget i de sidste 3 uger før indgivelsen af konkursbegæringen, jfr. Konkurslovens §§ 10 og 23, stk. 2.

Egentlig afkræftelse af udlæg på grundlag af dom eller forlig kan efter § 23, stk. 1, ske, dersom det eksigible forlig er indgået eller den sag, i hvilken dommen er afsagt, er »anhængiggjort« i de sidste 8 uger før konkursens begyndelse. Udtrykket sagens anhängiggørelse eller *inkamination* betegnede før Retsplejeloven fremlæggelsen af stævningen i retten på første tægtedag og må formentlig i Konkurslovens § 23 stadig tillægges denne betydning.²⁰ Ved fast-

18. Se herved *Lassen: Lærebog i Romerret* s. 295 f.

19. »Under disse omstændigheder findes såvel de almindelige erstatningsregler som bestemmelsen i Konkurslovens § 20 at måtte medføre, at de indstævnte over for konkursboet er pligtige at tilsvare de pågældende varers værdi«. Se herved *Lejman: Atervinning i Konkurs* s. 43 ff.

20. Jfr. *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 270. *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 133 vil efter Retsplejeloven forstå anhängiggørelse som tingfæstning, sml. herved *H. Munch-Petersen: Den danske Civilproces I*,

sættelsen af tidsrummet på de 8 uger regnes med *klokkeslettene* for begæringens indgivelse og forligets indgåelse eller anhängiggørelsen, jfr. UfR 1894.947.

Afkræftelse kan kun ske, dersom skyldneren var *insolvent* ved indgåelsen af det eksigible forlig eller ved sagens inkamination, og kreditor – eller kreditors repræsentant, jfr. UfR 1937.622 – vidste eller burde vide, at skyldneren var insolvent. Udtrykket i § 23 »må antages, at fordringshaveren ikke var vidende om skyldnerens insolvens« forstår formentlig i retspraksis i overensstemmelse med dansk rets almindelige god trosbegreb.²¹

Insolvens er en fælles grundbetingelse for alle afkræftelsesregler²² og omtales derfor lidt nærmere med henblik på afkræftelse i almindelighed. I Konkurslovens § 24 og i Forsikringsaftalelovens § 117 anvendes vel udtryk, der ikke sprogligt uden videre viser, at insolvens kræves; men bestemmelsen i § 24 må forstås således, at betingelsen om skyldnerens økonomiske uføre er skærpet således, at insolvens er en nødvendig, men ikke tilstrækkelig betingelse, og afkræftelsen efter Forsikringsaftalelovens § 117 forudsætter vel ikke ubetinget, men i praksis dog nok som oftest insolvens, jfr. nedenfor s. 227.

Begrebet insolvens i afkræftelsesbestemmelserne må i princippet antagelig forstås på samme måde som i bestemmelsen om insolvens som konkursbetingelse i Konkurslovens § 42.²³ I praksis vil insolvens i afkræftelsestilfælde dog nok ofte være ensbetydende med underbalance.²⁴ Når stilling skal tages til, om afkræftelse kan ske, er konkursen indtrådt, og fallentens økonomiske vanskeligheder betragtes retrospektivt. En vurdering af, hvordan likviditeten har været eller har tegnet sig for fallenten, dengang dispositionen blev truffet

1906, s. 195 f, og *Nellemann*: Den ordinaire civile Procesmaade s. 92 ff. Ændring af inkamination til tingfæstning ville være en efter omstændighederne betydelig og en uhjemlet forlængelse af 8-ugers fristen.

21. Betydningen af ordet »antages« er ikke klar. Ordet kan *enten* opfattes som udtryk for, at beviset nødvendigvis er et indiciebevis *eller* som (tillige) indeholdende en legal fiktion: kreditor ved, hvad han bør vide! Sml. om Aftalelovens § 33 *Ussing*: Aftaler s. 170 f.

22. *Brækhus*: Konkursrett s. 119 f, fremhæver, at dispositioner, der uden at gøre skyldneren insolvent dog svækker hans økonomi og senere fører til hans konkurs, ikke kan afkræftes.

23. Jfr. ovenfor s. 84 ff.

24. Jfr. Motiverne til Konkursloven s. 58.

eller retsforfølgningen fandt sted, er vanskelig at foretage. Allerede af bevismæssige grunde vil et anbringende om, at en god mand i fallentens sted måtte have regnet med – hvad dog ikke skete – at begivenhederne ville udvikle sig således, at enhver gæld kunne blive betalt inden for en rimelig tid, sjældent kunne tillægges betydning. Ikke alle spørgsmål om, hvad skal forstås ved insolvens i afkræftelsestilfælde, løses imidlertid ved, at begrebet i denne relation stort set i praksis som oftest vil blive identificeret med underskud på status. Opgørelsen af skyldnerens aktiver og passiver forudsætter en *vurdering*. Ansættelsen af aktivernes værdi afhænger ofte af, om virksomheden tænkes at fortsætte, at skulle realiseres straks eller efter en vis tids forløb. Valget af vurderingsprincipper må afhænge af, om et fornuftigt, forretningsmæssigt skøn tilsiger at fortsætte, at standse straks eller at standse, men dog give sig tid til at finde gode købstilbud frem, sml. ovenfor s. 90.²⁵

Stilling må også tages til, *om alle aktiver og passiver skal medtages* i opgørelsen af skyldnerens status. *Aktiver*, der f. eks. efter Retsplejelovens § 509 (UfR 1957.391) eller på grund af båndlæggelse (UfR 1953.886) er undtaget fra kreditorforfølgning, kan ikke medregnes fuldt ud, men hensyn må tages til, om aktivet senere kan ventes at blive frigivet eller at ville danne grundlag for en indtjening. *Passiver*, som ikke er aktuelle, må efter omstændighederne udelades. UfR 1938.75H lader ved bedømmelsen af en givers solvens efter Konkurslovens § 28 en kautionsforpligtelse, som skyldneren »ikke på det tidspunkt kan antages at have grund til at regne med en reel risiko ved« ude af betragtning.²⁶

Selve den disposition, der er tale om at afkræfte, må medtages i statusopgørelsen. Afkræftelse kan altså ske, selv om skyldneren først ved denne disposition er blevet insolvent, jfr. UfR 1944.1086H. Afgørende er alene, om skyldneren er eller har gjort sig insolvent. At skyldneren bevarer en vis sikkerhedsmargen kan ikke kræves. I bestemmelsen i Ægteskabslov II § 33 siges ganske vist, at skyldneren skal have »beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til dæk-

25. Jfr. UfR 1942.280H om afkræftelse af en sikkerhedstransport af udestående fordringer, der nævner, at en status, som viste underskud, var udarbejdet med »forretningens fortsættelse for øje«.

26. En lignende afgørelse er truffet ved NRt 1936.36 (refereret i UfR 1938B.77). Se også UfR 1919.778.

ning af sin gæld, og Konkurslovens § 28 må vel i hvert fald for så vidt angår dispositioner til fordel for ægtefællen fortolkes på samme måde som Ægteskabslov II § 33. Imidlertid kan i den særlige formulering i § 33 vistnok kun lægges, at der påhviler ægtefællerne en oplysningspligt og bevisbyrden, men ikke en fravigelse af det almindelige insolvensbegreb, jfr. nedenfor s. 226 f.

Bevisbyrden for skyldnerens solvens og for kreditors gode tro er i § 23 lagt på kreditor. Konkursboet er rådig over skyldnerens bogføring og har derfor en vis *oplysningspligt med hensyn til skyldnerens økonomi*. Godtgør kreditor imidlertid ikke skyldnerens solvens, være sig ved materiale fremskaffet ved hjælp af en provokation rettet til boet eller på anden måde, antages skyldneren at have været insolvent. Kreditor har også bevisbyrden for sin gode tro. I praksis er antaget, at kreditor er i ond tro, dersom han ved indrivelsen af sin fordring er stødt på betydelige vanskeligheder, som må skyldes debtors anstrengte økonomi, jfr. UfR 1926.325H og 1953.270H. Iøvrigt må både begreberne insolvens og ond tro, uanset bestemmelserne bruger forskellige ord, fortolkes på samme måde i Konkurslovens § 23 som i § 22, der er omtalt nedenfor s. 231.²⁷

Bestemmelsen i Konkurslovens § 23 omfatter alt udlæg, også udlæg i rede penge eller modregning efter Retsplejelovens § 503, stk. 3. *Overdragelse til rekvirenten af gods*, hvori udlæg kunne være gjort, for at afværge udlæg, kan formentlig afkræftes efter en analogi af § 23, jfr. UfR 1943.775H. *Betaling* af det skyldige beløb under forretningen, jfr. Retsplejelovens § 518, stk. 1, kan derimod ikke afkræftes efter § 23, jfr. UfR 1940.161. Afkræftelse af en sådan betaling forudsætter, at betingelserne i Konkurslovens § 24 er opfyldt.

Udlæg kan afkræftes, selvom skyldneren inden konkursen har afhændet genstanden, hvori udlægget er foretaget, jfr. om Konkurslovens § 23, stk. 2, UfR 1925.95H og 1963.247 samt ovenfor s. 182. Afkræftelse af udlæg kan også ske, efter det udlagte allerede er bortsolgt ved tvangsauktion eller i medfør af Retsplejelovens §§ 557 og 558 realiseret på anden måde, jfr. Konkurslovens §

27. Jfr. *Nellemann*: Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens fjerde Kapitel s. 46–48 og i tilslutning dertil *Deuntzer*: Skifteret s. 335 f. Se også UfR 1921.396.

23, stk. 3, hvorefter udlægshaveren skal tilsvare konkursboet den fyldestgørelse, han måtte have fået på grundlag af udlægget.

Udlæg kan næppe afkræftes i videre omfang end hjemlet i § 23,²⁸ og udlæg kan kun afkræftes uden for konkurs, hvor Konkurslovens afkræftelsesbestemmelser er gjort anvendelige *enten* ved andre lovbestemmelser såsom Aktieselskabslovens § 65, stk. 4, *eller* ved aftale, f. eks. en tiltrædelse af et forslag om, at en frivillig likvidation skal ske efter Konkurslovens regler, herunder også afkræftelsesreglerne.²⁹ I andre tilfælde kan tilsidesættelse af udlæg uden konkurs ikke ske. En kreditor kan ganske vist ved at gøre udlæg hos en insolvent debitor mindske de andre kreditors mulighed for at opnå fyldestgørelse; men kreditorerne har tilstrækkeligt forsvar i konkurs eller trussel om konkurs. Viden eller formodning hos den udlægsøgende kreditor om, at dette forsvarsvåben ikke kan³⁰ eller vil blive anvendt mod hans udlæg, kan ikke pådrage den forfølgende kreditor straf eller nogen anden sanktion. Udlægget står ved magt, dersom det ikke kan afkræftes efter § 23.

Udpantning eller udlæg på andet grundlag end dom eller forlig kan ikke afkræftes efter § 23, stk. 1.³¹

V. GAVER OG ANDRE DISPOSITIONER, SOM HAR FÖRRINGET KREDITORERNES MULIGHED FOR AT ÖPNÄ FÖLDESTGÖRELSE

A. Gaver, Konkurslovens § 26

Gaver modtaget i det sidste år før konkursens begyndelse kan afkræftes, dersom skyldneren da var insolvent, og modtageren vidste eller burde vide dette. Bevisbyrden både for insolvens og ond tro påhviler boet.

28. Se dog om tilfælde, hvor der i virkeligheden foreligger en frivillig disposition note 31.

29. Jfr. ovenfor s. 48.

30. Skyldnere, som ikke er bogføringspligtige, kan kun erklæres konkurs af en kreditor, hvis fordring er forfalden, jfr. Konkurslovens § 42. Se herved *Sindballe* i UfR 1921B.266 ff (272), der antager, at kreditors retsforfølgning efter omstændighederne er retsstridig.

31. Se herved Motiverne s. 60, der som begrundelse for § 23, stk. 1, anfører frygten for, at bestemmelserne om afkræftelse af pantsætning søges omgået ved, at kreditor med skyldnerens bistand opnår forlig eller dom og derefter hurtigt iværksætter eksekution. I sådanne situationer kan, hvor § 23 ikke er anvendelig, efter omstændighederne afkræftes på

Har skyldneren afgivet et gaveløfte, der ikke er blevet opfyldt straks, men først senere enten ved skyldnerens frivillige erlæggelse eller ved en af løftemodtageren iværksat modregning eller retsfølgning, kan afkræftelse i medfør af § 26 kun ske, dersom gaveløftet er blevet bindende for skyldneren inden for et års-fristen. Er løftet afgivet tidligere og af begge parter opfattet som et bindende løfte, der kan og vil blive gjort gældende mod skyldneren, kan afkræftelse efter § 26 næppe ske, jfr. VLT 1928.46 og landsrettens dom i UfR 1944.1086H (ikke afgjort af Højesteret).³²

Insolvens i § 26 må formentlig fortolkes på samme måde som i andre afkræftelsestilfælde, jfr. ovenfor s. 219 ff. Ligesom de andre afkræftelsesregler finder også § 26 anvendelse, hvor skyldneren ved at give gaven har gjort sig insolvent, jfr. præmisserne i UfR 1935.301H.

Afkræftelse efter § 26 forudsætter, at gaven har økonomisk værdi.³³ Genstande uden økonomisk værdi og uden betydning for opstillingen af skyldnerens regnskab såsom private breve og fotografier indgår ikke i boet. Ikke enhver disposition, der har mindsket skyldnerens formue, er en gave, som er omfattet af § 26. Efter § 26, stk. 2, gælder afkræftelsesreglen i 1. stk. også gaver, der pro forma fremtræder som retshandler mod vederlag, og delvise gaver, negotium mixtum cum donatione. Selve det faktum, at værdien af skyldnerens ydelse overstiger værdien af modydelsen, gør ikke en aftale til en delvis gave. Negotium mixtum cum donatione foreligger kun, dersom parterne anser ydelsen for at være en delvis vederlagsfri fordel, og dispositionen for så vidt har karakter af en gave.³⁴ Medmindre gavedelen som i VLT 1947.80 let kan adskilles fra den samlede disposition, rammer afkræftelsen af den blandede disposi-

grundlag af en analogi af § 24, jfr. nedenfor s. 241 om UfR 1956.97H. Se herved om adgangen før Retsplejeloven til at vedtage »gæsteretsbehandling« H. Munch-Petersen: Den danske Civilproces II, 1908, s. 13–15.

32. Anderledes Motiverne s. 62 og *Nellemann*: Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens fjerde Capitel s. 66–68 samt i tilslutning hertil *Ussing*: Speciel del I s. 35 og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 136, der anser tidspunktet for *fuldbyrdsen* for afgørende.

33. Jfr. *Ussing*: Speciel del I s. 39–41.

34. Jfr. nærmere herom *Ussing*: Speciel del I s. 5 ff og s. 47 ff og den forkortede fremstilling i *Ussing*: Aftaler s. 15.

tion ikke blot gaven, men hele dispositionen, jfr. f. eks. UfR 1952.288H om overdragelse af fast ejendom som belønning for god tjeneste mod overtagelse af pantegælden. Det vederlag, modtageren af den delvise gave har betalt til skyldneren, må boet betale tilbage, jfr. nedenfor s. 254.

*B. Dispositioner til fordel for skyldnerens nærmeste,
Konkurslovens § 28 og Ægteskabslov II § 33*

Dispositioner, som en insolvent skyldner har truffet til fordel for sin ægtefælle, børn, forældre, arvelader eller arving kan afkræftes, uanset om modtageren var ganske uvidende om insolvensen, og uanset om konkurs først indtræder lang tid senere. Insolvensen er for disse dispositioner eneste afkræftelsesbetingelse, men afkræftelse efter § 28 forudsætter dog, at skyldneren ikke på noget tidspunkt mellem dispositionen og konkursen helt har overstået sine økonomiske vanskeligheder, jfr. UfR 1957.391. Angivelsen af *personkredsen* i § 28 er næppe helt udtømmende. Andre personer kan stå skyldneren lige så nær som de nævnte. I GO § 108 bruges derfor udtrykket »nære pårørende«. Ordene »forældre og børn« i § 28 må antagelig læses som *ascendens* og *descendens*.

I praksis er § 28 anvendt på hele det til en svigersøn, der levede i formuefællesskab med giverens datter, overdragne beløb, jfr. UfR 1944.1086H, uagtet svigerbørn ikke er nævnt i § 28, og på begunstigelser ved aftaler om bodelingen på *skilsmissexkifter*, uagtet parterne ikke længere er ægtefæller, jfr. herved Skiftelovens §§ 61, stk. 2, og 68, stk. 2, samt UfR 1950.818.³⁵ Bestemmelsens rækkevidde kan næppe udstrækkes til en (endnu) videre kreds af »nærmeste«. Personer, der normalt ikke står skyldneren så nær som de opregnede nærmeste, kan ikke inddrages under bestemmelsen ved analogi. UfR 1938.141 nægter således at anvende reglen på en plejedatter.³⁶

35. Se herved også Betænkning om skifte mellem ægtefæller, nr. 305 af 1962, s. 19–21. – *Ernst Andersen: Ægteskabsret II* s. 239 antager, at § 28 er uanvendelig på gaver mellem *forlovede*. Dette kan næppe fastholdes for gave betinget af ægteskabets indgåelse.

36. VLT 1944.116, der afkræfter overdragelse til en broder efter § 28, skyldes formentlig proceduren og kan i hvert fald ikke bære en udvidelse af § 28 til søskende.

Ved arvelader og arvinger sigtes formentlig kun til legal arv. Betydningen af, at bestemmelsen medtager arvelader-arving, er, at for en barn- og forældreløs er søskende og søskendebørn eller eventuelt arvingerne i 3. arveklasse, jfr. Arvelovens § 3, de nærmeste i henseende til afkræftelse.

Enhver disposition, som efter værdiforholdene på det tidspunkt, den blev bindende for skyldneren, var tabbringende for ham, kan blive genstand for afkræftelse efter § 28. Et *salg* kan derfor afkræftes, hvis prisen er væsentlig mindre end fuldt vederlag, selv om dispositionen ikke er en *negotium mixtum cum donatione*, jfr. herved UfR 1945.823H og 1944.1086H, og *pant* kan afkræftes, medmindre pantsætningen er sket til sikkerhed for et samtidigt ydet reelt lån.³⁷ *Betaling, der frigør pant* eller kaution stillet af nærpårørende, kan også afkræftes, således at panteretten eller kautionen opretholdes til fordel for boet, jfr. UfR 1931.268H. Afkræftes kan vistnok også betaling til en nærpårørende af *uforfalden gæld*, cfr. dog UfR 1959.216, og efter omstændighederne også af *forfalden gæld*, jfr. UfR 1931.765. *Afkald på arv*, som ikke ville indgå i boet,³⁸ kan naturligvis ikke afkræftes. Afkald på falden arv til fordel for de i § 28 nævnte personer og vistnok også et rent afkald, der efter arverettens regler om repræsentationsret³⁹ bevirker, at arven tilfalder skyldnerens (afkaldgiverens) nærmeste, kan derimod afkræftes efter § 28, jfr. UfR 1923.1013H.⁴⁰ Afkald på ventendes arv kan måske afkræftes, dersom afkaldet er sket på et tidspunkt, hvor arvingen var klar over, at arveladerens død var umiddelbart forestående.⁴¹ Samtykke til hensiddens i uskiftet bo efter Arvelovens § 9 kan formentlig afkræftes under samme betingelser som arveafkald.⁴²

37. Se herved UfR 1925.911H og 1931.1041H med note 1.

38. Se herom ovenfor s. 117 f.

39. Jfr. *Ernst Andersen: Arv og legat* s. 154 f, *Borum: Arveret* s. 8 note 1 og s. 220 ff.

40. Kommentaren til UfR 1923.1013H i TfR 1925.423 antager dog, at kun afkald givet til fordel for en § 28-person kan betegnes som »afhændelser«, og at derfor kun sådanne afkald omfattes af § 28.

41. Cfr. UfR 1925.132. Se igrønt *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 56 og *Ernst Andersen: Arveret* s. 191 f samt *Harbou* i J 1957.357 f og i UfR 1966B.228.

42. Cfr. *Harbou* i UfR 1966B.228.

Ægteskabslov II indeholder i § 33 en særlig regel om *gaver til skyldnerens ægtefælle*. Efter denne regel kan kreditorer, hvis krav er stiftet, før gaven blev givet, holde sig til modtageren for værdien af det overførte, »medmindre det bevises, at overdrageren beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.«⁴³ Ægteskabslovens regel kan i modsætning til Konkurslovens § 28 påberåbes under individualforfølgning og kan, ligeledes i modsætning til § 28, ikke påberåbes af kreditorer, hvis krav er opstået efter gaven.⁴⁴ Har de ældre kreditorer ikke udnyttet beføjelsen til at gøre udlæg i gaven, kan denne efter Konkurslovens § 28 indtages i konkursboet og kommer samtlige konkurskreditorer til gode.⁴⁵ Noget tvivlsomt er, om giverens kreditorer, der på et tidspunkt, da det måtte stå dem klart, at giverens konkurs var nærførestående, i medfør af § 33 har skaffet sig fyldestgørelse – være sig ved betaling eller ved udlæg – hos modtager-ægtefællen, kan beholde den opnåede særfordel eller må opgive denne til fordel for konkursboet. En kreditors udnyttelse af bestemmelsen i § 33 kan ikke stemples som illoyal og derfor ikke tilsidesættes ud fra en almindelig hæderlighedsgrundsætning. Afkræftelse kan heller ikke ske efter Konkurslovens § 24, idet der ikke, da fyldestgørelsen blev opnået, var tale om nogen retsstridig begunstiggelse. Alligevel må dog vistnok antages, at afkræftelse kan ske. Overdragelsen til ægtefællen er afkræftelig efter Konkurslovens § 28, og kreditorerne er i ond tro, sml. herved Konkurslovens § 29.

Både efter Ægteskabslov II § 33 og efter Konkurslovens § 28 er kreditorernes ret betinget af, at skyldneren var insolvent. Kravene til beviset for insolvensen er formentlig de samme ved § 33 og ved afhændelser til ægtefællen efter Konkurslovens § 28, jfr. ovenfor s. 220 f. Ægtefællerne har en vidtgående oplysningspligt om deres økonomiske forhold, og består efter de tilvejebragte oplysninger væsentlig tvivl om skyldnerens solvens, kan overdragelsen

43. Bestemmelsen er omtalt af *Ernst Andersen* i *Ægteskabsret II* s. 236–39 og i *Familieret* s. 118–23 samt af *Harbou* og *Munch*: *Konkursloven* s. 119.

44. Jfr. UfR 1960.872 med note 1.

45. Ægteskabslov II § 33 kan under konkursen anvendes på ting, som ikke hører til konkursmassen, dersom de dog nu kan være genstand for udlæg, jfr. UfR 1937.1164.

tilsidesættes.⁴⁶ Ved afhændelser til andre end ægtefællen har boet bevisbyrden for skyldnerens insolvens.

C. Livsforsikring

Forsikringstagerens eller den begunstigedes rettigheder over for selskabet efter en livsforsikringspolice kan ikke gøres til genstand for kreditorforfølgning, jfr. Forsikringsaftalelovens § 116. Denne regel gælder både kapital- og renteforsikring og omfatter alle rettigheder efter policen, både krav på forsikringssum, genkøbsværdi og bonus, jfr. også ovenfor s. 125.

Betalingen af præmier i de sidste 3 år inden konkursens begyndelse, jfr. Konkurslovens § 50, kan efter Forsikringsaftalelovens § 117 afkræftes i det omfang, udgiften til præmier har udgjort et uforholdsmæssigt stort beløb, bedømt ud fra forsikringstagerens formueforhold på betalingstidspunkterne. Afkræftelse af præmier betalt, medens skyldneren endnu var solvent, vil i almindelighed næppe komme på tale; men § 117 indeholder ikke et ubetinget krav om, at skyldneren ved præmiebetalingen var insolvent; og selv om skyldneren var insolvent, kan ikke enhver betalt præmie, men kun uforholdsmæssigt store præmier afkræftes. Præmier til en sædvanlig pensionsforsikring eller til en livsforsikring, der sikrer skyldneren og hans familie en rimelig beskeden forsørgelse, og som ikke er tegnet i en fremrykket alder og derfor særlig kostbar, kan næppe selv for en insolvent person betegnes som en uforholdsmæssig stor udgift.⁴⁷

Boet kan kræve det overskydende beløb tilbagebetalt, for så vidt beløbet kan udredes af forsikringens tilbagekøbsværdi, uanset om tilbagekøbsværdien kunne kræves udbetalt af forsikringstageren selv. Afkræftelsen hindres ikke af, at en begunstiget er indsat, eller af at begunstigelsen er gjort uigenkaldelig, jfr. Forsikringsaftalelovens § 117, stk. 3. Afkræftelse kan derimod ikke ske til skade for en pantthaver eller andre, der i god tro ved aftale har erhvervet ret til policen, jfr. Konkurslovens § 29.

46. Jfr. om § 33 UfR 1962.738. Ligger afhændelsen langt tilbage i tiden, kræves en højere grad af sandsynlighed for insolvensen, sml. JD 1939.17.

47. Sml. *Ussing*: Enkelte kontrakter s. 313 og *Drachmann Bentzon og Knud Christensen*: Forsikringsaftaleloven s. 600 f.

D. Andre forringende dispositioner

Selv om en disposition hverken kan betegnes som en fuldstændig eller en delvis gave, kan den dog efter omstændighederne tilsidesættes af kreditorerne som *ugyldig*, dersom dispositionen bevirker, at skyldnerens ejendele eller fordringer unddrages fra at tjene hans kreditorer til fyldestgørelse. De dispositioner, som kreditorerne kan være interesseret i at tilsidesætte, kan f. eks. være salg til underpris, jfr. UfR 1937.403, udlån eller indskud i aktieselskaber eller interessentskaber, som foretages for at bringe midler i sikkerhed, til vanskelighederne er drevet over, jfr. UfR 1919.413 og 1920.866.⁴⁸

Tilsidesættelse af sådanne tabgivende dispositioner kan ikke ske, blot fordi skyldneren er insolvent. Tilsidesættelsen må herudover forudsætte, at aftalen er indgået på et tidspunkt, hvor skyldneren måtte indse, at hans virksomhed ikke kan føres videre uden tab for kreditorerne, og at dispositionen ville kunne skade disse, derimod ikke nødvendigvis at skyldneren har haft hensigt til at skade sine kreditorer.⁴⁹

Dispositioner, der er et led i en forretningsmæssigt rimelig opretholdelse af skyldnerens virksomhed, falder uden for denne ugyldighedsregel. Aftaler indgået af en insolvent virksomhed i en begrundet formodning om at kunne rette virksomheden op eller dog mindske dens underbalance, rammes ikke heraf, sml. UfR 1941.261H.

Dispositionens skadelige virkninger og usædvanlige karakter må have været kendelig for medkontrahenten; men det er ikke nogen betingelse for ugyldigheden, at han har bestemt skyldneren til dispositionen.

Aftaler af denne art kan *tilsidesættes af boet uden nogen særlig afkræftelsesakt* også efter udløbet af den i Konkurslovens § 30 nævnte frist, og erhververen kan næppe heller fordre en sådan aftale opfyldt ved søgsmål mod skyldneren selv. Aftalerne kan heller ikke – uden for konkurs – hindre skyldnerens kreditorer i at gøre udlæg i de overdragne aktiver. Indgås en akkord, eller underkastes skyldnerens bo en frivillig likvidation, er aftalerne ej heller bindende,

48. Se også UfR 1923.142 om en hovedaktionærs forsøg på at få et aktieselskabs midler udbetalt til sig selv som gæld til skade for selskabets kreditorer.

49. Se om fremmed ret *Lejman: Atervinning i Konkurs* s. 209–19 og om dansk ret *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 160.

medmindre aftalerne kan anses for godkendt ved aftalen om likvidationen eller akkorden. Aftalerne kan formentlig tilsidesættes både af ældre og – i modsætning til reglen i Ægteskabslov II § 33 – af yngre kreditorer. Rettest er derfor at betegne aftalerne som ugyldige.⁵⁰

Afgørelsen af, om skyldnerens disposition er ugyldig, kan ved *udlæg og udpanning* i de goder, der omfattes af dispositionen, træffes af fogden, medmindre særlig bevisførelse er fornøden, jfr. Retsplejelovens § 524, stk. 4, og ellers ved almindeligt søgsmål.

Ved *likvidation eller anden frivillig gældsordning* er en forudsætning for gennemførelsen af tilsidesættelsen af aftalen f. eks. i form af krav om tilbagelevering af værdier til boet formentlig, at sagsøgeren – likvidationsboet eller ordningens administrator – repræsenterer alle kendte kreditorer, der har meldt sig, og at ordningen sikrer en ligelig fordeling af midlerne. Ellers ville jo den ulovlige fordel ved søgsmålet blot gå fra den ene kreditor til en anden kreditorgruppe, der heller ikke har krav på en begunstiget stilling. Nogen retspraksis om vanskelighederne ved sådanne søgsmål foreligger ikke, *dels* formentlig fordi skyldnere, der har foretaget transaktioner, der omfattes af den opstillede regel, sjældent vil opnå frivillige gældsordninger, sml. herved om tvangsakkord Akkordlovens § 4, litra c og Konkurslovens § 101, litra d og e, *dels* fordi transaktionerne, når de opdages, opgives uden søgsmål.

De dispositioner, der rammes af den skildrede ugyldighedsregel, undertiden kaldet *actio Pauliana*, karakteriseres ofte som retsstridige eller illoyale.⁵¹ Dette er for så vidt velbegrundet, som indgåelsen af sådanne aftaler ofte er *strafbar* som skyldnersvig efter Straffelovens § 283 eller den supplerende bestemmelse i § 300 og medfører erstatningsansvar for den modtagende kreditor over for boet. Erstatningsansvar ifaldes også af den, der som direktør eller forretningsfører har indgået dispositionerne for skyldneren. Dette

50. En særegenhed ved ugyldighed af aftaler, der på grund af krænkelse af kreditorers eller andre trediemænds ret strider mod almindelig hæderlighed, er, at aftalens parter undertiden ikke selv har interesse i at gøre ugyldigheden gældende, og at det derfor kan være nødvendigt at finde andre veje til hævdelse af reglens effektivitet, jfr. herved UFR 1954.378, der *ex officio* afviste søgsmål til opfyldelse af kreditorbegunstigelses-aftale, da aftalen stred mod lov og ærbarhed.

51. Jfr. *Brækhus*: Noen udvalgte konkursrettslige emner, 1958, s. 118 f.

har f. eks. praktisk betydning, hvor skyldneren er et aktieselskab eller andet selskab med begrænset ansvar, jfr. UfR 1961.515 og nærmere *Gomard*: Aktieselskabsret s. 296 ff.

Ugyldighed og efter omstændighederne også straf- og erstatningsansvar rammer ikke alene visse forringende dispositioner, men også visse dispositioner, der begunstiger en enkelt kreditor på de andres bekostning. Dette er omtalt nedenfor under VI, C.

VI. BEGUNSTIGELSER AF ENKELTE KREDITORER

A. Objektive afkræftelsesregler

Konkurslovens § 23, stk. 2, indeholder en rent objektiv regel om bortfald af udlæg og nu også udpantning indenfor en frist af 3 uger. Derimod findes ingen rent objektive regler om afkræftelse af frivillig betaling eller pantsætning til en kreditor forud for konkursen.⁵² Om visse ekstraordinære dispositioner gælder dog afkræftelsesregler med omvendt bevisbyrde, jfr. nedenfor under B.

Aftaleloven bestemmer i § 21, stk. 2, at et dødsbo, hvori gælden ikke er vedgået, kan kræve, at betaling af gæld, som afdødes fuldmægtig har foretaget efter dødsfaldet, går tilbage. Denne regel, der efter UfR 1927.965H (TfR 1928.387) må anvendes analogt på opfyldelsen af andre forpligtelser end gæld i penge, hvor kreditor heller ikke før opfyldelsen har opnået prioritetsbeskyttelse, rammer også betalinger og erlæggelser til kreditorer, der var ubekendte med dødsfaldet eller boets behandling. En tilsvarende objektiv regel gælder ikke om fallentens betaling af gæld efter konkursens indtræden. Konkursloven yder tværtimod ved reglen i § 2 den godtroende betalingsmodtager beskyttelse, jfr. UfR 1968.548. Denne beskyttelse begrænses imidlertid af de nedenfor under B omtalte regler om afkræftelse med omvendt bevisbyrde. Afkræftelsesreglerne rammer selvsagt også dispositioner foretaget efter konkursbegæringens indgivelse. Betalinger, efter konkursbegæring er indgivet til skifteretten, kan ikke være stillet sikrere end betalinger før dette tidspunkt, jfr. forudsætningen i UfR 1968.548.

52. Det i 1958 nedsatte Konkurslovsudvalg påtænker at foreslå indført objektive afkræftelsesregler ved at afskære muligheden for ved førelsen af bevis for solvens og god tro at undgå afkræftelse af ekstraordinære betalinger og pantsætning for ældre gæld, jfr. også GO §§ 104 og 105. Samtidig overvejes at forlænge fristen på 8 uger til 3 måneder.

B. Afkræftelsesregler med omvendt bevisbyrde for insolvens og ond tro

Konkurslovens § 20 bestemmer, at betaling af gæld, som er sket inden for de sidste 8 uger før konkursens begyndelse, kan afkræftes, dersom gælden ikke var forfalden, eller betalingen er foretaget med et usædvanligt betalingsmiddel. Efter *Konkurslovens § 21* kan pantsætning til sikkerhed for ældre gæld afkræftes.

Som efter den almindelige regel om afkræftelse af kreditorbegunstigelser i *Konkurslovens § 24* er afkræftelsen efter §§ 20 og 21 betinget af, at skyldneren var insolvent og kreditor vidende herom; men i modsætning til § 24 lægger bestemmelsen i § 22 i de tilfælde, § 22 og §§ 20 og 21 omfatter, bevisbyrden på kreditor. Selve foretagelsen af dispositioner af denne art kort tid før konkursen giver i sig selv grund til at tro, at skyldneren i langt de fleste tilfælde, der omfattes af bestemmelserne, var *insolvent*, og at dette har været *kendeligt for kreditor*. § 22 opstiller en afbeviselig lovsformodning. Dispositionerne er et indicium for et ønske om at ville sikre sig mod skyldnerens insolvens, og dette indicium er efter § 22 tilstrækkeligt grundlag for at antage, at kreditor har været i ond tro, medmindre kreditor kan godtgøre at have fået sådanne oplysninger om skyldnerens økonomi, at han med føje har regnet skyldneren for solvent, jfr. UfR 1946.237, 1952.812H og 1960.853. Kreditor kan jo have ønsket at sikre sig ikke mod aktuel, men mod fremtidig insolvens eller mod andre betalingshindringer. *Konkurslovens § 22* taler om kreditors viden og benytter ikke det nu almindelige god tros-begreb. Dette har på grund af den meget strenge bevisregel næppe nogen praktisk betydning. Er situationen sådan, at kreditor burde kende insolvensen, vil en imødegåelse af formodningen om hans viden ikke være mulig.⁵³

For så vidt angår *skyldnerens insolvens* har boet selvsagt pligt til at bidrage med de oplysninger, det er i besiddelse af; men skabes ikke herved eller ved anden bevisførelse, f. eks. ved oplysning om senere pludselige og afgørende forringelser af skyldnerens økonomi, sandsynlighed for skyldnerens solvens, betragtes han i relation til §§ 20 og 21 som insolvent, jfr. UfR 1942.280H.⁵⁴

53. Jfr. Poul Sørensen i Fuldmægtigen 1968.92 ff.

54. I dommen var den korte tid, der var gået mellem dispositionen og den af boet udarbejdede stærkt negative status, et væsentligt bevisdatum for

De dispositioner, der omfattes af Konkurslovens §§ 20–22, er for det første *betaling med usædvanlige betalingsmidler*. Udtrykket usædvanlige betalingsmidler omfatter ikke ethvert tilfælde af *datio in solutum*, men kun genstande, som skyldneren har overdraget kreditor til opfyldelse af hans fordring, hvis genstandene »efter de pågældendes stilling og forhold må anses for usædvanlige betalingsmidler«, jfr. UfR 1940.509H. Afgørende er, om leveringen af den pågældende ydelse i stedet for pengebetaling er sket, ikke fordi kreditor har ønsket at få netop denne ydelse, eller kreditor dog har interesse i ydelsen, men alene fordi kreditor ikke har kunnet få andet. Praksis har som vejledende momenter for bedømmelsen lagt vægt på, om parterne handler med sådanne varer, og om det er sædvanligt i parternes branche at dække gæld ved vareleverancer, jfr. UfR 1940.509H, 1947.635 og 1953.707H.⁵⁵ Skyldnerens tilbagelevering af varer til kreditsælgeren betragtes som betaling med usædvanlige betalingsmidler, hvis tilbageleveringen er sket, fordi han ikke kan betale købesummen, jfr. UfR 1956.1096.

Skyldnerens levering af varer kan ikke afkræftes efter § 20, dersom leverancen er et reelt salg og ikke en betaling, d. v. s. en overdragelse til dækning af et allerede eksisterende tilgodehavende. Et reelt salg foreligger, hvor køberen har indbetalt købesummen til fallenten eller forpligtet sig til at betale, og efter omstændighederne også hvor købesummen er berigtiget ved modregning mod ældre gæld, medmindre aftalen om dækning ved modregning er truffet samtidig med køkets indgåelse, jfr. UfR 1940.511H og 1953.561.

Overgivelse af naturalier til kreditor, der ikke sker som led i et reelt salg, omfattes kun af § 20, hvis varerne er modtaget som betaling. Sikkerhedsstillelser hører under § 21. Afgrænsningen mellem de to bestemmelser er betydningsfuld, fordi § 21 om pantsætning ikke kender nogen undtagelse om sædvanlige betalinger. Sikkerhedsstillelse for ældre gæld kan afkræftes, selv om den stillede

insolvens. Dommens formulering »anses overvejende sandsynligt, at... har været ude af stand til at fyldestgøre sine kreditorer« kunne måske tyde på, at Højesteret vil stille større beviskrav for at antage insolvens. Ordene må dog formentlig blot opfattes som en fastslåen af resultatet af bevisførelsen.

55. Ejerens overtagelse af forpagterens besætning, avl og inventar på ejendommen i forbindelse med ophævelse af forpagtningen ikke anset som usædvanligt betalingsmiddel, UfR 1958.937.

sikkerhed er varer eller andre ydelser, der sædvanligt udveksles mellem disse parter, og derfor, om den havde været erlagt som betaling, ville have været et sædvanligt betalingsmiddel. Sondringen mellem betaling og pant beror i almindelighed på, om parterne har sat en pris på varerne og vedtaget, at kreditors tilgodehavende nedskrives med værdien af partiet.⁵⁶ I bekræftende fald foreligger betaling, ellers sikkerhedsstillelse.

Endossement til kreditor af veksler, som skyldneren ligger inde med, og transport af en eller flere af skyldnerens udestående fordringer til kreditor omfattes af reglen i Konkurslovens § 21 om pantsætning for ældre gæld, dersom vekslerne eller fordringerne ikke er modtaget som en endelig betaling af kreditors tilgodehavende, jfr. herved *Ussing*: Almindelig del s. 367 ff samt UfR 1937.985 og 1956.847.⁵⁷ Selv om endossementet eller transporten imidlertid – fordi vekslen eller fordringen, som det siges i UfR 1926.600, »af begge parter regnedes for lige så god som rede penge« – betragtes som betaling, gælder dog i almindelighed den strenge afkræftelsesregel med omvendt bevisbyrde, fordi betalingsmidlet må anses som usædvanligt, jfr. om veksler UfR 1926.600H og 1959.678⁵⁸ og om fordringer 1923.91H og 1959.290. Den normale fremgangsmåde for en skyldner med ordentlig økonomi ville være at diskontere sine veksler og betale gælden med provenuet.⁵⁹

Afkræftelse efter Konkurslovens § 20 kan også ske af *betaling af uforfalden gæld*. Begrebet forfaldstid har ikke nogen ganske fast betydning i dansk lovsprog, jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 44–46. § 20 omfatter i hvert fald betaling før frigørelsestid og også betaling på et tidspunkt, hvor skyldneren vel kunne frigøre sig ved betaling, men hvor kreditor ikke kunne have krævet betaling, jfr.

56. I UfR 1923.276H (HRT 1922.657) var ingen værdi fastsat, og dispositionen henførtes under § 21. – Efter omstændighederne kan dog en leverance anses for betaling af en del af en fordring, hvis varerne modtages til endelig dækning af en til deres værdi svarende del af fordringen, men denne værdi først skal konstateres ved et af kreditor foretaget ufortøvet salg af varerne, jfr. ovenfor s. 49 note 12. En påstand herom kan dog ikke uden særlig bestyrkelse lægges til grund.

57. Anderledes vistnok UfR 1957.802. Sml. *Fr. Vinding Kruse*: Ejendomsretten III s. 1668 ff, *E. Munch-Petersen*: Konkursurrogater s. 35 ff.

58. Anderledes UfR 1957.802.

59. Se om et særegent tilfælde VLT 1954.222. Sml. herved UfR 1911.773H.

UfR 1951.898. Kunne derimod kreditor have krævet betalingen, falder betalingen uden for § 20, selv om kreditor ikke har krævet indbetalingen, jfr. UfR 1935.1102.⁶⁰

Afkræftelse efter *Konkurslovens § 21* kan ske af »panterettigheder . . . stiftet til sikkerhed for forpligtelser, der ikke samtidig stiftes«. Som ovenfor nævnt foreligger pantsætning og ikke betaling, dersom dispositionen ikke fører til en nedgang i kreditors fordring med den modtagne ydelses værdi, jfr. UfR 1956.847. Afkræftelsen rammer også »fyldestgørelse, som pantaveren har fået i kraft af panteretten«, jfr. § 21, stk. 2, men ikke betaling med midler, som er tilvejebragt på anden måde end ved realisation af pantet, jfr. UfR 1946.237.⁶¹

Konkurslovens § 21 omfatter kun pant stillet af skyldneren selv, ikke pant stillet af trediemand. Konkursboet kan ikke tilegne sig et pant, så lidt som et kautionssløfte, som efter trediemand's bestemmelse tjener en enkelt kreditor som sikkerhed. Pantet betragtes som stillet af skyldneren, uanset om selve pantsætningen er foretaget af trediemand, hvis dog pantet er fremskaffet af skyldneren, jfr. således UfR 1930.258H og VLT 1929.168 om sælgerpantebrev, som af køberen af skyldnerens faste ejendom var udstedt direkte til en af skyldnerens kreditorer.⁶²

Kun pantsætning »for forpligtelser, der ikke samtidig stiftes«, kan afkræftes efter Konkurslovens § 21. Væsentligt er derfor at fastslå, når en pantsætning er stiftet. Herom findes en udtrykkelig regel i

60. UfR 1947.635 anser levering af indhøstede kartofler til opfyldelse af aftale om betaling »når kartoffelhøsten begyndte« som betaling – efter omstændighederne med sædvanligt betalingsmiddel – af forfalden gæld. E. Munch-Petersen: Skifteretten s. 124 f vil konkret undersøge, om betalingen er »en objektiv mistænkelig betaling af forfalden gæld«. Se også GO s. 217.

61. Afkræftelse kan ske, uanset om pantets realisationsværdi fejlagtigt indbetales til skyldneren og af denne videregives til kreditor. Har imidlertid transport til sikkerhed af en simpel fordring ikke været anmeldt for debitor efter fordringen, og denne derfor betaler til fallenten, anses fallentens videre betaling til kreditor ikke som opnået i kraft af panteret, jfr. UfR 1952.374H. Anderledes derimod, hvis transporten har været noteret, jfr. UfR 1956.895.

62. En sådan pantsætning ville, dersom den ikke afkræftes, dog ikke give kreditor fuld anmeldelsesret i skyldnerens bo i medfør af grundsætningen i Konkurslovens § 18.

§ 22, stk. 2. En panteret anses i relation til afkræftelse *som stiftet »på det tidspunkt, da panteretten sikredes mod trediemand«* ved foretagelse af sikringsakten, f. eks. tinglysning eller denuntiation. Bestemmelsen i § 22, stk. 2, der blev indsat i Konkursloven ved Lov nr. 177 af 29. april 1960, har en dobbelt betydning. For det *første* at pantsætningen falder inden for 8 ugers fristen, dersom sikringsakten er sket mindre end 8 uger før indgivelsen af konkursbegæringen, uanset om aftalen mellem skyldneren og kreditor om sikkerhedsstillelsen er indgået på et tidligere tidspunkt. For det *andet* at gælden kun betragtes som stiftet samtidig med pantsætningen, dersom sikringsakten foretages før eller samtidig med, at kreditors krav opstår. Kreditor er således efter lovens ord kun sikret mod afkræftelse efter § 21, dersom han venter med at udbetale et aftalt lån, indtil pantebrev er anmeldt til lysning, transporten er noteret, eller rådighedsberøvelse sket. I retspraksis før loven af 29. april 1960 er dog antaget, at en pantsætning også er samtidig, selv om gældsstiftelsen er sket få dage, før sikringsakten er foretaget, dersom sikringen dog er sket i nær forbindelse med fordringens opståen, som det siges i UfR 1947.751, er sket *in continenti*. Meningen med loven af 1960 var at tage afstand fra, at pantsætningen i relation til 8 ugers fristen anses som stiftet allerede ved aftalen mellem parterne, men næppe tillige at udelukke opretholdelsen af pantsætninger i tilfælde, hvor den af parterne valgte ekspeditionsform fører til, at kreditors fordring opstår et par dage, før sikringsakten er foretaget.⁶³

Det praktiske behov for en afkræftelse med omvendt bevisbyrde af pant for ikke samtidig stiftet gæld skyldes, at dispositionen i sig selv taler for, at kreditor har anset skyldnerens betalingsdygtighed for tvivlsom. Denne situation foreligger ikke ved pantsætning for fremtidig gæld. I praksis er pantsætning til sikkerhed for fremtidig gæld da heller ikke blevet afkræftet, uagtet ordene i § 21 også omfatter sådan sikkerhedsstillelse. Panteret for forretningsgæld, der i medfør af et løbende mellemværende mellem parterne er opstået i gods, som kreditor ligger med i kraft af mellemværendet, jfr. Kommissionslovens § 32, kan ikke afkræftes, selv om enkelte krav

63. Se herved forarbejderne til loven af 1960 i Betænkning vedrørende underpantsætning af løsøre, nr. 172 af 1957, s. 50, og GO ad §§ 105 og 110, der begge synes navnlig at have 8 ugers fristen i tankerne.

først er stiftet i de sidste 8 uger før konkursen, jfr. UfR 1959.678.⁶⁴ Forudsætter nye posters opståen i et forretningsmellemværende særlige nye handlinger, der ikke er en nødvendig følge af det grundlæggende kontraktsforhold mellem parterne, som f. eks. overgivelse af de enkelte fordringer til et factoring-selskab,⁶⁵ må derimod hvert krav behandles for sig.

Særligt behov for afkræftelse af sikkerhedsstillelse består ejheller, hvor kreditor mod ny pantsætning frigiver et pant stillet før 8 ugers fristen. Sådan ombytning af sikkerheden påfører ikke kreditorerne nogen ulemper og er derfor i praksis holdt uden for afkræftelsesreglerne både i § 21 og i § 24, jfr. UfR 1963.453 og kommentaren i TfR 1958.317–320 til UfR 1957.264H.

Ved beregningen af *afkræftelsesfristen* i §§ 20–22 på 8 uger tages som udgangspunkt *klokkeslettet* for indgivelsen af konkursbegæringen, jfr. UfR 1917.848H og foran s.194 f. Også for så vidt angår dispositionen regnes med klokkeslet, jfr. om betaling UfR 1959.216.⁶⁶ En pantsætning anses som allerede nævnt under Konkurslovens § 22, stk. 2, stiftet ved sikringsakten, f. eks. denuntiationen eller rådighedsberøvelsen. Betalinger må siges at være foretaget på det tidspunkt, skyldneren ophører at være rådig over betalingsmidlet, det vil i almindelighed sige ved erlæggelsen, jfr. landsrettens dom i UfR 1940.509H. Det er efter Lov nr. 177 af 29.

64. Se om dommen *Reiter*: Speditionsaftalen s. 99 f.

65. Factoring-selskaber overtager grossisters eller fabrikanters fordringer på kunder, således at kunderne skal betale til selskabet, som afregner over for sælgeren og oppebærer en provision for indkasseringen, jfr. *Erik Haxvig* i *Revision og Regnskabsvæsen* 1965.499 ff. Ofte yder factor sælgeren lån på fordringerne mod sædvanlig kassekreditrente. Hver fordring tjener som sikkerhed også for factoring-selskabets tilgodehavende vedrørende andre fordringer. Risikoen for, at kunderne viser sig ude af stand til at betale, kan enten påhvile sælgeren eller kan være overtaget af factoring-selskabet, der da er både incassomandatar, selvskyldnerkautionist og som regel långiver. Selv om factor har overtaget denne risiko, vil det dog være rigtigst at opfatte forholdet som pant og ikke som køb af fordringen.

66. GO § 110 ville derimod kun regne med hele dage. Betænkning om underpantsætning af løsøre, nr. 172 af 1957, s. 50 synes ikke at være opmærksom på denne forskel. – Er sikringsakten tinglysning, må den formentlig anses foretaget ved begyndelsen af den dag, dokumentet anmeldtes til tinglysning, jfr. grundsætningen i Tinglysningslovens §§ 25 og 46.

april 1960 af betydning at fastholde dette resultat for at opnå overensstemmelse med reglen i § 22, stk. 2. Grænsen mellem betaling og pant kan være vanskelig at drage, og så vidt muligt ensartede regler er derfor at foretrække. Ved betaling med check er i almindelighed tidspunktet for checkens debitering på skyldnerens bankkonto afgørende, jfr. ovenfor s. 197. Bevisbyrden for, at dispositionen ligger inden for de sidste 8 uger før konkursens begyndelse, hviler på boet.

C. Afkræftelse uden særlig bevislættelse. Konkurrencelovens § 24

Efter § 24 i Konkursloven kan dispositioner, som skyldneren har foretaget på en tid, hvor han »måtte forudse sit fallissement som nær forestående«, afkræftes, dersom skyldneren ved sin disposition »på en mod Straffelovens (d. v. s. loven af 10. februar 1866) § 261 stridende måde har begunstiget nogen enkelt kreditor på de andres bekostning.« Afkræftelse efter § 24 forudsætter, at kreditor, da dispositionen »blev truffet« d. v. s. da skyldnerens løfte kom til kreditors kundskab, eller erlæggelsen blev bindende for ham, »var vidende om de foranførte omstændigheder«, d. v. s. om at skyldnerens konkurs var nær forestående, og om at dispositionen indebar en retsstridig begunstigelse af ham. Bevisbyrden både for, at skyldneren måtte anse konkursen som nær forestående, og for kreditors onde tro hviler – i modsætning til reglerne i §§ 20 og 21 – på boet.

1. Konkurs nær forestående

Konkurslovens § 24 nævner ikke skyldnerens insolvens blandt sine betingelser for afkræftelse. Insolvens er ikke desto mindre en nødvendig, omend ikke en tilstrækkelig betingelse for afkræftelse efter § 24. Bestemmelsen i § 24 er uanvendelig, dersom den insolvente skyldner havde rimelig grund til at tro, at han ville kunne arbejde sin virksomhed op, at konjunkturerne ville vende, eller at han iøvrigt ville kunne overvinde sine vanskeligheder og komme på fode igen og med tiden fyldestgøre alle sine kreditorer.⁶⁷ Afkræftelse er derimod ikke udelukket, selvom skyldneren har troet at kunne ride stormen

67. Jfr. herved Konkurslovens motiver s. 61 og *Deuntzer: Skifteret* s. 298 f.

af, men situationen dog var håbløs, og dette var kendeligt for kreditor.⁶⁸

Ved bedømmelsen af, om konkurs kan anses nær forestående, må i første række tages hensyn til skyldnerens status og likviditet på det tidspunkt, dispositionen foretages. Endvidere til, om skyldneren f. eks. ved hjælp af sædvanlig bankkredit, sml. UfR 1927.651H, eller ved tilførsel af ny kapital fra pårørende og venner eller fra anden side, sml. UfR 1960.47H og 1963.34H havde rimelig udsigt til at dække kreditorer, fra hvem konkursbegæring måtte befrygtes. I bedømmelsen indgår endelig, om skyldneren faktisk har kunnet drive sin virksomhed på normal måde, eller om hans økonomiske vanskeligheder har givet sig synligt udtryk ved forgæves udlægsforretning, vekselprotest, ekstraordinære afhændelser eller på anden måde, sml. herved UfR 1963.34H og præmisserne i UfR 1959.216.

Konkurslovens § 24 taler kun om skyldnerens fallissement; men betingelsen i § 24 er opfyldt, såfremt det er klart, at skyldnerens virksomhed ikke kan fortsætte uden en ordning med kreditorerne, være sig ved konkurs eller på anden måde. Opnås aftale om likvidation, og er yderligere aftalt, at afkræftelse kan ske efter Konkurslovens regler, finder også § 24 anvendelse, selv om det må have stået alle klart, at afviklingen af skyldnerens forretning ville ske ved likvidation og ikke ved konkurs.⁶⁹

I § 24 i modsætning til §§ 20–22 er ikke angivet nogen bestemt tidsfrist. Motiverne s. 61 antager, at ordene i § 24 »forudse sit fallissement som nær forestående« i almindelighed vil føre til, at dispositioner, der er foretaget mere end et par måneder før konkursen, kun sjældent vil kunne afkræftes. I nyere praksis, f. eks. i UfR 1959.31H, er afkræftelse dog sket også i tilfælde, hvor der lå et halvt års tid mellem dispositionen og konkursens begyndelse.⁷⁰

2. Retsstridig begunstigelse af en enkelt kreditor

Afkræftelse efter Konkurslovens § 24 rammer kun dispositioner, der forrykker og – bedømt ud fra forholdene ved deres foretagelse

68. Jfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 162 og *Brækhus*: Konkursrettslige emner s. 110 f.

69. Jfr. herved motiverne til Straffelovens § 283 i Betænkningen 1923 (U III) s. 375 og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 159.

70. Sml. *H. Schaumburg* i UfR 1969B.117.

– kunne antages at ville forrykke forholdet mellem kreditorerne. § 24 omfatter derimod ikke dispositioner, hvorved skyldnerens kreditorer har fået ligelig fyldestgørelse. Erklæres en skyldner konkurs efter at have opnået en akkord, og efter nogle rater til kreditorerne er betalt, kan derfor de allerede foretagne udbetalinger ikke afkræftes, jfr. herved Tvangsakkordlovens § 32 og UfR 1913.789. Konkurslovens § 24 rammer ej heller dispositioner, hvorved ækvivalente ydelser udveksles mellem parterne. Uden for § 24 falder således sikkerhedsstillelse for lån, der samtidigt udbetales skyldneren, og salg, der hverken har karakter af betaling eller sikkerhedsstillelse for gammel gæld, jfr. UfR 1940.511H.⁷¹

Konkurslovens § 24 omfatter ikke og kan ikke ved analogi udvides til at hjemle afkræftelse af enhver disposition foretaget af en insolvent skyldner, der påvirker kreditorernes indbyrdes stilling. Ikke enhver insolvent skyldner må »forudse sit fallissement som nær forestående«, ⁷² og ikke enhver afvigelse fra en ligelig udlodning til kreditorerne er retsstridig. En så vidtgående regel ville lægge skyldnere, der virkelig har mulighed for at ride stormen af, urimelige hindringer i vejen og harmonere dårligt med, at Konkursloven kun under de i § 46 angivne betingelser opstiller en pligt til at erklære sig konkurs.

Ikke enhver disposition, hvorved en kreditor dækkes frem for andre, men kun *retsstridige* begunstigelser kan afkræftes efter § 24. Dette udtrykker § 24 ved at henvise til § 261 i Straffeloven af 1866. Efter denne bestemmelse straffedes en skyldner, der »på en tid, da han måtte forudse sin forestående fallit... foretager handlinger, ved hvilke han... retsstridigt begunstiger enkelte kreditorer på andres bekostning«. I denne henvisning kan ikke lægges, at afkræftelse forudsætter, at skyldneren ville kunne være straffet efter den gamle Straffelov eller kunne straffes efter den gældende Straffelov, men blot et krav om, at dispositionen er retsstri-

71. I motiverne til Straffelovens § 283, nr. 3 (Betænkning 1923 (U III) s. 375) siges, »at en skyldner, så længe han endnu bevarer rådigheden over sin formuesfære, straffrit må kunne foretage sådanne formuedispositioner, der kræves af det daglige livs forhold, selv om disse i og for sig er og af skyldneren indses at være tabforvoldende for hans kreditorer«.

72. Jfr. UfR 1941.261H og 1942.222.

dig.⁷³ Beviskravene er privatrettens, ikke strafferettens. Undladelse af at betale løn, leje og visse andre krav kan være til skade for alle skyldnerens kreditorer. Selv om derfor opfyldelsen af sådanne krav giver f. eks. arbejdere og udlejere en fordel frem for andre (simple og privilegerede) kreditorer, er betalingen dog ikke retsstridig og kan ikke afkræftes, dersom den har været nødvendig for at holde virksomheden i gang og bevare dens værdier for konkursboet, jfr. UfR 1913.277. Selv efter konkursbegæring er indgivet, kan skyldneren dække sådan gæld, jfr. ovenfor s. 200 ff.⁷⁴ Dækning af restancer kan i almindelighed afkræftes, medmindre undtagelsesvis også betalingen af disse krav har været nødvendig for at undgå standsning af ydelser, der er uomgængeligt nødvendige, og som ikke kan fås på anden måde, sml. ovenfor s. 176 om koncessionerede selskaber og andre leverandører med monopolstilling. Iøvrigt er, når skyldnerens virksomhed er ophørt, og konkurs må antages at være nærforestående, betaling af enkelte gældsposter en utilladelig begunstiggelse, medmindre vedkommende kreditor i kraft af privilegium eller pant sikkert kunne regne med fuld dækning også i tilfælde af konkurs.

Afkræftelsen forudsætter, at den formuefordel, den begunstigede kreditor opnår på de andre kreditors bekostning, hidrører fra skyldneren, jfr. UfR 1954.945H og ovenfor s. 234 om fyldestgørelse ved sælgerpant. Dispositioner, der ligesom en transport af en fordring på skyldneren hverken ændrer aktiv- eller passivmassen, men blot medfører, at en kreditor træder i en andens sted, kan ikke afkræftes, jfr. UfR 1945.571.

Begunstigelser af en enkelt kreditor vil i almindelighed bestå enten i betaling eller sikkerhedsstillelse; men afkræftelsen rammer også andre mere komplicerede ordninger, der indirekte giver en

73. E. Munch-Petersen: Skifteretten s. 109 f tillægger – ligesom Nellesmann: Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens fjerde Capitel s. 4 f – ikke henvisningen i § 24 til Straffeloven af 1866 nogen betydning, men antager dog, at § 24 kun rammer en *utilladelig* begunstiggelse. Grundlaget for at gøre denne begrænsning, der er identisk med Straffelovens »retsstridig begunstiger«, søges imidlertid naturligst netop i henvisningen til Straffelovens regel.

74. At betaling af en gældspost ville være uafkræftelig, betyder ikke, at heller ikke sikkerhedsstillelse for gælden kan afkræftes, sml. UfR 1943.777H.

enkelt kreditor ganske lignende fordele som opfyldelse eller pant. Afkræftelse kan f. eks. ske over for en kautionist, der bevæger den insolvente hovedskyldner til umiddelbart før konkursen at dække ind over for kreditor. UfR 1952.616 pålægger i et sådant tilfælde kautionisten til boet at indbetale et beløb svarende til, hvad skyldneren havde betalt til kreditor. Afkræftelse efter § 24 kan også ske af fyldestgørelse opnået ved en retsforfølgning, som skyldneren har bistået kreditor med at gennemføre og måske holde skjult, jfr. UfR 1956.97H.⁷⁵

Afkræftelse kan ske efter § 24 eller dennes analogi, selv om *debitor ikke har medvirket* til begunstigelsen, men kreditor har skaffet sig denne på egen hånd ved selvtægt, jfr. UfR 1888.314, eller ved for skyldneren at realisere hans ejendom eller virksomhed, jfr. UfR 1953.701H. Særlige regler gælder om *modregning*. Konkurslovens § 15 giver kreditor adgang til i sin skyld til boet at modregne sin fordrings fulde pålydende og ikke blot den dividende, der ville falde på fordringen. En forudsætning for denne fulde modregningsret er efter § 15's ord, at kreditor har erhvervet sin fordring (modfordringen) »inden konkursens begyndelse, uden at skyldneren med erhververens (kreditors) vidende befandt sig i noget af de i § 24 omhandlede tilfælde«. Modregningen forudsætter formentlig endvidere, uagtet dette ikke er sagt i § 15, at også boets fordring (hovedfordringen) er stiftet inden konkursen,⁷⁶ og uden kreditor måtte indse, at skyldnerens konkurs var nærførestående, jfr. UfR 1955.899 og *Ussing*: Almindelig del s. 355–357. I tilfælde, hvor kreditor på grund af de nysnævnte begrænsninger ikke kunne have modregnet efter konkursens begyndelse, kan en

75. Se som et andet eksempel UfR 1909.418H om pantsætning til en repræsentant for kreditor til sikkerhed for en af repræsentanten samtidig foretaget opfyldelse af kreditors tilgodehavende.

76. Håndpanthaver eller afbetalingssælger, der efter konkursen realiserer pantet eller salgsgenstanden, kan ikke modregne med boets krav på overskuddet, jfr. UfR 1959.66H. Dette resultat hviler formentlig ikke på en almen fortolkning af § 15, men på overvejelser over, når overskudskravet er stiftet, og på selvstændige reale betragtninger, jfr. *Lorenzens* kommentar i TfR 1959.249 (Bogudgaven s. 263). Om modregning ved realisation før (truende udsigt til) konkurs, se *Gomard*: Fogedret s. 46 note 104. – Se om modregning også ovenfor s. 172 ff og UfR 1969.478 anført s. 70 note 71.

allerede før konkursen sket modregning afkræftes, jfr. herved UfR 1940.1002H.⁷⁷

3. Kreditor i ond tro

Afkræftelse efter § 24 er betinget af, at kreditor, »dengang betalingen fandt sted eller dispositionen blev truffet, var vidende om«, at skyldnerens konkurs måtte anses nær forestående, og at dispositionen indebar en retsstridig begunstigelse af ham. Ond tro hos kreditors advokat eller hos hans befuldmægtigede har samme virkning som ond tro hos kreditor selv. Er det den samme person, der som skyldner yder begunstigelsen, og som modtager ydelsen på kreditors vegne, må der vist nok ses væk fra hans viden, jfr. NRt 1967.993 (Nord. Domss. 1967.359) om indbetaling til et aktieselskab fra dets direktør. En betaling kan derimod ikke afkræftes over for en kreditor i god tro, fordi en person der hæfter som kautionist for gælden er i ond tro, jfr. UfR 1968.766H.⁷⁸ Er skyldneren i realiteten ejer af kreditorselskabet, kan betalingen imidlertid eventuelt tilsidesættes, fordi skyldner og kreditor må anses at være identiske, jfr. herved s. 161 med note 43.

Boet har bevisbyrden for, at kreditor måtte vide, at skyldneren var i økonomiske vanskeligheder, jfr. UfR 1940.514H. Kreditor kan være i ond tro, selv om han ikke har gjort sig klart, at konkurs må befrygtes. Kreditor kan ikke undgå afkræftelse, selv om hans aftaler med skyldneren viser, at han ikke har regnet med konkurs, jfr. UfR 1963.34H. Ond tro forudsætter end ikke positiv viden om fakta, der utvetydigt viser, at snarlig konkurs er overvejende sandsynlig. Medmindre kreditor som i UfR 1960.47H har fået særlige beroligende oplysninger, er han i ond tro i § 24's forstand, dersom han har vidst, at skyldneren havde alvorlige betalingsvanskeligheder, og en nærmere undersøgelse af tilgængelige data ville have gjort konkur-

77. Efter formuleringen af præmisserne kunne dommen tænkes at have lagt vægt på, om kreditor i modregningens øjeblik har forudset skyldnerens konkurs. Dette er dog næppe rigtigt og ej heller en nødvendig antagelse for at nå resultatet, hverken i denne dom eller i UfR 1922.610H og 1953.561. Kreditors viden eller mistanke må foreligge allerede ved erhvervelsen af fordringerne.

78. Derimod kan der, hvis kautionisten opfylder betingelserne efter § 24, blive tale om direkte afkræftelse over for ham, jfr. ovenfor s. 241 om UfR 1952.616.

sens uafvendelighed klar for ham, jfr. UfR 1951.583H, 1959.30H og 1969.478. Efter disse nyere domme er retsstilstanden næppe anderledes end den ville være, hvis § 24 havde benyttet det nu almindelige ond tros-begreb, d. v. s. at afkræftelse kan ske både i tilfælde af viden og burde-viden hos kreditor. I en norsk højesteretsdom i NRt 1966.636 (Nord. Domss. 1966.317) siges, at det i ældre norsk retspraksis opstillede krav om forsæt ikke kan opretholdes efter den retsudvikling, som har fundet sted.⁷⁹

D. Er begunstigelser af enkelte kreditorer gyldige?

1. Aftaler der angår Konkurslovens ligelighedsprincip

Bortset fra de særlige regler i Konkurslovens §§ 18 og 19 om anmeldelsesretten i solidariske skyldforhold kan dividende efter Konkursloven kun beregnes af det beløb, kreditor har tilgode hos skyldneren.⁸⁰ Aftaler, der søger at give kreditor anmeldelsesret for et større beløb, f. eks. en aftale om forhøjelse af gælden i tilfælde af misligholdelse eller om en uforholdsmæssig stor rabat⁸¹ ved frivillig betaling, kan ikke gøres gældende i skyldnerens konkursbo, jfr. *Ussing*: Almindelig del s. 166.⁸² Sådanne aftaler kan næppe heller påberåbes i tilfælde af akkord eller likvidation, jfr. UfR 1924.236H, eller tillægges betydning inter partes. Aftaler af denne art benævnes derfor rettest ugyldige.

Aftaler om misligholdelsesfølger er i et vist omfang virksomme over for boet, selvom aftalerne ikke særlig tager sigte på konkurs og ikke kan siges at ville angå ligestillingsgrundsætningen. I konkurs

79. Dommens resultat kunne muligvis også være nået ud fra identitetsgrundsætningen, idet kreditor, en bank, havde fuld kontrol over debitorselskabet, hvis bestyrelse var indsat af banken. Dommen vil dog på denne forbindelse mellem parterne kun bygge et særligt strengt agtpågivenhedskrav.

80. Jfr. UfR 1939.32H samt *Brækhus*: Konkursrettslige emner s. 143 f og de der nævnte NRt 1907.620 og 1951.224.

81. Se om rabat ved tvangsakkord Akkordlovens § 21, stk. 2, og *Karsten Meyer* i UfR 1921B.237.

82. *Bentzon* benævner i UfR 1886.438 sådanne omgåelsesforsøg »selvkauktionering«, medens *Lassen* i TfR 1917.53 f og i Almindelig del s. 943 f taler om »kunstig kreditorbegunstigelse«. Om dobbeltdækning ved pant i fordringer, se UfR 1915.235 og *Fr. Vinding Kruse*: Ejendomsretten III s. 1664 f.

kan en kreditor således ikke i kraft af vedtagelser om konventionalbøder kræve dividende af et større beløb end det tab, han faktisk lider ved aftalens misligholdelse, jfr. nærmere Konkurslovens §§ 16, stk. 2, og 17, stk. 2, og opsigelsesbestemmelserne vedrørende vedvarende aftaler underkastes en vis konkursregulering.

2. Kreditorbegunstigelser, der strider mod Konkurslovens ligelighedsprincip

Væsentlige begunstigelser af enkelte kreditorer er formentlig ugyldige, dersom skyldneren har ydet begunstigelsen på et tidspunkt, hvor det står klart både for ham selv og for vedkommende kreditor, at virksomheden ikke kan føres videre uden tab for kreditorerne, og den begunstigende disposition åbenbart ikke er nødvendig til en rimelig opretholdelse af virksomheden, indtil en endelig aftale eller bestemmelse om en samlet gældsordning kan træffes, og således fremtræder som en ganske ugrundet forrykkelse af ligeligheden mellem den insolvente skyldners kreditorer. Ydelsen og efter omstændighederne også modtagelsen af sådanne begunstigelser vil – hvor de subjektive betingelser er opfyldt – jævnlig være strafbar efter reglen i Straffelovens § 283, stk. 1, nr. 3, eller – hvor dispositionen ikke har samme ekstraordinære karakter som de i § 283 nævnte eksempler – efter Straffelovens § 300, jfr. herom Betænkning 1923 (Udkast III) s. 376 og *Hurwitz: Kriminalret, Speciel del* s. 439–443.⁸³ Sådanne dispositioner strider mod grundsætningen i Aftalelovens § 33 og Danske Lov 5-1-2, jfr. ovenfor s. 215.

At dispositionerne er ugyldige betyder, at de, selv om de ikke afkræftes, dog ikke kan kræves respekteret af kreditorerne, jfr. om ugyldige forringende dispositioner ovenfor s. 228 ff. Også enkeltforfølgende kreditorer eller skyldnerens likvidationsbo kan tilegne sig de overdragne aktiver. Nogen retspraksis til nærmere belysning af disse spørgsmål foreligger dog ikke. Ugyldighedsreglen vil i almindelighed kun ramme erhvervsdrivendes dispositioner, og udtømmning af disses boer ved individualforfølgning uden konkurs vil næppe ofte forekomme, hvor ikke boet er så fattigt, at hverken konkurs eller anden procesførelse kan svare sig. I andre tilfælde vil en enkelt kreditors forsøg på ved individualforfølgning at »overtage« den fordel, som skyldneren uretmæssigt har tillagt en anden

83. Jfr. *E. Munch-Petersen: Konkursurrogater* s. 404 ff.

kreditor, i almindelighed udløse en fælles aktion fra de øvrige kreditorer, og opgiver kreditoren ikke frivilligt den fordel, han har opnået, vil skyldneren som oftest blive erklæret konkurs, jfr. om akkordforeningernes praksis, ovenfor s. 61 med note 40. Ugyldighedens væsentligste praktiske betydning er måske derfor, at et konkursbo ikke behøver at søge den ugyldige kreditorbegunstigelse formeligt afkræftet og således ikke har tabt sin ret, fordi fristen i Konkurslovens § 30 er overskredet. Givet er dog ikke, at »ugyldigheden« har samme indhold i alle de nævnte relationer.

VII. AFKRÆFTELSENS GENNEMFØRELSE OG VIRKNINGER

A. Gennemførelse af afkræftelse

1. Efter Konkurslovens § 30 er adgangen til at afkræfte skyldnerens dispositioner tidsbegrænset, »for at den ved afkræftelsesreglerne frembragte uvishedstilstand ikke forlænges i det uendelige«, siger Motiverne.⁸⁴ Boet må respektere skyldnerens dispositioner og retsforfølgning mod ham foretaget før konkursen, hvis boet ikke rettidigt rejser krav om afkræftelse, jfr. herved UfR 1914.282. Konkurslovens § 30 foreskriver, at afkræftelsessag skal anlægges eller indsigelse om afkræftelse fremsættes for skifteretten inden fire uger. Denne bestemmelse omfatter ikke alle tilfælde, hvor en disposition angribes til fordel for konkursboet. Bestemmelsen gælder kun, hvor gennemførelsen af afkræftelsen kræver retsskridt, være sig sagsanlæg mod den begunstigede eller fremsættelse af indsigelse for skifteretten, jfr. nedenfor under 3. Søgsmål til hævdelse af, at et udlæg eller en udpantning er bortfaldet efter Konkurslovens § 23, stk. 2, eller af, at en disposition er ugyldig, omfattes ikke af § 30, jfr. nedenfor under 4 og 5.

Afkræftelse kan også ske ved *likvidation* af et aktieselskab, dersom selskabet ved generalforsamlingens endelige vedtagelse af likvidationen er insolvent. Her er fristen, inden hvilken afkræftelsessøgsmål skal være anlagt, 6 uger regnet fra den endelige vedtagelse af likvidationen, jfr. UfR 1952.862, eller, såfremt konkursbegæring er indgivet og efterfølges af endelig likvidation, fra konkursbegæringens indgivelse, jfr. Aktieselskabslovens § 65, stk. 4, og ovenfor s. 70 med note 69.

84. RT 1871/72, tillæg A, sp. 1800.

En aftale om gennemførelse af en frivillig likvidation efter Konkurslovens regler, herunder også afkræftelsesbestemmelserne, kan i almindelighed næppe forstås således, at aftalen tillige omfatter reglen i § 30. Denne bestemmelse hænger sammen med Konkurslovens processuelle eller administrative regler om behandling af boet, og disse regler har likvidatorerne ikke pligt til at følge. Likvidationsboets adgang til at rejse afkræftelsessag kan derimod bortfalde efter almindelige regler om passivitet.

2. Afkræftelsessag kan enten rejses som et almindeligt søgsmål mod kreditor ved dennes værneting eller ved fremsættelse af en indsigelse for skifteretten mod, at et anmeldt krav tages til følge. I begge tilfælde skal kravet om afkræftelse efter Konkurslovens § 30 gøres gældende inden fire uger regnet fra afslutningen af den skiftesamling, »hvori prøvelse af vedkommende fordring har fundet sted«. ⁸⁵

Kan kreditor kun opnå dækning af det krav, boet vil anfægte, ved at kræve noget af boet, f. eks. udlevering af en ting i boets besiddelse eller iværksættelse af tvangsauktion over løsøre til fyldestgørelse af fordring ifølge underpantebrev, kan afkræftelsespåstanden fremsættes som en *indsigelse* mod kreditors krav. Kreditors krav må gøres gældende ved skifteretten, jfr. Retsplejelovens § 672. Behøver kreditor derimod ikke rejse noget krav mod boet, f. eks. fordi skyldneren har overladt ham en ting ved overdragelse, som boet vil afkræfte, eller fordi kreditor som håndpanthaver eller udlægshaver er separatist og kan gennemføre fyldestgørelsen uden boets medvirken, må boet *anlægge afkræftelsessag* mod kreditor ved de almindelige domstole inden fire uger, jfr. om udlæg UfR 1945.875. ⁸⁶ Må kreditor for at få fyldestgørelse for den ret, skyld-

85. Skal afkræftelsessagen føres i udlandet eller på Færøerne og formentlig også Grønland, er fristen ikke fire, men otte uger, jfr. § 30, stk. 1, in fine.

86. Afkræftelse af et udlæg kan efter omstændighederne også ske ved fremsættelse af indsigelse for fogeden inden fristens udløb, dersom rekvirenten søger det udlagte udtaget af boets besiddelse, jfr. UfR 1896.1090, eller dersom spørgsmål om fordeling af auktionsprovenu opstår, jfr. Retsplejelovens §§ 554 og 586. Fristen er kun anvendelig på udlæg, dersom afkræftelsen sker efter § 23, stk. 1, men ikke, hvis udlægget falder bort i medfør af § 23, stk. 2, jfr. nedenfor s. 248. Også indsi-

neren har tilsagt ham, rejse krav mod boet, men forholder han sig passiv, kan boet vistnok anlægge afkræftelsessøgsmål mod ham, såfremt boet har rimelig interesse i at få forholdet afklaret, f. eks. fordi boet ønsker at sælge den genstand, hvorover kreditor har en ret, der måske kan afkræftes.

Fristen efter Konkurslovens § 30 løber fra slutningen af den skiftesamling, hvori den anmeldte fordring er blevet prøvet. Er prøvelsen af en fordring vel blevet omtalt på skiftesamlingen til fordringernes prøvelse, men er den endelige prøvelse udsat til en senere skiftesamling, løber fristen først fra den senere samling, jfr. UfR 1958.45H. Anmeldelsen af en fordring og dennes prøvelse bevirker ikke alene, at frist for afkræftelse af selve fordringen begynder at løbe, men starter også en frist for afkræftelse af sikkerhed, som fallenten har stillet for fordringen og for afkræftelse af tidligere afbetalinger på fordringen, dersom denne sikkerhed eller afbetalingerne er omtalt i anmeldelsen, jfr. UfR 1945.875 om et udlæg.⁸⁷

3. Efter Konkurslovens § 30 løber fristen fra den skiftesamling, hvori prøvelse af vedkommende fordring har fundet sted. Afkræftelse kan imidlertid meget vel komme på tale også i tilfælde, hvor intet krav anmeldes i boet, f. eks. hvor en kreditor har modtaget fuld dækning af sit tilgodehavende kort før konkursen, eller hvor en af skyldnerens nærmeste har modtaget en gave fra skyldneren. En eventuel frist for afkræftelsen kan i sådanne tilfælde ikke have skiftesamlingen »til prøvelse af vedkommende fordring« som udgangspunkt; thi ingen prøvelse af en fordring, mod hvilken afkræftelsen retter sig, finder sted. Et andet udgangspunkt kan ikke uden videre sættes i stedet, og retspraksis har derfor antaget, at adgangen til at rejse afkræftelsessag ikke er begrænset af bestemte tidsfrister, hvor den disposition, der søges afkræftet, ikke er anmeldt som en fordring i boet eller har tilknytning til en sådan fordring, jfr. UfR 1924.956H (TfR 1925.452) og 1931.148. Adgangen til at rejse afkræftelsessag kan derimod efter omstændighederne falde bort efter almindelige regler om passivitet.

gelse om afkræftelse af pantebrev i fast ejendom kan fremsættes for fogeden, når kreditor går frem efter Retsplejelovens § 680.

87. Sml. herved UfR 1958.45H.

Fristen for bortfald af adgangen til at rejse afkræftelsessag efter bestemmelsen i Konkurslovens § 30 kan ikke som indtrædelsen af forældelse suspenderes eller afbrydes. Fristen kan dog forlænges ved aftale mellem boet og kreditor. Tidsfristen efter § 30 løber, selvom boet ikke har været bekendt med de omstændigheder, hvorpå et afkræftelsessøgsmål eventuelt kunne være støttet.

4. Efter bestemmelserne i Konkurslovens §§ 10 og 23, stk. 2, har arrest, uanset når den er foretaget, og udlæg, der er foretaget inden for de sidste tre uger før konkursens begyndelse, ingen virkning over for boet. Bortfaldet af disse rettigheder er ikke betinget af gennemførelsen af en afkræftelsessag, jfr. UfR 1938.1061H, og hvor sagsanlæg viser sig nødvendigt for at gennemføre boets ret, er fristen for anlæggelse af afkræftelsessag i Konkurslovens § 30 ikke anvendelig.⁸⁸ Søgsmål, hvorunder boet påberåber sig, at en arrest, et udlæg eller en udpantning er uden virkning for boet efter Konkurslovens §§ 10 og 23, stk. 2, kan også anlægges senere end fire uger efter prøvelsen af vedkommende fordring. Er et udlæg, der falder væk efter Konkurslovens § 23, stk. 2, allerede blevet lyst på boets faste ejendom inden konkursen, kan udlægget uden videre aflyses på begæring af boet ved forevisning af konkursdekretet.⁸⁹

5. Støtter et konkursbo sin påstand om omstødelse af en disposition ikke på bestemmelserne om afkræftelse eller disses analogi, men på regler om ugyldighed, er fristbestemmelsen i Konkurslovens § 30 for så vidt uanvendelig, sml. herved UfR 1937.206, der afviste en sag om omstødelse, fordi den først var anlagt efter udløbet af fire ugers fristen, for så vidt angik påstanden om afkræftelse efter Konkurslovens regler, men samtidig frifandt den sagsøgte, for så vidt kravet om omstødelse af dispositionen tillige støttedes på ugyldighedsbestemmelser.⁹⁰

88. Cfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 143, der antager, at søgsmål om tilbagelevering af aktiver, som er bragt ud af skyldnerens besiddelse, må anlægges, inden fristen i § 30 er udløbet.

89. Jfr. herved UfR 1931.579, der henviser til reglen i Tinglysningens § 20. Påkaldelsen af denne bestemmelse er imidlertid overflødig, da klart bevis for udlæggets bortfald foreligger, jfr. *Illum*: Tinglysning s. 326 f med note 45 og v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 324.

90. Konstatning af, at fire ugers fristen er oversiddet, er en prøve af

6. Afkræftelsessag kan kun anlægges af boet. De enkelte kreditorer i boet kan ikke på egen hånd anlægge sådan sag, jfr. herved UfR 1962.387. Er dom afsagt i en afkræftelsessag anlagt af boet, kan derimod enkelte af boets kreditorer anke sagen, dersom boet ikke selv ønsker at anke.⁹¹ Sluttes boet afkræftelsessagen med et forlig, er dette bindende også for de enkelte kreditorer, og anke er derfor udelukket, jfr. Konkurslovens §§ 95 og 96.

Afgørelsen af, om boet skal anlægge afkræftelsessag, træffes af skiftesamlingen om fornødent ved afstemning på grundlag af kurators indstilling, jfr. Konkurslovens §§ 87, 88, stk. 2, og 64, stk. 1. Et flertal kan dog ikke altid hindre, at afkræftelsessag anlægges. Efter § 64, stk. 3, kan flertallet ikke »fatte beslutninger, som står i strid med konkursbehandlingens retlige øjemed«. Af denne bestemmelse følger vistnok, at et mindretal af kreditorer eller en enkelt kreditor, der påtager sig at udrede omkostningerne ved sagen, for så vidt den ikke giver overskud til boet, kan kræve afkræftelsessag anlagt af boet eller bemyndigelse til at anlægge sagen på boets vegne, med mindre sagen kan medføre uheldige virkninger for boet, jfr. UfR 1941.1135 og nedenfor s. 275.⁹²

Reglerne om, af hvem afkræftelsessag kan anlægges, stemmer overens med almindelige regler om, hvem der kan optræde som part i retssager på boets vegne. Kun boet kan således anlægge sag om inddragelse i boet af aktiver, som skyldneren har overdraget til tredieemand ved en aftale, som ikke er gyldig, eller hvorover tredie-

sagens realitet og bør derfor føre til frifindelse, jfr. *Hurwitz og Gormard*: Tvistemål s. 111 f.

91. Kreditor er under anken bundet af de af konkursboet under sagen afgivne »erklæringer med hensyn til sagens sammenhæng«, jfr. Retsplejelovens § 678, stk. 1, jfr. § 664, stk. 3. Om fallentens adgang til at anke, se ovenfor s. 207.
92. Anderledes *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 178 note 16, der ligesom *Deuntzer*: Skifteret s. 433 alene vil begrænse skiftesamlingens adgang til at hindre afkræftelsessøgsmål i tilfælde, hvor undladelsen »sker i ren donatorisk hensigt«. – Efter *svensk ret* kan afkræftelsessag anlægges af hver enkelt kreditor, jfr. nærmere *Lejman*: Atervinning i Konkurs s. 238 ff. Efter *tysk ret*, der ikke giver kreditorerne »Anfechtungsrecht«, jfr. Konkursordnung § 36, kan boforvaltningen pålægges at rejse afkræftelsessag, dersom undladelse heraf ville være en »Pflichtwidrigkeit«, jfr. Konkursordnung § 83 samt *Jaeger*: Konkursordnung § 36 anm. 1 og § 83, anm. 1.

mand har erhvervet en ret, som ikke nyder prioritetsbeskyttelse over for konkursboet. Også søgsmål til inddrivelse af boets tilgodehavender eller udlevering fra trediemand af genstande tilhørende fallenten kan kun anlægges af boet. I alle disse tilfælde gælder imidlertid samme minoritetsbeskyttelse som ved afkræftelse. En enkelt kreditor eller et mindretal af kreditorer kan efter omstændighederne kræve, at boet rejser sag eller tillader minoriteten at føre den på boets vegne, jfr. Konkurslovens § 64, stk. 3.⁹³

B. Afkræftelsens virkninger

1. En disposition eller en retsforfølgning, der afkræftes, kan ikke gøres gældende over for boet. Heller ikke udlæg eller udpantning foretaget inden for de sidste tre uger før konkursen skal respekteres af boet. Dispositionen eller retsforfølgningen bliver – eller er – uvirksom over for boet. Afkræftelsen – eller bortfald efter Konkurslovens § 23, stk. 2 – medfører derimod ikke dispositionens eller retsforfølgningens ugyldighed.⁹⁴ Betydningen af, at afkræftelsens virkning alene er tilsidesættelse over for konkursboet og ikke ugyldighed, viser sig, dersom konkursen falder bort, fordi konkursbegæringen trækkes tilbage, jfr. Konkurslovens § 50,⁹⁵ eller boet sluttet på anden måde end ved udlodning, være sig ved akkord, overgivelse til skyldneren til fri rådighed eller efter § 97. Gennemføres konkursen ikke ved udlodning til kreditorerne af skyldnerens aktiver, kan både dispositioner og udlæg hævdes over for skyldneren personlig og med deres oprindelige prioritet, selv om betingelserne for afkræftelse eller for bortfald efter §§ 10 og 23, stk. 2, har været opfyldt, jfr. UfR 1938.198, hvor konkursen blev sluttet i medfør af Konkurslovens § 97.⁹⁶

93. I dødsboer har arvingerne derimod søgsmålsret, dersom boet ikke ønsker at anlægge sag, jfr. UfR 1933.1031 og 1942.472H. E. Munch-Petersen: Skifteretten s. 163 antager, at omstødelse efter almindelige retsgrundsatninger kan ske i søgsmål anlagt af en enkelt kreditor, også efter overdrageren er gået konkurs.

94. Afkræftelighed kan derfor ikke godt betegnes som anfægtelighed, jfr. herved *Ussing*: Aftaler s. 269 note 16.

95. Jfr. ovenfor s. 37, 74 og 81 f om, at et konkursdekret kun undtagelsesvis kan omgøres, fordi begæringen trækkes tilbage.

96. Jfr. også UfR 1949.1023 samt *Illum*: Tinglysning s. 262 med note 66 og v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 352. – Har en kreditor, for at mulig-

Dispositioner, der som omgælder af konkursens ligelighedsgrund-sætning eller som besvigelser af kreditorerne (tillige) er ugyldige, har derimod ikke denne begrænsede virkning som de blot afkræftelige dispositioner. En ugyldig disposition kan, selvom der efter dens indhold måtte være mulighed herfor, ej heller gennemføres over for skyldneren f. eks. efter, at han har fået boet overgivet til fri rådighed efter § 98. Den uvirksomhed i forhold til boet, som indtræder ved afkræftelsen, indebærer, at de værdier, der ved afkræftelsen tilføres boet, ligesom boets øvrige aktiver kommer kreditorerne tilgode i den rækkefølge, som er angivet i lovens regler om konkursordenen. Det aktiv, der opstår, hvor *en panteret afkræftes*, kan boet dog ikke tilegne sig, dersom der i det pantsatte gode tillige findes efterstående panterrettigheder, som boet skal respektere. Her sker *oprykning*, således at boet alene får, hvad pantet måtte indbringe ud over behæftelserne, jfr. UfR 1967.86H (UfR 1967B. 97).

Efter Tinglysningslovens § 40, stk. 1, som affattet ved Lov nr. 176 af 29. april 1960, har ejeren af en fast ejendom, dersom en panteret ophører eller viser sig ikke at være gyldig stiftet, ret til straks eller senere at besætte den ledige plads med en ny panteret. Aflyses den bortfaldne panteret, bevarer ejeren dog kun denne dispositionsret, såfremt han samtidig med aflysningen begærer notering af ejerpant. Har en fast ejendom ved konkursens begyndelse i sin prioritetsrække et ejerpant – noteret eller dækket af et bortfaldet, men ikke aflyst pantedokument – rykker de efterstående rettigheder op, således at kun den del af det beløb, som ejendommen indbringer, der ikke medgår til den sikrede gæld, kommer de personlige kreditorer til gode. Dette er i Tinglysningslovens § 40, stk. 1 in fine, udtrykt således, at en ledig plads (»ejerpant«) ved tvangsauktion og ved underhåndssalg fra et konkursbo tilfalder de øvrige i ejendommen berettigede og ikke de personlige kreditorer.⁹⁷ Boet kan ikke hindre oprykningen og tilegne sig værdien af den ledige plads ved at udnytte ejerens beføjelse til at belåne denne plads og lade provenuet indgå blandt boets aktiver. Bostyrelsen ville jo herved ganske kunne sætte sig ud over reglen i § 40, stk. 1, jfr. *Illum*: Ejerpant s. 160 f. Findes ved konkursens begyndelse en ledig plads, har de efterstående rettigheder i ejendommen således krav på at rykke op. En plads i prioritetsordenen, der bliver

gøre konkursens ophør, f.eks. ved en akkord, givet *afkald* på en afkræftelig ret, følger af selve afkaldet, at retten ikke kan gøres gældende efter stadfæstelsen af eller afslutningen af aftalen om akkord.

97. Om udlægs prioritet, se *Gomard*: Fogedret s. 43 f. Brugen af udtrykket ejerpant som betegnelse for en ledig plads i prioritetsordenen kritiseres af *Illum*: Ejerpant s. 38 f.

ledig ved afkræftelse af en panteret under konkursen må, som loven er affattet, behandles på samme måde, således at den ledigblevne plads tilfalder efterpanthaverne. Dette er nu fastslået ved UfR 1967.86H (UfR 1967B.97). Var den afkræftelige disposition ikke foretaget, ville panthaverne være rykket op. Nægtelse af oprykning ville føre til en ubegrundet forrykkelse af forholdet mellem kreditorerne, både hvor fallenten havde søgt at benytte den ledige plads til at stille sikkerhed for ældre gæld, og hvor sikkerheden var søgt udnyttet til at opnå en ydelse, der nu indgår i boet.⁹⁸

2. Ved *afkræftelse af et udlæg* (eller en udpanthning efter Konkurslovens § 23, stk. 2) bortfalder rekvirentens adgang til at søge sig fyldestgjort af det udlagte. Er det udlagte gods udtaget af fallentens besiddelse, kan godset fordres tilbageleveret til boet. Er auktion allerede afholdt, eller er det udlagte realiseret på anden måde i medfør af Retsplejelovens §§ 557 og 558, må udlægshaveren indbetale nettoprovenuet til boet, jfr. Konkurslovens § 23, stk. 3, og UfR 1912.227H. Har rekvirenten været i ond tro om skyldnerens insolvens og måttet anse skyldnerens konkurs som en nærliggende mulighed, kan efter omstændighederne fremskyndelse af retsforfølgningen pådrage rekvirenten et videregående ansvar, således at rekvirenten f. eks. som antaget i UfR 1908.762 kun kan fradrage sine omkostninger ved realisationen eller inkassationen, dersom boet må antages alligevel at måtte have afholdt disse omkostninger. Endnu videregående ansvar for udlægshaveren, der ville gå ud over, hvad § 23, stk. 3, hjemler, kommer næppe på tale, således ikke ansvar for afsavn, selv om udlægshaveren har måttet forudse konkursen og endda har været klar over, at afsavnet af den udlagte

98. Efter kommentaren til UfR 1967.86H har Højesteret bl. a. nået sit resultat ved slutninger fra en almindelig sætning om virkningerne af afkræftelse. »Virkingen af en afkræftelse, der gør vedkommende fordring ugyldig overfor boet, må være, at stillingen bliver, som om den afkræftede disposition aldrig havde fundet sted; det kan også udtrykkes sådan, at afkræftelse ofte i sit væsen ligesom anteciperer konkursen« (UfR 1967B.99). – Tidligere opfattelser i teorien er omtalt i UfR 1967B.97 ff. Panthaverne kan næppe på egen hånd rejse afkræftelsessag, men kan som andre interesserede kreditorer i almindelighed forlange, at sagen rejses, jfr. nærmere ovenfor s. 249. Selv om panthaverne har frafaldet deres personlige krav og er gået frem efter Retsplejelovens § 680, således at de ikke er kreditorer i boet, er boet dog forpligtet til at varetage også disse separatisters interesse ved at gennemføre afkræftelsessag. Andledes *Jesper Berning* i J 1967.182.

ting i så fald ville medføre tab for boet. At en kreditor gør udlæg hos sin insolvente skyldner er ikke en retsstridig adfærd, sml. s. 222 med note 30.

Ved afkræftelse af en panteret er retsstillingen i hovedsagen som ved afkræftelse af udlæg. Er pantet i boets besiddelse, falder pantedretten bort. Er pantet i panthaverens besiddelse, skal pantet leveres tilbage til boet. Er pantet realiseret, skal panthaveren indbetale provenuet til boet. Derimod påhviler der en panthaver, som har kendt eller burde kende de omstændigheder ved pantsætningen, der gjorde den afkræftelig, ikke blot en pligt til at afgive sin berigelse, men et egentligt erstatningsansvar. Han må dække boets tab ved realisationen fuldt ud, selvom tabet er større end provenuet, jfr. UfR 1927.588H.

3. Bliver resultatet af en afkræftelse, at et *pengebeløb* skal indbetales til boet, eller at andre ydelser, som ikke kan individualiseres hos modtageren, skal tilbageleveres til boet, og opfyldes kravet ikke frivilligt, må boet søge beløbet eller ydelsen indkasseret eller erlagt i konkurrence med modtagerens øvrige kreditorer. Boets krav nyder ikke anden beskyttelse end andre fordringsrettigheder over for modtagerens kreditorer eller omsætningserhververe.⁹⁹

4. Består den ydelse, der ved afkræftelsen skal tilbageføres til boet, af *andet end penge*, og kan ydelsen afsondres fra modtagerens øvrige formue, kan boet kræve selve de ting, som var omfattet af den afkræftelige disposition, udleveret.¹⁰⁰ Udtrykket i Konkurslovens §§ 20, 21, stk. 2, og 24 »tilbagegive det modtagne eller dets værdi« betyder ikke, at den begunstigede har valget mellem enten at levere selve ydelsen tilbage eller erstatte dens værdi.¹⁰¹

Har modtageren *forbedret tingen*, har han krav på godtgørelse for udgifterne ved forbedringen, jfr. UfR 1931.37H om udgifter til

99. Se herved *Ussing*: Almindelig del, 3. udgave s. 537 f.

100. Krav på pengebeløb, der er afsondret fra modtagerens øvrige formue, er vistnok kun et separatistkrav, dersom – hvad kun sjældent vil være tilfældet – modtageren er pligtig til at holde pengene afsondret, jfr. om indestående på klientkonti *Hurwitz og Gomard*: Tvistemål s. 91, eller han har tilegnet sig pengene ved et groft retsbrud, sml. herved *Illum*: Tingsret s. 342. Se om penge overgivet til skyldneren efter konkursen ovenfor s. 111 og om UfR 1937.658 nedenfor note 105.

101. Jfr. om svensk ret *Welamson*: Konkursrätt s. 272 med note 3.

tærskning af korn og UfR 1943.775H om udgifter til forarbejdning af tørv. Dette gælder, som de citerede domme viser, selvom modtageren har været i ond tro om afkræftelighedsbetingelserne.¹⁰² Modtageren har tilbageholdsret i tingene for sit krav. Reglen i Konkurslovens § 26 om, at gavemodtageren kan fradrage udgifter, som er påført ham ved modtagelsen af gaven, tænker formentlig alene på forbedringer af det modtagne og er således i overensstemmelse med den almindelige regel.¹⁰³ Har fallenten modtaget (delvist) vederlag for erlæggelsen af den ydelse, der afkræftes, må vederlaget leveres tilbage, jfr. Konkurslovens § 25, stk. 1.¹⁰⁴

Boets krav på udlevering af bestemte ting er beskyttet over for modtagerens kreditorer, men ikke over for omsætnings erhververe i god tro. Fra en trediemand, til hvem modtageren har videreoverdraget tingene,¹⁰⁵ kan boet kun fordre disse udleveret, dersom trediemand »var vidende om, at der ved overdragelsen tilsigtedes at lægge hindringer i vejen for boets ret«, jfr. Konkurslovens § 29. Uagtet loven bruger udtrykket »vidende«, må § 29 formentlig nu om dage forstås således at eksstinktion også er udelukket, selvom trediemand vel ikke positivt vidste, at hans medkontrahents adkomst var afkræftelig, dersom han dog ved overdragelsen burde have været opmærksom på de særegenheder ved overdragelsen, der bevirker, at den kan afkræftes.¹⁰⁶ Reglen i Konkurslovens § 29 stemmer således forstået overens med almindelige eksstinktionsregler og finder også anvendelse, hvor en overdragelse fra fallenten omstødes, ikke ved afkræftelse, men fordi overdragelsen må anses

102. Anderledes for svensk ret *Welamson*: Konkursrätt s. 277 f.

103. Har gavemodtageren som vilkår for gaven påtaget sig en ydelse til trediemand, f. eks. en understøttelse, kan værdien heraf formentlig fradrages, medmindre han aktivt har medvirket til dispositionen og var eller burde være klar over, at ydelsen ville komme giverens kreditorer til skade, fordi giverens økonomiske sammenbrud var forestående, sml. *Nellemann*: Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens fjerde Capitel s. 95.

104. Sml. herved v. *Eyben*: Panterrettigheder s. 391 og *Illum*: Ejendomsforbehold s. 202 ff.

105. Kan et pengebeløb videreoverdraget til trediemand nogenlunde individualiseres, kan efter omstændighederne også penge kræves tilbage, jfr. UfR 1937.658 og ovenfor s. 253 note 100.

106. Boet har bevisbyrden for trediemandes onde tro, jfr. for svensk ret *Welamson*: Konkursrätt s. 283 f.

som en omgåelse af Konkurslovens ligelighedsgrundsætning eller som en besvigelse af kreditorerne og derfor er ugyldig.¹⁰⁷

Af Konkurslovens § 29 følger, at boets udleveringskrav går tabt ved videreoverdragelse til en erhverver i god tro. Dette gælder, selvom afkræftelse ikke forudsætter ond tro hos fallentens medkontrahent.

Mener boet at kunne gennemføre en afkræftelse af en overdragelse af fast ejendom, kan boet i medfør af Tinglysningslovens § 12, stk. 4, lade en bekræftet genpart af stævningen i afkræftelses-sagen lyse på ejendommen og derved sikre sig mod, at tilbageleveringskravet eksstingveres.¹⁰⁸

Kan den ondtroende erhverver ikke tilbagelevere tingen, fordi denne er forbrugt, videresolgt eller gået tabt, må erhververen erstatte dens værdi. Om opgørelsen af værdikravet gælder samme regler som om værdikravet mod en umiddelbar modtager af tingen, der er i ond tro.¹⁰⁹

5. Afkræftelse kan undertiden ske, selvom modtageren er i god tro, eller dog uden hans onde tro er bevist, jfr. Konkurslovens §§ 20–22 og 28. Også i disse tilfælde kan selve de overdragne genstande kræves tilbage. Modtagerens gode tro udelukker end ikke boets krav på udlevering af f. eks. et negotiabelt gældsbevis, uanset sådanne gældsbeviser ellers i almindelighed ikke kan kræves udleveret fra en godtroende omsætningserhverver på grund af overdragerens inkompetence, jfr. Gældsbevislovens § 14.¹¹⁰ Denne begrænsning af godtrosbeskyttelsen efter Gældsbevisloven og andre lignende bestemmelser er nødvendig, hvis ikke betydningen af de objektive regler skal forringes på en utilsigtet og uhensigtsmæssig måde. En erhverver, der i god tro har fået tinglyst en afkræftelig adkomst på

107. Jfr. *Illum*: Tingsret s. 229 og v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 248 f. Se om norsk ret *Brækhus*: Konkurs s. 114 f.

108. UfR 1956.400 antager, at konkursdekretet efter grundsætningen i Tinglysningslovens § 33 i en sådan situation foreløbig kunne noteres på ejendommen, jfr. herved *Illum* i UfR 1959B.80 og i Tinglysning s. 94 med note 144 samt v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 321.

109. De flere successive ondtroende erhververe hæfter solidarisk overfor boet. Om deres indbyrdes forhold kan næppe opstilles almindelige regler.

110. Jfr. *Ussing*: Almindelig del, 3. udgave s. 205.

en fast ejendom, kan ej heller kræve erstatning af statskassen efter reglerne i Tinglysningslovens §§ 27 og 31. Erstatningsreglerne i Tinglysningsloven dækker ikke mod denne risiko.¹¹¹

6.a. Kan modtageren eller en senere erhverver i ond tro ikke levere den modtagne ydelse tilbage, fordi den er videresolgt eller gået til grunde, skal modtageren *erstatte dens værdi*, jfr. Konkurslovens §§ 20, 21, stk. 2, 24 og 29. Er ydelsen beskadiget, må værdiforringelsen erstattes, jfr. dog nedenfor under b om hændelige beskadigelser.¹¹² Ved værdien må forstås ydelsens værdi på det tidspunkt, da krav om afkræftelse fremsættes eller dom afsiges, jfr. UfR 1936.562.¹¹³ Omkostninger ved realisation af tingen kan formentlig i almindelighed fradrages af den godtroende modtager, medens ondtroende modtagere kun kan få deres omkostninger godtgjort for så vidt en besparelse for boet kan påvises, jfr. nærmere ovenfor under 2.

Selvom modtageren har videresolgt ydelsen for et mindre beløb, kan han ikke frigøre sig ved at lægge dette beløb fra sig, jfr. UfR 1908.760 og 1927.588H. Modtageren er også ansvarlig for tingenes fulde værdi, uanset han har anvendt en del af de indvundne midler til fyldestgørelse af andre af fallentens kreditorer, jfr. UfR 1953.701H med note 3.

b. Er modtageren i ond tro, idet han vidste eller dog burde indse, at betingelserne for afkræftelse af dispositionen var til stede, må han erstatte værdien af det modtagne, selvom det er *gået hændeligt til grunde* eller er blevet beskadiget, jfr. herved UfR 1891.1063. Var modtageren i god tro, er han derimod vistnok ansvarsfri, hvis genstanden er gået tabt eller er blevet forringet uden hans skyld. Denne begrænsning i ansvaret har ganske vist ikke fundet udtryk i Konkurslovens ord, men i senere lovgivning om ansvar for andres ting er foreskrevet, at hændelig undergang i lignende situationer fritager for ansvar, jfr. således Ægteskabslov II § 33 og Lov om borteblevne § 18, stk. 3. Både hensynet til harmonien i lovgivningen og

111. Jfr. v. *Eyben*: Formuerettigheder s. 351 og 355 f.

112. Jfr. for svensk ret *Welamson*: Konkursrätt s. 273.

113. Se også NJA 1935A.405 omtalt af *Welamson*: Konkursrätt s. 275 note 10. Om opgivelsestidspunktet for krav mod boet, se s. 169 f.

til den godtroende modtager taler for kun at pålægge denne værdiansvar, hvor ydelsen er solgt, forbrugt, ødelagt af ham eller lignende, men ikke hvor ydelsen er gået tabt uden hans skyld.¹¹⁴ Boet kan derimod tilegne sig eventuelle surrogater, f. eks. en erstatning fra en brand- eller tyveriforsikring, jfr. Forsikringsaftalelovens § 54.

c. Er modtageren i god tro, er han næppe pligtig at erstatte de boet ved den afkræftelige disposition påførte tab, *som ikke dækkes af ydelsens værdi*. En sådan begrænsning af ansvaret gælder derimod ikke fuldt ud for den ondtroende modtager. Erstatning for afsavn kan dog i almindelighed ikke pålægges modtageren, selvom han har været eller burde være vidende om de omstændigheder, der medfører dispositionens afkræftelighed, jfr. herved DL 5-5-4;¹¹⁵ men er boet ved en overdragelse umiddelbart inden konkursen blevet unddraget muligheden for at gennemføre en heldig afvikling af fallentens virksomhed, vil efter omstændighederne ansvar kunne pålægges modtageren, dersom han måtte forstå, at dispositionen ville skade boet i dets bestræbelser for at nyttiggøre sig fallentens aktiver. Betingelserne for at gennemføre sådanne videregående erstatningskrav vil dog ikke ofte være opfyldt. Konkursloven taler da også blot om tilbagelevering af det modtagne eller erstatning af dets værdi.

d. Reglerne i Lov om borteblevne § 18 giver hjemmel for at *lempe erstatningskravet* mod den, der har fået den nu genopdukkede borteblevnes ejendele udlagt som arv, såfremt de modtagne genstande er forbrugt, og »forbruget har været rimeligt begrundet i hans erhvervelse af den borteblevnes ejendele, og det efter hans

114. Jfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 148 f og *A. Vinding-Kruse* i Restitutioner s. 164 f og i Erstatningsret s. 356 f og 366. Munch-Petersen vil af gavemodtagerens ret efter § 26 til at forlange sine udgifter på tingen godtgjort slutte, at gavemodtager ved afkræftelse efter denne bestemmelse er fri for ansvar for tingens undergang eller beskadigelse. Grundlaget for denne slutning falder bort, dersom det fastholdes, at § 26 alene giver krav på godtgørelse for forbedringer og ikke et ubetinget krav på refusion af reparationsudgifter.

115. Jfr. om erstatning for afsavn også Loven om borteblevne §§ 18, stk. 4, og 22, samt *Ussing*: Erstatningsret s. 66 og *A. Vinding Kruse*: Erstatningsret s. 329 f.

økonomiske forhold ville være ubilligt at lade ham tilsvare det fulde beløb«. Hvor et behov af tilsvarende karakter melder sig for lempelse af den godtroendes tilsvare for værdien af det ved en afkræftelig disposition modtagne, kan denne bestemmelse formentlig anvendes analogt. Trang til lempelse vil antagelig navnlig kunne forekomme ved afkræftelse efter Konkurslovens § 28 over for en godtroende slægtning af dispositioner foretaget længere tid før konkursen.

I norsk ret, hvor tilbagesøgningskravet mod en godtroende modtager er udformet som et berigelseskrav,¹¹⁶ sker opgørelsen af berigelsen på en sådan måde, at hensyn kan tages til en modtager, der i tillid til erhvervelsen har ændret sin levevis, jfr. herved NRt 1930.288, hvor en søn havde modtaget 60–70.000 kr. som gave fra sin fader. Sønnen havde foræret nogle penge bort, brugt en del til uddannelse og tabt andre ved spekulationer. Berigelsen blev ansat til det beløb, sønnen havde i behold, da faderen gik konkurs.¹¹⁷ Opgaven ved forbrug af modtagne penge at vurdere, om pengene er anvendt på en sådan måde, at der er opstået en berigelse for modtageren, og den nøjagtige størrelse af denne berigelse er ikke let at løse. Her ville en adgang til lempelse ad modum den citerede § 18 i Lov om borteblevne nok være et mere egnet middel til beskyttelse af modtagerne i de undtagelsestilfælde, hvor der er trang hertil.¹¹⁸ I andre tilfælde end ved modtagelsen af rede penge ville en berigelsesregel derimod vistnok i almindelighed give en rimelig løsning på adskillige af de spørgsmål, der melder sig ved opgørelsen af boets krav, når selve den overdragne genstand ikke er i behold og derfor ikke kan gives tilbage, og modtageren har været i ond tro. Er tingen blevet ødelagt, eller har modtageren ved den afkræftelige betaling opgivet pant eller sikker kaution, følger det af berigelsesreglen, at han intet skal betale. De bevismæssige vanskeligheder ved anvendelse af en berigelsesregel vil være mindre end ved arv efter borteblevne, fordi afkræftelsen sjældent vil ramme dispositioner, der ligger meget lang tid tilbage. Indførelsen af en berigelsesregel kan dog formentlig kun ske ved lovændring.

116. Også efter tysk ret er kravet mod den godtroende modtager et berigelseskrav, jfr. Konkursordnung § 37 og *von Caemmerer: Gesammelte Schriften I*, s. 243 ff, og om kravets omfang BGB § 848, *von Caemmerer* s. 253 ff og *Larenz: Lehrbuch des Schuldrechts, Besonderer Teil* s. 39 ff.

117. Se om norsk ret iøvrigt *Brækhus: Materiell Konkurs- og Eksekutionsrett* s. 125 ff, *Hagerup: Konkurs* s. 257 og om ældre praksis *Stian Bech: Konkurslovgivningen* s. 261–64.

118. Ubetinget at begrænse tilsvaret til det beholdne stemmer ikke godt overens med Myndighedslovens § 44. – Efter den af *Ussing: Erstatningsret* s. 233 f udformede berigelsesmålestok må penge altid tilbagebetales.

7. Afkræftes betaling af en fordring, stilles modtageren i forhold til boet, som om ingen betaling havde fundet sted, jfr. Konkurslovens § 25. Modregning mellem fordringen og tilbagebetalingskravet er selvsagt udelukket, jfr. § 15.¹¹⁹ Var fordringen sikret ved kaution eller pant, genopvågner sikkerheden vistnok ved afkræftelsen, jfr. UfR 1893.67H og *Ussing: Kaution* s. 203 f. Havde kreditor, inden han modtog den afkræftelige betaling, uden kautionistens samtykke givet fallenten henstand med betalingen inden konkursen, vil kautionen dog i almindelighed være bortfaldet af denne grund.

En særregel om veksler findes i Konkurslovens § 25, stk. 2. Tilbyder vekselkyldneren betaling af vekslen, er vekselindehaveren ofte nødt til at modtage betalingen for ikke at miste sin regresret mod trassenten og tidligere endossenter, jfr. Veksellovens §§ 43 ff. Afkræftelse efter Konkurslovens § 24 kan derfor ikke ske over for vekselindehaveren, men derimod over for den, som ville være kommet til at dække vekslen, dersom skyldneren ikke havde betalt den. Betaling af vekslen med usædvanlige betalingsmidler kan afkræftes over for vekselindehaveren. Bestemmelsen må anvendes analogt på checks og postgirokort.

119. Jfr. om svensk ret *Welamson: Konkursrätt* s. 281 f.

KAPITEL 8

Konkursboets administration

I. ALMINDELIG ORIENTERING

Umiddelbart efter kendelsen om konkurs er afsagt, tager skifteretten skyldnerens aktiver i varetægt og udsteder *en bekendtgørelse om konkursen*, der offentliggøres i Statstidende, jfr. §§ 51 og 52 i Konkursloven.

I samme bekendtgørelse, hvori meddelelse om konkursen gives, opfordres skyldnerens kreditorer til skriftligt for skifteretten at anmelde deres fordringer i boet, jfr. § 84. I bekendtgørelsen indkaldes endvidere kreditorerne til to skiftesamlinger i boet, første skiftesamling til valg af bostyre og en skiftesamling til fordringernes prøvelse, jfr. §§ 52, stk. 2, litra b, og 84. Bestemmelsesretten i boet tilkommer kreditorerne og udøves principielt på skiftesamlingerne, jfr. § 64.

På *første skiftesamling* tages stilling til, om en særlig administrator, *kurator* skal antages. Antages kurator, indskrænker skifterettens opgave sig til at påse, at boet behandles på lovlig måde, jfr. herved ovenfor s. 249 om Konkurslovens § 64, stk. 3. Antages ingen kurator, påhviler boets behandling skifteretten. Retten kan dog antage en medhjælper, *inkassator*, som bistand ved bobehandlingen, jfr. § 80. På første skiftesamling vælges endvidere *kreditorudvalg*, et forretningsudvalg for skiftesamlingen, bestående af tre kreditorer eller deres repræsentanter. Kreditorudvalget skal følge kurators arbejde og godkende vigtigere beslutninger og derved overflødiggøre altfor hyppige indkaldelser af skiftesamlingen. Valg af kreditorudvalg kan kun undlades, dersom skiftesamlingen har valgt flere kuratorer eller har bestemt, at boet skal behandles uden medvirken af kurator, jfr. § 68.

På første skiftesamling behandles foruden valg af bostyre i almindelighed også andre spørgsmål af presserende karakter, f. eks. om ydelse af understøttelse til skyldneren, jfr. § 83, om godkendelse af at boets løsøre kan sælges underhånden, jfr. § 75, nr. 4,

eller om afviklingen af skyldnerens forretning, sml. § 56. Beslutning kan tages om ethvert spørgsmål, der har været nævnt i indkaldelsen, jfr. § 52. stk. 2.

Skifteretten kan antage *en midlertidig bestyrer*, der skal tage sig af boet i tiden indtil første skiftesamling. I praksis foretages ansættelsen af midlertidig bestyrer i almindelighed straks, efter konkursen er erklæret, ligesom skifteretten straks uden at afvente, at samråd med kreditorerne kan afholdes, går i gang med at registrere boets aktiver, jfr. §§ 52, stk. 2, litra a og 53.

De fordringer, der anmeldes i boet, prøves på en skiftesamling. Indkaldelsen til *skiftesamlingen til fordringernes prøvelse* sker samtidig med indkaldelsen af anmeldelserne og i almindelighed straks ved bekendtgørelsen om konkursen, jfr. § 84. Prøvelsen af fordringerne sker på grundlag af en indstilling fra kurator (inkassator), jfr. § 88. Fremsættes indsigelse mod en fordring, kan anmelderen, hvis han ønsker at fastholde sit krav, kræve skifterettens dom for, om fordringen består, jfr. Retsplejelovens § 672.

Efter fordringerne er prøvet, og *boets aktiver realiseret*, sluttes *konkursboet* ved *udlodning* af boets midler til kreditorerne. Boet kan dog også sluttes på anden måde. Vedtages og stadfæstes forslag om *tvangsakkord* i konkurs, er konkursen dermed ophørt, jfr. §§ 99 og 121. Ligeledes hører konkursen op, dersom skyldnerens kreditorer erklærer at være fyldestgjort eller dog samtykker i, at *boet overgives ham til fri rådighed*, jfr. Konkurslovens § 98. Viser boet sig *ikke* at indeholde *tilstrækkelige midler til omkostningerne* ved bobehandlingen, sluttes boet straks, jfr. § 97.

II. ETABLERING AF BOSTYRET

A. Kurator og kreditorudvalg.

Bestemmelse om, hvorvidt en kurator skal antages som administrator af boet, eller om boet skal behandles af skifteretten selv, eventuelt med bistand af en inkassator, træffes på første skiftesamling.

Om et bo bliver behandlet som kuratorbo eller som inkassatorbo afhænger foruden af kreditorernes ønsker og deres advokaters erfaring i og lyst til bobehandling også af vedkommende skifterets praksis. Til Søg- og Handelsretten i København, der behandler en betydelig del af landets konkursboer, er knyttet en snæver kreds af advokater, der benyttes som inkassatorer. Disse opnår herved stor erfaring i behandling af konkursboer, og behandling

ved inkassator anvendes derfor hyppigt ved denne ret. I almindelighed vil kun et meget enkelt bo uden forretning eller fast ejendom blive behandlet af skifteretten uden antagelse af inkassator.

Skiftesamlingen kan beslutte at vælge to eller flere personer som kuratorer, jfr. § 67. Vælges kun én kurator, skal skiftesamlingen udpege tre af kreditorerne eller repræsentanter for kreditorerne til at udgøre et kreditorudvalg, som skal have indseende med kurators bestyrelse og i vigtigere tilfælde indkaldes for at deltage i beslutningerne om boets anliggender, jfr. § 68, stk. 1. Er flere kuratorer valgt, kan skiftesamlingen undlade at nedsætte kreditorudvalg, jfr. § 68, stk. 5.¹ Kreditorudvalgets funktioner udføres da af skifteretten.

Også i boer, hvor ingen kurator er antaget (inkassatorboer), kan kreditorudvalg nedsættes. Er kreditorudvalg ikke udpeget, må skifteretten i anliggender, der kræver kreditorernes medvirken, indkalde alle kreditorer til en skiftesamling, jfr. § 80.

Skifteretten skal antage den (dem), der udpeges af kreditorerne, som *kurator*, medmindre den udpegede ikke opfylder betingelserne for at være kurator, d. v. s. er vederhæftig, forretningskyndig og ikke nærbeslægtet med skyldneren, jfr. §§ 66, stk. 6, og 53, eller særlige grunde taler mod at overdrage kuratorhvervet til vedkommende, jfr. § 66, stk. 3, f. eks. hvor den udpegede har medvirket til dispositioner, der eventuelt skal søges afkræftet. Konkursloven udelukker ikke, at en kreditor eller – hvad i praksis ofte sker – skyldnerens advokat vælges til kurator.² Den, der har været midlertidig bestyrer, kan vælges – og vælges ofte – som kurator.

Ophører kurator at opfylde betingelserne for at være kurator, eller indtræder særlige grunde, der taler imod, at han fortsat udfører hvervet som kurator, kan han afsættes af skifteretten. Kreditorud-

1. Undertiden vælges to kuratorer netop for at undgå at skulle nedsætte et kreditorudvalg. Det kan være vanskeligt at finde medlemmer til et sådant udvalg. Kreditorerne har sjældent lyst til at bruge megen tid på et bo, der måske kun giver en ringe dividende, og hvervet er ulønnet, jfr. § 68, stk. 3.
2. Ligeledes efter svensk Konkurslovs § 42, men anderledes efter norsk Konkurslovs § 14, jfr. herved *Welamson*: Konkursrätt s. 173 note 3. Se også GO § 36, stk. 2.

valget kan til enhver tid forlange kurator afskediget, jfr. § 71.³ Valget af kreditorer eller kreditorrepræsentanter til *kreditorudvalg* kræver ingen godkendelse af skifteretten. De, der vælges, er i kraft af selve valget medlemmer. Skifteretten kan ikke tilsidesætte valget af personer, der efter dens skøn ikke er egnet til at udføre hvervet.⁴ Kreditorudvalget kan derimod frit afsættes af skiftesamlingen, jfr. § 68, stk. 3, og UfR 1930.158.

Skifterettens afgørelser vedrørende valg af kurator og kreditorudvalg kan ikke indbringes for højere ret, jfr. Konkurslovens § 137 og Retsplejelovens § 673. Kære er dog vistnok kun udelukket, for så vidt afgørelsen bygger på udøvelsen af et skøn, men ikke hvis en bestemt lovregel hævdes at være tilsidesat, jfr. herved UfR 1905A.152.⁵

Kurator er berettiget til at benytte medhjælp til sit arbejde for boet, jfr. § 76, stk. 2.⁶ Kurator kan give møde på skiftesamlinger ved andre, dersom dette er foreneligt med en forsvarlig udførelse af hans hverv, sml. *Axel H. Pedersen*: Indledning til advokatgerningen I s. 128 og II s. 122 f. På skiftesamlinger, hvor der behandles retstvister og i andre retsmøder, f. eks. ved behandlingen af konkursbegæringen, gælder reglerne om procesfuldmagt (rettergangsfuldmagt), jfr. herved Retsplejelovens § 260, stk. 5, og *Hurwitz og Gomard*: Tvistemål s. 108.⁷

Kurator skal stille *sikkerhed* for krav, boet måtte få på ham i anledning af hans administration af boet. I praksis fastsættes sik-

3. De opstillede regler om afsættelse af kurator gælder formentlig også, hvor kurator er beskikket af skifteretten på egen hånd i medfør af § 66, stk. 5, fordi ikke tilstrækkelig mange kreditorer er mødt op på første skiftesamling, jfr. UfR 1905A.152.
4. Skifteretten kan derimod annullere valget, dersom den valgte viser sig ikke at opfylde den eneste valgbarhedsbetingelse, loven stiller: at være kreditor eller repræsentant for en kreditor, jfr. § 68, stk. 4.
5. Se også *Gomard* i Festskrift til Borum s. 153 note 13.
6. Kurator er derimod i almindelighed ikke beføjet til at delegere sine beføjelser, jfr. herved *Welamson*: Konkursrätt s. 183 note 3.
7. Cfr. dog UfR 1926.1004, der – formentlig med urette – udtaler, at en advokat, der er antaget som kurator, ikke kan møde ved fuldmægtig på en skiftesamling. Jfr. også *Lorck* i J 1962.419.

herhedsstillelsen som oftest af skifteretten på egen hånd, og udgiften til sikkerhedsstillelsen afholdes af boet, sml. herved § 70.⁸

Medlemmerne af kreditorudvalget kan ikke tillægges vederlag for deres arbejde.⁹ Kurator har derimod krav på *honorar*. Kurators krav på honorar og godtgørelse for udlæg er et massekrav, jfr. Konkurslovens § 31, stk. 2, litra b. Er kurator advokat, fastsættes hans vederlag i almindelighed i overensstemmelse med Salærtakster for danske advokater, april 1964, afsnit V, B, hvorefter der for udførelsen af hele arbejdet ved bobehandlingen beregnes en grundtakst på 400 kr. med tillæg af 10–15 % af boets aktivmasse.¹⁰ Rejser en kreditor indsigelse mod størrelsen af det forlangte salær, eller mener skifteretten ikke at kunne godkende salærkravet, må salærberegningen forelægges for en skiftesamling. Fastholder på skiftesamlingen blot én kreditor eller skyldneren indsigelsen mod salæret, fastsættes dette af skifteretten, jfr. Konkurslovens § 69, stk. 2, samt UfR 1948.597 og 1965.150. Spørgsmålet om salærets størrelse kan indbringes for landsretten, dersom salæret er fastsat af skifteretten.¹¹

B. Inkassator

Beslutter kreditorerne ikke at vælge kurator,¹² påhviler boets administration skifteretten alene, jfr. Konkurslovens § 80 og Retsplejelovens § 677. Skifteretten er dog beføjet til at antage en medhjælper. Skifterettens medhjælper i et konkursbo benævnes i § 80 *inkassator*. Konkursloven kræver ikke, at den, der antages som inkassator, opfylder betingelserne i §§ 53 og 66, stk. 6, for at kunne antages som midlertidig bestyrer eller kurator; men en person, der ikke opfylder disse betingelser, bør dog næppe antages. Skyldnerens advokat kan være medhjælper, jfr. UfR 1930.1055. Den midlertidige bestyrer er ikke udelukket fra at blive antaget som

8. Om fremgangsmåden ved ændring og tilbagelevering af sikkerhedsstillelsen, se meddelelse fra Sø- og Handelsretten i Advbl. 1936.66.

9. Dette kritiseres i GO s. 171 f. Se også Sgfbl. 1958.159.

10. Jfr. herved *Lorck* i J 1962.419.

11. Et salær fastsat af skifteretten kan derimod ikke ændres af Advokaternævnet i medfør af Retsplejelovens § 143, jfr. Advbl. 1961.90.

12. Eller er kreditorerne ikke mødt i tilstrækkeligt tal til at kunne vælge kurator, og skifteretten ikke har fundet grund til at antage en kurator, jfr. § 66, stk. 5.

inkassator. Kreditorernes ønsker er ikke bindende for skifteretten ved afgørelsen af, om medhjælper skal antages, eller ved valget af medhjælper.

Hverken skifterettens beslutning om antagelse eller afskedigelse af medhjælper kan indbringes for højere ret, jfr. UfR 1965.367. Konkurslovens § 80 er ganske vist ikke nævnt i opregningen i lovens § 137 af anliggender, hvor kære er udelukket, men *dels* er valget af inkassator et mindre betydende anliggende end valget af kurator (som er unddraget appel), jfr. herved UfR 1937.142, *dels* har antagelse af medhjælp snarere karakter af en praktisk administrativ foranstaltning end af en retlig afgørelse, jfr. herved *Hurwitz og Gomard*: Tvistemål s. 326 med note 6.¹³

Udgiften til honorar til inkassator påhviler boet og udredes som masseudgift sammen med de øvrige omkostninger.¹⁴

III. FORANSTALTNINGER, DER TRÆFFES, INDEN STYRET ER ETABLERET

A. Indkaldelsen af første skiftesamling

Indkaldelsen af kreditorerne til første skiftesamling, hvor stilling skal tages til ansættelse af kurator og valg af kreditorudvalg, offentliggøres som en del af bekendtgørelsen om konkursen. Skiftesamlingen skal afholdes mellem 14 dage og 3 uger efter bekendtgørelsens dato, jfr. § 52, stk. 2, litra b. Ikke alle foranstaltninger i boet kan imidlertid afvente, at boet konstituerer sig, vælger kurator eller ansætter inkassator. Konkursen skal bekendtgøres straks, og aktiverne må sikres for boet. Også visse andre foranstaltninger vil i almindelighed ikke kunne vente et par uger. Skifteretten vil som oftest behøve bistand til den foreløbige administration af boet.

B. Bekendtgørelsen af konkursen

Så snart kendelsen om konkurs er afsagt, skal skifteretten indrykke *en bekendtgørelse om konkursen i Statstidende*. Skifteretten eller den midlertidige bestyrer skal endvidere sende en genpart (et særtryk) af bekendtgørelsen om konkursen til de kendte fordrings-

13. Sml. om medhjælper i dødsboer UfR 1959.401 med note 1.

14. Om sikkerhedsstillelse for medhjælpere, se cirkulære nr. 248 af 29. juli 1943 og UfR 1959.62H.

havere – personlige kreditorer såvel som panthavere,¹⁵ – i boet, jfr. Konkurslovens §§ 55 og 58. Dukker navnene på flere kreditorer op på den første skiftesamling, skal kurator sende bekendtgørelsen også til disse kreditorer, jfr. § 84 in fine. Modtagelsen af et sådant særtryk fritager ikke fordringshaveren for at anmelde sin fordring i boet.¹⁶ Konkursen skal bekendtgøres, selvom kendelsen kæres til landsretten. Kære af konkursdekretet har for behandlingen af boet alene den virkning, at realisation af skyldnerens ejendele og andre uoprettelige skridt så vidt muligt skal afvente landsrettens afgørelse, jfr. Konkurslovens § 49, stk. 2, og Retsplejelovens § 675, stk. 2 samt ovenfor s. 21.

Ejer skyldneren fast ejendom, registreringspligtigt skib eller luftfartøj, skal konkursen endvidere *lyses (registreres) på ejendommen, skibet eller luftfartøjet*, jfr. Tinglysningenslovens § 13, Skibsregistreringslovens § 23, stk. 6 og Lov om registrering af rettigheder over luftfartøjer § 11, stk. 1.¹⁷ Er fallenten et aktieselskab, anmeldes konkursen til Aktieselskabsregisteret, jfr. Aktieselskabslovens § 71, og er skyldnerens firma anmeldt til Handelsregisteret, eller er han deltager i et anmeldelsespligtigt firma, skal skifteretten anmelde konkursen til dette register, jfr. Fimalovens § 21, sidste stk. Har skyldneren formue, der omfattes af konkursen, i de andre nordiske lande, skal konkursen tillige bekendtgøres og tinglyses i vedkommende land, jfr. anordning nr. 250 af 1. september 1934 §§ 2 og 4 samt cirkulære nr. 223 af 29. december 1934.

Bekendtgørelsen i Statstidende om konkursen skal indeholde en indkaldelse af fordringshaverne til første skiftesamling. På denne skiftesamling skal navnlig træffes afgørelse om valg af kurator og kreditorudvalg, jfr. ovenfor under II. I praksis opfordres også allerede ved selve bekendtgørelsen om konkursen skyldnerens kreditorer til at anmelde deres fordringer for skifteretten og til at møde på en skiftesamling til fordringernes prøvelse, jfr. Konkurslovens

15. Jfr. herved Justitsministeriets cirkulære nr. 2 af 5. januar 1933.

16. Undladelse af at udsende særtryk til alle giver ikke de glemte, der ikke anmelder deres fordring, krav på, at deres fordringer ved genoptagelse af bobehandlingen tages i betragtning, sml. UfR 1879.285, hvor anke dog først skete efter ankefristens udløb.

17. Jfr. *Illum*: Tinglysning s. 25 f og 94 f. Om bekendtgørelse og lysning af konkursbegæringen kan finde sted, se ovenfor s. 199.

§ 84. Bekendtgørelsen om konkursen fastlægger således straks fra begyndelsen en vis fast tidsplan for boets behandling.

Inden tre dage efter konkursdekretets afsigelse skal skifteretten sende meddelelse til *skattevæsenet* i den kommune, hvor skyldneren bor eller opholder sig, jfr. cirkulære nr. 174 af 15. oktober 1956.¹⁸ Ligeledes giver skifteretten meddelelse til *postvæsenet* om, at skyldnerens post skal omadresseres til skifteretten, jfr. § 21, litra b, nr. 2, i Postloven, lovebekendtgørelse nr. 312 af 14. august 1963, hvorefter forsendelser til personer, hvis bo er under skiftebehandling, kan udleveres til skifteretten bortset fra breve, der ved påtegningen »personlig« eller på anden måde fremtræder som personlig korrespondance.¹⁹

C. Sikring af aktiverne. Registrering og vurdering

Skifteretten skal straks efter konkursdekretets afsigelse på eget initiativ »ved forsegling eller på anden hensigtsvarende måde ... tage boet og særlig fallentens handelsbøger under sin varetægt«, jfr. Konkurslovens § 51. Også aktiver, som findes i andre retskredse eller i udlandet, må skifteretten sikre for boet eventuelt med bistand af stedets skifteret eller myndigheder.²⁰ Konkursloven indeholder i § 54 et par regler, der tjener til at sikre, at alle skyldnerens aktiver bliver registreret i boet. Den midlertidige bestyrer skal være til stede ved registreringen og påse, at intet forbigås.

18. En række afgiftslove pålægger skifteretten straks at give meddelelse om konkursen til vedkommende afgiftsmyndighed, jfr. Toldlovens § 101 (kreditoplæg) og lovebekendtgørelse nr. 356 af 17. august 1967 § 21 (forskellige forbrugsafgifter), nr. 357 af samme dato § 14 (parfumer), nr. 370 af samme dato § 29 (tobak), nr. 371 af samme dato § 23 (forbrugsbegrænsende foranstaltninger) og nr. 402 af 1. august 1969 § 51 (vin og øl samt restaurationsafgift). Derimod ikke lov nr. 414 af 18. december 1968 (chokolade og sukkervarer) og lov nr. 116 af 29. marts 1969 (spiritus).

19. Jfr. herved Grundlovens § 72. Afsigelse af kendelse om omadressering (beslaglæggelse) af skyldnerens post er ikke nødvendig, og åbning af posten kan ske uden iagttagelse af fremgangsmåden i Retsplejelovens § 752.

20. Skifteretten er næppe udelukket fra at fortsætte registreringen i andre retskredse, sml. om udlæg Retsplejelovens § 481, cfr. dog GO s. 146 f. Om bistand fra retterne i de andre nordiske lande, se anordning nr. 250 af 1. september 1934 § 3 og ovenfor s. 98 f.

Skifteretten kan tilsige skyldneren til registreringen, og skyldneren har pligt til som vidne at give alle fornødne oplysninger, jfr. Konkurslovens § 82 og ovenfor s. 203 f. I konkursboer behøver end ikke til begyndelses- og registreringsforretninger tilkaldes vidner. I døds- og fællesboer skal der efter Skiftelovens § 16 og Retsplejelovens § 654, stk. 2, tilkaldes vidner til begyndelses- og registreringsforretninger; men om konkurs er ingen regel, der foreskriver tilstedeværelse af retsvidner.

Skifteretten kan tillade kurator eller inkassator at holde en passende kassebeholdning, men kan altid kræve at have alle boets midler i sin egen varetægt, jfr. UfR 1932.410 og Konkurslovens § 77.²¹

Skifteretten er selvsagt kun berettiget til at sætte sig i besiddelse af aktiver, som findes i skyldnerens besiddelse. Skifteretten har samme beføjelse som fogden under en udlægsforretning efter Retsplejelovens § 519 til at skaffe sig adgang til skyldnerens gemmer om fornødent ved magt og til at undersøge skyldnerens person.²² Skyldneren er iøvrigt som allerede nævnt pligtig at bistå skifteretten med oplysninger, jfr. Konkurslovens §§ 54, stk. 3, og 82.

Aktiver i trediemands besiddelse kan skifteretten ikke uden videre fratage trediemand eller pålægge ham at udlevere. Er trediemand uvillig til at udlevere aktiver, som antages at tilhøre skyldneren, må skifteretten søge aktiverne udleveret ved en umiddelbar fogedforretning eller ved sagsanlæg mod den, der har tingene i sin besiddelse, jfr. herved UfR 1897.410 om regnskabsbøger. Skifteretten er ikke kompetent til at pådømme en strid om retten til genstande, der befinder sig hos trediemand, jfr. Retsplejelovens §§ 672 og 660.²³

21. I boer, der behandles af skifteretten selv, skal kontante beløb over 200 kr. snarest muligt indsættes til forrentning for boet i bank eller sparekasse, jfr. Kasse- og regnskabscirkulæret nr. 199 af 17. december 1957 § 2, stk. 2.

22. En bestemmelse svarende til Retsplejelovens § 519 fandtes i Konkurslovens § 166 i et kapitel om udlæg og arrest. Dette kapitel er faldet bort ved Retsplejeloven. Uagtet det intetsteds i loven er sagt, er altid antaget, at skifteretten i denne relation har samme myndighed som fogden, jfr. *Deuntzer: Skifteret* s. 409 og *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 171.

23. Trediemand kan dog indgå på at udlevere tingene til skifteretten med forbehold af sin ret til tingene og derefter kræve dem tilbageleveret. Skifteretten kan i medfør af Retsplejelovens § 672 træffe afgørelse om

Samtidig med eller straks efter skifteretten har taget aktiverne i varetægt, foretages en registrering af aktiverne, og de registrerede aktiver vurderes, jfr. Konkurslovens §§ 53, stk. 2, og 54, stk. 1. Efter Konkurslovens § 52, stk. 2, skal kreditorerne i bekendtgørelsen om konkursen indkaldes til et møde, i hvilket registreringen foretages, men i praksis udnyttes så godt som altid den hjemmel, som i § 53 er givet skifteretten til i tilfælde, hvor udsættelse kan være til skade for boet, at foretage registreringen og vurderingen straks eller så hurtigt som muligt, efter konkursen er erklæret. Selvom registreringen således foretages straks uden indkaldelse af kreditorerne, er dog de kreditorer, der måtte være mødt frem, berettiget til at være til stede ved registreringen, jfr. § 54, stk. 2.

Kun aktiver i skifterettens varetægt og aktiver, som skifteretten er berettiget til at tage i sin varetægt, kan registreres. Aktiver i trediemands besiddelse kan først registreres som tilhørende boet, når de udleveres boet, eller trediemand erkender at besidde dem på boets vegne.²⁴ Også aktiver, der ikke vil kunne inddrages under konkursen, fordi de er undtaget fra kreditorforfølgning, jfr. Konkurslovens § 1, eller fordi trediemand som separatist kan kræve dem udleveret, jfr. lovens § 6, registreres. Stilling til skyldnerens eller trediemands krav på at få tingene udleveret tages i almindelighed først på en skiftesamling i boet, jfr. herved UfR 1927.704 om transgbeneficiet.²⁵ Udlevering af genstande til trediemand kan ske med tiltrædelse af kreditorudvalget, jfr. nærmere §§ 75, nr. 1, 80 og 68, stk. 5. Også skyldnerens samtykke eller hans bemærkninger til kravet skal så vidt muligt indhentes, jfr. herved UfR 1964.507H, der pålagde kurator ansvar for at have udleveret ting med urette, da skyldneren ikke havde haft adgang til at oplyse om kra-

berettigelsen også af et sådant krav mod boet, jfr. om indbetaling fra en trediemand UfR 1951.749H.

24. Sml. herved UfR 1959.62H om aktiver tilhørende et interessentskab, der havde lokalefællesskab med fallentens firma. Dommen tager næppe stilling til registreringens berettigelse. Se om håndpant UfR 1890.331H.
25. Tilegner skyldneren sig på egen hånd aktiver, der er registreret i boet, straffes han efter Straffelovens § 283, stk. 1, nr. 2, eller, såfremt han kan have anset sig berettiget til at få tingene overladt, alene efter § 294. Straffesagen må behandles på samme måde som andre straffesager, dog kan bestemmelse om anholdelse af skyldneren træffes af skifteretten, jfr. Konkurslovens § 81 og UfR 1963.646.

vets manglende berettigelse. Den endelige afgørelse af, om trediemands udleveringskrav skal efterkommes, træffes, hvis enighed ikke kan opnås, af skifteretten ved dom, jfr. Retsplejelovens § 672 og ovenfor s. 191. Er trediemands krav om separatiststilling ikke utvivlsomt, træffes skifterettens afgørelse først, efter kravet har været behandlet på skiftesamlingen til fordringernes prøvelse på samme måde som de anmeldte fordringer i boet, jfr. UfR 1944.655.

Vurderingen af aktiverne foretages i forbindelse med registreringen. Aktiverne vurderes efter samme principper som ved udlæg, jfr. Retsplejelovens § 505 og *Gomard*: Fogedret s. 103 f. Er der tvivl om, hvorvidt skyldnerens forretning blot skal nedlægges eller kan sælges samlet, kan forretningen vurderes både til realisationsværdi og som samlet virksomhed (going concern). Vurderingerne foretages i almindelighed af en fast vurderingsmand, men om fornødent kan skifteretten udmelde vurderingsmænd med særlig sagkundskab til at foretage vurderingen af visse aktiver.^{25a}

D. Midlertidig bestyrer

Straks efter konkursdekretet er afsagt, antager skifteretten en midlertidig bestyrer, medmindre dette skønnes ufornuddent, jfr. §§ 53 og 58. Konkurslovens normalordning er egentlig, at bestemmelsen om antagelse af en midlertidig bestyrer – ligesom registreringen – skal træffes på et møde med kreditorerne, hvortil der indkaldes ved den almindelige bekendtgørelse om konkursen, jfr. § 52, stk. 2, litra a; men – ligesom ved registrering – udnyttes i praksis i almindelighed hjemlen i § 53 til at udpege en midlertidig bestyrer straks, efter skifteretten har rådført sig med de kreditorer, f. eks. rekvirenten, der måtte være mødt op ved afsigelsen af dekretet.²⁶

Den midlertidige bestyrers mandat varer, indtil boet på første skiftesamling har ansat en kurator eller besluttet ikke at udpege nogen kurator, således at boet behandles af skifteretten selv, jfr. § 57, stk. 2. Den midlertidige bestyrer kan vælges til kurator eller antages som inkassator, jfr. ovenfor s. 262 og 264 f.

Den midlertidige bestyrers *opgaver* er, som navnet siger, midlertidigt at bestyre boet. I Konkursloven er særlig fremhævet, at han

25a. Vederlag til vidner og vurderingsmænd fastsættes af skifteretten og afholdes af boet, Konkurslovens § 54, stk. 1, som ændret ved lov nr. 207 af 21. maj 1969.

26. Jfr. herved GO s. 160.

skal medvirke ved registreringen, jfr. § 54, stk. 2, sende alle kendte kreditorer et eksemplar af bekendtgørelsen om konkursen, jfr. § 55, og gøre indstilling til skifteretten om, hvorvidt skyldnerens forretning straks skal lukkes, eller om den bør fortsættes for boets regning, eventuelt i begrænset omfang, jfr. § 56. Efter ordlyden af § 56 kan skifteretten kun tillade, at forretningen fortsættes, »dersom en pludselig standsning ville påføre boet betydelig skade«. I andre tilfælde måtte eventuel beslutning om genåbning af forretningen træffes på en skiftesamling. De citerede ord i § 56 tvinger dog næppe til at anse skifteretten for at være afskåret fra at udøve et friere skøn over, om virksomhedens fortsættelse indtil videre vil være til fordel for boet.²⁷ Boet må naturligvis overholde de forskrifter, som gælder om udøvelsen af skyldnerens virksomhed, jfr. herved Næringslovens § 8 om næringsbrev, Konkurrencelovens § 5, stk. 2, om ophørsudsalg og ovenfor s. 183.

Iøvrigt kan den midlertidige bestyrer på egen hånd foretage alle handlinger, der er et naturligt led i en almindelig administration af boet. Må nødvendigvis allerede inden første skiftesamling træffes beslutninger, der går ud over en blot bevarelse og midlertidig administration af boet, skal den midlertidige bestyrer indhente skifterettens bestemmelse. Skifteretten kan træffe de beslutninger, den anser for nødvendige, om muligt efter at have rådført sig med de kendte fordringshavere, jfr. Konkurslovens § 57.

Anser skifteretten antagelse af en midlertidig bestyrer for unødvendig, skal den indkalde kreditorerne til møde i overensstemmelse med § 52, stk. 2, litra a, og på dette møde træffe sin endelige bestemmelse om ikke at antage nogen som midlertidig bestyrer. Skifteretten må i så fald selv udføre de pligter, der ellers påhviler den midlertidige bestyrer, jfr. § 58.

IV. BESLUTNINGSMYNDIGHEDEN I BOETS ANLIGGENDER

A. Kreditorernes selvstyre

En livlig debat har været ført om, hvorvidt den hurtigste og den mest udbyttegivende bobehandling og den mest ligelige hensyntagen til alle kreditorer opnås ved et system, der giver kreditorerne selvstyre, kreditorautonomi, eller ved et system, der overlader til skifteretten eller til en uafhængig administrator at træffe bestemmelse i

27. Jfr. herved GO § 43 og s. 162 f.

boets anliggender på egen hånd, dommerautonomi.²⁸ Hovedprincippet i Konkursloven er, at kreditorerne har bestemmelsesret i alle boets anliggender, jfr. RT 1871–72, tillæg A, sp. 1835 ff. Før Konkursloven af 1872 var kun en énstemmig beslutning af de mødte kreditorer og skyldneren bindende for skifteretten, medens retten i tilfælde af uenighed traf bestemmelse om, hvordan der skulle forholdes, jfr. nærmere om den ældre retstilstand *Schlegel*: Skifteretten, 1868, s. 409–412.²⁹ Denne ældre retstilstand er opretholdt for så vidt angår dødsboer, jfr. Skiftelovens § 24.

Konkurslovens indførelse af kreditorselvstyre havde – som også andre af lovens bestemmelser – et forbillede i den norske Konkurslov af 1863. I Sverige er udviklingen gået den modsatte vej. I ældre svensk ret havde kreditorerne selvstyre ligesom nu efter de gældende danske og norske konkurslove; men ved den svenske Konkurslov af 1921 blev kreditorernes beføjelse indskrænket til retten til at vælge kurator (forvalter) og træffe beslutning i enkelte andre særligt opregnede spørgsmål.³⁰

Hensynet til effektivitet taler utvivlsomt for at overlade bestemmelsesretten til en enkelt forretningskyndig person. Sådan er ordningen ved likvidation af aktieselskaber, hvor likvidator har en overordentlig selvstændig stilling. Efter Aktieselskabslovens § 69 kan likvidator afsættes af den, der har valgt eller udpeget ham, og efter samme lovs § 70 kan beslutning om overdragelse af selskabets formue som helhed kun træffes af generalforsamlingen. Likvidator skal ligeledes forelægge årsregnskab for generalforsamlingen, jfr. § 64; men nogen egentlig kontrol med likvidators virksomhed føres ikke.³¹

Over for hensynet til boadministrationens effektivitet kan stå et behov for at beskytte mindre kreditorer eller en minoritet af kreditorer mod, at deres interesser tilsidesættes. Dette behov tilgodeses i Konkursloven bl. a. ved bestemmelserne om, at visse anliggender

28. Jfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteret s. 167–170, *H. Munch-Petersen* i Festskrift for Granfelt, 1934, s. 9 ff, *Polack* i TfR 1958.871 og *Harbou* i J 1957.340 samt GO s. 164–167.

29. Konkurslovens umiddelbare forgænger Fallitloven af 30. december 1858 indeholder kun regler af materiel karakter. Administrationen af boet er omtalt i loven af 1858.

30. Jfr. om svensk ret *Welamson* Konkursrätt s. 120–123 og s. 153 f.

31. Jfr. nærmere *Gersted*: Likvidation s. 31–34.

skal behandles på en skiftesamling og ved reglerne i § 64, stk. 2 og 3, om begrænsninger i kreditorforsamlingens magtfuldkommenhed. Vigtigt er imidlertid, at de begrænsninger, der gøres i den egentlige administrators beføjelser, og den kontrol, der føres med hans arbejde, ikke lægger hindringer i vejen for en hensigtsmæssig udnyttelse af boets aktiver. Spørgsmålene om kontrollens beskaffenhed og omfang og om fordelingen af beføjelser mellem administrator, kreditorer og skifteret har næppe fundet sin endelige løsning i dansk ret. Det er ejendommeligt, at samme spørgsmål i Konkursloven og i Aktieselskabsloven er løst på helt forskellig måde. Et sådant dualistisk system er ukendt i de andre nordiske lande. Der behandles alle insolvente skyldneres, personers og selskabers, boer efter Konkurslovens regler, hvis ikke enighed om en frivillig gældsordning kan opnås.

De erfaringer, der er vundet ved likvidationer efter Aktieselskabslovens ordning, er i alt væsentligt positive. Likvidatorernes handlefrihed har jævnlige været til gavn for boerne, og handlefriheden synes ikke at have ført til misbrug i større omfang. At kreditorerne er helt uden mulighed for at udøve kontrol med likvidationen er dog ikke uden betænkelighed, og Aktielovskommissionen har i sin Betænkning nr. 362 af 1964 stillet forslag om ændring af Aktieselskabslovens likvidationsregler, der betegner en vis tilnærmelse til Konkurslovens system. En egentlig sammenligning af resultaterne af likvidation og konkurs lader sig iøvrigt vanskeligt foretage. De boer, der undergives likvidationsbehandling, er oftere boer, hvor aktivmassen er betydelig og der virkelig er værdier at redde. Konkursboerne udmærker sig ofte ved, at virksomheden er kørt helt ned, og at bogføringen er uordentlig, således at det er vanskeligt at få overblik over situationen. Mistanke om uhæderlig og kriminell adfærd fra skyldnerens side bevirker i almindelighed, at konkurs foretrækkes for likvidation.

B. Skiftesamlingen

1. Skiftesamlingen er boets øverste myndighed. Efter Konkursloven skal visse anliggender behandles på en skiftesamling. Også andre end disse bestemte spørgsmål *kan* imidlertid rejses på skiftesamlinger i boet, og den beslutning, der tages, skal kurator følge i sit videre arbejde med boet, jfr. Konkurslovens § 64, stk. 1.

Skiftesamling skal indkaldes til valg af kurator og kreditorudvalg samt til prøvelse af de anmeldte fordringer, jfr. Konkurslovens §§ 52, stk. 2, litra b, og 88. På skiftesamlingen til fordringernes prøvelse tages også stilling til, om afkræftelsessag skal rejses, jfr. § 88, stk. 2. Sådanne sager kan dog også rejses af kurator med kreditorudvalgets tilslutning uden forelæggelse for en skiftesamling, jfr. § 75, stk. 1, nr. 6. Opgørelsen i boet skal fremlægges i en skiftesamling, jfr. § 126.³² Iøvrigt kan skifteretten når som helst på eget initiativ eller efter begæring af en kreditor eller skyldneren indkalde en skiftesamling, når retten finder, der er grund dertil. Skifterettens nægtelse af at efterkomme en anmodning om indkaldelse af skiftesamling er inappellabel, jfr. Konkurslovens § 137. Både kurator og kreditorudvalget kan forlange skiftesamling indkaldt, jfr. § 65.

I §§ 72–75 i Konkursloven findes bestemmelser om kurators og kreditorudvalgets pligter og beføjelser. Uanset at disse bestemmelser tillægger kurator og kreditorudvalget en selvstændig kompetence, bør kurator dog forelægge enkelte af de spørgsmål, der omfattes af disse bestemmelser, for en skiftesamling, dersom spørgsmålene er af særlig principiel karakter eller har vidtrækkende betydning for boet, jfr. UfR 1944.655.³³ Ligeledes kan skiftesamlingen bestemme, at visse anliggender, i hvilke kurator og kreditorudvalg i almindelighed ville være beføjet til selv at træffe beslutning, dog skal forelægges for skiftesamlingen. Derimod kan et flertal på skiftesamlingen næppe gyldigt bestemme, at kurator og kreditorudvalg skal have en væsentlig større kompetence end efter lovens normale ordning. Delegation af kompetence kan vistnok kun ske i enkelte nærmere angivne anliggender.³⁴

Skiftesamlingens kompetence er ikke ganske ubegrænset. Skiftesamlingen er bundet af Konkursloven og lovgivningen iøvrigt og må ikke tilsidesætte hensynet til kreditorer, der ikke er repræsenteret på samlingen, og til særligt sikrede kreditorer. Skifteretten fører kon-

32. Det samme gælder akkordforslag, jfr. Konkurslovens § 103.

33. Kurator bør derimod ikke forelægge alle mulige spørgsmål. Forelægges alt for mange spørgsmål for skiftesamlingen af en kurator, kan det gå ud over bobehandlingens effektivitet.

34. Jfr. herved *Deuntzer: Skifteret* s. 445–447 og – om kreditorudvalgets delegation af kompetence til et enkelt medlem – GO s. 170.

trol med, at skiftesamlingen ikke overskrider grænsen for sin kompetence. Reglerne om denne kontrol findes i Konkurslovens § 64. Efter § 64, stk. 2, skal skifteretten i tiden, indtil anmeldelsesfristen er udløbet, påse, at skiftesamlingen ikke træffer beslutninger, der strider mod *de endnu ikke anmeldte kreditorers interesser*, og efter § 64, stk. 3, kan skiftesamlingen ikke træffe bestemmelser, der ville være i strid med *enkelte kreditorers særlige rettigheder*, f. eks. krav på privilegium, fuld anmeldelsesret eller adgang til modregning. Som eksempler på beslutninger, der efter denne bestemmelse er utilladelige, kan nævnes salg af pantsatte genstande uden iagttagelse af den i loven foreskrevne fremgangsmåde og uden panthavernes samtykke, jfr. § 73, eller salg af negotiable gældsbreve, således at gældsbevsskyldnerens modregningsadgang fortabes, jfr. § 15, stk. 2. Skiftesamlingen kan heller ikke gyldigt fatte beslutninger, som ville være »i strid med konkursbehandlingens retlige øjemed«. Som eksempler på handlinger, der ville være i strid med konkursbehandlingens retlige øjemed, nævner § 64, stk. 3, unødvendig forhaling af bobehandlingen og bortgivelse af boets ejendele. Skiftesamlingen kan således ikke skænke aktiverne til et godt formål inden for branchen. Fordrer varetagelse af boets tarv åbenbart, at retssag til inddrivelse af en fordring anlægges, kan enhver kreditor kræve sag anlagt, og boet kan ikke betinge sagsanlægget af, at vedkommende kreditor indestår for omkostningerne ved sagen, jfr. UfR 1925.420, medmindre boet er uden disponible midler til at føre sagen. Indestår kreditor for omkostninger, kan sag formentlig kræves anlagt, selvom udfaldet af sagen ikke er utvivlsomt, jfr. ovenfor s. 249 f. om vedtagelser om ikke at anlægge afkræftelsessag. Bestemmelsen i Konkurslovens § 64, stk. 3, afskærer ikke boet fra at indgå forlig, selvom forliget muligvis indebærer, at boet ikke fuldtud får fallentens krav opfyldt, jfr. UfR 1888.561 og Konkurslovens § 75, stk. 1, nr. 2, og stk. 2.

Skulle skiftesamlingen træffe en ulovlig beslutning, har skifteretten at sætte beslutningen ud af kraft og selv træffe afgørelse i sagen, jfr. § 64, stk. 2 og 3, f. eks. bestemme, om realisationen af boets aktiver skal fremmes af hensyn til fyldestgørelse af massekreditorer og privilegerede kreditorer, jfr. herved UfR 1877.1123 og Konkurslovens § 124.

2. *Indkaldelsen af kreditorerne til skiftesamling* sker i almindelig-

hed ved offentliggørelse af en bekendtgørelse i Statstidende, jfr. § 59. I bekendtgørelsen skal de spørgsmål, som agtes behandlet på skiftesamlingen, angives.³⁵

3. Den dommer eller dommerfuldmægtig, der beklæder skifteretten, fører forsædet i skiftesamlingen, jfr. Konkurslovens § 60. Dommeren har ikke *stemmeret*. Kun kreditorerne kan stemme. Enhver kreditor har ret til at give møde personligt eller ved fuldmægtig på skiftesamlingen, jfr. Retsplejelovens § 260, stk. 5. Stemmer kan formentlig også afgives skriftligt, jfr. således Tvangsakkordlovens § 9.³⁶ Skal der foretages afstemninger på skiftesamlinger, der holdes, inden fordringerne er prøvet, kan det blive nødvendigt at træffe en foreløbig afgørelse om, hvorvidt en person må antages at være kreditor og således have stemmeret, jfr. Konkurslovens § 61.³⁷ En sådan foreløbig afgørelse kan ikke appelleres, jfr. § 137. Afgørelsen kan derimod formentlig omgøres, hvis nye oplysninger kommer frem, og afgørelsen har ingen betydning for den senere prøvelse af fordringen med henblik på, om den skal deltage i udlodningen.

I visse anliggender har ikke alle kreditorer stemmeret. Har en kreditor ingen interesse i et spørgsmål, der foreligger til afgørelse, f. eks. fordi hans krav er et privilegeret lønkrav, der er sikret fyldestgørelse, har han ikke stemmeret, jfr. Konkurslovens § 63. Er boets stilling således, at massekreditorerne ikke er sikre på fuld

35. Dette krav er stillet i Konkursloven til indkaldelserne til de nødvendige skiftesamlinger, men ikke til indkaldelser i almindelighed, jfr. derimod GO § 63. På 1. skiftesamling må boet kunne slutes efter § 97, selvom dette spørgsmål ikke er nævnt i indkaldelsen. I praksis optages undertiden som et punkt på dagsordenen »drøftelse af boets forhold iøvrigt«. Sml. om almindelige grundsætninger om indkaldelser og dagsordenen *Sindballe: Selskabsret II* s. 88 og *Poul Meyer: Foreningsret* s. 55 f.

36. Cfr. *Deuntzer: Skifteret* s. 425 og *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 175.

37. Denne bestemmelse kan formentlig anvendes, indtil endelig afgørelse er truffet om godkendelse eller forkastelse af vedkommende fordring. Også anmeldte kreditorer, hvis fordringer er bestridt, må om fornødent kunne gives eller nægtes stemmeret ved en foreløbig afgørelse efter Konkurslovens § 61 eller dennes analogi, cfr. dog *Deuntzer: Skifteret* s. 424.

dækning, kan også disse kreditorer stemme, uanset de ikke er konkurskreditorer. En kreditor, som først skal fyldestgøres efter den almindelige gæld, jfr. § 35a, indsat ved lov nr. 332 af 18. juni 1969, har kun stemmeret i de sjældne tilfælde, hvor der er mulighed for, at der vil blive noget til de efterstillede kreditorer. En kreditor har ikke stemmeret i anliggender, hvor han står som modpart over for boet, f. eks. ved afgørelsen af, om afkræftelsessag skal anlægges mod ham, jfr. VLT 1954.14.³⁸ Også i sådanne tilfælde må skifteretten i givet fald afgøre, om og eventuelt med hvilken vægt en kreditor kan afgive stemme.

Forslag på skiftesamlingen er vedtaget, dersom mere end halvdelen både efter tal og vægt af de *kendte* eller – efter anmeldelsesfristens udløb – af de *anmeldte* kreditorer stemmer derfor.³⁹ Et flertal af de *mødte* kreditorer er ikke tilstrækkeligt. Har et forslag, som ikke er forkastet af halvdelen af kreditorerne, ikke opnået et tilstrækkeligt flertal, kan skifteretten, hvis en af de mødte kreditorer ønsker det, indkalde til ny skiftesamling. Ellers anses afgørelsen af spørgsmålet for at være overladt til kurator og kreditorudvalget, jfr. Konkurslovens § 64 og VLT 1954.14.

Ved valg af kurator og kreditorudvalg følges en anden afstemningsregel. Et gyldigt valg af kurator eller et medlem af kreditorudvalg er sket, dersom et flertal af de mødte kreditorer, uden hensyn til deres fordringers størrelse, vælger en bestemt person, jfr. Konkurslovens §§ 66, stk. 3, og 68, stk. 1. Valget af kurator og medlemmer af kreditorudvalget anses dog for overladt til skifteretten, hvis ikke mindst en trediedel af samtlige bekendte fordringshavere har givet møde eller har været repræsenteret ved afstemningen, jfr. §§ 66, stk. 5, og 68, stk. 2.⁴⁰

38. Sml. Aktieselskabslovens § 56, stk. 6. – UfR 1924.920 tæller dog den begunstigedes stemme med.

39. De efterstillede kreditorer skal næppe regnes med, dersom det er klart, de ikke har stemmeret.

40. Loven taler om en trediedel af samtlige bekendte fordringer. Da reglerne om valg af kurator og kreditorudvalg ikke i øvrigt lægger vægt på fordringernes vægt, må formentlig også her alene regnes med fordringshavernes antal. En kreditor, der har flere fordringer, har formentlig kun én stemme, jfr. således Tvangsakkordlovens § 13, stk. 3, samt *Deuntzer: Skifteret* s. 425 og *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 179 note 19.

4. Kun skiftesamlinger, hvor der forhandles om tvistigheder, som skifteretten skal afgøre være sig ved beslutning, kendelse eller dom, kan betragtes som retsmøder.⁴¹ En skiftesamling, der er et retsmøde, er efter de almindelige regler om retsmøder i almindelighed offentlig, og parterne kan som fuldmægtige kun benytte personer, der er berettiget til at optræde som rettergangsfuldmægtige, jfr. Retsplejelovens §§ 29 og 260, stk. 5.

Skyldneren har i almindelighed adgang også til skiftesamlinger, der ikke er offentlige, jfr. ovenfor s. 205. Det samme gælder andre, der i de emner, som behandles, har en interesse, der kan sidestilles med en parts.⁴²

5. Skyldneren har ikke stemmeret på skiftesamlingerne, jfr. Motiverne i RT 1871/72, tillæg A, sp. 1840–1842. Skyldneren kan derimod efter Konkurslovens §§ 88, 89 og 93 fremsætte indsigelser mod anerkendelse af anmeldte fordringer og kræve skifterettens dom, ligesom han kan anke en sådan dom, jfr. UfR 1931.74H (TfR 1931.451). Også spørgsmålet, om betingelserne for boets slutning efter §§ 97 og 98 er opfyldt, kan rejses af skyldneren og eventuelt kæres til landsretten, jfr. UfR 1930.942. Skyldneren kan derimod ikke kræve skifterettens afgørelse af, hvorvidt og hvordan boet bør gøre hans mulige krav mod trediemand gældende, jfr. UfR 1929.765H. En indsigelse fra skyldneren, f. eks. om at en af boets kreditorer besluttet afvikling af hans virksomhed skyldes et ønske om at fri sig fra en uønsket konkurrence og i virkeligheden er til skade for boet, vil dog kunne give skifteretten anledning til at tage spørgsmålet, om bostyret har overskredet sin kompetence efter Konkurslovens § 64, stk. 1 og 2, op til overvejelse og afgørelse, sml. UfR 1938.142.

C. Kurator og kreditorudvalg

Den almindelige administration af boet påhviler kurator. Han skal drage omsorg for, at boets aktiver sikres for boet, inddrive udestående fordringer og realisere boets andre ejendele, jfr. Konkurslovens § 72. Skal salget ske ved auktion efter boets foranstaltning, skal kurator udføre de opgaver, der i almindelighed påhviler re-

41. Sml. *Gomard*: Skifteloven ad § 81.

42. Sml. herved GO s. 147.

kvirenten, navnlig affatte udkast til auktionsvilkår, jfr. § 73. Salg af boets aktiver vil derfor i almindelighed ikke kunne ske, før kurator er valgt. Dette gælder også salg af en pantsat fast ejendom og af underpantsat løsøre.⁴³ Skal boet føre retssager, drager kurator omsorg for sagens udførelse eventuelt med bistand af en (anden) advokat, jfr. §§ 76, stk. 2, og 93 in fine.

Ved siden af den almindelige forpligtelse til at administrere boet pålægger Konkursloven kurator nogle bestemt angivne særlige pligter. Efter § 78 skal kurator inden fire uger efter første skiftesamling udarbejde en oversigt over boets aktiver og passiver på grundlag af fallentens regnskabsbøger og registrerings- og vurderingsforretningen. Både kurator og skyldneren skal give denne status en påtegning om, at opgørelsen dem bekendt er rigtig og udtømmende. Oversigten henlægges på skifterettens kontor til eftersyn for boets vedkommende, jfr. nærmere § 78.

Efter § 79 skal kurator endvidere afgive en indberetning til skifteretten om de vigtigste årsager til fallitten og om, hvorvidt skyldneren må antages at have gjort sig skyldig i et strafbart forhold, jfr. ovenfor s. 204. Kurators opgaver ved fordringernes prøvelse og udarbejdelse af boopgørelsen efter §§ 88 og 125 er omtalt nedenfor s. 291 ff. og 299 ff.

I vigtigere spørgsmål skal kurator indhente kreditorudvalgets samtykke, jfr. § 74. I § 75, stk. 1, er nævnt en række tilfælde, hvor samtykke altid skal indhentes fra kreditorudvalget. Kreditorudvalgets medlemmer er valgt som kreditorrepræsentanter, og der kan ikke af dem kræves samme upartiskhed som af dommere. Reglerne i Retsplejelovens §§ 60 og 61 er uanvendelige. Et medlem af kreditorudvalget bør dog ikke deltage f. eks. i beslutning om, hvorvidt afkræftelsessag skal anlægges mod den, hvis advokat han er.

Kan enighed ikke opnås mellem kurator og kreditorudvalget eller et flertal af udvalgets medlemmer, forelægges spørgsmålet for skifteretten, der da enten kan afgøre spørgsmålet selv eller – hvad vel som oftest vil ske – indkalde til skiftesamling.⁴⁴ Skifteretten bør i

43. Bestemmelsen i Konkurslovens § 37 om salg uden ophold efter en pant-havers forlangende, der er omtalt ovenfor s. 187 f, tvinger ikke boet til f. eks. at lade den midlertidige bestyrer gå i gang med realisationen.

44. I UfR 1968.929 ønskede kurator og ét medlem af kreditorudvalget, at

almindelighed ikke træffe beslutninger af væsentlig økonomisk betydning på egen hånd. Indkaldelse af skiftesamling skal altid ske, dersom kurator eller kreditorudvalget forlanger det, jfr. §§ 74, stk. 2, og 65. Selvom kurator og kreditorudvalget er enige, skal de dog forelægge spørgsmål af særlig stor betydning for skifteretten og i almindelighed en skiftesamling, jfr. § 75, stk. 2. De sager, i hvilke kreditorudvalgets samtykke er nødvendigt, er bl. a. indgåelse af forlig, hvorved opgives krav, der overstiger 200 kr., salg af boets ejendele underhånden, anlæg af retssager, der ikke er inkassosager, og anke af afsagte domme eller kendelser, jfr. § 75, stk. 1. Skiftesamlingens tilslutning er altid nødvendig, hvis et forlig kan indebære opgivelse af krav på mere end 2000 kr., og ved overladelse af boets ejendele til skyldneren imod betaling af vurderingssummen eller for vurderingen med et vist tillæg.⁴⁵

Disponerer kurator på egen hånd i tilfælde, hvor han efter en særlig beslutning i kreditorudvalg eller på skiftesamling burde have forelagt spørgsmålet for en af disse forsamlinger, vinder dog en trediemand i god tro ret mod boet. Trediemand vinder vistnok også ret, hvor samtykke efter Konkurslovens regler burde have været indhentet. Det bør ikke pålægges trediemand at sikre sig, at det nødvendige samtykke foreligger, jfr. herved GO s. 175 f.⁴⁶ Anlægger kurator retssag uden at have indhentet kreditorudvalgets samtykke, afvises dog sagen ex officio, jfr. herved UfR 1964.295 med note 1.

D. Inkassatorboer

Antages ikke en kurator til at behandle konkursboet, administreres dette af skifteretten selv, eventuelt med bistand af en medhjælper, jfr. §§ 66 og 80 samt ovenfor s. 264. Skifterettens medhjælper i et konkursbo kaldes i lovens § 80 *inkassator*. Skifteretten er berettiget til at benytte medhjælperen også til løsning af andre opgaver

boet skulle indtræde i en inden konkursen anlagt sag, hvis udfald kunne være af væsentlig betydning for boets stilling. To af kreditorudvalgets medlemmer, af hvilke det ene repræsenterede den sagsøgte i sagen, gik imod. Kurator oplyste, at de øvrige kreditorer i boet havde tiltrådt hans synspunkt. Afgørelsen var herefter ret oplagt, og skifteretten bestemte uden forelæggelse for skiftesamling, at boet skulle indtræde i sagen.

45. Jfr. herved UfR 1952.272H.

46. Anderledes *Deuntzer*: Skifteret s. 446 f.

end indkrævning af boets udestående fordringer, jfr. UfR 1959.62H om salær til inkassator for at have udført en retssag for boet. Medhjælperen er – i modsætning til kurator⁴⁷ – i det hele underordnet skifteretten og må følge dennes anvisninger, jfr. herved UfR 1930.1055. Benævnelsen inkassator er ikke retvisende og foreslås i GO § 48 ændret til medhjælper.

I inkassatorboer vælges i almindelighed ikke kreditorudvalg. Skifteretten skal i de tilfælde, hvor en kurator skulle have tilkaldt kreditorudvalg, jfr. § 75, indkalde fordringshaverne til en skiftesamling, jfr. UfR 1941.853 om anlæg af afkræftelsessag. Konkurslovens § 80 åbner imidlertid mulighed for kreditorerne til at vælge et kreditorudvalg; men reglerne i § 80 om sammensætningen af udvalget og om udvalgets funktion adskiller sig fra reglerne om kreditorudvalg i kuratorboer. Udvalget i et inkassatorbo træder uden videre i stedet for skiftesamlingen, således at indkaldelse af skiftesamling aldrig er nødvendig, hvis et udvalg er udpeget. Er i et inkassatorbo kreditorrepræsentanter udpeget, men er repræsentanterne ikke indbyrdes enige, afgøres spørgsmålet af skifteretten.⁴⁸ Kreditorerne er ved nedsættelsen af udvalg i inkassatorboer ikke bundet til at vælge netop tre udvalgsmedlemmer, men kan formentlig både vælge et udvalg bestående af flere eller af færre medlemmer, eventuelt blot udpege en enkelt repræsentant, jfr. herved GO s. 70.

V. REALISATION AF BOETS AKTIVER

Alle boets aktiver skal realiseres. Udlæg in natura, som i et dødsbo efter Skiftelovens § 47, kan ikke ske i et konkursbo. Boets fordringer inddrives,⁴⁹ og boets øvrige ejendele sælges. Lovens almindelige regel er, at salget skal ske ved offentlig auktion, jfr. Konkurslovens § 75. Kurator eller inkassator skal udføre de pligter, f. eks. affattelse af udkast til auktionsvilkår, som påhviler en auktionsrekvirent, jfr. Retsplejelovens § 679 in fine. De aktiver,

47. Skifteretten kan ikke på egen hånd indskrænke den kompetence, der efter §§ 74 og 75 tilkommer kurator. Afvigelse fra disse regler kan alene vedtages af en skiftesamling, sml. herved *Deuntzer: Skifteret* s. 445 f. og ovenfor s. 274.

48. Jfr. *Deuntzer: Skifteret* s. 454.

49. Den mere detaljerede regel i Skiftelovens § 28 om realisationsmåden for fordringer kan formentlig anvendes analogt i konkurs.

der er pantsat eller behæftet med andre tinglige rettigheder, sælges ved tvangsauktion, medens de ubehæftede aktiver sælges ved frivillig auktion, jfr. §§ 679 og 682 samt *Gomard*: Fogedret s. 158. Panthavere og indehavere af andre begrænsede tinglige rettigheder, der ikke er separatister, må på auktionen vige for de i Konkurslovens § 38 nævnte massekrav, dersom disse krav ikke kan dækkes af boets øvrige formue. Panthavere i fast ejendom har efter reglerne i Retsplejelovens §§ 680 og 681 en vis adgang til at opnå stilling som separatist i boet, jfr. nærmere ovenfor s. 188–191.

Hverken udlægshavere eller underpanthavere kan modsætte sig, at boet stiller det behæftede aktiv til tvangsauktion, sml. Retsplejelovens § 551. Andre separatistrettigheder end udlæg f. eks. en håndpanteret og tilbageholdsret er vistnok til hinder for, at boet på egen hånd lader aktivet sælge ved tvangsauktion, således at rettigheden udsættes for helt eller delvis at blive udslettet. Boet er, medmindre rettighedshaveren samtykker i eller selv begærer tvangssalg, henvist til enten at indfri rettigheden, hvor dette er muligt,⁵⁰ eller sælge tingen med respekt af rettigheden, jfr. ovenfor s. 192.

Auktioner efter begæring af et konkursbo afholdes efter samme regler som andre auktioner.⁵¹ Efter Konkurslovens § 73 skulle auktionsvilkårene forelægges i en skiftesamling, men denne regel er formentlig bortfaldet ved Retsplejeloven. Auktionen afholdes af fogeden, eller for så vidt angår løvsøre af en auktionsleder, jfr. *Gomard*: Fogedret s. 176. Skifteretten kan dog også selv afholde auktionen.⁵²

Konkursloven indeholder ikke særlige regler om, på hvilket tidspunkt salget skal ske, bortset fra den almindelige bestemmelse i § 64, stk. 3, om ulovligheden af »ufornødent at forhale boets opgørelse«, jfr. herved om realisation for at skaffe midler til dækning af mæssegæld UfR 1877.1123 og nedenfor s. 294. Panthaverne kan

50. Konkurslovens § 14 omfatter kun krav, som skal fyldestgøres af konkursmassen.

51. Anden auktion efter Retsplejelovens § 576 kan begæres af boet, men ikke af skyldneren. Dette sidste er antaget af fogeden i UfR 1942.472.

52. Dette gælder både auktion over fast ejendom og løvsøre, jfr. Lov nr. 132 af 16. april 1935 § 1, stk. 2, og Retsplejelovens §§ 679 og 682. Retsrådsudtalelse nr. 106 i UfR 1922B.22 fortolker § 679 således, at auktion over fast ejendom kun kan afholdes af den skifteret, der behandler boet, og kun hvis den faste ejendom ligger i denne skifterets retskreds.

imidlertid efter Konkurslovens § 37 fordrer salget af behæftede aktiver fremmet mest muligt, jfr. ovenfor s. 187. Salg må dog i almindelighed afvente, at boet på første skiftesamling har konstitueret sig ved antagelse af kurator eller inkassator.⁵³

Reglerne om, at boets fordringer skal inddrives, og de øvrige aktiver sælges ved offentlig auktion, kan fraviges, jfr. Konkurslovens § 75, stk. 1, nr. 3 og 4. Kurator kan med kreditorudvalgets samtykke sætte fordringer til auktion og sælge boets andre ejendele underhånden. Underhåndssalg vil ofte kunne indbringe en bedre pris og sker derfor hyppigt i praksis, jfr. herved GO s. 174. Kreditorudvalget kan f. eks. godkende, at tingene skal sælges bedst muligt eller for en bestemt pris, f. eks. for vurderingssummen, eventuelt med et vist tillæg, jfr. herved UfR 1901.241. Vedtagelse om overdragelse til skyldneren for en bestemt pris – vurderingssummen eller vurderingssummen med tillæg af visse procenter – kræver dog skiftesamlingens tiltrædelse, jfr. § 75, stk. 2, in fine.⁵⁴

Behæftede aktiver kan kun sælges underhånden, hvis tillige vedkommende rettighedshaver tiltræder, at salg sker på denne måde, jfr. Konkurslovens § 73. Heller ikke genstande solgt med ejendomsforbehold kan boet overdrage uden sælgerens samtykke hverken ved underhåndssalg eller ved tvangsauktion. Kan samtykke ikke opnås, må boet indfri sælgerens krav eller lade tingen gå tilbage til sælgeren efter Afbetalingslovens regler. Boet er ikke berettiget til at sælge tingene uden udtrykkelig tilslutning fra panthaverne eller afbetalingssælger, selvom salget er besluttet på en skiftesamling, til hvilken panthaveren eller afbetalingssælgeren har været indkaldt, men ikke givet møde. Et underhåndssalg uden panthaverens tilslutning har ikke præklusiv virkning. Panthaveren kan vælge mellem at hævde sin ret over for køberen eller at kræve erstatning for sit tab af boet. Boet har formentlig bevisbyrden for, at tingen ikke på en auktion ville have opnået et bud, der havde givet panthaveren

53. Sml. om svensk ret *Welamson*: Konkursrätt s. 368 ff.

54. Sml. GO s. 175. I praksis sker overdragelsen til skyldneren (eventuelt med hans families økonomiske bistand) ofte for vurderingssummen + 25 %. Denne praksis berøres næppe af, at det i offentligt skiftede dødsboer, hvor der er umyndige arvinger, efter afgørelsen i UfR 1968.871 ikke mere som hidtil vil kunne kræves, at udlæg til myndige arvinger sker til vurderingssummen + 25 %.

fuld dækning, jfr. UfR 1962.600. Har pantaveren tiltrådt, at et behæftet aktiv sælges under hånden, vil panteretten kun kunne bortfalde som udækket ved salget, hvis pantaveren udtrykkelig har givet samtykke hertil. Ellers må tiltrædelsen af salget anses betinget af, at pantefordringen dækkes. Efter Tinglysningslovens § 40 har salg fra et konkursbo af en fast ejendom altid, hvadenten salget sker ved tvangsauktion eller på anden måde, den virkning, at en ledig plads i prioritetsordenen tilfalder de efterstående pantavere, jfr. herved ovenfor s. 251.

KAPITEL 9

Anmeldelsen og prøvelsen af fordringerne

I. FORDRINGERNES ANMELDELSE

A. Kravene til anmeldelsen

I bekendtgørelsen om konkursen – eller i en senere særskilt bekendtgørelse – skal »alle og enhver, der har fordringer at gøre gældende mod boet«, opfordres til at indgive en skriftlig *anmeldelse* af fordringen til skifteretten ledsaget af de dokumenter, hvorpå kravet støttes. Anmeldelserne indføres i en særlig protokol, gældbogen, jfr. Konkurslovens § 86. Anmelderen har krav på, at modtagelsen af anmeldelsen anerkendes, f. eks. ved tilbagesendelse af en genpart af anmeldelsen med en påtegning fra skifteretten, jfr. Justitsministeriets skrivelse nr. 124 af 27. april 1889 og GO s. 237. *Konkursrekvirenten* vil i sin konkursbegæring have anført sit krav, og yderligere anmeldelse fra ham er derfor ikke nødvendig, jfr. UfR 1968.398H. Er et krav allerede anerkendt af boet, er anmeldelse ikke nødvendig, sml. UfR 1888.449H.

Anmeldelse er nødvendig, selvom fordringen må antages at være boet bekendt, f. eks. fordi fordringens eksistens fremgår af skyldnerens bogføring, og selvom boet efter Konkurslovens §§ 55 eller 84 har underrettet fordringshaveren om konkursen ved at sende ham et eksemplar af bekendtgørelsen om konkursen. En modsat almindelig regel om, at alle kendte fordringer uden videre tages i betragtning, ville være vanskelig at praktisere navnlig i tilfælde, hvor bogføringen ikke er ganske pålidelig, jfr. herved GO s. 235 f.¹

Også panterrettigheder og andre begrænsede tinglige rettigheder må anmeldes i boet for at sikre rettighedshaveren hans krav på dividende af en eventuel udækket del af kravet efter reglen i § 130.

1. Skiftesamlingen til fordringernes prøvelse kan formentlig godkende uanmeldte krav, hvor omstændighederne taler derfor, f. eks. hvor kravet tidligere er anmeldt under en forudgående forhandling om tvangsakkord, jfr. herved norsk Konkurslovs § 50, stk. 2, og om andre eksempler GO s. 236.

Vil anmelderen kræve renter af kravet, inkassoomkostninger eller privilegium, skal dette fremgå af anmeldelsen.² Indkaldelsen har imidlertid ikke præklusiv virkning, og kreditors krav må derfor så vidt muligt imødekommes, blot det rejses, inden boet optages til slutning, jfr. § 91.³ Efteranmeldelse af yderligere krav kan formentlig også ske, efter fordringen er prøvet og anerkendt som anmeldt, i hvert fald hvor kreditor først senere er blevet opmærksom på, at hans krav er større end oprindelig antaget, jfr. UfR 1928.22H note 1.⁴

B. Anmeldelsesfristen

Anmeldelsesfristen sættes i almindelighed til 6 uger regnet fra offentliggørelsen af indkaldelsen eller af den sidste af de offentlige indkaldelser, såfremt der har været flere, jfr. Konkurslovens §§ 84 og 85. Må skyldneren antages at have haft oversøiske forbindelser, skal varslet dog sættes til 4 måneder.⁵ Anmeldelsen af fordringen skal ske til skifteretten; men kurator og inkassator er pligtig til at viderebringe en anmeldelse, der sendes til ham, til retten. Anmeldelsen er formentlig rettidig, hvis den inden fristens udløb er kommet frem til kurator (inkassator) og af ham overgives til skifteretten.⁶

2. Ligeledes for svensk ret *Welamson*: Konkursrätt s. 553 om privilegium. Givet er, at panterrettigheder kan efteranmeldes, jfr. UfR 1914.279.
3. Kreditor kan således kræve procesrente efter Konkurslovens § 12, stk. 1, selvom kravet ikke er rejst straks i anmeldelsen, jfr. UfR 1911.543. Efter sådanne rentekrav er blevet stillet efter almindelige konkursfordringer, jfr. Konkurslovens § 35a, er krav på renter for tiden efter konkursdekretets afsigelse uden større betydning.
4. *Deuntzer*: Skifteret s. 471 og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 190 med note 10 antager, at udvidelse af anmeldelsen i almindelighed ikke kan ske, efter kravet er godkendt i boet.
5. Har skifteretten fastsat fristen til en kortere tid end 4 måneder, uagtet den måtte vide, at skyldneren kunne have oversøiske kreditorer, vil sådanne kreditorer, der melder sig inden 4 måneder, kunne kræve sig stillet, som om deres anmeldelse er rettidig. Er omgørelse af allerede trufne foranstaltninger nødvendig hertil, kan omgørelse kræves enten ved, at skifteretten selv omgør det passerede, eller ved appel, sml. om dødsboer Skiftelovens § 22, stk. 2.
6. Jfr. om anmeldelse af fordringer i dødsbo til skifterettens medhjælper UfR 1964.755.

C. Konkursproklama er ikke præklusivt

Indkaldelsen af fordringshaverne i et konkursbo har – i modsætning til proklama i dødsboer – ikke præklusiv virkning. Anmeldelser, der indløber til skifteretten efter fristens udløb, tages i betragtning, blot anmeldelsen er indkommet, inden boet er optaget til slutning, jfr. Konkurslovens § 91.⁷ Efteranmeldelse af renter og forhøjelse af anmeldte krav er omtalt ovenfor under A.

Er en første udlodning allerede sket, skal de efteranmeldte fordringer ved senere udlodninger så vidt muligt forlods gives så meget, at de kommer på linie med de øvrige fordringer, jfr. § 128. En særlig regel om prøvelse af de efteranmeldte fordringer er givet i § 92, som er omtalt nedenfor s. 294. Hvor Konkursloven kræver samtykke fra de anmeldte fordringshavere, jfr. f. eks. § 98, er også samtykke fra de efteranmeldte kreditorer nødvendigt. Den kreditor, der ikke rettidigt anmelder sit krav, mister således vel ikke sit krav, men har dog en usikker retsstilling. Ved optagelse af boet til slutning indtræder en faktisk præklusion, jfr. § 91, og så snart anmeldelsesfristen er udløbet, kan der disponeres over boet med samtykke af de anmeldte kreditorer. Så længe anmeldelsesfristen ikke er udløbet, skal skifteretten påse, at skiftesamlingen ikke træffer beslutninger, der ville stride imod endnu ikke anmeldte kreditorens interesser, jfr. § 64, stk. 2.

Indkommer anmeldelser, efter boet er optaget til slutning, er dog kreditors muligheder for at få dividende i boet ikke ganske udtømt. Kreditor kan ganske vist ikke kræve omgørelse af udlodningen eller ved appel opnå, at bobehandlingen genoptages og boopgørelsen ændres; men genoptages boet senere til fordeling af yderligere aktiver, vil også ikke hidtil anmeldte krav blive taget i betragtning, dersom kravene anmeldes i reassumptionsboet.⁸ Herved må imidlertid erindres, at skifteretten ikke skal og i praksis i almindelighed

7. Udsættelse af sagen angående et anmeldt krav, som bestrides af boet, må i princippet ske efter samme regler som i underretssager, jfr. *Hurwitz og Gomard*: Tvistemål s. 282 ff, men hensynet til boets afslutning kan eventuelt føre til, at reglerne administreres med noget større strenghed, hvor boet står foran optagelse. UfR 1966.526 nægter udsættelse til specificering og opgørelse af et krav, som kreditor havde haft rimelig anledning til at opklare tidligere.

8. Anderledes efter svensk praksis, jfr. *Welamson*: Konkursrätt s. 553 med note 4.

ikke udsteder ny indkaldelse af kreditorerne ved reassumptionen, jfr. Konkurslovens § 134.⁹

Erklæres et dødsbo konkurs efter reglen i Konkurslovens § 145, bevarer et allerede i medfør af Skifteloven udstedt proklama kun sin præklusive virkning efter denne lovs § 22, stk. 3, dersom anmeldelsesfristen er udløbet. Er fristen ikke udløbet på det tidspunkt, dødsboet erklæres konkurs, indtræder ingen præklusion; men fordringshaverne opfordres påny ved en indkaldelse efter Konkurslovens regler til at anmelde deres krav i boet.

D. Anmeldelsen træder i stedet for sagsanlæg

Fra det tidspunkt, konkursen er erklæret, kan krav mod boet ikke længere forfølges ved sagsanlæg ved de almindelige domstole, men kun ved anmeldelse til skifteretten.¹⁰ Kompetencen til at påkende krav mod boet går ved konkursen fra de almindelige domstole ved fallentens værneting – hjemting eller undtagelsesværneting – over til den skifteret, der behandler boet, jfr. Retsplejelovens § 672. Sager, der verserer ved de almindelige domstole ved konkursens begyndelse, kan dog behandles færdige ved disse, men således at boet også processuelt træder i fallentens sted, jfr. nærmere ovenfor s. 206–208. Sager, der er henlagt under specialretter, må også i konkurs behandles af disse retter. En sag om ophævelse af boets lejemål må således anlægges mod boet ved boligretten.

De retsvirkninger, der i almindelige retssager er knyttet til sagens anlæg (eller tingfæstning), indtræder ved fordringer eller krav, som rejses mod et bo, der behandles af skifteretten, ved anmeldelsen af kravet, jfr. Konkurslovens § 12. Fra modtagelsen af anmeldelsen

9. Skifteretten har ikke pligt til, men er næppe heller afskåret fra i tiden mellem boets slutning og genoptagelse af boet at modtage fordringsanmeldelser, f. eks. i tilfælde, hvor reassumptionen må ventes til deling af en kapital efter en rentenydelses bortfald. Sml. om dødsboer udlagt for begravelsesomkostninger *Erik Hastrup* i J 1955.415 og retsafgørelser anført i *Gomard*: Skifteloven s. 104 f.

10. Kravet kan dog gøres gældende som modkrav til kompensation under en sag ved de almindelige domstole, som boet har anlagt eller er indtrådt i, jfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 299 note 2. En forkastelse af modkravet vil efter omstændighederne forhindre, at kravet senere kan anmeldes i boet, jfr. UfR 1966.526 og *Hurwitz og Gomard*: Tvistemål s. 365.

løber således en almindelig procesrente på 5 % p. a. efter de nærmere regler i Gældsbrevslovens § 62, men dette har, efter rentekravs placering bag efter almindelige fordringer, jfr. lov nr. 332 af 18. juni 1969, ringe praktisk betydning.¹¹

Anmeldelsen *afbryder* ligeledes *forældelse*. Anmeldelsen afbryder med virkning *i forhold til boet* både den femårige forældelse efter loven af 22. december 1908 og den tyvcårige forældelse efter Danske Lov 5-14-4. Forældelsen afbrydes, selvom fordringen ikke bliver prøvet i boet, fordi der intet bliver at udlodde til de simple kreditorer, eller boet ikke sluttet ved udlodning. At forældelsen er afbrudt kan få betydning ved reassumption af boet. I forhold til skyldneren personlig afbryder anmeldelsen kun forældelsen *efter Danske Lov 5-14-4*, dersom der ved anmeldelsen og dens behandling i boet er givet en påmindelse til skyldneren, jfr. UfR 1943.1027 med note 1 og *Ussing: Almindelig del* s. 397. Anmeldelsen afbryder forældelsen *efter loven af 1908* også over for skyldneren. Den retsforfølgning, der indledes ved anmeldelsen, er ganske vist direkte rettet mod boet og ikke mod skyldneren; men sålænge konkursen varer, er anmeldelse i boet den adækvate form for retsforfølgning af kravet, og også skyldneren har adgang til at fremsætte indsigelser mod de anmeldte fordringer.¹² En udtalelse i præmisserne i UfR 1956.868 antager, at forældelse efter loven af 1908 ikke kan løbe ej heller over for skyldneren personlig, sålænge »... rådheden over boet . . . er frataget« skyldneren. Afbrydelsen af den 5-årige forældelse er ikke betinget af, at fordringen bliver prøvet i boet.¹³

11. Renten regnes fra fordragens anmeldelse til udlodningens dato. Kunne kreditor på andet grundlag kræve rente fra et tidligere tidspunkt eller en højere rente, betager konkursen ham ikke retten dertil, jfr. Konkurslovens § 12, stk. 2, og ovenfor s. 166. *Reassumeres senere boet*, beregnes også rente for tiden fra boets slutning til udlodningen i reassumptionsboet, jfr. UfR 1916.480. *Sagsøges fallenten* efter konkursen til betaling af kreditors resttilgodehavende, er han formentlig kun pligtig til at svare procesrente fra sagsanlægget, jfr. UfR 1894.1301.

12. Jfr. herved UfR 1952.234 og 1935.253H samt Betænkning om forældelse, nr. 174 af 1957, s. 33. Anderledes *Lassen: Almindelig del* s. 867 med note 156, der føler sig bundet af, at anmeldelsen i boet jo ikke er »noget retsligt skridt mod fallenten personlig«.

13. At afbrydelsen skulle være betinget af anerkendelse i boet, som antydtes af *Ussing: Almindelig del* s. 410 i tilslutning til *Bloch* i UfR 1934B.15 f, kan næppe antages. Godkendes fordringen ikke, eller forkastes den ved

Overfor skyldneren løber en ny femårig forældelse fra boets slutning, jfr. UfR 1935.253H.¹⁴ Kreditorernes anerkendelse af fordringen på skiftesamlingen til fordringernes prøvelse eller en anden skiftesamling binder ikke skyldneren, jfr. UfR 1912.1007 og 1935.253H.¹⁵ Heller ikke godkendelse af fordringen ved skifterettens dom er i almindelighed i forhold til skyldneren et særligt retsgrundlag, der udelukker femårig forældelse over for denne, jfr. § 1, stk. 2, i loven af 1908. Domme afsagt af skifteretten om fordring og krav i medfør af Retsplejelovens § 672 har ikke retskraft over for fallenten, medmindre denne har været part i tvisten for skifteretten, jfr. ovenfor s. 35. Femårig forældelse af kravet mod skyldneren er udelukket, hvis denne selv, f. eks. ved underskrift på fordringslisten, har afgivet en klar godkendelse af fordringerne, jfr. nedenfor under II, eller han selv har fremsat indsigelse mod fordringen, og denne indsigelse er forkastet ved skifterettens dom, jfr. nærmere nedenfor under II.

II. FORDRINGERNES PRØVELSE

Skifteretten indfører de indkomne anmeldelser i en særlig protokol, gældbogen. Både kreditorerne, skyldneren og kurator har adgang til på skifterettens kontor at efterse gældbogen og selve anmeldelserne, jfr. Konkurslovens § 86.

skifterettens dom, er afbrydelsen efter § 2 in fine i loven af 1908 dog betinget af, at retsforfølgningen uden uforholdent ophold fortsættes mod skyldneren personlig. Dette gælder vistnok også, hvor fordringen ikke prøves, fordi boets midler helt medgår til dækning af massegæld og privilegeret gæld, jfr. herved note 2 til UfR 1966.13H, der fremhæver, at dommen ikke tog stilling til dette spørgsmål.

14. Forældelse løber fra slutningen af boet og ikke først fra det senere tidspunkt, da fristen (4 uger) for at anke den sluttede konkursbehandling udløber, jfr. Retsplejelovens § 673, stk. 2, og UfR 1966.13H. Udbetaling af dividenden må dog afvente ankefristens udløb, jfr. Konkurslovens § 127, men udbetalingen er ikke en anerkendelse af gælden fra skyldneren, der afbryder forældelsen over for denne, jfr. UfR 1947.375. Reassumeres boet, løber den nye forældelsesfrist fra hovedboets slutning og uden suspension, dersom der i reassumptionsboet alene foretages efterudlodning af enkelte aktiver, jfr. UfR 1956.868. Sker derimod en fuldstændig genoptagelse af bobehandlingen, afbrydes forældelsen påny og en ny frist løber.
15. Det samme antages om en frivillig likvidation i UfR 1947.375.

Efter anmeldelsesfristen er udløbet, overgives anmeldelserne til kurator, der udarbejder en oversigt over de anmeldte fordringer til- lige med en indstilling til skiftesamlingen om godkendelse eller for- kastelse af de enkelte krav, eftersom kurator anser kravene for berettigede eller ej. Anser kurator et krav for helt eller delvis beret- tigt, skal han i sin indstilling også udtale sig om, hvorvidt kravet må antages at være et simpelt eller privilegeret krav. Panterettig- heder, der hviler på boets ejendele, optages også i oversigten, endog selvom de ikke er anmeldt i boet. En panthavers eventuelle krav på at få dividende af den del af hans krav, der ikke dækkes af pantets værdi, jfr. § 130, er ligesom andre fordringer afhængig af, at en personlig fordring består og anmeldes, inden boet optages til slut- ning. Selve panteretten er boet derimod ikke beføjet til at se bort fra, selvom anmeldelse ikke sker, jfr. UfR 1917.294.

Fortegnelsen over fordringerne med kurators indstilling til skifte- samlingen henlægges til eftersyn på skifterettens kontor senest tre uger inden den skiftesamling, hvori fordringerne skal prøves, og meddelelsen om, at fordringsfortegnelsen på denne måde er tilgæn- gelig, indtages i almindelighed i den almindelige bekendtgørelse om konkursen, hvori også indkaldelsen til skiftesamlingen til fordrin- gernes prøvelse er optaget.

Efter treugersfristens udløb på det tidspunkt, som er angivet i indkaldelsen af kreditorerne, afholdes en skiftesamling til fordrin- gernes prøvelse, jfr. Konkurslovens § 84. Både enhver kreditor og skyldneren er beføjet til at gøre indsigelse mod kurators indstilling, ligesom anmelderen, dersom fordringen ikke indstilles til godken- delse som anmeldt, kan rejse indsigelse. Den, der har rejst indsi- gelsen, kan kræve, at sagen procederes for skifteretten og afgøres ved skifterettens dom. Proceduren for skifteretten skal efter reglen i § 672 ske efter reglerne om underretsbehandling. Skifteretten mægler forlig mellem parterne i overensstemmelse med reglerne i Retsplejelovens §§ 268–270, jfr. Konkurslovens § 88, stk. 1 in fine. Stilling som parter under sagen har såvel den eller de, der har gjort indsigelse, som anmelderen og boet. Ankebeføjelse har desuden enhver kreditor i boet, jfr. Konkurslovens § 95. Af Rets- plejelovens §§ 429, stk. 2, og 433, stk. 2, følger, at skifteretten har vejledningspligt, dersom parterne ikke møder ved advokat, jfr. UfR 1948.598, og at retten er pligtig til på begæring at overtage afhøringerne for parterne. Medens i almindelighed enhver uberygtet

person, der er fyldt 18 år, kan møde som fuldmægtig under skiftebehandling, må parterne under proceduren for skifteretten enten møde selv eller lade sig repræsentere af personer, der kan optræde som procesfuldmægtige (rettergangsfuldmægtige), jfr. Retsplejelovens §§ 260, stk. 5 og 261.

Konkursloven foreskriver kun, at kurators indstilling skal fremlægges til eftersyn og offentlig indkaldelse udstedes til skiftesamlingen, men stiller ikke krav om, at kurator skal give særlig underretning til de anmeldere, hvis krav ikke indstilles til godkendelse som anmeldt, hvadenten indstillingen går ud på, at kravet ikke kan anerkendes uden nærmere dokumentation, eller på at kravet forkastes. Sådan underretning bør imidlertid gives og gives i praksis ofte, jfr. GO s. 238; men anmelderen har ikke krav på særlig meddelelse om indsigelsen. Et krav om særlig underretning om den afvisende indstilling ved siden af de almindelige indkaldelser er ej heller indeholdt i Retsplejelovens regler om konkursprocessen. §§ 672, jfr. 660 siger blot, at behandlingsmåden af skiftetvister er den samme som i (andre) underretssager. Bestemmelserne foreskriver ikke en præcisering af krav og indsigelser i en skriftveksling eller lignende.

Fremkommer ingen indsigelse mod indstillingen, er denne, hvad enten den går ud på godkendelse eller afvisning af kravet, tiltrådt.¹⁶ Skifterettens tiltrædelse af skiftesamlingens bestemmelse sker, når anmelderen ikke er mødt eller ikke rejser indsigelse, uformelt ved beslutning. Skiftesamlingens anerkendelse af kurators indstilling er endelig og kan ikke senere tilsidesættes, heller ikke ved anke, jfr. § 89 samt UfR 1931.74H.¹⁷ Ændring ved *anke* forudsætter en fejl ved behandlingen, eller at en indsigelse mod indstillingen er fremsat og kravet påkendt af skifteretten, jfr. herved UfR 1955.967 og 1961.636. At anmelderen ikke har fået underretning om, at hans fordring er indstillet til forkastelse, og (derfor) ikke er mødt på skiftesamlingen, giver ham således ikke grundlag for at anke og

16. Den tidligere regel i § 89, sidste punktum om privilegiet for skatter og afgifter er ophævet ved lov nr. 332 af 18. juni 1969.

17. Anerkendelsen kan omgøres, dersom anmeldelsen har indeholdt urigtige oplysninger eller har været vildledende. Åbenbare fejltagelser kan formentlig også rettes inden for en vis kortere tid efter anerkendelsen, jfr. UfR 1964.536.

øjheller krav på genoptagelse af prøvelsen.¹⁸ Genoptagelsen kan kun ske, såfremt skiftesamlingen beslutter dette som en imødekommenhed over for anmelderen.¹⁹

Går kurators indstilling ud på, at fordringen godkendes som anmeldt, men fremsættes indsigelse mod fordringen på skiftesamlingen af en anden kreditor eller af skyldneren, må skifteretten mægle forlig, og hvis enighed ikke kan opnås, afsige dom om kravet. Er anmelderen ikke mødt eller kan sagen af andre grunde ikke afgøres straks, må sagen udsættes til domsforhandling (til procedure) i et senere møde. Udebliver anmelderen fra domsforhandlingen, afvises hans krav, jfr. Retsplejelovens § 363.

Hver enkelt kreditor og skyldneren har adgang til at fremsætte indsigelser mod de anmeldte fordringer og krav og kan æske skifterettens afgørelse efter Retsplejelovens § 672. Hverken skyldneren eller enkelte kreditorer kan dog afskære boet fra at indgå forlig med anmelderen, sml. Konkurslovens § 75, stk. 1, nr. 2.

Skyldneren kan på egen hånd anke skifterettens dom, jfr. UfR 1955.607; men en dom i en sådan sag er kun bindende for skyldneren personlig, ikke for boet. Omvendt er skyldneren kun bundet af fordringernes anerkendelse i boet, dersom også han har godkendt kravene, f. eks. ved at underskrive fordringsfortegnelsen.²⁰ Skyldneren bindes næppe ved passivitet, blot fordi han har været til stede i skiftesamlingen uden at rejse indsigelse mod fordringerne.

Krav, som er stillet efter de almindelige fordringer i henhold til Konkurslovens § 35a eller til vedkommende kreditors tilbagemær-

18. Jfr. UfR 1904B.140H og 1930.342 med note 1. *Jarner* gør herimod i UfR 1925B.273–276 gældende, at en uformel tiltrædelse af fordringen ikke er til hinder for, at skifteretten senere under bobehandlingen tager spørgsmålet op, og at skifteretten ikke uden forkyndelse af indsigelsen for anmelderen er beføjet til at træffe en bindende afgørelse, jfr. også *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 307. Fordringshavere, der er bosat i de andre nordiske lande, har krav på underretning om indsigelser mod deres anmeldelser, jfr. anordning nr. 250 af 1. september 1934 § 2, stk. 2, 2. pkt.

19. Konkurslovens § 64, stk. 3, er næppe til hinder for en flertalsbeslutning herom.

20. Ved skyldnerens godkendelse af fordringerne afbrydes forældelse også over for ham, og underskrift på fordringsfortegnelsen udelukker femårig forældelse, jfr. loven af 22. december 1908 § 1, stk. 2, og ovenfor s. 289–290.

delseserklæring, skal ikke prøves, hvis der efter boets tilstand intet vil udkomme til deres dækning. Indeholder boet alene dækning til massekreditorer og de privilegerede kreditorer, kan prøvelsen begrænses til de fordringer, der vil kunne få del i udlodningen. Prøvelse af den øvrige gæld er hensigtsløs, da disse kreditorer jo dog ikke kan få nogen dækning af midlerne i boet.

Fordringer, der først er anmeldt efter fristens udløb, men inden boet er optaget til slutning, prøves på en senere skiftesamling, jfr. § 92. Som sådanne *efteranmeldte fordringer* behandles også udvidelse af rettidige anmeldelser, som er foretaget efter fristens udløb.²¹

Kurators oversigt over og indstilling om de anmeldte fordringer skal også indeholde en *indstilling om anlæg af afkræftelsessag*, hvis kurator mener, sådan sag bør rejses, jfr. Konkurslovens § 87 (»de afkræftelser, som boet skønnes at have grund til at søge iværksætte«). Der er dog intet i vejen for, at kurator allerede inden fordringernes prøvelse kan rejse afkræftelsessag, jfr. § 75, stk. 1, nr. 6; men er sag endnu ikke anlagt ved skiftesamlingen, og angår den mulige afkræftelse en fordring, der skal prøves på denne skiftesamling, bør spørgsmålet, om afkræftelsessag skal rejses, afgøres på skiftesamlingen eller snarest muligt derefter; thi efter Konkurslovens § 30 falder adgangen til at anlægge sådan sag bort fire uger efter afholdelsen af den skiftesamling, hvori prøvelse af vedkommende fordring har fundet sted, jfr. ovenfor s. 247.

III. MASSEKREDITORERNES KRAV

Massekrav er stillet anderledes end konkursfordringerne. Massegælden er boets egen gæld, og udgangspunktet er, at massekreditor er stillet over for boet ligesom kreditorer iøvrigt over for deres debitorer. Helt opretholdes denne hovedregel dog ikke.

Boet skal opfylde massekrav, selvom kravet ikke gøres gældende ved anmeldelse i boet. Massekrav skal såvidt muligt dækkes efterhånden, som de forfalder. Boet er dog ikke pligtig til at fyldestgøre kravet straks, dersom boet for at gøre det måtte bruge nødvendige likvide midler eller foretage en forhastet realisation af aktiverne, jfr. UfR 1877.1123. Sluttes boet ved en fejltagelse, uden massegælden er betalt, kan vedkommende kreditor anke og kræve boopgørelsen ændret eller – efter ankefristen er udløbet – kræve erstatning af

21. Se om udvidelse af en allerede indgivet anmeldelse ovenfor s. 286.

kurator og skifteretten, sml. om en konkurskreditor UfR 1960.636.

Medtages massekrav ved fordringernes prøvelse, og nægtes kravet i kreditors fravær godkendelse, kan massekreditoren dog forlange kravet opfyldt af boet, jfr. VLT 1953.116. Konkurslovens § 89 omfatter ikke massekrav. Anmeldelse af et massekrav som konkursfordring i boet kan dog efter omstændighederne indebære et afkald på at gøre kravet gældende som massekrav i alt fald efter boets optagelse til slutning; men hvor der ikke er grundlag for at antage, at et sådant afkald er givet, afskærer reglen i § 91 om den faktiske præklusion ved boets optagelse til slutning ikke massekreditor fra at kræve fyldestgørelse forud for konkursgælden ved omgørelse af boopgørelsen eller ved anke, anderledes måske UfR 1968.925.

Kan en kreditor og boet ikke opnå enighed om anerkendelse af kravet som massekrav eller om kravets størrelse, kan kreditor kræve tvisten afgjort af skifteretten ved dom i medfør af Retsplejelovens § 672, jfr. VLT 1953.116. I hvert fald massekreditorer, hvis krav hviler på en aftale, som boet har indgået, kan vistnok i stedet for at anmelde deres krav for skifteretten og om fornødent kræve dom efter § 672 anlægge sag mod boet ved de almindelige domstole, underret eller landsret, jfr. UfR 1955.1009H. Massekreditor har formentlig en *valgfrihed*, således at han, dersom hans krav modsiges, *enten* kan forandre skifterettens dom efter reglen i Retsplejelovens § 672 *eller* anlægge sag mod boet ved de almindelige domstole.²² Vælger massekreditor at hævde sit krav ved skifteretten, må dommeren (dommerfuldmægtigen) vige sit sæde som inhabil, dersom godkendelse af kravet vil kunne medføre erstatningsansvar for skifteretten eller dog indebære en vis kritik af dens handlemåde, jfr. Retsplejelovens §§ 60, stk. 1, nr. 1, og 62. Inhabiliteten eller muligheden for inhabilitet kan derimod ikke begrundes, at skifteretten som sådan anses for inkompetent.²³ I en række domme afsagt før Retsplejeloven er dog sager om sådanne

22. Jfr. *Harbou* i anmeldelsen af 1. udgave i UfR 1966B.228 og Kommenteret Retsplejelov s. 688.

23. Herimod dog UfR 1939.653, der antog, at skifteretten i et dødsbo var afskåret fra at træffe afgørelse i en sag, hvorunder trediemand, der havde købt afdødes forretning af boet, krævede erstatning af dette, fordi nogle reoler, som stod i forretningen, viste sig ikke at have tilhørt afdøde. Afgørende for dommen er måske, at skiftedommeren i denne sag

massekrav blevet afvist fra de almindelige domstole under henvisning til skifterettens kompetence, jfr. UfR 1890.372H, 1908.498 og 1912.484, uagtet lovgrundlaget dengang – Konkurslovens § 93 – ikke afveg fra lovgrundlaget nu – Retsplejelovens § 672 – på en måde, der kan begrunde forskelle i kompetenceordningen.²⁴

I Norge har massekreditorerne, som her også antaget for dansk ret, valgt mellem at gå til skifteretten og de almindelige domstole. Efter den norske Konkurslovs § 89 (og den norske Skiftelovs § 104) kan enhver massekreditor *vælge* mellem at indbringe sit krav for skifteretten eller for de almindelige domstole.²⁵

Som anført foran s. 180 må formentlig også de i Konkurslovens § 32 omhandlede krav fra en forudgående tvangsakkordforhandling behandles som massekrav.²⁶

IV. SEPARATISTKRAV OG PANTERETTIGHEDER, DER IKKE ER SEPARATISTKRAV

Ting, der åbenbart tilhører trediemand, f. eks. lånte arbejdsredskaber, kan kurator uden videre udlevere til den berettigede; men er kravets rigtighed ikke ganske utvivlsom, er kurator ikke berettiget til at udlevere tingen end ikke med tilslutning fra kreditorudvalget, jfr. Konkurslovens § 75, nr. 1. Spørgsmålet, om kravet kan anerkendes af boet, må forelægges på en skiftesamling, f. eks. skiftesamlingen til fordringernes prøvelse, jfr. UfR 1944.655.

Skifteretten er kompetent til at påkende krav, der gøres gældende

ville være inhabil, jfr. herved *Harbou*: Dødsbo og fællesbo s. 280. Skiftedommeren er formentlig inhabil, uanset om kritikken direkte er rettet mod en fuldmægtig ved embedet, cfr. dog *Harbou* i UfR 1966B.229. Dommeren har jo en vis tilsynspligt. – Se iverigt om kompetencen til at pådømme massekrav, *Deuntzer*: Skifteret s. 772 ff, navnlig s. 778, og *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 299.

24. I UfR 1955.1009H synes rettens kompetence ganske vist ikke at være blevet bestridt; men den saglige kompetence påses ex officio. Nogle af de citerede ældre afgørelser angår dødsboer, se herved Retsplejelovens § 660 og Skiftelovens §§ 36 og 39.
25. Efter svensk ret forfølges massekrav ved de almindelige domstole, se *Welamson*: Konkursrätt s. 651 ff.
26. Forinden udbetaling må man dog være opmærksom på, at disse massekrav ikke kan gå foran panterettigheder efter Konkurslovens § 38.

mod boet som separatistkrav, f. eks. krav om udlevering af ejendele i boets besiddelse støttet på, at ejendelene tilhører den, der rejser kravet, jfr. UfR 1951.749 med note 1.²⁷ Skifteretten kan også afgøre, om en anmelder for sin fordring er sikret ved en ret, der er forbundet med separatiststilling, f. eks. tilbageholdsret, jfr. UfR 1965.346 med note 1.

Ovenfor s. 295 f er antaget, at massekreditorer har en valgret, således at de enten kan hævde deres krav ved skifteretten eller anlægge sag mod boet ved de almindelige domstole. Også separatisterne må antages at have *valgret* mellem at søge deres krav gennemført ved anmeldelse til skifteretten eller ved sag mod boet for de almindelige domstole. Massekreditorer og separatister må i denne henseende behandles ens.²⁸ Den ovenfor nævnte bestemmelse i den norske Konkurslovs § 89 omfatter da også både massekreditorer og separatister. *Separatistkrav, der er nært forbundet med en anmeldt fordring*, må dog altid fremsættes for skifteretten, jfr. UfR 1965.346 om tilbageholdsret for en anmeldt fordring. Kompetencen til at tage stilling til fordringen bør ikke skilles fra kompetencen til at træffe afgørelse om tilbageholdsretten, sml. om dødsboer Skiftelovens § 36. Knytter separatistretten sig derimod ikke til en anmeldt fordring, kan indehaveren af kravet vistnok vælge at anlægge sag mod boet ved de almindelige domstole.

De almindelige domstole er kompetente til at pådømme *boets krav mod trediemand*. Dette gælder også, hvor kravet går ud på tilbagegivelse af en sikkerhedsstillelse, selv om et sådant krav havde hørt under skifteretten, dersom trediemand havde anmeldt sin eventuelle tilknyttede fordring i boet, jfr. UfR 1913.136H. Har trediemand anmeldt sin fordring, hører også den tilknyttede sikkerhedsret under skifterettens kompetence, jfr. UfR 1965.346.

Indehaveren af separatistkrav over ting i boets besiddelse er i almindelighed interesseret i at give boet meddelelse om sit krav for at undgå, at boet disponerer over tingene; men separatistkrav skal ikke anmeldes i boet. Boet kan ikke bortse fra krav af denne beskaffen-

27. Har en separatist gjort sit krav gældende ved anmeldelse i boet, kan boet ikke vælge at anlægge anerkendelsessøgsmål mod separatisten ved de almindelige domstole. Dette gælder også, hvor parterne er enedes om at realisere tingene og deponere beløbet, til striden er afgjort, jfr. UfR 1965.346.

28. Cfr. dog *Harbou* i UfR 1966B.229.

hed, selvom anmeldelse ikke er indkommet eller kravet på anden måde, f. eks. sagsanlæg ved de almindelige domstole, er gjort gældende mod boet på det tidspunkt, dette optages til slutning. Separatisten kan hævde sin ret over for boet, selvom hans krav har været behandlet på skiftesamlingen til fordringernes prøvelse, og kurators indstilling om kravets forkastelse ikke har mødt modsigelser. Reglen i Konkurslovens § 89 gælder hverken om massekrav eller om separatistkrav. Bestrider boet, at kravet er et separatistkrav, må skifteretten (eller under anke landsretten) først tage stilling til, om kravet – om det består – overhovedet er et separatistkrav. Kommer retten til, at kravet ikke har separatiststilling, er § 89 til hinder for at gøre det gældende mod boet.

Er boet sluttet, uden separatistkravet har været behandlet, eller er kravet forkastet, kan separatisten, for så vidt ankefristen ikke er udløbet, anke den afsluttede bobehandling til landsretten, jfr. Retsplejelovens § 673, stk. 2, og UfR 1955.837.

Boet er ikke berettiget til at realisere ting, hvorover der findes separatistrettigheder, uden separatistens samtykke. Har boet, fordi det ikke kendte eller ikke ville anerkende separatistens ret, dog solgt tingen, kan separatistkravet i almindelighed hævdes over for den, der har erhvervet tingen fra boet. Selvom tingene er videre-solgt ved offentlig auktion, kan et separatistkrav f. eks. ret ifølge et ejendomsforbehold i almindelighed gøres gældende mod en køber i god tro.²⁹ Separatisten kan kræve erstatning af boet, hvis boet har kendt eller burde have været opmærksom på hans ret, jfr. herved UfR 1962.600 og ovenfor s. 283 f. Har boet været i god tro og vindicerer separatisten ikke tingene, kan han afkræve boet salgsprøvet med fradrag af realisationsomkostningerne.

Panterettigheder, der ikke er separatistkrav, skal boet ligeledes respektere, selvom kravene ikke anmeldes. Reglerne i Konkurslovens §§ 89 og 91 finder derfor heller ikke anvendelse på sådanne krav. Selvom det anerkendes, at de almindelige domstole iøvrigt er kompetente til at påkende massekrav og separatistkrav, er disse domstole dog ikke kompetente til at påkende pantesikrede krav, der ikke er forbundet med separatiststilling. Pantesikkerheden og pantefordringen må bedømmes under et af skifteretten.

29. Jfr. herved *Gomard*: Fogedret s. 178 og Betænkning om eksstinktiv erhvervelse af løsøre, nr. 370 af 1964, s. 88.

KAPITEL 10

Opgørelse, udlodning og slutning

I. SLUTNING VED UDLODNING

A. Optagelsen til slutning

Efter alle anmeldte fordringer er prøvet, og boets aktiver er realiseret, optager skifteretten boet til endelig udlodning og slutning, jfr. Konkurslovens § 133, og kurator går i gang med at udarbejde udkast til afsluttende regnskab og udlodning. Fordringer, der anmeldes efter optagelsen til slutning, medtages ikke i udkastet, jfr. Konkurslovens § 91. Har der været tvister i boet, som er afgjort ved skifterettens dom eller kendelse, må optagelsen til slutning vente, til appelfristen er udløbet, og hvis appel er iværksat, til appelsagen er afgjort, jfr. Retsplejelovens §§ 673 og 674 samt Konkurslovens § 94. Ved optagelsen af boet skabes således et fast grundlag for udlodningen, jfr. dog ovenfor s. 294 ff om massekrav og separatistkrav.

I praksis udarbejdes undertiden udkast til regnskab og udlodning, uden boet først formelt er optaget til slutning. Følges denne fremgangsmåde, skydes tidspunktet for den faktiske præklusions indtræden helt frem til boets slutning. I så fald vil et efteranmeldt krav, der må godkendes, nødvendiggøre omarbejdelse af det færdige udkast til regnskab og udlodning.

Undertiden udarbejdes det afsluttende regnskab og den egentlige udlodning hver for sig, således at udlodningen først beregnes, når regnskabet efter optagelsen af boet til slutning er stadfæstet, og størrelsen af det beløb, der skal fordeles, dermed ligger fast.¹ Herefter opnås, at en rettelse i regnskabet ikke nødvendiggør ændringer i udlodningen. Den faktiske præklusion indtræder også her ved optagelsen af boet til slutning.

1. Denne fremgangsmåde benyttes i Sø- og Handelsretten i København.

B. Stadfæstelse af udkastet til udlodning

Udkast til regnskab og udlodning fremlægges til eftersyn i skifteretten i 14 dage. En bekendtgørelse om, at udkastet således er tilgængeligt i skifteretten, indrykkes i Statstidende. Selv om udkastet godkendes af alle anmeldte kreditorer og af skyldneren – en situation der ikke ofte forekommer i praksis – kan boet ikke sluttet før ankefristens udløb, da også separatister, som ikke har anmeldt krav i boet, og som ikke er bostyrelsen bekendt, vil kunne anke regnskab og udlodning. Efter 14-dages fristens udløb træffer skifteretten afgørelse vedrørende de indsigelser og bemærkninger til udkastet, som måtte være fremkommet, og bestemmer, om udkastet kan stadfæstes eller må omgøres, jfr. § 126. En indsigelse mod udkastet kan f. eks. gå ud på, at ikke alle aktiver, som kan inddrages i boet er realiseret og taget til indtægt, eller på at en anerkendt fordring er glemt eller ikke medtaget i boopgørelsen med det anerkendte beløb. Er indsigelsen berettiget, kan regnskab og udlodning kræves rettet.

Indsigelser mod de godkendte krav, som kunne være fremsat på skiftesamlingen til fordringernes prøvelse, kan ikke senere gøres til genstand for prøvelse i boet, jfr. § 89. Denne spærreregel kan ikke omgås ved at formulere indsigelsen som en indsigelse mod regnskabet. Ej heller kan skyldneren ved at gøre indsigelse mod regnskabet opnå at få skifterettens afgørelse af spørgsmål, som skyldneren ikke tidligere under boets behandling kunne kræve påkendt af retten, f. eks. et krav om inddragelse under boet af et aktiv i trediemands besiddelse, jfr. ovenfor s. 278.

Efter at udkastet er stadfæstet og fremlagt i en skiftesamling, kan rettelse af udlodningen – bortset fra skrivefejl, jfr. Retsplejeloens § 221 – kun ske ved anke, jfr. herved UfR 1961.636.

Ved fremlæggelsen af det stadfæstede udkast, er boet sluttet, jfr. UfR 1966.13H. Dividenderne i henhold til den stadfæstede udlodning må dog først udbetales, når fristen for anke af den sluttede bobehandling er udløbet, uden at anke er sket, jfr. Konkurslovens § 127. Ankefristen er 4 uger og regnes fra boets slutning, d. v. s. fra den skiftesamling, hvor udlodningen er godkendt af alle og straks stadfæstet, eller den senere skiftesamling, hvor den stadfæstede udlodning er fremlagt, jfr. Konkurslovens § 126 og Retsplejeloens § 674. Ankes den sluttede konkursbehandling, inden den ordinære ankefrist er udløbet, afgør skifteretten, hvorvidt ud-

betalingerne til kreditorerne helt eller delvis skal afvente ankens udfald. Opsættelse er nødvendig i det omfang, anken kan ændre udlodningen, jfr. §§ 124 og 127.

C. Foreløbige udlodninger

Massekreditorernes krav bør så vidt muligt opfyldes til forfaldstid, og efter Konkurslovens § 124 bør de *privilegerede kreditorer* fyldestgøres snarest muligt, efter deres fordringer er prøvet, dersom boet indeholder tilstrækkelige midler.

Til de simple kreditorer kan skifteretten i stedet for at udlodde alle boets midler på én gang foretage foreløbige (partielle) udlodninger. Efter § 124 bør der foretages en foreløbig udlodning, hver gang boet har samlet disponible midler til at udbetale en dividende på 10 % af den anmeldte, ikke privilegerede gæld. I praksis er det dog almindeligt, også i boer hvor dividenden overstiger 10 %, at fordele alle midler til de almindelige kreditorer ved én endelig udlodning, jfr. GO s. 240.

En foreløbig udlodning foretages på samme måde som en endelig udlodning ved fremlæggelse af udkast til udlodning til eftersyn i skifteretten, jfr. Konkurslovens §§ 125 og 126. Enhver udlodning forudsætter, at anmeldelsesfristen er udløbet og fordringerne prøvet. Efter § 128 tages ved foreløbige udlodninger kun hensyn til de fordringer, som var prøvet på den tid, da beslutning om at foretage den foreløbige udlodning blev truffet. Kreditorer, hvis fordringer er anmeldt for sent og derfor først prøves senere, skal ved senere foreløbige udlodninger eller ved den endelige udlodning om muligt forlods have udbetalt så meget som svarer til, hvad de fordringshavere, der har anmeldt deres krav rettidigt, har fået. Kreditorer, der har anmeldt deres fordring for sent og derfor ikke er taget i betragtning ved en foreløbig udlodning, kan ikke opnå ændring af den foreløbige udlodning ved anke, og ved senere udlodninger kan der ikke rejses indsigelser mod afgørelser, der er truffet ved en tidligere foreløbig udlodning. Sådanne spørgsmål kan ikke tages op påny, hverken ved skifteretten eller ved appel, jfr. Konkurslovens § 129 og UfR 1928.22H.

D. Uforfaldne krav

Ved udlodningerne gives både dividende til forfaldne og ikke-forfaldne fordringer. Boet er beføjet til at opfylde alle krav, der skal

fyldestgøres af konkursmassen, uanset frigørelsestiden – bortset fra konkursen – ikke ville være indtrådt, jfr. Konkurslovens § 14 og ovenfor s. 171 f. I de fordringer, der ikke er forfaldne, og som bærer en lavere rente end 4 %, fradrages dog en mellemrente, jfr. § 131 og ovenfor s. 171. Da der ikke mere beregnes rente under konkursen af ellers rentebærende fordringer, vil det nok være rigtigst nu at beregne mellemrente for tiden fra konkursdekretets afsigelse til fordringens normale forfaldstid. Kan dividenden på grund af en uafgjort tvist eller andre omstændigheder ikke udbetales, indsættes beløbet i bank eller sparekasse, og renten lægges til udlægget, jfr. § 132 og om foreløbige udlodninger § 125, 3. pkt.

E. Særligt sikrede krav

1. Pant stillet af skyldneren.

Panthavere og andre særlig sikrede kreditorer har krav på andel i udlodningen af den almindelige konkursmasse, dersom de tillige har en personlig fordring mod skyldneren og har anmeldt denne fordring i boet. Tilhører pantet skyldneren, kan panthavere kun få udlæg for den del af hans fordring, som ikke dækkes af pantet.² Denne grundsætning gælder ikke alene panthavere, som skal fyldestgøres gennem bobehandlingen, men også panthavere, der er separatister, f. eks. en håndpanthaver eller en udlægshaver, og andre separatister, f. eks. en afbetalingssælger eller en person, hvis krav er sikret ved tilbageholdsret.³ Også sådanne kreditorer kan i boet kun få dividende af deres udækkede restkrav, jfr. UfR 1936.653 og 1934.134. En panthaver er for den del af sin fordring, der ikke dækkes af pantets værdi, ikke bedre stillet end andre fordringshavere. Pantsætningen giver ham ikke en forhøjet anmeldelsesret for dette restkrav.⁴ Sker udlodningen, som det er almindeligt i

2. Kan pantet ikke dække både hovedstol og renter, gives der ikke udlæg for renter, medmindre den simple gæld i boet er fuldt dækket, jfr. Konkurslovens § 35a.

3. Jfr. herved GO s. 241. Panthavere i fast ejendom kan derimod kun blive separatister ved at give afkald på deres personlige fordring i boet, jfr. Retsplejelovens §§ 680 og 681.

4. Jfr. herved *Ussing: Kaution* s. 408 f, v. *Eyben: Panterrettigheder* s. 27 f, *Jul. Lassen* i TfR 1917.104 ff og *Arnholm: Panteretten* s. 163, der fremhæver, at en panthaver, der er separatist, ikke bør kunne opnå dobbelt dækning ved i konkurs at vælge først at søge dækning i kraft af sin

praksis, først efter at pantet er realiseret, får panthaveren udlodning for sit restkrav på lige fod med de øvrige kreditorer.

I Konkurslovens § 130 er fastlagt en fremgangsmåde, der skal følges ved udlodninger, som foretages, før pantet er realiseret. Udlodning, inden pantet er realiseret, kan forekomme i tilfælde af partiel udlodning. Denne fremgangsmåde sikrer gennemførelsen af den begrænsede anmeldelsesret. Må *pantet antages at dække hele kravet*, får panthaveren udlodning for hele beløbet, og pengene udbetales ham straks. Efterstående panthavere rykker ikke op i den plads i prioritetsordenen, der bliver ledig ved udlodning til en fuldt sikret panthaver, jfr. § 130, 2. pkt.⁵ Er det *ikke givet, at pantet kan dække kravet fuldt ud*, afsættes derimod beløbet for ham, og regulering og udbetaling sker først, når pantet er solgt. Panthaveren får da udbetalt den dividende, som svarer til den udækkede del, og resten indgår i den almindelige bomasse. Ved at give panthaverne fuld udlodning – udbetalt eller afsat – ved den første udlodning i boet har loven ment at kunne undgå en forcering af realisationen til skade for boet.⁶ Reglerne i § 130 må formentlig anvendes analogt, hvor panthaveren – eller en anden særlig sikret kreditor – er separatist og vælger at udsætte realisation til et tidspunkt, der falder efter udlodningen, forudsat at separatisten har en personlig fordring og har anmeldt denne i boet.⁷

2. Pant stillet af trediemand.

Reglen i Konkurslovens § 130, der kun giver panthaveren anmeldelsesret for sit udækkede restkrav, gælder ikke, dersom pantet ikke tilhører skyldneren, men trediemand. Ved pant stillet af tre-

personlige fordring og derefter realisere pantet, uanset han uden for konkurs har en sådan valgret.

5. Ved aflysning af pant i fast ejendom bør boet begære ejerpant noteret; men selvom dette forsømmes, rykker efterpanthaverne næppe op. Efterpanthaverne rykker derimod op i ejerpant, som findes ved konkursens begyndelse, jfr. Tinglysningslovens § 40 og ovenfor s. 251.

6. Jfr. herved motiverne til den norske Konkurslovs § 101, som har været forbillede for den danske bestemmelse, citeret i *Stian Bech: Konkurslovgivningen* s. 388. Bestemmelsens hensigt brydes, for så vidt angår fast ejendom, af reglen i Konkurslovens § 37, der giver panthaveren ret til at kræve realisationen fremmet.

7. Jfr. *Torp: Tingsret* s. 602 med note 32.

diemand anvendes reglen i Konkurslovens § 18 om fuld anmeldelsesret over for personligt hæftende, solidariske skyldnere analogt. Hverken selve pantsætningen eller den fyldestgørelse, kreditor opnår gennem pantet, nedsætter hans anmeldelsesret i den personlige skyldners konkursbo, jfr. UfR 1937.1135 og 1938.148.⁸

Afgørende for, om panthaveren har fuld eller nedsat anmeldelsesret, er, om pantet tilhører trediemand ved konkursens begyndelse. Pantet må dog antages at nedsætte kreditors anmeldelsesret, uanset det formelt er stillet af trediemand, dersom det dog er tilvejebragt for skyldnerens midler, jfr. GO § 148 og bemærkningerne dertil s. 214. I så fald reduceres anmeldelsesretten med pantets værdi, selvom kreditor havde føje til at tro, at pantet også reelt var stillet af trediemand.⁹ Anmeldelsesretten reduceres ligeledes, hvis ydelsen fra trediemand ikke er en sikkerhedsstillelse, men må anses for en betaling.¹⁰ Hvor kreditor har fuld anmeldelsesret, kan pantsætteren naturligvis ikke anmelde sit eventuelle regreskrav i boet, da boet i så fald ville komme til at betale dividende på den samme fordring to gange.¹¹

Kreditor har fuld anmeldelsesret, hvor han under konkursen (efter konkursbegæring er indgivet) har opnået delvis dækning gennem trediemands pantet, jfr. UfR 1937.1135 og 1938.148. Kreditor bevarer derimod i almindelighed ikke anmeldelsesret for sin oprindelige fordring, hvor pantet realiseres før konkursen. Her kan pantsætteren anmelde sit regreskrav. Kreditor har dog måske fuld anmeldelsesret i tilfælde, hvor pantet vel er blevet realiseret før konkursen, men på et tidspunkt, hvor pantsætteren havde grund til at antage, at skyldneren stod foran sit økonomiske sammenbrud.¹²

8. Det samme antages i svensk ret, jfr. *Welamson: Konkursrätt* s. 470 og NJA 1941.169, og i norsk ret, jfr. *Brækhus: Konkursrettslige emner* s. 67 ff. – Sml. iøvrigt foran s. 162 ff.

9. Jfr. *Lassen* i TfR 1917.110 f og *Brækhus: Konkursrettslige emner* s. 75 f.

10. Jfr. NRt 1930.1263, omtalt af *Brækhus: Konkursrettslige emner* s. 71 og 64. – Anmeldelsesretten reduceres naturligvis ikke, hvis betalingen efter reglen i Konkurslovens § 18 ikke nedsætter kreditors anmeldelsesret.

11. Anderledes for svensk ret efter præmisserne i NJA 1941.169 i tilfælde, hvor pantsætningen alene er gyldig på grund af eksstinktionsreglerne. Synspunktet er vel, at trediemands krav snarere er et selvstændigt erstatningskrav end et almindeligt regreskrav.

12. Anderledes NRt 1932.1093 samt *Brækhus: Konkursrettslige emner* s. 70

Noget kunne tale for at en personligt medansvarlig skyldner, der alene hæfter for gælden med et begrænset beløb, ikke skulle kunne gøre sit regreskrav gældende til skade for kreditor, dersom han først har indbetalt det beløb, han hæfter for, efter at være blevet klar over, at skyldneren må ventes at gå konkurs.¹³ Dersom det antages, at kreditor bevarer sin fulde anmeldelsesret uanset en sådan indbetaling, må formentlig også antages, at delvis fyldestgørelse ved realisation af et trediemandspant under samme omstændigheder heller ikke nedsætter kreditors anmeldelsesret. Retspraksis vil dog måske foretrække en klar regel og opretholde regres for afdrag betalt før konkursen, jfr. s. 160 f.

F. Genoptagelse af bobehandlingen

1. *Reassumption*. Efter boets slutning kan bobehandlingen genoptages, dersom behandlingen ikke har omfattet alle de aktiver, som kunne inddrages i boet. Aktiver, der hører til konkursmassen, findes måske først, efter at boet er sluttet, eller aktiverne har ikke under bobehandlingen kunnet fås udbetalt, f. eks. fordi forfaldstiden ikke er kommet, eller en rentenydelsesret, der har hvilet på fallentens arv, først nu er bortfaldet, jfr. Konkurslovens § 134.¹⁴ Genoptagelse (reassumption) af boet er ikke altid nødvendig, hvor boet sluttes, inden alle boets tilgodehavender er forfaldne og kan inddrives. Aktiver, f. eks. et pantebrev, der forfalder i terminer efter boets slutning, kan – i stedet for at sælges – udlægges til kreditorerne samtidig med den almindelige udlodning i boet, således at afdragene, når de indgår, videresendes til kreditorerne på den i udlodningen fastlagte måde.¹⁵

og også UfR 1923.857H (TfR 1925.448). Betydningen af denne sidste dom er dog næppe stor i dag, da dommen vistnok bygger på den – nu forladte – opfattelse, at anmeldelsesretten nedsættes også ved trediemandspant. Spørgsmålet blev ikke rejst i UfR 1953.799H.

13. Den fulde anmeldelsesret forudsætter dog, at medskyldneren (pantstætte- ren) hæfter for hele fordringen med sit hæftelsesbeløb (pant), jfr. UfR 1895.88H. Se iverigt *Ussing*: Almindelig del s. 434, samme: *Kaution* s. 161 f, *Munch* i UfR 1960B.16–18 og s. 20 samt GO s. 211.
14. Er det nyfundne aktivs værdi så ringe, at det ikke kan dække omkostningerne ved reassumptionen, kan skifteretten tillade, at beløbet indbetales til statskassen, jfr. *Harbous* og *Munchs* kommentar s. 239.
15. Imod en sådan ordning *Harbou* i UfR 1966B.229.

Konkursloven nævner i § 134 kun reassumption til efterudlodning af yderligere aktiver. Reassumption kan dog også ske i andre tilfælde. Boet kan f. eks. genoptages efter skyldnerens begæring, dersom skyldneren nu opfylder betingelserne for at få boet overgivet til fri rådighed efter § 98 og ønsker at få boet overgivet på denne måde, jfr. UfR 1916.438 og nedenfor under II.

I tilfælde af reassumption indkaldes kreditorerne kun påny, hvis skifteretten finder særlig grund dertil. Kun de kreditorer, hvis krav er stiftet før den oprindelige konkurs' begyndelse, og som derfor var konkurskreditorer i hovedboet, er kreditorer i reassumptionsboet. Kreditorer, der ikke har meldt sig under den oprindelige bobehandling, kan anmelde deres krav under reassumptionen og har i så fald krav på forlods dækning, således at de såvidt muligt kommer på linie med de andre kreditorer, jfr. Konkurslovens § 128.¹⁶ Sådan efteranmeldelse er derimod ikke mulig, hvor skifteretten i forbindelse med udlodningen i boet endeligt har fordelt en endnu udestående fordring mellem kreditorerne. Konkurs forudsætter, at skyldneren ved begæringens indgivelse har værneting her i landet, men ikke at skyldneren opretholder dette værneting. Reassumption ved den skifteret, der har behandlet boet, kan derfor ske, selvom skyldneren er flyttet til en anden retskreds eller til udlandet, jfr. UfR 1890.90H og ovenfor s. 95 ff.

2. Fortsættelse af bobehandlingen efter omgørelse af bestemmelsen om slutning. Er udlodningen i boet behæftet med fejl, kan den, der derved er blevet forurettet, ved anke af den sluttede bobehandling få udlodningen rettet. En indehaver af et massekrav eller separatistkrav, der ved en fejltagelse ikke er blevet dækket under bobehandlingen, kan således få udlodningen ændret ved anke, jfr. UfR 1955.837. Nødvendiggør rettelse af fejlen større ændringer af udlodningen, vil ankeinstansen i almindelighed annullere stadfæstelsen af udlodningen og bestemme, at ny udlodning skal udarbejdes på det grundlag, ankeretten har fundet rigtigt. Vestre Landsret benævner i UfR 1955.837 den nødvendige fortsatte bobehandling reassumption. En

16. *Prøvelse af fordringer* kan kun ske under reassumptionen, hvis der er midler til udlodning, jfr. UfR 1918.112, omtalt nedenfor s. 308, note 19. – Anmeldelse af en fordring i boet afbryder i almindelighed forældelse, og en ny frist løber fra boets slutning, jfr. ovenfor s. 289 f. Ved reassumption suspenderes denne nye forældelse ikke, jfr. UfR 1956.868.

sådan fortsat bobehandling adskiller sig imidlertid fra en egentlig reassumption ved at være begrundet i fejl ved bobehandlingen og forudsætter annullation af boslutningen. Hertil kræves i almindelighed anke, der må iværksættes, inden ankefristen er udløbet. Efter ankefristens udløb er således indehavere af glemte separatist- og massekrav henvist til at rejse erstatningskrav mod kurator og skifteret eller til at søge at hævde deres krav over for den, til hvem deres ejendele måtte være overdraget. Sådanne erstatnings- og vindikationskrav bortfalder først efter almindelige regler om passivitet, forældelse og hævd, jfr. herved UfR 1961.636.

G. Bekendtgørelse af slutningen. Udbetalingen af dividenden

Boets slutning bekendtgøres i Statstidende, jfr. Konkurslovens § 133. Bekendtgørelsen bør indeholde oplysning om dividendens størrelse, jfr. Justitsministeriets cirkulære nr. 259 af 12. oktober 1911. Bekendtgørelse om boets slutning indrykkes også i Statstidende, hvis boet slutes på anden måde end ved udlodning, jfr. om tvangsakkord Konkurslovens § 121, stk. 3.

Skifteretten har næppe nogen pligt til at underrette kreditorerne om udlægget eller til at sende dem pengene; men dette vil i praksis i almindelighed ske.¹⁷ En advokat, der har anmeldt en fordring i boet, kan ikke antages at have fuldmagt til at modtage dividenden alene i kraft af, at han har indgivet anmeldelsen.

Kender skifteretten ikke en kreditors adresse, eller kan betaling til ham af andre grunde ikke ske inden år og dag efter udlægget, indbetales dividenden til Statskassen. Indtil 15 år efter udlægget kan kreditor få beløbet udbetalt. Derefter tilfalder det staten, jfr. forordning af 2. april 1817 § 8.

II. SLUTNING VED OVERGIVELSE AF BOET TIL

SKYLDNEREN TIL FRI RÅDIGHED

Et konkursbo kan slutes ved overgivelse af boet til skyldneren til fri rådighed, dersom alle de kreditorer, der har anmeldt deres krav i boet, er blevet dækket eller samtykker i, at boet slutes uden udlodning, og dets aktiver tilbagegives skyldneren, jfr. Konkurslovens § 98. Kreditorerne kan f. eks. give samtykke til overgivelse af boet

17. Jfr. *Deuntzer: Skifteret* s. 518.

til skyldneren, dersom de under boets behandling er enedes med skyldneren om at gennemføre en frivillig akkord eller likvidation. Er de fleste, men ikke alle kreditorer sindede at tiltræde et akkordforslag, kan boet ikke slutes ved frivillig akkord og overgivelse til fri rådighed efter § 98, men måske ved en tvangsakkord, jfr. nedenfor under III. Overgivelse til fri rådighed efter § 98 kan ikke ske, før anmeldelsesfristen er udløbet. Før dette tidspunkt kan man ikke se bort fra, at skyldneren kan have gæld, som boet er uvidende om. Er kreditorerne endnu ikke indkaldt, og konkursen dekretet på grundlag af skyldnerens egen begæring, kan skifteretten dog efter § 50 in fine, som omtalt ovenfor s. 74 ophæve sin kendelse om konkurs, hvis skyldneren må antages at være i stand til at fyldestgøre sine kreditorer, og de allerede mødte kreditorer samtykker.

Overgivelse til fri rådighed efter § 98 kan ske, også efter boet er sluttet, jfr. UfR 1916.438. Formålet med at konstatere, at den gamle konkursgæld er dækket, ved en ændring af boets slutningsmåde, er at stille skyldneren gunstigere i en eller anden relation.¹⁸ Efter de nu gældende regler om rettighedsfortabelse på grund af konkurs gør det dog næppe nogen forskel, på hvilken måde konkursboet er sluttet, jfr. ovenfor s. 208 f. Generhvervelse af advokatbeskikkelse er ganske vist efter Retsplejelovens § 138 betinget af, at konkurskreditorerne er fyldestgjort; men konstateringen heraf behøver ikke ske under reassumption af boet, der fører til overgivelse til fri rådighed efter § 98.¹⁹

Samtykke til overgivelse efter § 98 kræves kun fra de anmeldte konkurskreditorer, ikke fra separatister og heller ikke fra panthavere, der ikke tillige har en personlig fordring, som har været anmeldt i boet, jfr. UfR 1917.294. Krav af denne art berøres ikke af konkursen. Samtykke kræves fra alle anmeldte kreditorer.²⁰ Efter skiftesamlingen til fordringernes prøvelse har været afholdt, kræves dog ikke samtykke fra de kreditorer, hvis krav er blevet forkastet

18. Jfr. herved *Deuntzer*: Skifteret s. 522 f og GO s. 240.

19. Under en reassumption, der alene foretages for at konstatere, at boet kan overgives skyldneren til fri rådighed, kan ikke ske prøvelse af fordringerne, jfr. UfR 1918.112. Prøvelse af fordringerne forudsætter, at der er midler til udlodning. Ellers må uenighed mellem skyldneren og hans kreditorer efter boets slutning afgøres af de almindelige domstole.

20. Se UfR 1888.387H om kreditorer, hvis krav senere er ophørt ved

under konkursen, og som ikke senere har forfulgt deres ret mod skyldneren, jfr. Konkurslovens § 89 og UfR 1927.1029.²¹ Under konkursens behandling er skyldneren selvsagt ikke beføjet til underhånden at betale en enkelt kreditor, der nægter at give samtykke, for at opnå udlevering til fri rådighed, jfr. herved nedenfor s. 310 om Konkurslovens § 115 og ovenfor s. 53 ff og 59.

III. SLUTNING VED TVANGSAKKORD

En skyldner kan opnå tvangsakkord uden for konkurs. Herom gælder reglerne i Loven om tvangsakkord uden for konkurs af 14. april 1905, jfr. ovenfor s. 55 ff. Også efter skyldneren er erklæret konkurs, består en mulighed for vedtagelse og stadfæstelse af tvangsakkord. Reglerne om tvangsakkord i konkurs findes i Konkurslovens kapitel 13, §§ 100–123. Tvangsakkord i konkurs forekommer kun sjældent i praksis. Mulighederne for at opnå akkord vil i almindelighed være udtømt før konkursen.²²

Vil skyldneren, efter konkursen er erklæret, søge at opnå en tvangsakkord, skal han indgive *forslag* om tvangsakkord til skifteretten. Forslaget fremlægges til *eftersyn*, jfr. § 102. Har skyldnerens forhold været *letsindigt* eller *uordenligt*, kan forhandling om tvangsakkord ikke finde sted, jfr. nærmere opregning af hindringer for tvangsakkord i Konkurslovens § 101. *Vedtagelse* af akkordforslaget kræver, at et kvalificeret flertal af kreditorerne stemmer for forslaget, jfr. nærmere § 108. Opnår forslaget et sådant flertal, indkalder skifteretten eventuelle indsigelser, jfr. § 117, og skifteretten afgør derefter, om akkorden kan stadfæstes, jfr. § 116. Skifteretten kan ikke ændre akkorden, men kun enten forkaste akkorden eller stadfæste det vedtagne forslag, jfr. UfR 1892.893H.

præklusion efter proklamabevilling, og en finsk afgørelse i Nord. Domss. 1960.586 om forældede krav.

21. I VLT 1937.350 er antaget, at samtykke må kræves fra en kreditor, der tidligere under boets behandling havde frafaldet sit krav, hvorefter dette var sluttet efter § 97. Da skyldneren ønskede boet reassumeret til ekstradition efter § 98, oplystes, at denne kreditor agtede at anfægte sit afkald. Skifteretten kunne ikke tage stilling til striden, og ekstradition efter § 98 måtte derfor kræve også denne kreditors samtykke eller dom for, at hans krav var ophørt. Begrundelsen af resultatet i dommens præmisser er dog ikke klar.
22. I femåret 1946/50 stadfæstedes årligt i gennemsnit 7 tvangsakkorder uden for konkurs og 1 tvangsakkord i konkurs.

Opnår akkorden skifterettens stadfæstelse, er konkursen dermed slut, og boet overgives skyldneren til fri rådighed, jfr. §§ 99 og 121.

Konkursloven opstiller forskellige betingelser for, at akkordforslag lovligt kan vedtages og stadfæstes, jfr. Konkurslovens § 118. Akkorden skal således give de privilegerede kreditorer fuld dækning til forfaldstid, jfr. § 111. Akkorden kan ej heller beskære kreditorernes rettigheder mod kautionister eller andre medskyldnere eller berøre panthaveres rettigheder, for så vidt angår selve pantedretten, jfr. § 114.²³ En sikret kreditor mister ikke sin ret mod kautionisten ved at stemme for akkorden, jfr. UfR 1894.807. Ingen kreditor må underhånden gives større fordele eller bedre betingelser end angivet i akkordforslaget, jfr. § 115 og UfR 1885.971.

Den stadfæstede akkord er bindende både for de kreditorer, der har indgivet anmeldelse i boet, og for indehavere af uanmeldte krav. Akkorden befrier skyldneren for hæftelsen for al gæld stiftet før konkursen, som han ikke ved akkorden har påtaget sig at betale. Skyldnerens fritagelse for gældsbyrden gælder ikke alene over for kreditorerne, men også over for kautionister eller andre medskyldnere, jfr. § 120. Akkorden har virkning som retsforlig. Akkorden er således eksigibel, jfr. § 119.²⁴ Anfægtelse af en akkords bindende virkning må om fornødent ske ved søgsmål ved de almindelige domstole, medmindre indsigelsen støttes på fejl hos skifteretten, jfr. om (andre) retsforlig *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 216.

IV. SLUTNING AF BOET SOM UTILSTRÆKKELIGT

TIL DÆKNING AF OMKOSTNINGERNE

Omkostningerne ved bobehandlingen afholdes af boet som massekrav, jfr. Konkurslovens § 31. Strækker boets midler ikke til, hæfter rekvirenten for det beløb, der ikke kan dækkes af boet, jfr. § 97 og ovenfor s. 82. Viser det sig, at boet ikke indeholder tilstrækkelige midler til dækning af omkostningerne ved konkurs-

23. En kreditor, der har gjort arrest, får derimod sit krav nedskåret ligesom andre kreditorer, jfr. UfR 1910.772.

24. Opdages senere, at skyldneren hemmeligt har ydet en eller flere kreditorer begunstigelser frem for de andre, mister han den friggørelse for gæld, han har opnået ved akkorden, jfr. Konkurslovens § 123. Indrømmelsen af sådanne hemmelige fordele vil i almindelighed være strafbar efter Straffelovens §§ 283, stk. 1, nr. 2, eller 304, stk. 2.

behandlingen, slutes boet straks, og rekvirenten – det være sig en kreditor eller skyldneren – må dække de omkostninger, som ikke kan udredes af boets midler.²⁵ Konstateringen af boets utilstrækkelighed må i almindelighed ske på en skiftesamling. Rekvirenten hæfter kun for og kan kun afkræves sikkerhed for omkostninger, men ikke for massekrav, som følger af de retshandler, hvori boet har indladt sig, jfr. herved UfR 1926.750 og 1967.179.

Nærer rekvirenten tvivl om, hvorvidt boets midler er tilstrækkelige til at afholde de nødvendige omkostninger, kan han opnå befrielse for sin pligt til at indestå for yderligere omkostninger ved at afgive en erklæring til skifteretten om, at han ikke længere vil indestå for omkostningerne, da han anser boet for utilstrækkeligt til dækning af disse. Afgiver rekvirenten en sådan erklæring, indkaldes til skiftesamling, og boet slutes, medmindre en anden kreditor giver tilsagn om at ville indestå for udgifterne ved den fortsatte behandling af boet, jfr. UfR 1892.652.²⁶ En sådan erklæring fra en anden kreditor kan kun tages til følge, dersom muligheden af, at boets midler vil kunne dække mere end omkostningerne, ikke kan udelukkes. Er boet åbenbart utilstrækkeligt til dækning af omkostningerne, skal boet slutes, uanset om rekvirenten eller andre måtte ønske konkursbehandlingen fortsat, f. eks. til prøvelse af fordringerne, og uanset om den, der ønsker behandlingen fortsat, tilbyder at dække udgifterne, jfr. UfR 1930.942 og den tilsvarende bestemmelse om likvidation af aktieselskaber i Aktieselskabslovens § 67.

Skifterettens bestemmelse om, hvorvidt boet skal slutes efter § 97, kan kæres til landsretten både af en kreditor og af skyldneren, jfr. UfR 1930.942 og Retsplejelovens § 673.

Efter boet er sluttet i medfør af Konkurslovens § 97, kan skyldneren i eget navn råde over ethvert aktiv, hvis eksistens har været oplyst under bobehandlingen, også ved anlæg af retssag eller ved anke af en allerede afsagt dom, jfr. herved UfR 1940.333H. Aktiver, som hører til konkursmassen, men hvis eksistens har været fortiet for boet, er skyldneren derimod ikke rådig over, jfr. UfR 1937.1099 og *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 174 med note 9.

25. Rekvirenten hæfter ikke for de i § 32 omhandlede omkostninger ved en tvangsakkordforhandling.

26. I denne sag havde rekvirenten, der ønskede boet sluttet efter § 97, tilbudt at indfri den anden kreditors krav; men dette tilbud kunne ikke afskære denne kreditor fra at kræve konkursbehandlingen fortsat.

Afsnit III. Dødsboer

KAPITEL 11

Dødsfaldets anmeldelse og skifteretternes kompetence

1. Anmeldelse af dødsfaldet til skifteretten

I Danmark foretager en offentlig myndighed, skifteretten, på eget initiativ en vis behandling af ethvert dødsbo. I de fleste andre lande f. eks. i Sverige blander offentlige myndigheder sig kun i skifteopgøret, dersom de interesserede anmoder derom.¹ Efter ordningen i Danmark behandler skifteretterne vel ikke alle boer til ende, men *behandlingen* af et dødsbo ved privat skifte eller ved eksekutor forudsætter, at arvingerne eller en person, der er indsat i afdødes testamente som eksekutor, anmoder skifteretten om at få boet udliveret til sådan behandling og *godtgør over for retten, at lovens betingelser* for privat skifte eller for *eksekutorbehandling* er opfyldt. Skifterettens godkendelse er også nødvendig for hensiddens i uskiftet bo, jfr. Arvelovens § 12. Kan hele boet udlægges til den efterlevende ægtefælle efter Skiftelovens § 57 i kraft af skiftefordelsregler, herunder 20000 kr.s reglen, eller efterlader afdøde sig slet ingen ejendele af økonomisk værdi, eller indeholder boet ikke flere midler end nødvendigt til dækning af begravelsesudgifterne, finder ingen egentlig skiftebehandling sted, men *konstateringen* af, at boet kan udlægges efter § 57 eller af, at afdøde intet eller kun ganske lidt har efterladt sig, skal foretages af skifteretten. I disse tilfælde sluttet boet med udlæg til ægtefællen som intet ejende eller med udlæg af boet for begravelsesudgifterne. Ovenfor s. 13 ff er givet en kort oversigt over de måder, på hvilke dødsbobehandling kan ske.

Et nødvendigt led i det danske skiftesystem er, at alle tilfælde, hvor dødsboskifte skal foretages her i landet, bringes til skifterettens kundskab. Efter Skiftelovens § 1 sker underretningen ved anmeldelse til skifteretten af alle dødsfald.² Ethvert dødsfald, der ind-

1. Om norsk ret, se § 83 i den norske Skiftelov og *Augdahls* kommentar til denne lov, 2. udgave, 1956, s. 181. Om tysk ret, se BGB §§ 1960 og 1961.

2. Efter Lov om anmeldelse af fødsler og dødsfald nr. 225 af 31. maj

træffer her i landet, skal uopholdelig anmeldes til skifteretten på det sted, hvor afdøde opholdt sig ved dødsfaldet. Var afdøde bosat her i landet, men er døden indtruffet under ophold i udlandet, skal dødsfaldet anmeldes til skifteretten i den kreds, hvor afdøde havde bopæl. Ingen må medvirke til en begravelse her i landet, medmindre han forinden har fået forevist en attest fra skifteretten om, at dødsfaldet er anmeldt. Også ligbrænding må kun finde sted, dersom politiet (i København og visse andre større byer begravelsesvæsenet) på det sted, hvor dødsfaldet er sket, har afgivet attest om, at der fra dets side ikke er noget til hinder for ligbrændingen, og inden en sådan attest afgives, skal bl. a. påses, at dødsfaldet er anmeldt for skifteretten, jfr. Lov om ligbrænding nr. 162 af 18. april 1950 § 3.³

Er dødsfaldet indtruffet, medens afdøde opholdt sig uden for den retskreds, hvor han havde værneting, og hvor derfor hans bo skal behandles, skal dødsstedets skifteret videreanmelde dødsfaldet til den skifteret, der skal behandle boet. I særlige tilfælde, f. eks. hvor hurtig indgriben fra skifterettens side er påkrævet, eller hvor spørgsmålet om, hvilken skifteret der er kompetent, er tvivlsomt, må dødsstedets skifteret ex officio foretage nødvendige skridt til bevaring af boets aktiver, jfr. herved UfR 1918.473 og nedenfor s. 321 om subsidiære skiftehandlinger. Såvel anmelderen som andre, hos hvem den afdødes efterladenskaber beror, skal bevare disse med tilbørlig omhu, indtil skifterettens nærmere bestemmelse er truffet, jfr. Skiftelovens § 3, stk. 2.

Anmeldelsespligten påhviler afdødes nærmeste, jfr. Skiftelovens § 1, stk. 2; men anmeldelsen kan også indgives af andre, f. eks. af hospital eller bedemand. Anmeldelsen, der kan foretages skriftligt eller mundtligt, skal indeholde sådanne oplysninger om afdøde, at hans identitet kan fastslås, navn, fødselsdato etc., samt så vidt mu-

1968 skal både fødsler og dødsfald anmeldes til Folkekirkens ministerialbøger. Disse oplysninger skal af myndigheden videregives til folkeregistret (CPR), jfr. Lov om Folkeregistrering nr. 239 af 10. juni 1968. Disse love har ikke ændret Skifteloven.

3. Også ved begravelser her i landet af personer, der har bopæl her, men er døde under ophold i udlandet, kræves, at dødsfaldet er anmeldt til skifteretten på det sted, hvor afdøde boede, jfr. Kirkeministeriets cirkulærer nr. 189 og 190 af 5. juli 1940. Skifteretsattest kræves derimod ikke, hvis afdøde havde bopæl i udlandet.

ligt angivelse af, hvor den afdøde havde bopæl eller opholdssted, dødssted og dødsdag samt oplysning om, hvem arvingerne er, og om, hvor efterladenskaberne findes, jfr. Skiftelovens § 3, stk. 1.

Samtlige anmeldte dødsfald opføres i kronologisk orden i skiftesaglisten, jfr. Kasse- og regnskabscirkulæret nr. 199 af 17. december 1957 § 34, stk. 2, og den modtagende skifteret giver kvittering for videreanmeldelsen, jfr. cirkulærets § 35, stk. 2.

Det påhviler skifteretten at give en række andre myndigheder underretning om dødsfaldet, jfr. nærmere *Gomard*: Skifteloven s. 12 og 41–43.

Såvel undladelse af at foretage anmeldelsen som foretagelse af begravelse uden forevisning af skifteretsattest straffes med bøde, jfr. Skiftelovens § 2.

II. BEVISET FOR DØDSFALDET

Skifteretten kan selvsagt kun tage en persons bo under behandling som dødsbo, dersom det er godtgjort, at vedkommende virkelig er afgået ved døden. Beviset for dødsfaldet føres i almindelighed ved forevisning af dødsattest, men kan også føres på anden måde.⁴ Er dødsfaldet indtruffet i udlandet, vil beviset i almindelighed kunne føres ved hjælp af en indberetning fra den danske diplomatiske repræsentant i landet eller ved hjælp af en dødsattest udstedt af vedkommende udenlandske myndighed.⁵

Særlige vanskeligheder ved at præstere bevis for dødsfaldet kan opstå, dersom døden menes at være indtrådt i udlandet, men dødsattest eller lignende dokumentation ikke kan fremskaffes, eller hvor afdøde menes at være omkommet ved en ulykke, men liget ikke er fundet eller dog ikke kan identificeres med sikkerhed. I UfR 1953.963 og i JD 1951.342 blev et vidnes forklaring om, at han havde kendt afdøde og overværet begravelsen, anerkendt som tilstrækkeligt bevis. Efter grønlandsskibet »Hans Hedtoft«s forlis antoges, bl. a. på grundlag af de oplysninger, der fremkom under søforhøret, alle ombordværende at være døde, og deres bo toges under behandling, jfr. herved UfR 1960.286.⁶

4. Efter Bekendtgørelse nr. 78 af 25. marts 1931 § 4 skulle dødsattest altid forevises for skifteretten i København og på Frederiksberg. Bekendtgørelsen af 1931 er imidlertid ophævet ved Bekendtgørelse nr. 430 af 15. december 1965 § 2, stk. 2.

5. Jfr. Den danske Dommerforenings årsberetning 1963/64, s. 11 og UfR 1948.968.

6. Dødsfaldene ved »Hans Hedtoft«s forlis anmeldtes til skifteretten af

Kravene til beviset for, at døden er indtrådt, må sættes højt. Selv et spinkelt håb om, at den pågældende endnu kan være i live, må føre til, at han ikke kan betragtes som død, men alene som *bortebleven*. Føres tilstrækkeligt bevis for, at en person er død, kan hans bo straks tages under behandling. Anses han derimod kun som *bortebleven*, er hans nærmeste henvist til at søge dom til dødsformodning efter Loven om *borteblevne* nr. 397 af 12. juli 1946 §§ 7 og 12.⁷ Er det nødvendigt at disponere over den forsvundnes ejendele, indtil dødsformodningsdom er afsagt, og boet kan skiftes, kan der beskikkes en værge for ham, jfr. lovens § 1 og UfR 1949.987.

En person er *bortebleven*, dersom han er forsvundet for sine nærmeste, og der *enten* på grund af den lange tid, der er gået, siden de sidst har hørt fra ham, *eller* på grund af de omstændigheder, under hvilke han er forsvundet, råder tvivl om, hvorvidt han endnu er i live. Afsigelse af dødsformodningsdom forudsætter, at den *borteblevne* har været indkaldt i Statstidende og eventuelt tillige i andre blade og radio her og i udlandet, jfr. lovens § 12, stk. 2, og sådan indkaldelse kan først foretages, når der er gået 10 år, siden den *borteblevne* sidst vides at have været i live, jfr. lovens § 6, stk. 1. De nærmestes ukendskab til den *borteblevnes* skæbne og den lange tid er tilstrækkeligt grundlag for at rejse sagen. Under særlige omstændigheder kan indkaldelsen udstedes allerede ét år efter den *borteblevnes* forsvinden. Dette gælder, hvor vedkommende dengang var i livsfare, eller der af andre grunde er »en til vished grænsende sandsynlighed for, at han er død – f. eks. fordi det skib eller luftfartøj, som han var ombord i, er forsvundet«, jfr. § 6, stk. 2 og UfR 1963.251.⁸ Selvom det må anses for ganske over-

Ministeriet for Grønland. I København blev anmeldelsen godkendt ved en »decision« af 17. februar 1959, hvori bl. a. udtales, at de omkomne må anses for afgang ved døden på en bestemt dag. Denne bemærkning kan kun opfattes som en bistand med udfyldningen af anmeldelsen. En retsafgørelse om dødstidspunktet kan først træffes, når stillingtagen hertil måtte vise sig nødvendig for boets behandling, og de interesserede har haft lejlighed til at udtale sig. – Se også *Trolle i J* 1969.116f.

7. Se nærmere om loven *Borum: Personretten*, 3. udgave, s. 14–26 og *Borum og Trolle: Lov om borteblevne med kommentar*, 1946.

8. Udtrykket »en til vished grænsende sandsynlighed« er bevaret fra Forordningen af 11. september 1839 § 14. Vished må betyde »juridisk vished«, jfr. herved *Hurwitz og Gomard: Tvistemål* s. 226 f.

vejende sandsynligt, at en person er død, anses han således ikke for død, men kun som bortebleven. Foreligger ikke »fuldt bevis« for dødsfaldet, kan boet ikke straks tages under behandling som dødsbo. I overensstemmelse hermed antog UfR 1930.162, at en mand, der havde været forhyret på det forsvundne skoleskib »København«, ikke kunne anses for at være død, og at skifte af hans bo kun kunne ske efter forudgående indkaldelse efter reglerne om borteblevne. Denne indkaldelse kunne på grund af den høje grad af sandsynlighed for, at vedkommende var død, udstedes efter udløbet af den korte frist.⁹ Foreligger fuldt bevis for dødsfaldet, må dødsformodningsdom nægtes, jfr. UfR 1953.963.

III. SKIFTERETTENS KOMPETENCE

A. Nationale kompetenceregler

1. Hovedskiftet. Efter Skiftelovens § 87, 1. pkt. skal »det bestemmes efter de hidtil gældende regler, hvilken skifteret det tilfalder at behandle et bo«. De ældre regler om skifterettens stedlige kompetence, som Skifteloven ved denne bestemmelse opretholder, findes i Forordningen af 21. juni 1793 § 1, hvorefter skiftet »bør holdes af skifteretten på det sted, hvor den, efter hvilken der skiftes, havde sit personlige værneting på den tid, skiftet tager sin begyndelse.«

Udtrykket sit personlige værneting må efter Retsplejeloven forstås i overensstemmelse med denne lovs §§ 235–238 om hjemting, jfr. ovenfor s. 95 f. Afgørende er, hvor afdøde havde *hjemting* ved sin død eller – ved skifte af uskiftet bo i længstlevendes levende live – ved indgivelsen af begæringen om skifte til skifteretten, jfr. UfR 1938.987. Er dødsfaldet indtruffet under *ophold på et alderdomshjem eller hospital*, der ikke ligger i samme retskreds som afdødes tidligere hjem, er skifteretten på det sted, hvor afdøde boede

9. I sagen om »København« ville en kendelse om, at de ombordværende skulle anses for døde, efter omstændighederne kunne have rejst et vanskeligt spørgsmål om, når døden og dermed arvefaldet skulle anses for indtruffet. Følges Loven om borteblevne, gælder herom reglen i § 13, stk. 2, det vil sige den sidste dag i den måned, hvori fristen udløb eller i § 6, stk. 2-tilfældene den sandsynlige dødsdag, hvis en sådan dag kan fastslås. Der var ikke i sagen om »København« grundlag for, som ved »Hans Hedtoft«s forlis, at sætte dødstidspunktet til kort efter det tidspunkt, hvor kontakten med skibet ophørte.

ved indlæggelsen, kompetent, dersom afdøde havde opretholdt sin bopæl under opholdet på alderdomshjemmet eller hospitalet, medens skifteretten i institutionens retskreds er kompetent, dersom den hidtidige bopæl må antages at være opgivet. Ved afgørelsen af, om bopælen er opretholdt eller opgivet, må navnlig lægges vægt på, om afdøde havde ægtefælle eller andre nære pårørende, der har opretholdt det hidtidige fælles hjem, og hvor dette ikke er tilfældet på, om opholdet på institutionen har haft midlertidig eller blivende karakter, jfr. herved UfR 1965.339 med note 1.¹⁰ Afgørende er, om opholdet på institutionen – eller hos slægtninge eller bekendte – er tænkt at skulle være midlertidigt eller blivende. Er det tidligere hjem opløst, må antagelse af et nyt opholdssted ofte anses som blivende, jfr. UfR 1885.621.

Boet efter en bortbleven, over hvem dødsformodningsdom er afsagt, kan tages under behandling af skifteretten på det sted, hvor sagen om dødsformodningen er behandlet, d. v. s. hvor den bortblevne sidst boede eller opholdt sig her i landet, eller ved den underret, som Justitsministeriet bestemmer, jfr. Loven af 12. juli 1946 § 9. Skifte uden dødsformodningsdom efter samme lovs § 16 af en bortblevnes formue, der ikke overstiger 2.000 kr., foretages også ved det i § 9 bestemte værneting, d. v. s. ved retten på det sted i Danmark, hvor den bortblevne sidst boede eller opholdt sig.

Hverken arvinger eller kreditorer kan ved aftale flytte kompetencen til at behandle et dødsbo fra en skifteret til en anden. Før arveproklama og indkaldelse af kreditorerne er udløbet, kan kredsen af interesserede ikke påvises med rimelig sikkerhed, og senere er det ikke rimeligt at give de interesserede adgang til at gå til en ny skifteret.¹¹

2. Subsidiært skifte. Den skifteret, der forestår behandlingen af afdødes bo, kan få brug for bistand fra andre skifteretter, f. eks. til

10. En kendelse afsagt af den skifteret, til hvilken dødsfaldet er anmeldt, om, at den ikke kan behandle afdødes bo, da han havde hjemting andetsteds, kan kræves af den skifteret, til hvilken dødsfaldet er videreanmeldt, jfr. Retsplejelovens §§ 417 og 661 samt den i teksten nævnte afgørelse og UfR 1918.473.

11. Sml. *E. Munch-Petersen: Skifteretten* s. 13 og *Deuntzer: Skifteret* s. 36 f. – Om værnetingsaftale ved skifte af fællesbo i begges levende live, se Skiftelovens § 64a, sidste pkt. og *Gomard: Skifteloven* s. 200.

registrering og bevaring af aktiver, der findes uden for hovedskifterettens egen retskreds. Skifteretten kan i så fald rette henvendelse om bistand til skifteretten i den kreds, hvor aktivet findes, jfr. Skiftelovens §§ 12 og 3, stk. 2. Hovedskifteretten er dog næppe afskåret fra selv, hvis den ønsker det, at foretage registreringsforretning uden for sin egen retskreds.¹² Er dødsfaldet indtruffet under ophold i en fremmed retskreds, skal dødsstedets skifteret *ex officio* tage vare på boet, hvor dette er påkrævet. Behov herfor kan f. eks. foreligge, hvor aktiverne må befrygtes at ville blive fjernet, eller hvor længere tid må antages at ville gå, inden den kompetente skifteret er udpeget, fordi afgørelsen af, hvor afdøde havde hjemting, er vanskelig, som f. eks. i UfR 1965.339, hvor afdøde havde opholdt sig i længere tid på et hvilehjem. Bistand fra andre skifteretter til gennemførelse af bobehandlingen kaldes *subsidiært skifte*.

B. International kompetence

1. Danske skifterettens internationale kompetence. Reglen i Forordningen af 21. juni 1793 § 1, hvorefter skifterettens kompetence bestemmes af afdødes hjemting, gælder ikke blot for den nationale kompetence, men må også anvendes på bestemmelsen af danske skifterettens internationale kompetence.¹³ *Havde afdøde ved sin død hjemting i Danmark*, skal boet behandles her.¹⁴ Danske skifteretter er efter dansk ret kompetente og har pligt til at tage boet under behandling, uanset om afdøde har eller har erhvervet frem-

12. Sml. om fagedforretninger Retsplejelovens § 481. Cfr. *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 13 og *Deuntzer*: Skifteret s. 31.

13. Henvisningen i Skiftelovens § 87 til »de hidtil gældende regler« må antages ud over Forordningen af 1793 også at omfatte nogle ældre traktater. Af disse har kun Commerce-Traktaten af 23. august 1742 med Frankrig endnu betydning, jfr. *Borum*: Lovkonflikter s. 123 note 2 og samme : Personalstatuttet s. 531 f. Efter traktaten er danske skifteretter ikke berettigede til at inddrage en herboende franskmands efterladenskaber i Frankrig i boet.

14. Boet efter danske, der bor i udlandet, men dér er *eksterritoriale*, skal behandles her i landet, jfr. Retsplejelovens § 237 og Dommerforeningens årsberetning 1961/62 s. 6. Boet efter herboende *eksterritoriale* udlændinge skal derimod ikke behandles i Danmark, jfr. herved UfR 1911.110. Den, der både har haft bopæl i Danmark og i udlandet, har hjemting her, jfr. *Borum* i J 1939.324, modsat tidligere i Personalstatuttet s. 521.

med statsborgerskab,¹⁵ uanset om afdødes efterladenskaber findes i udlandet, og uanset om dødsfaldet er indtruffet under ophold uden for landets grænser.¹⁶

Var afdøde bosat i udlandet, men havde hans ægtefælle bopæl her, eller er ægtefællen efter dødsfaldet flyttet til Danmark, kan fællesboet, men ikke afdødes særeje skiftes i Danmark ved længstlevendes hjemting, jfr. UfR 1954.902. I denne situation har fællesboet en lige så stærk tilknytning til Danmark som til udlandet. Om værneting for skifte af fællesbo, medens begge ægtefæller lever, gælder reglen i Skiftelovens § 64a.

Den nordiske Dødsbokonvention indeholder kompetenceregler, der stemmer overens med Skiftelovens § 87, 1. pkt., jfr. VLT 1958.63. Efter Konventionens art. 19, jfr. anordning nr. 273 af 4. oktober 1935 §§ 17 og 18, skal behandlingen af et dødsbo og skifte mellem den afdødes arvinger og den efterlevende ægtefælle, når afdøde var statsborger i et af de andre nordiske lande, ske efter loven i det land, hvor han var bosat ved sin død, og ved retterne i dette land i det omfang skiftebehandlingen efter landets lovgivning er henlagt til retten.

2. Genstanden for skifter med tilknytning til udlandet. Skiftet omfatter alle afdødes efterladte ejendele, hvadenten ejendele findes i Danmark eller i udlandet.¹⁷ Inddragning i boet af aktiver, der findes i udlandet, støder undertiden på vanskeligheder. Selvom afdøde efter dansk ret havde hjemting her i landet, betragtes han måske i et fremmed land, hvor han har opholdt sig og efterlader midler, som havende domicil eller hjemting dér, og fremmede landes myndigheder nægter undertiden af denne eller af andre grunde at udlevere midlerne til skifte i Danmark, jfr. herved UfR 1911.110, 1952.1036H og 1966.180. En sådan nægtelse kan dog ikke forekomme mellem de nordiske lande. Efter art. 27 i Den nordiske Dødsbokonvention er en afgørelse, truffet i et af landene om, at et bo skal behandles dér, også bindende i de andre nordiske lande, jfr. anordningens § 26.

15. Jfr. UfR 1960.286.

16. Jfr. Udkast til Konventionen om arv og dødsboskifte, 1933, s. 63.

17. Se dog ovenfor s. 321 note 13 om Commerce-Traktaten med Frankrig.

3. Arveafgift. Af arv, der udlægges på skiftet efter »en her i riget hjemmehørende person«, skal svares arveafgift efter reglerne i Arveafgiftsloven, lovbekendtgørelse nr. 63 af 9. marts 1964 § 9. Afgiftspligten omfatter også midler, der befinder sig i udlandet, uanset om midlerne har været eller har kunnet inddrages under skiftet i Danmark, jfr. UfR 1952.1036H. Afgiftspligten kan dog lempes, for så vidt der af de fremmede midler skal svares afgift i udlandet, jfr. nærmere § 9, stk. 2, og en række overenskomster til undgåelse af dobbeltbeskatning af arvemidler, bekendtgørelse (Lovtidende C) nr. 9 af 15. februar 1954 (Sverige), nr. 30 af 23. juli 1956 (Finland), nr. 8 af 14. februar 1957 (Norge) og nr. 44 af 17. september 1957 (Schweiz).¹⁸ Efter Arveafgiftslovens § 10 indtræder afgiftspligten ved arveladerens død, og efter samme lovs § 9, stk. 3, afhænger afgiftspligten af, hvor arveladeren havde hjemsted på tidspunktet for afgiftspligtens indtræden. Har danske skifteretter taget et bo under behandling, fordi afdøde havde værneting her, vil således hele arven være afgiftspligtig i Danmark. Det bopælsbegreb, der bestemmer skiftekompetencen, falder formentlig i almindelighed sammen med det bopælsbegreb, der er afgørende for, om arven er afgiftspligtig i Danmark, jfr. herved UfR 1952.1036H.¹⁹ Om arveafgift i boer, der henvises til skifte i Danmark, se nedenfor under 4.

4. Skifte i Danmark efter henvisning. Bobehandling efter personer, der ikke ved deres død havde hjemting her i landet, kan i almindelighed ikke foretages af danske skifteretter. En ubetinget fastholden af denne hovedregel ville undertiden føre til, at efterladenskaber efter personer, der uden at have hjemting i Danmark dog har tilknytning til landet, ikke i noget land ville blive undergivet offentlig skiftebehandling. En rent privat behandling uden offentlige myndigheders mellemkomst kan være vanskelig at gennemføre, navnlig hvor arvingerne ikke har kontakt med hinanden eller ikke kan enes, og en sådan behandling kan ikke altid legitimere arvingerne som berettigede til at råde over de efterladte midler, f. eks. ved lysning af adkomst på afdødes faste ejendom eller ved ophævelse af afdødes kontrabøger.²⁰ I Skiftelovens § 87, 2. pkt., er derfor bestemt, at

18. Jfr. nærmere om indholdet af overenskomsterne *Erik Møller* i J 1960. 524 ff.

19. Se dog om bopælskriteriet i overenskomsterne til undgåelse af dobbeltbeskatning vedrørende skatter af arvemidler, *Erik Møller* i J 1960.530 f.

20. En privat, betryggende og veldokumenteret ordning af et bo, foretaget i udlandet i overensstemmelse med stedets regler, afgiver dog tilstrækkeligt grundlag for sådanne dispositioner i Danmark. Arvingerne kan efter omstændighederne hævde deres ret ved anerkendelsessøgsmål uden henvisningsskifte. Ordnes skiftet privat, undgås pligten til at svare dansk arveafgift, jfr. nedenfor om Arveafgiftslovens § 8, stk. 2.

boet efter en dansk, der er afgået ved døden i udlandet, og som ikke havde bopæl her, kan henvises til behandling ved en dansk skifteret, dersom skifte efter ham ikke foretages i udlandet. Foretages i udlandet et skifte af de udenlandske efterladenskaber, der ikke omfatter afdødes aktiver her i landet, kan skiftet af afdødes ejendele her i landet henvises til dansk skifteret, jfr. som eksempler UfR 1883.34H og 1933.34H.

Henvisningen foretages af Justitsministeriet, i almindelighed efter andragende fra en arving. Beskrivelsen i § 87, 2. pkt. af betingelserne for henvisning er i praksis fortolket frit, således at henvisning er sket overalt, hvor skifte ikke foretages i udlandet, og behov for skifte i Danmark har kunnet konstateres. Udtrykket »en dansk« er antaget at kunne omfatte enhver med en rimelig tilknytning til Danmark. Både boer efter personer afgået ved døden under ophold her i landet og efter personer, der ikke eller ikke længere har dansk indfødsret, er blevet henvist til skifte her.²¹

Har Justitsministeriet i medfør af § 9 udpeget en underret, hvor sag om opnåelse af dødsformodningsdom kan anlægges, eller skifte efter § 16 i Loven om borteblevne kan ske, uanset den borteblevnes sidstkendte bopæl eller opholdssted ikke er i Danmark, er en yderligere speciel henvisning af skiftet efter Skiftelovens § 87 unødvendig. Skiftet betragtes uden videre som henvist til skifteretten i samme retskreds.²²

Henvises et bo til dansk skifteret efter Skiftelovens § 87, skal ikke alene svares skifteafgift, men også arveafgift af de midler, der inddrages under det danske skifte, jfr. Arveafgiftslovens § 8, stk. 2.²³

5. Subsidiært skifte i Danmark, hvor hovedskiftet finder sted i udlandet.

a. Uden for Norden. Skifte af de ejendele, der måtte findes her i landet efter en person, der ikke havde hjemting her, og hvis bo der-

21. Jfr. nærmere om praksis *Gomard*: Skifteloven s. 348–351.

22. Justitsministeriets skrivelse nr. 24 af 19. marts 1949.

23. Afgiftspligten omfatter også de af det henviste bos midler, der måtte være afgiftspligtige i udlandet, medmindre fritagelse følger af overenskomst til undgåelse af dobbeltbeskatning af arvemidler, cfr. dog *Erik Møller* i J 1960.526.

for behandles i udlandet, hører i almindelighed under den fremmede bobehandling, således at rådigheden over sådanne ejendele tilkommer den eller dem, der forestår det udenlandske bo, sml. herved UfR 1931.351.²⁴ Ved dansk skifteret kan kun blive tale om et subsidiært skifte. Retsstillingen er dog ikke ganske den samme, som hvor hovedskiftet foretages her i landet. Behandlingen af et dødsbo som fragåelsesbo eller på en lignende måde i udlandet afskærer ikke nogen kreditor – dansk eller fremmed – fra at søge sig fyldestgjort i de herværende aktiver, jfr. om virkningen af konkurs i udlandet UfR 1930.8H og ovenfor s. 100. Reglerne i Skiftelovens § 34 og Konkurslovens § 10 gælder kun bobehandling i Danmark og i de andre nordiske lande, jfr. nedenfor under b. Enhver kreditor kan gøre arrest, anlægge sag og få dom og derefter gøre udlæg i afdødes ting i Danmark.²⁵ Retsforfølgning ved almindelig individualforfølgning i Danmark for afdødes gæld er kun udelukket, hvor en dansk eller en nordisk konkurs eller fragåelsesbehandling spærrer for sådan forfølgning og henviser kreditorerne til at anmelde deres krav i boet, sml. Skiftelovens §§ 54 og 55, smh. med § 81.

Ordningen af udenlandske afdødes herværende aktiver gennemføres i praksis i almindelighed uden de danske skifteretters medvirken. Skifteretterne videresender blot den modtagne dødsattest til Justitsministeriet, hvorfra den går til afdødes hjemland, jfr. nærmere Justitsministeriets cirkulære nr. 171 af 3. december 1931 og nr. 31 af 10. marts 1955 (Tyskland).

Er bistand imidlertid påkrævet, vil dødsstedets skifteret foretage registrering og sikre bevaringen af ejendelene her i landet, indtil

24. I denne sag antoges, at en skifterets udlevering af aktiver til en eksekutor i Tyskland var bindende for danske tinglysningsmyndigheder, således at skøde udstedt af den tyske eksekutor ikke kunne afvises, selvom afdøde vistnok havde haft hjemting her, og boet derfor ikke burde være udleveret. En indsigelse mod skifterettens udlevering kunne kun påkendes under kære af skifterettens afgørelse til landsretten.

25. Findes aktiver her i landet, haves værneting for søgsmål og fagedforretning efter Retsplejelovens §§ 248, 516 og 628. Stævning må udtages mod det udenlandske bo eller arvingerne. Foretages subsidiært skifte i Danmark, er den danske skifteret vistnok kompetent til at behandle såvel søgsmål mod arvingerne som mod boet, sml. Skiftelovens § 55 og Retsplejelovens § 660.

disse kan sendes til rette vedkommende. Anmodning om sådan bi-stand fremsættes navnlig, hvor ingen rejseledsager eller pårørende tager sig af hjemsendelsen af afdødes ting, og afdøde var alene og politiet afleverer de effekter, som er fundet hos afdøde, til skifteretten, og hvor herværende kreditorer, hotelværter, handlende, bedemand etc. frygter for ikke at få deres tilgodehavender betalt inden en rimelig tid. Anmodes skifteretten om at træde til, drager den omsorg for, at udgifterne ved begravelsen og ved skiftebehandlingen her i landet bliver betalt, inden aktiverne udleveres.²⁶ I UfR 1955. 883 er antaget, at den danske skifteret tillige skal påse, at også anden gæld anmeldt for skifteretten er betalt eller sikkerhed stillet for betaling inden udleveringen. Hotelværter og handlende, hos hvem afdøde har foretaget indkøb, kan ikke med rimelighed henvises til at rette henvendelse til myndighederne i afdødes måske fjerne hjemland.²⁷ Er det praktisk muligt, bør skifteretten indhente instruktioner fra udlandet, f. eks. om hvorvidt ejendelene bør sælges.

Twist om rigtigheden af en gældspost eller indsigelse fra arvingerne kan skifteretten formentlig pådømme, sml. Retsplejelovens § 660. Pligten til at betale den anmeldte gæld kan næppe indskrænkes til de åbenbart rigtige, uimodsagte fordringer. Skifteretten skal formentlig påse, at al anmeldt gæld dækkes inden udlevering, uanset om kreditor har bopæl her eller i udlandet, og uanset når gælden er opstået. En hjemmel til f. eks. at give fortrin for gæld opstået under afdødes sidste besøg eller til kreditorer i Danmark kan næppe påvises. Også gæld, som afdøde har pådraget sig under tidligere ophold her i landet, eller medens han var i sit hjemland, må medtages, hvis den anmeldes her. Har skifteretten ikke rede på de herværende kreditorer, kan den indkalde disse kreditorer; men en sådan indkaldelse behøver ikke ske efter reglerne om proklama, og indkaldelsen har ikke præklusiv virkning. Er afdøde ikke solvent, kan ganske vist ikke al gæld ventes dækket fuldt ud; men opgøret med fordringshaverne i afdødes hovedbo i hans hjemland har skifteretten ingen grund til at blande sig i.

Overstiger den anmeldte gæld værdien af aktiverne i det subsidiære bo, er skifteretten beføjet til forlods at dække sine omkost-

26. Efter § 8 i Arveafgiftsloven skal arveafgift svares her i landet af fast ejendom her, selvom afdøde har hjemsted udenfor riget. Også sådan afgift må betales, inden boet udleveres.

27. Jfr. *Borum*: Personalstatuttet s. 527 f.

ninger, f. eks. udgift til registrering og salg af aktiverne, og formentlig også anden massegæld, f. eks. begravelsesomkostninger. Alle andre kreditorer må dækkes lige, men enhver af dem har dog mulighed for at gøre udlæg for sit fulde krav. En special-konkurs (ovenfor s. 98), eller fragåelsesbehandling med udstedelse af proklama, udelukkelse af individualforfølgning og eventuelt afkræftelse samt udlodning efter konkursordenen kan skifteretten næppe indlade sig på.

Den givne fremstilling af retstilstanden på dette område er behæftet med en betydelig usikkerhed. Retskilderne er få og angår for en del spørgsmål, der ligger fjernt fra emnet.²⁸

b. Norden. Havde afdøde indfødsret i et af de nordiske lande, og var han ved sin død bosat i Norden, gælder reglerne i Den nordiske Dødsbokonventions art. 22 om gensidig bistand under skiftebehandling, jfr. anordningens §§ 20 og 21. Efter disse regler er retterne i de andre nordiske lande, hvor afdøde måtte have efterladt sig ejendele, pligtige til på begæring af den, der forestår bobehandlingen i hjemstaten, at sørge for ejendelenes registrering og midlertidige bevaring samt for salg af ejendele, som ikke hensigtsmæssigt lader sig opbevare. Den subsidiære skiftebehandling af nordiske borgeres boer kan ikke udstrækkes til også at omfatte dækning af gæld, som måtte være anmeldt for den subsidiære skifteret. Denne skifteret kan alene fradrage de omkostninger, den har haft ved at yde den begærede bistand, jfr. herved Konventionens art. 22, stk. 2, og anordningens § 20, stk. 2.

28. Sml. *Deuntzer*: Skifteret s. 34 f, *E. Munch-Petersen*: Skifteretten s. 334 og *Borum*: Lovkonflikter s. 124 f samt i *Personalstatuttet* s. 527 f, hvor til dels afvigende synspunkter er gjort gældende.

FORKORTELSER

Advbl.	Advokatbladet
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
FT	Folketingstidende
GO	Udkast til Lov om Gældsordning, 1941
H	Højesteretsdom eller -kendelse
HRT	Højesteretstidende
J	Juristen
JD	Juristens Domssamling
LSR	Landsskatteretten
MT	Ministerialtidende
ND	Nordisk Domssamling
NJA	Nytt juridiskt Arkiv
NRt	Norsk Rettstidende
Ot. prp.	Odelstingsproposisjon
RT	Rigsdagstidende
Sagfbl.	Sagførerbladet
SH	Sø- og Handelsrettens dom eller kendelse
SOU	Statens offentliga utredningar
TfR	Tidskrift for Rettsvitenskap
TJFF	Tidsskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland
UfR	Ugeskrift for Retsvæsen
V	Vestre Landsrets dom eller kendelse
Ø	Østre Landsrets dom eller kendelse

LITTERATURFORTEGNELSE

- Aagesen, A.: Om Singulærsuccession, 1879,
 Albeck, Kaj: Behandlingen af eksekutorboer, 4. udg., 1966.
 Almén, Tore: Köplagen, 4. uppl., Stockholm, 1960.
 Andersen, Ernst: Ægteskabsret I, 1954 – II, 1956.
 Andersen, Ernst: Arv og Legat, 1961.
 Andersen, Ernst: Arveret, 1965.
 Andersen, Ernst: Personret, 1966.
 Andersen, Ernst: Familieret, 2. udg., 1967.
 Andersen, Poul: Dansk Statsforfatningsret, 1954.
 Andersen, Poul: Dansk Forvaltningsret, 1965.
 Arnholm, J.: Privatreth II, Avtaler, Oslo, 1964.
 Arnholm, J.: Panteretten, 3. udgave, Oslo 1962.
 Bang og Larsen: Systematisk Fremstilling af den danske Procesmåde, 1841–43.
 Bech, Stian: Konkurslovgivningen, 2. udgave, Oslo, 1928.
 Bentzon, Viggo: Den danske Arveret, 3. udgave, 1931.
 Blom, Arne, m. fl.: Lejeloven, 1965.
 Blom-Cooper: Bankruptcy in Private International Law, 1954.
 Borum, O. A.: Arvefaldet, 1949.
 Borum, O. A.: Arveret, 1950.
 Borum, O. A.: Familieret II, 1945.
 Borum, O. A., Stig Iuul og Otto Schlegel: Båndlæggelsesinstituttet i dansk ret, 1958.
 Borum, O. A.: Personretten, 1963.
 Brækhus, Sjur: Materiell konkurs- og eksekusjonsrett, 4. udgave, Oslo, 1968.
 Brækhus, Sjur: Noen utvalgte konkursrettslige emner, 1958.
 Carlsen, H. C.: Dansk Funktionærret, 1963.
 Deuntzer, I. H.: Den danske Skifteret, 1885.
 Drachmann-Bentzon, A. og Knud Christensen: Forsikringsaftaleloven, 2. udgave, 1954.
 Dybdal, C. C., og Ussing, H.: Gældsbrevslovene, 2. udgave, 1940.
 Dicey, A. V., og I. H. C. Morris: On the Conflict of Laws, 8 ed., London 1967.
 Eken, Arne, og Hartvig Jacobsen: Bankloven af 15. april 1930, 1952.
 Gersted, Gunnar: Likvidation af insolvente aktieselskaber, 1961.
 Getz, Bernhard: Juridiske Afhandlinger, 1903.
 Gjelsvik, N.: Norsk Tingsrett, 3. udg. ved Erik Solen, Oslo 1936.
 Glistrup, Mogens: Skatteret, 1957.
 Goos, Carl: Forelæsninger over den almindelige retslære I, 1889, – II, 1892.
 Gomard, Bernhard: Skifteloven, 1964.
 Gomard, Bernhard: Fogedret, 2. udg., 1966.
 Groth, P.: Afbetalingsloven, 1961.
 Hagerup, Francis: Konkurs og Akkordforhandling, 4. udgave, 1932.
 Hansen, Jørgen: Liberale Samvirker, 1965.
 Harbou, Niels: Skifteafgifter m. m., 1936.

- Harbou, Niels: Behandling af dødsbo og fællesbo, 2. udg., 1945.
- Harbou, Niels, og Mogens Munch: Konkursloven, 1962.
- Hindenburg: Formularbog, 9. udgave ved Aage Svendsen og H. Topsøe-Jensen, 1956.
- Hurwitz, Stephan: Den danske Strafferetspleje, 2. udgave, 1949.
- Hurwitz, Stephan: Den danske Kriminalret, Almindelig del, u. å.
- Hurwitz, Stephan: Den danske Kriminalret, Speciel del., 1965.
- Hurwitz, Stephan, og Bernhard Gomard: Tvistemål, 4. udgave, 1965.
- Illum, Knud: Modregning i Konkurs, 1934.
- Illum, Knud: Ejendomsforbehold, 1946.
- Illum, Knud: Dansk Tingsret, 1966.
- Illum, Knud: Ejerpant og Panteprioritet, 1961.
- Jacobsen, Hartvig: Skatteret, 1950.
- Jacobsen, Hartvig: Forlagsretten, 1951.
- Jaeger, E.: Konkursordnung, Kommentar, 8. Auflage, Berlin, 1955 ff.
- Kerr: On Fraud and Mistake, 7th ed., 1952.
- Kobbernagel, Jan: Forhandlerkonsignation, 1949.
- Kobbernagel, Jan: Konkurrencens retlige regulering (I)–II, 1961.
- Kommenteret Retsplejelov, kommenteret af Bernhard Gomard, Victor Hansen og Stephan Hurwitz, 2. udgave, 1964.
- Krenchel, H. B.: Håndbog i dansk aktieret, 4. udg. ved Estrid Jacobsen, 1965.
- Källenius, Sten: Entreprånadjuridik, Stockholm 1960.
- Larenz, Karl: Lehrbuch des Schuldrechts, Besonderer Teil, 7. Auflage, München, 1967.
- Lassen, Julius: Obligationsretten, Speciel del, 1897.
- Lassen, Julius: Obligationsretten, Almindelig del, 3. udgave, 1918.
- Lassen, Julius: Lærebog i Romerret, 3. udgave, 1924.
- Lejmann, F.: Atervinning i Konkurs, Uppsala, 1939.
- Lindebrække, Sjur: Ejendomsrett og Konkursbeslag, Bergen, 1946.
- Lund, Torben: Billedkunsten i retlig belysning, 1944.
- Lund, Torben: Ophavsretsloven og Fotografiloven, 1961.
- MacLachlan, James A.: Handbook of the Law of Bankruptcy, St. Paul, Minn., 1956.
- Malmström, Å.: Successionsrättsliga studier, Uppsala, 1938.
- Meyer, Poul: Dansk Foreningsret, 1950.
- Munch, Mogens: Formueforholdet mellem ægtefæller, 1955.
- Munch-Petersen, E.: Overdragelse til fyldestgørelse, 1935.
- Munch-Petersen, E.: Konkursurrogater, 1932.
- Munch-Petersen, E.: Skifteretten, 1956.
- Munch-Petersen, H.: Skifteretten, 3. udgave, 1935.
- Munch-Petersen, H.: Den danske Civilproces I, 1906 og II, 1908.
- Nellemann, J.: Den ordinaire civile Procesmaade, 4. udgave, 1892.
- Nellemann, J.: Bidrag til fortolkningen af Konkurslovens fjerde Capitel, 1879.
- Nial, H.: Internationell Förmögenhetsrätt, 2. upplagan, 1953.
- Pedersen, Axel H.: Entreprise, bygge- og anlægsarbejder, 1952.

Pedersen, Axel H.: Sagførersalærer, 1958.
 Pedersen, Axel H.: Indledning til Advokatgerningen I, 1962 – II, 1963.
 Pedersen, Axel H.: Byggeriets retlige og økonomiske organisation, 6. udgave, 1965.
 Reiter, Max: Speditionsaftalen, 1963.
 Ross, Alf: Om Ret og Retfærdighed, 1953.
 Ross, Alf: Dansk Statsforfatningsret I–II, 2. udgave, 1966.
 Schmidt, Folke: Om ägareförbehåll och avbetalningsköp, Uppsala, 1938.
 Schlegel, N. F.: Skifteretten, 1868.
 Sindballe, Kristian: Selskabsretten I–VI, 1928–35.
 Smith, Carsten: Garantirett, Oslo, 1963.
 Staub: Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 12 und 13 Auflage.
 Torp, Carl: Den danske Selskabsret, 1919.
 Torp, Carl: Tingsret, 1905.
 Ussing, Henry: Erstatningsret, 1937.
 Ussing, Henry: Kaution, 1928.
 Ussing, Henry: Enkelte kontrakter, 1946.
 Ussing, Henry: Aftaler på formuerettens område, 3. udgave, 1950.
 Ussing, Henry: Obligationsretten, Almindelig del, 4. udgave, ved A. Vinding Kruse, 1961.
 Ussing, Henry: Køb, 4. udgave ved A. Vinding Kruse, 1967.
 Vinding Kruse, Anders: Erstatningsret I, 1964 – II, 1965.
 Vinding Kruse, Frederik: Ejendomsretten I–III, 3. udgave, 1951.
 Vinding Kruse, Frederik: Tinglysningsloven, 3. udgave, 1952.
 von Eyben, W. E.: Formuerettigheder, 3. udgave, 1968.
 von Eyben, W. E.: Panterettigheder, 3. udgave, 1968.
 von Caemmerer, Ernst: Gesammelte Schriften, I, 1968.
 Welamson, Lars: Konkursrätt, Stockholm, 1961.
 Williams, R. V.: Law and practice in bankruptcy, 17th ed., London, 1958.

SAGREGISTER

- Actio Pauliana 218, 229
- Administrationsudgifter 188 f
- Administrativ kontrol med skifteretten 6
- Afgifter,
 - se skifteafgift og arveafgift
- Afkald på arv, fallentens 196
 - afkræftelse af 225
- Afkræftelse, anvendelse af konkurslovens regler 213 f
 - retsvirkninger 245 f
 - erstatningskrav som følge af undergang 256 f
 - frister 245, 246
 - medkontrahentens stilling 254
 - ugyldighed 214 f
 - søgsmålskompetencen 249
 - afkræftelsessagens art 246
- Afstemningsregler, ved tvangsakkord i konkurs 22
 - uden for konkurs 23
- Akkord, begreb 46
 - se i øvrigt frivillig akkord, tvangsakkord, likvidationsakkord
- Akkordretten 23
- Aktieselskaber, konkurs 68 f
 - likvidation 67
- Aktionærernes stilling ved konkurs eller likvidation 161
- Almindeligt lovbestemt pant, plads i konkursordenen 160
- Andelsselskabers konkurs 17 f
- Anke, i tvangsakkord uden for konkurs 23
 - af bobehandlingen 306
- Anmeldelse, af fordringer i konkursboer 285
 - af dødsfald til skifteretten 315
- Ansvar, rekvirentens for ulovlig konkurs 82
- Arbejdskontrakter, lønkrav i konkurs 155
 - boets indtrædelsesret 125, 136
- Arrest, virkning overfor konkursboet 181 f
- Arv, indgår i konkursboet 117
 - fallentens afkald 195
- Arveafgift 9
- Arveproklama 8
- Auktion, i konkursboer over fast ejendom 188
 - den almindelige realisation 184, 281
- Banker, konkurs over/likvidation af 63
- Begravelsesudgifter, i konkursboer 175
 - udlæg af dødsboer for 13
- Begunstigelse, af enkelte kreditorer 230
 - afkræftelse af 230, 231 f, 237
 - ugyldighed af 243
 - ved akkord 53
- Begyndelsesforretning, 266
 - fremgangsmåden 266 f
- Begyndelsestidspunkt for konkurs 193
- Bekendtgørelse af konkurs 260
- Bemyndigelse til at udføre skifteforretninger 4
- Beneficium competentiae i konkurs 139
- Beskikkelse som grundlag for konkurs 93
- Bestyrer, midlertidig, i konkursboet 261, 270
- Betaling, afkræftelse af betaling 213, 227, 231, 237

Betalingsstandsning, som grundlag for konkurs 91
 Betingelser, for tvangsakkord i konkurs, 22
 uden for konkurs 23
 Bevisbyrden, ved afkræftelse 213
 Bevisførelse for skifteretten 286 f
 Bo, begrebet 29
 Brugeligt pant 190
 Bøder, plads i konkursordenen 165, 166

 Denunciation, betydning ved afkræftelse 235
 Deponentens stilling i konkursboet, se separatister
 Direktører for aktieselskaber 155 f
 Dividende, se udlodning
 Domme, retskraft, 34 f, 293
 Dommerfuldmægtige, bemyndigelse til at udføre skifteforretninger 4
 Dødsbobehandling 13, 312
 Dødsfald, anmeldelsen af 315

 Efterpanthavers stilling ved afkræftelse 251
 Efterstillede krav 165
 Efterudlodning i konkursboer 306
 Ejendomsforbehold 106
 Eksekutorer 14
 Ekstradition af konkursbo 307
 Enerettigheder 116
 Erstatningsansvar, rekvirentens for ulovlig konkurs 82
 – skifterettens 7 f.

 Fabrikanter, behandlingsmåden af deres konkursboer 3
 særligt konkursgrundlag 91
 pligt til at indgive konkursbegæring 74
 Falden arv, – kan ikke afslås af fallenten 196
 Fallentens retsstilling i almindelighed 195 f
 oplysningspligt overfor boet 203
 proceshabilitet 205
 rådighed over aktiver 196
 understøttelse af boet 202
 rettighedsfortabelse 208
 Fast ejendom, tinglysning af konkurs på 198
 Foranstillede krav 152
 Fordringer, afkræftelse af pant i 234
 afkræftelse af overdragelse 231, 237
 Fordringernes prøvelse i konkursboer 290
 Foreløbige udlodninger i konkursboet 301
 Foreninger, skiftehandling af 17
 Forfalden fordring, som konkursbetingelse 84, 93
 Forfatterrettigheder ved konkurs 114
 Forhaling af konkursboets behandling 6
 Forlig, tvangsakkorder 23
 Forrentning af anmeldte krav i konkursboer 166
 Forretning, fortsættelse af fallentens 260 f, 271
 Forsikringspræmier, afkræftelse af erlagte 227
 Fortegnelse over aktiver og passiver ved konkursbegæring 72
 Fremgangsmåde ved tvangsakkord 22–23
 Fremmed ret, konkursens virkninger 98
 Fremtidig formue, genstand for konkurs 103, 123
 Fremtidig gæld, afkræftelse af pantestiftelse 234
 Frigørelsestid indtræder ved konkurs 145
 Frivillig akkord, begreb 46
 aftalens indgåelse 46
 forholdet til tredjemand 48
 kreditorenes bundethed 53
 skyldnerens bundethed 51
 virkning overfor senere konkurs 55
 Fællesboer 16

- Gaver, afkræftelse af 224
indgår i boet 117
fallenten kan afslå gaver 196
plads i konkursordenen 166
- Genoptagelse, af skiftebehandling, –
se re-assumption
- Gensidigt bebyrdende kontrakter
ved konkurs 125
- Godtroende omsætningserhververe,
konkursens virkning overfor dem
196 f., 254
- Gældsbreve, afskærelse af fallentens
rådighed 198
- Gældsfragåelsesboer, kan erklæres
konkurs 67, 94
- Gældsvedgåelsesboer 14
- Habilitet, til indgivelse af konkurs-
begæring 72
- Handlende, behandlingsmåden af
deres konkursboer 93
særlige konkursgrunde 91
pligt til at indgive konkursbegæ-
ring 74
- Honorar til kurator 264
til inkassator 265
- Husleje, plads i konkursordenen 160
indtræden i lejekontrakten af boet
140
- Håndpant, afkræftelse af 234
stilling i konkurs 192, 282
- Ihændeavgældsbreve, afskærelse
af fallentens råden 198
- Individualforfølgning ved konkurs
104, 114
- Indkaldelse af arvinger og kreditorer,
se proklama.
- Indtræden i processer, konkursboets
202, 203
- Inkassator i konkursboer 260, 264
- Insolvens, som konkursgrund i Kon-
kurslovens § 42, 84
som afkræftelsesgrund i alminde-
lighed 219
- som afkræftelsesgrund i konkurs-
lovens § 24, 237
- Insufficiens, se underbalance
- Interessentskab, konkurserklæring
ved 17
fortrinsret for selskabskreditorerne
65
skiftebehandling af 17
- International kompetence, skifteret-
tens 95 f.
- Juridiske personer, konkurs 17, 63,
67
- Justitsministeriets kontrol med skifte-
retterne 6
- Kautionistens regresret i konkursboer
149
- Kompetence, skifterettens 4
- Konkurs, afkræftelse i 210 f.
begreb 210, 211
begæring om konkurs 72, 77
beslutning om konkurs 80
begyndelse af 193
behandlingens gang 260 f
erstatning for ulovlig 82
fordele og ulemper ved 59
genstanden for 102 f
i dødsboer 67, 94
retsvirkninger 193 f
sikkerhedsstillelse 73, 83
slutning 299, 307, 309, 310
udsættelse af 73, 80
- Konkursbegæring, ansvar for ulovlig
82
debitors 72
form 72
konkurs uden 94
kreditors 77
pligtig 74
tilbagebetaling 73, 81
tinglysning 199
udsættelse af behandlingen 73, 80
- Konkursdekretets virkning 193
ændring af 81

- Konkurskreditorer, begreb 145
deres retsstilling 147 ff
Konkursmassen 102, 147
Konkursordenen 145
Konkursprivilegier 153, 155
Konkursregulering 136, 137
Konkurssurrogater, i form af frivillige ordninger 46 f
Konventionalbod 140, 163
Kreditkonsignation 110
Kreditorbegunstigelse, se begunstigelse
Kreditorudvalg 21, 260, 261 f, 278
Kreditsalg 105
Kreditspilde i forbindelse med ulovlig konkursbegæring 83
Kriminel undersøgelse mod fallenten 204
Kundgørelse af konkurs 260
Kurator 21, 260, 261 f, 278
Kvalificeret majoritet i tvangsakkord 22, 23
- Leje, se husleje
Ligelighedsprincippet i konkurs 43
ved frivillige akkorder 53
Likvidation af banker og sparekasser 63
Likvidationsakkord 46 f, 57
Likvidator i aktieselskaber 68
Livsforsikring, afkræftelse af 227
Lovordnet likvidation 63
Lønkrav i konkurs 155 f
- Majoritet ved tvangsakkord 22, 23
Manglende betalingsevne, se insolvens
Massekrav, begreb 175
plads i konkursordenen 104, 175 f
Materiel skifteret 13
Medhjælper, skifterettens 15
Medhjælperes lønkrav 157 f, 160
konkursregulering 136
Mellemrente 171
Midlertidig bestyrer i konkursboet 261, 270
- Modregning overfor konkursboer 172
Morarenter i konkursboer 165
Myndighed som betingelse for konkursbegæring 72
- Negotiable dokumenter, rådighedsberøvelse ved konkurs 198
Nærpårørende, afkræftelse af retshandler 212, 224
- Objektiv afkræftelse 212, 230
Omdannelse til pengekrav efter Konkurslovens § 13, 169 f
Omkostninger ved tvangsakkord i konkursbehandling 180
Ophavsrettigheder 114
Oprykkingsret ved afkræftelse af panteret 251
Ordinære skifteretter 3
specielle 3
- Panterrettigheder, afkræftelse af 213, 218, 230, 234
fyldestgørelse ved konkurs 183, 184 f, 188, 295
realisation af pantsatte genstande i konkursboer 184, 280 f
separatiststilling 180, 183, 188, 295
sikringsaktens betydning 234
Personlige rettigheder, holdes uden for skiftet 103, 114, 116
Pligt til at erklære sig konkurs 74
Prioritetsbeskyttede krav 102
Privat skifte 13
Privilegerede krav 153, 155 f
Proces, fallentens optræden under processer 205
konkursboets indtræden 206, 207
Proklama i konkursboet 287
Prækclusion, se proklama
Prøvelse af fordringer 290
Pønalt stipulation, se konventionalbod
- Rabat ved konkurs 171
Realisation af konkursboets aktiver 280 f

- Reassumption af konkursboer 305
- Registrering i konkursboer 266
- Renter i konkursboer 166
 - i tvangsakkord 168
- Restitutionskrav ved afkræftelse 252, 256 f
- Retsafgift, se afgifter
- Retsforlig, tvangsakkord 23
- Ret til at erklære sig konkurs 72
- Rådighedsberøvelse i konkursboer 44, 196
- Rådighed over konkursboer 44, 260 f

- Sameje, kan ikke erklæres konkurs 66
- Samlevere, skifte mellem 19
- Selskaber, konkurs 63, 67
 - likvidation 63, 69
- Selverhverv, inddrages ikke under konkursen 123
- Separatister 103, 183, 295
- Sikkerhedsstillelse, ved konkursbegæring 73, 83
- Simple gældsbreve, afkræftelse af pant i 234
- Simple krav, plads i konkursordenen 160
- Skadesløsbreve, afkræftelse af 234
- Skatter, stillingen ved konkurs 151, 154, 160
- Skibsredere, behandlingsmåden af deres konkursboer 3
 - særlige konkursgrunde 91
 - pligt til at indgive konkursbegæring 74
- Skifte, begreb 3
- Skifteafgift 9
- Skiftebehandling er judiciel 6
- Skifteekstrakt, tinglyst 160
 - stilling ved konkurs 160
- Skifteforvalter 5
- Skifteret, begreb 12
- Skifteretter, almindelige 3
 - bevisførelse for 79
 - kompetence 4
 - afsiger domme og kendelser 34–35
- Skiftesamling, i konkursboer 273 f
- Skyldnersvig før konkurs 74, 204
- Slutning af konkursboer 299, 307, 309, 310
- Sparekasser, likvidation af 63
- Specielle opgaver for skifteretten 24–27
- Stemme flerhed, i konkursboer 21, 271, 277
 - ved valg af kreditorudvalg 274, 277
 - ved valg af kurator 274, 277
- Stemmeret i konkursboer 276
- Stiftelsestiden for kravet 147
- Straf for at undlade at erklære sig konkurs 75
- Subsidiært skifte 320

- Tilbagedatering af konkursen, se objektiv afkræftelse
- Tilbageholdsret, konkursboets, ved indtræden i fallentens kontrakter 127 ff
 - tredjemands 282
- Tilbagesøgning fra fallentens medkontrahent ved afkræftelse 254 f
- Tilbagebetaling af konkursbegæring 73, 81
- Tillidsmænd ved tvangsakkord 180
- Tinglige krav 180 f
- Tinglysning af konkurs 198
 - ikke af konkursbegæring 199
- Tinglyst skifteekstrakt 160
- Tjenestekontrakter, se arbejdskontrakter
- Tort, godtgørelse ved ulovlig konkurs 83
- Trangsbeneficiet, se beneficium competentiae
- Tredjemands gæld, pant for 303
- Tvangsakkord i konkurs 22
 - udenfor konkurs 23, 55, 100
 - virksomheder 23
 - i international skifteret 100
- Tvangsakkordloven 23
- Tvangsauktion, se realisation.

Udelukkelse af individualforfølgning 182, 193	Underholdsbidrag i konkursboer 148
Udlandet, konkurs i 100	Underhåndssalg i konkursboet 283
dødsbo-skifte i 324	Underpant i fast ejendom, fyldestgørelse ved konkurs 188 f
tvangsakkord 100	Underpant i løsøre, fyldestgørelse ved konkurs 184 f
behandling af dødsboer efter henvisning 323	Underretning til anmeldte fordringshavere, hvis krav bestrides 292
Udlevering af effekter til udenlandske dødsboer 326	Understøttelse til fallenten 202
Udlodninger i konkursboer 299, 301, 307	Uopsigelige kontrakter, konkursregulering 134, 136, 137
Udlæg, afkræftelse af i. h. t. Rpl. § 478, 190	Urådighed, som konkursprincip 43, 196
separatiststilling 222	Usædvanlige betalingsmidler, afkræftelse af betaling med 213, 231.
Udpantning, afkræftelse af 230	
Udsættelse af behandlingen med konkursbegæring 73, 80	Valg af bostyrelse 261
Udtagelsesret efter Rpl. § 509, 139	af kreditorudvalg 263
Uforfalden fordring, afkræftelse 212, 222, 224	af kurator 262
Uforfalden gæld, afkræftelse af 213, 231	Varemærkeret 116
Ugyldighed af fallentens dispositioner 214	Vedvarende kontraktsforhold, – konkursregulering af 136, 137
af tvangsakkord 59	Vindikationsret ved afkræftelse 254
Umyndige, kan ikke forlange konkursbehandling 72	Vurdering i konkursboer 267
Unddragelse for gæld 94	
Underbalance, som afkræftelsesgrund 219	Abning af tvangsakkordforhandling 56

Domsregister

UfR	1877.1093	177	UfR	1901	850	140
	1123	275, 288, 294		1902	144	83
1879	285	266			188H	80, 85
	410	268			435	214
1880	446	26	1903	129H	78	
	751	105			165	176
1882	45	139			170	124
1883	34H	324			211	176
	855	163			538	64, 181
1885	621	320	1904	95	150	
	702	92		140H	293	
	971	310		223	182	
1887	982H	164		264	185	
1888	449H	285		324H	22	
	253	95		382	188	
	314	241		633	181, 182	
	745	176	1905	152	263	
	561	275		281	157	
	994H	164		408	106	
1890	90H	306	1906	64	140	
	331H	269		609	35	
	372H	296		933	181, 182	
1891	589	97, 98	NRt	1907	139	176
	1063	256	UfR		427	155
1892	652	311			530	72
	893H	309	NRt		620	243
1893	67H	259	UfR	1908	406H	138
	1312	195			498	296
1894	616H	211			760	256
	807	310			762	252
	947	219			886	175
	1301	289			966H	49
1895	163	101	1909	69	188	
	228	64, 65, 66, 96		384	172	
	884	164, 305		385	64	
1896	295	67, 77, 95		408H	241	
	1090	246	1910	215H	119	
1897	235H	141	NRt		435	214
					534	142
1901	239	82			772	310
	241	283			809	122

UfR	1911	52H	13	UfR	1918	280	166
		61	91			473	316, 320
		110	318, 319		1919	413	228
		177	118			778	220
		458	100			897	178
		497	116, 169		1920	866	228
		517H	177		1921	393	81
		535H	94, 97, 98			396	194, 221
		539	93		1922	114H	136
		541	148			610H	242
		543	286	HRT		657	233
		547	122	UfR		725	20
		747H	140			924	190
		773H	233		1923	142	228
1912		163H	189			205	149
		227H	252			276H	233
		232H	141			857H	305
		311	138			1013H	225
		484	296		1924	137H	163
		1007	290			236H	243
1913		136H	297			399	69
		277	240			578	174
		350	138			920	277
		375	166			956H	247
		398	181	1925		95H	221
		481H	149			132	225
		789	239			420	29, 74
1914		11H	218			434	177
		273	170			713	81
		279	286			911H	225
		282	245			948H	52
		468	141	1926		325H	221
1915		232	178			418	190
		235	243			511	157
1916		20H	163			600H	233
		438	306, 308			750	82, 311
		480	166, 289			765	191, 185
1917		294	190, 308			1004	263
		848H	194, 195, 236	1927		588H	256, 253
		849H	78			651H	238
		852H	161			704	203, 269
		909	170			770	93
		911	97			965H	230
1918		112	306, 308			1029	309
		269	162			1052	55
				1928		22H	286, 301

UfR	1928	37H	48, 53	UfR	1931	1087	22
VLT		46	54, 55, 223			1122	193
UfR		135	97		1932	67H	30
		365	53, 162	VLT		86	83, 84
		369	177			172	110
		438H	163			354	52
		753	66			410	268
		780	177			657	82
		941	96			854	110
VLT	1929	168	234	NRt		1093	305
UfR		202	57	UfR	1933	34H	324
		210	75			38	85
		395	80			151	52
		434	164			241H	124
		765H	278			347	53, 84
		1138	177			819	164
		1167	125			1000	73
	1930	1H	161			1031	30, 250
		8H	100, 322		1934	107H	65
		123	108			126	77
		108H	190			129	58, 69
		158	253			134	302
		162	316			573	78, 81
		258H	234			964	55
NRt		288	258			1136	124
VLT		302	78			1138	19
UfR		342	293		1935	301H	223
		519	161			406	26
		608H	82			767H	65, 67
		942	278, 311			843Ø	37
		1055	264, 281			938	191
		1263	304			1102	234
	1931	37H	253	NJA	1935A	405	256
		70H	201	UfR		253H	289, 290
		138	247	NRt	1936	36	220
		74H	278, 292	UfR		324	51
		231	110			562	256
		268	225			653	302
		335	98	VLT	1937	61	211
		351	322	UfR		142	265
		575	174, 131			158	78
		579	248			206	248
		761	128, 140			272H	55
		765	225	VLT		350	309
NRt		882	176	UfR		403	228
UfR		1041H	225			485H	136, 138, 158

UfR	1937	580	182	UfR	1941	853	281	
		606	49			1135	22, 249	
		622	219			NJA	169	304
		658	253, 254		UfR	1942	187	17
		872	17				222	239
		985	233				280H	220, 231
		1099	207, 311				381	30
		1134	226				472	246, 278
		1135	304				954	106
	1938	75H	220			1943	463H	185, 189
		99H	81, 147				749H	172
		142	278				775H	221, 253
		148	187, 304				777H	240
VLT	UfR	189	82	VLT	UfR	1944	116	224
		198	250				159	66
224		77	260				79	
447H		188	402				20	
716H		140	655				270, 274, 296	
730H		140	1027				289	
824		88	1086H				220, 223	
987		316					224, 225	
1061		70, 182, 248	1226				77, 81	
1091		23	1228				77	
JD		UfR	17				227	1233
	32H		162, 243			1945	120	19
265H	59		388				20	
653	295		571				55, 240	
1052H	174		823H				225	
1114H	161		875				247, 248	
1940	24H		73				1094H	37
	161		217			1946	237	231, 234
	176		150				340H	181
	333H		203, 307				901	207
	380		23				1011	78, 81
	509H	228, 232	1129				197	
	511H	228, 235	1947			80	223	
	514H	242				233	134	
	1002H	241				338	79	
	1941	221				154	375	52, 300
		237				23	407	208
		261H				239	635	232, 234
		299H				55	751	235
		478H				207	755	201
		533H	157	1948		376H	170	
		829	57			597	264	
		832	81, 200					

UfR	1948	598	291	UfR	1953	270H	221
HRT		776	79			328	134
UfR		909H	109			354	179
		968	317			561	242
	1949	424	78, 80			701H	241, 256
		456	134			707H	232
		987	318			799H	215, 305
		1023	250			835	133
		1127	67			854	175
		1153	111			886	87, 220
	1950	256	51			963	314, 316
		287	113, 114			1026H	68
		533H	154		1954	1H	64, 66, 96
		621	149			14	277
		818	224			148	182, 194
		887	81	VLT		222	233
		927	106			281	96
NRt		1132	87	UfR		378	55, 215
JD	1951	342	317			420H	64
UfR		224	243			493H	173
		331	18			666H	84, 86, 88, 91,
		583H	243				92
		647	81, 195			673H	113
		749H	124, 268, 297			844	56
		856	79			902	322
		879	157			920	154
		898	234			945H	240
	1952	14H	198		1955	607	293
		120H	65			712	106
		272H	280			730	155
		288H	224			833	49, 51, 100
		234	289			837	107, 290, 306
		374H	234			838	77
		527H	207			858	96
		616	241, 242			883	326
		812H	231			899	241
		842	90, 91			918	106
		862	70, 183, 245			967	292
		886	149			1009H	131, 133, 176,
		955	193				295, 296
		1036H	9, 322, 323			1085	80
VLT	1953	64	98	VLT	1956	52	4
JD		90	32	UfR		54	110
VLT		116	295			97H	223, 241
UfR		182	19, 20	NRt	1956	300	90
		264H	54				

UfR	374	140	UfR	1960	380H	87, 91
	400	255			541H	55, 178, 179
NRt	428	142	ND		586	309
UfR	520	202	UfR		636	295
	530	161			853	231
	847	233, 234			872	226
	868	289, 290, 306		1961	148H	109, 110
	990	76			155H	206
	1096	232			212H	138
JD	1957	197	ND		230	125
UfR		264H	UfR		269	20
		391			283	19, 20
		487H	NJA		321	125
		799	UfR		353H	70
		802			402H	190
		846			515	76, 230
	1958	27H			525H	69
		45H			632	24, 27
		51H			636Ø	8, 292, 300,
VLT		63				307
		123			640	78, 89
UfR		279H			656Ø	6, 8
		604			703	157
		937			1014H	157
		957	NRt		1514	54
		1018	ND	1962	333	16
		1213	UfR		597	110
	1959	30H			600	178, 184, 284,
		31H				298
		57H			601	107, 108
		62H			713	78, 81, 91
		66H			738	227
		105H			826H	84, 93
		189	ND	1963	30	110
		216	UfR		34H	238, 242
			NRt		109	110
		290	UfR		126	173
		401			188H	197
		592			212	78, 84, 85
		639H	ND		236	154
		678	UfR		247	182, 221
		816			251	318
	1960	47H	NJA		353	154
ND		209	UfR		432Ø	37
NJA		221			440	17
UfR		256			453	236
		314, 319				

UfR	1963	646	265, 204, 269	UfR	1966	675	64, 67
		833	24			664	155
		863	175, 70			684H	89
ND	1964	108	109			723	79
UfR		109H	6, 8, 14			791	109
		178	79			798	5
		253H	168			849	81
		271	107	1967	20H	190	
		295	280		48H	177	
NRt		388	109		87H	251	
UfR		495H	79		179	82, 83, 311	
		507H	196, 269		182	96	
		531	107, 111, 177,		200	110	
			194	ND	282	157	
		536	293	NJA	297	157	
		755	286	ND	359	65, 242	
		766	13	UfR	536	143	
		796H	207		560	106, 107	
	1965	150	264		708	109	
		334	47		718	109	
		338	320, 321		805	108	
		346	297		851	178	
		353	93	NRt	993	65, 242	
		367	6, 265	UfR	1968	75H	5, 37, 66, 81
ND		525	58			199H	80
		553	131			398H	285
NRt		1213	57, 58			515	76
UfR	1966	13H	290, 300			548	198, 230
		40H	207			553	206
ND		121	34			569	107
NJA		171	45			679	139
UfR		180	322			693	35
ND		190	45			699	170
NJA		241	131			702	114
UfR		245H	96			766H	161, 197, 201,
ND		256	131				242
NRt		292	34			782	159
ND		317	154, 243			834	182
		387	109			871	275
UfR		469	176			925	295
		506Ø	30			929	279
		511	51, 53			930	150, 178, 206
		525	55	1969	1H	154	
		526	287, 288		94H	47, 77	
NRt		636	154, 243		258	79, 93	
					263	68, 79	